JAARSTUKKEN 2023

GEMEENTE WESTLAND

INHOUDSOPGAVE

Hoofdlijnen 3
Voorwoord 4
Financiële hoofdlijnen 7
Leeswijzer 11
Programma's 12
Ruimtelijke ordening 13
Volkshuisvesting 20
Gebiedsontwikkeling 24
Mobiliteit en economie 30
Zorg, welzijn en cultuur 42
Openbare orde en veiligheid 71
Sport, onderwijs en recreatie 79
Openbare ruimte 88
Politiek en bestuur 100
Financiën en algemene dekkingsmiddelen 104
Organisatie en overhead 113
Paragrafen 127
Lokale heffingen 128
Weerstandsvermogen en risicobeheersing 141
Onderhoud kapitaalgoederen 149
Financiering 154
Bedrijfsvoering 159
Verbonden partijen 167
Grondbeleid 191
Investeringen 193
Jaarrekening 206
Balans en toelichtingen 207
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling 234
Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening 239
Overzicht van baten en lasten per taakveld 241
Overzicht programma's 2023 naar taakvelden 245
Overzicht incidentele baten en lasten 253
Rechtmatigheidsverantwoording 259
Bijlagen 261
Begrippenlijst 262
Afkortingen 265
Vaststellingsbesluit 268
Publicatie WNT 269
Verantwoordingsinformatie SISA 270
Begrotingsrechtmatigheid 275
Controleverklaring onafhankelijke accountant 278

HOOFDLIJNEN

VOORWOORD

Voorwoord bij Jaarrekening 2023
Voor u liggen de jaarstukken van gemeente Westland. De jaarstukken bestaan uit de aanbiedingsnota, het jaarverslag en de jaarrekening. Deze vormen het sluitstuk van de budgetcyclus voor het boekjaar 2023. Het college legt hiermee verantwoording af over het gevoerde beleid en het financiële beheer. De raad wordt met deze stukken in staat gesteld zijn controlerende taak uit te oefenen.

Leeswijzer
In hoofdstuk 3 treft u een leeswijzer voor deze jaarstukken aan. Hierin schetsen we de samenhang tussen de verschillende onderdelen van de jaarstukken (jaarverslag en jaarrekening).

Financieel gezond
Ondanks externe factoren zoals hoge inflatie, krapte op de arbeidsmarkt en het uitblijven van duidelijkheid over belangrijke beleidsdossiers als gevolg van de val van het kabinet is de gemeente Westland financieel gezond. De financiële indicatoren zijn overwegend positief. Wel zien we ons, net als alle andere gemeente, geconfronteerd met exogene, onvermijdbare kostenstijgingen binnen het sociaal domein door WMO en jeugdzorg, zonder dat daar compensatie van het rijk tegenover staat.

In samenspraak met de gemeenteraad werkten wij aan een keuzelijst aan maatregelen om deze kostenstijgingen voor 2024 het hoofd te kunnen bieden. In november stelden wij de begroting voor 2024 vast met een algemene besparingsmaatregel van 2%. In de raadsvergadering van december werd het meerjaren-investeringsplan vastgesteld.

Resultaten en inspanningen
Onze economie groeide in waarde over de volle breedte. Meer banen, meer werknemers, meer exportwaarde en zelfs meer areaal. We investeerden in internationalisering en de Greenport. Dit betaalde zich uit in grotere internationale bekendheid van Westland en haar waardevolle glastuinbouw. Dit staat in schril contrast met dat we tegelijkertijd zagen dat op landelijke niveau de glastuinbouwsector onder druk komt te staan. De kritiek en druk op de sector vroeg om aandacht voor het beter positioneren van de sector en de gemeentelijke rol. Daarnaast werkten we aan antwoorden op vragen die spelen aan de tafels van de ‘decision-makers’ en in onze samenleving. Daarom investeerden we in knelpuntentafels met allerlei kwekers, telers en ketenpartners, en in data om ons beleid en dienstverlening, maar ook ons gezamenlijke verhaal nog beter te maken. In de Westlandse economie staan naast de kassen ook de kernen en de kust centraal. Na een focus op verduurzaming werd digitalisering een belangrijk thema binnen de kernen. We investeerden in relaties met MKB’ers en werkten aan de uitvoeringsagenda horeca. De BIZ-verlenging van De Lier liet wederom de meerwaarde van verenigde ondernemers zien. Eén van de grootste werkgevers in Westland is de groep bedrijventerreinen. Om die toekomstbestendig te houden, gaven we het startschot voor een nieuwe strategie.

In het collegewerkprogramma zijn 5 hoofddoelstellingen van het college benoemd. Hieronder zijn de behaalde resultaten in het jaar 2023 op basis van deze indeling beschreven.

We bereidden ons op voor de Omgevingswet, die per 1 januari 2024 inging, door op nieuwe software over te stappen en aan te sluiten bij het DSO (Digitaal Stelsel Omgevingswet). De raad hebben we hiervan op de hoogte gehouden middels informatiebijeenkomsten. In december hadden we een piek in vergunning-

aanvragen. Mensen wilden hun aanvraag nog onder het ‘oude regime’ doen, voordat de Omgevingswet in werking trad. Ter voorbereiding van de Wet Kwaliteitsborging Bouw (WKB) is een pilot gedraaid met lokale bedrijven.

Een passend thuis

Ook in 2023 was wonen een belangrijk dossier. We realiseerden 610 woningen, waarvan ongeveer 200 koopwoningen zijn toegewezen aan Westlandse starters. Ook zorgden we ervoor dat we de komende jaren blijven bouwen door nieuwe bestemmingsplannen vast te stellen voor onder andere De Driesprong en door het passend maken van de programmering in Heenweg. Hier zullen op termijn 76 woningen worden gerealiseerd, waarvan 34 sociale huurwoningen en 42 koopwoningen. De sociale huurwoningen zullen allemaal via lokaal maatwerk van Arcade worden toegewezen aan Westlanders.

Voor de huisvesting van statushouders stemde de gemeenteraad in maart in met de aankoop van het Fletcher Carlton Hotel. Doel is de druk op de woningvoorraad voor starters en spoedzoekers te verlichten. In het hotel wordt direct bij aankomst werk gemaakt van inburgering en gezocht naar passend werk. Het hotel maakt onderdeel uit van de zogenaamde Westlandse Flexroute die daarnaast voorziet in de realisatie van 1.500 nieuwe woningen waaronder 750 zgn. flexwoningen. In 2023 lukt het niet om een geschikte locatie voor flexwoningen te vinden.

In 2023 werd het Hortibusiness Hotel geopend. Dit hotel biedt huisvesting voor 340 arbeidsmigranten die werkzaam zijn in de Westlandse glastuinbouw.

Plezierig leven

In 2023 stelden we de Evaluatie en actualisatie Beleidsplan Verkeersveiligheid Westland vast. Met een vernieuwd maatregelenpakket gaat de gemeente aan de slag om een daling van het aantal verkeersslachtoffers te bereiken. We verbeterden de infrastructuur op de meest risicovolle locaties, bieden verkeerseducatie aan en zetten ons in om verkeershandhaving meer prioriteit te geven. Zo werden vanuit verkeersveiligheidsoogpunt overbodige fietspadpaaltjes verwijderd om eenzijdige fietsongelukken te voorkomen. Doordat we de snelheid verlaagden en drempels aanlegden, is Kwintsheul via de Gouwlaan of de Holle Watering veilig met de fiets te bereiken vanuit de Ranken, Gouw en Uithofpark. Besluitvorming vond plaats rondom de aanpak van knooppunt 6 Hondenbot/A20. Deze afslag gaat op de schop om de doorstroming en verkeersveiligheid van het verkeer bij de twee rotondes in de Colden hovelaan de komende jaren te verbe- teren,

In mei nam de gemeenteraad het Actieplan Groen = Goud aan. Met het actieplan zetten wij ons in voor het vergroenen van Westland. Het actieplan focust op het toevoegen van waardevol groen in de openbare ruimte. Met het Gebiedsgericht Plan 2023-2027 (GGP) gaven we een compleet beeld van de taken en uitvoeringsrichtingen in de openbare ruimte. Het GGP vormt het strategische kader voor afweging en priortering bij toekomstige ontwikkelingen en projecten. Het eerste vastgestelde beheerkader gaf het startschot voor de verdere uitwerking richting de uitvoering.

In Poeldijk, Honselersdijk en Kwintsheul startten we met de pilot voor de wijkmanagers. De wijkmanagers vormden het eerste aanspreekpunt bij vragen en opmerkingen over het buurtbeheer en de openbare ruimte.

In goede samenwerking met het onderwijs werd het Integraal Huisvestingsplan Voortgezet Onderwijs opgewerkt. De raad stelde dit unaniem vast. In aanloop naar dit plan kon besluitvorming plaatsvinden over de nieuwbouw van de scholen Waelcampus in ‘s-Gravenzande en Molensloot in De Lier en over de tijdelijke huisvesting voor ISW Hoogeland in Naaldwijk. Daarnaast is een locatie vastgesteld voor de nieuwe huisvesting van basisschool De Hoogvlieger.

We stelden in 2023 plannen op voor de mogelijke uitbreiding van de sportparken De Zweth in De Lier en Verburch in Poeldijk. Tevens startten we met het aanbrengen van ledverlichting op 21 sportparken in onze gemeente.

Na een intensief traject met strandondernemers, omwonenden en in goede samenspraak met de raad was de Kustvisie een feit. In de visie maakten we keuzes over de toekomst van onze kuststrook. Het Westlandse strand is en blijft een familiestrand dat uitblinkt in rust en ruimte. In 2023 troffen we tevens maatregelen om de stranden goed bereikbaar te houden en tegelijkertijd de leefbaarheid in de kernen van Ter Heijde en Monster tijdens zomerse dagen te garanderen. Denk aan de inzet van verkeersregelaars en het plaatsen van borden.

In 2023 stelde de gemeenteraad het Westlands Veiligheidsbeleid 2023-2026 vast. Onze inzet was vooral gericht op de aanpak van leefbaarheidsvraagstukken en individuele kwesties rond jeugdoverlast en afglijdende jeugd, waaronder de groepen van jeugd in het centrum van Naaldwijk en ‘s-Gravenzande. Ook zetten wij ons in om openbare orde-incidenten te voorkomen of beheersbaar te laten verlopen. Denk aan de explosies in de Prins Clausstraat in Wateringen en de demonstratie van Kick Out Zwarte Piet tijdens de sinterklaasintocht in De Lier. Daarnaast verleenden wij enkele honderden evenementenvergunningen en horeca/exploitatievergunningen en legde de burgemeester een groot aantal bestuurlijke maatregelen op om herhaling van overtredingen te voorkomen. Daarbij ging het vooral om illegaal vuurwerk, drugshandel en verstoring van de openbare orde. Ook werkten wij in verschillende samenwerkingsvormen aan het voorkomen en bestrijden van ondermijnende criminaliteit. In het kader hiervan voerden we onder andere een aantal Bibob-onderzoeken uit. Tijdens onze Veiligheidsdag konden inwoners op een laagdrempelige, informele en leuke manier kennis maken met het werk van de gemeente en haar zorg- en veiligheidspartners.

Innovatief en duurzaam

In mei 2023 stelden wij het Masterplan Flora Campus Westland vast. Aan het einde van het jaar kochten wij een aantal percelen aan, waardoor een belangrijk deel van de gronden die we nodig hebben voor de ontwikkeling van dit plan nu in ons bezit zijn.

Met subsidies vanuit diverse partners werden bijdrages geleverd aan diverse projecten ten behoeve van innovatie voor de glastuinbouw, zoals Do IoT Fieldlab. Dit onderzoek richt zich op het helpen van bedrijven om automatisering en digitalisering in kassen te versnellen.

Met de vaststelling van de Westlandse Energie Opgave wordt duidelijk hoe we de transitieopgave in de komende jaren willen aanpakken om betaalbare en duurzame energievoorziening te garanderen voor alle Westlanders. Diverse maatregelen op duurzaamheidsgebied werden genomen om maatschappelijke organisaties, inwoners en bedrijven te helpen verduurzamen

Dienstbaar en betrokken

Op 1 februari is de nieuwe gemeentelijke website gelanceerd. De website moet inwoners, bedrijven en andere organisaties makkelijker in verbinding brengen met de ambtelijke organisatie. In 2023 was

sinds lange tijd de instroom van medewerkers groter dan de uitstroom. Daarmee hebben we een stabiele basis gecreëerd voor de gemeentelijke dienstverlening.

Met de vaststelling van het Inkoopbeleid 2024 zet de gemeente in op maatschappelijk verantwoord inkopen waarin Westlandse ondernemers de mogelijkheid wordt geboden om zich in te schrijven in de database lokale ondernemers.

De raad stelde in december een nieuw subsidiebeleid en de algemene subsidieverordening 2023 vast, waardoor een eenduidige en overzichtelijke werkwijze is ontstaan voor inwoners en de organisatie.

Zorgzaam en sociaal

In februari is de verordening stimulering verduurzaming maatschappelijke organisaties vastgesteld, waar- door tal van belangrijke verengingen en organisaties maatregelen kunnen treffen om duurzaam en op ter- mijn met minder kosten in hun energiebehoefte te voorzien.

Ook lanceerden we in februari de nieuwe gemeentelijke website hulpzoekerwestland.nl. Hierdoor kan de vraag naar en aanbod van zorg vanuit de gemeente en de maatschappelijke partners aan de inwoners beter worden ‘gematcht’. In september namen wij het besluit om Westland tot een dementievriendelijke gemeente te ontwikkelen en ons actief in te zetten om mensen met dementie en hun mantelzorgers zo lang mogelijk mee te laten doen in de samenleving door zorg en ondersteuning passend aan te bieden.

Het college heeft in zijn tweede jaar een aantal stappen gezet waarbij belangrijke resultaten zijn geboekt op het gebied van prettig wonen, beter leven en innovatief en duurzaam werken in Westland. Maar, er blijft nog veel te doen. Het college blijft zich samen met de gemeenteraad Inzetten om Westland sterker te maken.

Het college van burgemeester en wethouders

FINANCIËLE HOOFDLIJNEN

Het financiële resultaat en ontwikkeling van reserves over 2023

In dit hoofdstuk geven wij een toelichting op hoofdlijnen bij het financieel resultaat 2023. Deze jaarrekening laat zien dat de financiële weerbaarheid van de gemeente Westland goed is.

Het jaar 2023 sluiten we, in afwachting van het voorstel resultaatbestemming af met een positief netto-rekeningresultaat van € 0,5 miljoen positief (E).
Zowel het resultaat, als de buffer om risico's op te vangen (de weerstandsratio) is verbeterd. Het voorstel is om een deel van het jaarrekeningsaldo te storten in diverse reserves, en een deel te gebruiken voor activiteiten die doorschuiven van 2023 naar 2024 of latere jaren, bijvoorbeeld investeringssubsidies aan sportverenigingen en de taakmutatie energietoeslag die we via de decembercirculaire van het Rijk hebben ontvangen. Het positieve resultaat neemt de zorgen over de structurele financiële situatie echter niet weg.

Opbouw jaarrekeningresultaat na tweede Voortgangsrapportage 2023

Opbouw jaarrekeningresultaat	Voordeel	Nadeel
Prognose resultaat na 2e Voortgangsrapportage 2023 (A)		6.504.247
Bijstelling resultaat voor de jaarrekening (B)	14.511.469	
Resultaat van de jaarrekening voor overhevelingen	**8.007.222**	
Naar reserve overhevelingen		
Aanvullende overhevelingen 2023-2024		1.571.603
Overhevelingen decembercirculaire		1.501.113
Subtotaal reserve overhevelingen (C)		**3.072.716**
Nieuw te vormen reserve		
Reserve Deelnemingen Grondexploitatie		3.079.000
Subtotaal nieuw te vormen reserve (D1)		**3.079.000**
Mutaties bestaande reserves		
Reserve Zwembaden		344.000
Reserve Afval		985.380
Subtotaal bestaande reserves (D2)		**1.329.380**
Resultaat na resultaatbestemming (E)	**526.126**	

Bijstelling resultaat jaarrekening – voor bestemming (B)
De belangrijkste afwijkingen zijn hieronder toegelicht.

Tweede Voortgangsrapportage 2023 - € 6,5 miljoen V (alle programma's)
Bij de tweede Voortgangsrapportage is een negatief rekeningresultaat geprognosticeerd van € 6,5 miljoen. Met ditzelfde bedrag zijn de budgetten bijgesteld.

Voorziening deelnemingen ONW en OBWZ - € 3,1 miljoen V (programma 3)
Deze voorziening wordt jaarlijks bijgesteld op basis van de actuele ontwikkelingen grondexploitaies. In de jaarrekening 2023 heeft dit geleid tot een vrijval van € 3.079.000. Naast de risico's waarvoor een voorziening is getroffen zijn er risico's die samenhangen met grote gebiedsontwikkelingen waarvoor geen voorziening kan worden getroffen. Het is onzeker of deze risico's zich voordoen en welke impact ze hebben. Om dergelijke risico's in de toekomst te kunnen opvangen is de vorming van een egalisatiereserve Deelnemingen gebiedsontwikkelingen wenselijk. Voorstel is om de vrijval van € 3.079.000 via de resultaatbestemming te storten in deze nieuwe reserve.

Economische ontwikkeling - € 3,1 miljoen V (programma 5)
In 2023 verleenden we minder subsidies dan begroot voor bijvoorbeeld verplaatsing van woningen. Het niet bestede deel van ontvangen subsidies stortten we bij de tweede Voortgangsrapportage in de overhevelingsreserve.

Wet Maatschappelijke Ondersteuning - € 4,3 miljoen V (programma 5)
De lasten voor Wmo zijn in 2023 ten opzichte van 2022 gestegen door forse volume- en prijsstijgingen. Het gemiddeld aantal cliënten bij begeleiding is in 2023 met 13% gestegen en bij hulp bij het huishouden met 8%.
Ten opzichte van de begroting is er een overschot van € 4,3 miljoen, dit bedrag is inclusief een overboeking van € 1,25 miljoen uit 2022. Bij het opstellen van de begroting 2023 is rekening gehouden met een hogere intensiteit van zorgzwaarte dan in werkelijkheid nodig bleek. De basis voor de berekening waren de uitgaven en volumes in 2022. Hierbij is het mogelijke effect van een aanpassing in de systematiek van resultaatgericht indiceren niet verwerkt omdat er toen nog onvoldoende inzicht in was. Deze zijn aangepast voor prijsstijgingen, verwachte volumeontwikkeling en verwachte ontwikkelingen in zorgzwaarte. Bij het opstellen van de jaarrekening, na ontvangst van de accountantsverklaringen, constateren we dat de werkelijke groei van het aantal cliënten achterblijft bij de begroting en dat zorgzwaarte ontwikkeling lager ligt dan geprognosticeerd. Dit leidt tot een onderschrijding van € 3 miljoen. Een verbeterde monitoring zorgt dat eventuele afwijkingen in de toekomst eerder gemeld (kunnen) worden.

Sportbeleid en accommodaties - € 1,1 miljoen V (programma 7)
Voor de ontwikkeling van Sportaccommodaties vraagt de gemeente een specifieke uitkering aan bij het Rijk waarmee een deel van de BTW-lasten gedekt kunnen worden. Op deze regeling is meer ontvangen dan waarmee rekening was gehouden in de projecten. Voorstel is om dit voordeel van € 0,5 miljoen te storten in de reserve sportaccommodaties. Hiermee blijven deze middelen beschikbaar voor de ontwikkeling van sportaccommodaties.
De uitkering van investeringssubsidies aan sportverenigingen is € 0,6 miljoen lager begroot. Bouwwerkzaamheden van veel verenigingen zijn uitgesteld en/of de financieel haalbaarheid van projecten is nog- maals tegen het licht gehouden. De beperkte beschikbaarheid van aannemers speelt hierbij ook een rol. Voorstel is om dit bedrag over te hevelen naar 2024 om de reeds verleende subsidies uit te keren.

Voorstel storting Afval - € 1 miljoen V (programma 8)
Gemeente Westland kent een aantal 'gesloten systemen', waaronder de voorziening Afval. Dit gesloten systeem zorgt ervoor dat schommelingen worden opgevangen en dat middelen besteed worden voor het bestemde doel. In 2023 is het resultaat van Afval € 1,0 miljoen maar voldoet niet aan criteria om dit bedrag te doteren aan de egalisatievoorziening. Verwachting is dat dit bedrag nodig is om de toekomstige kosten te kunnen opvangen. Daarom is het voorstel om het bedrag van € 1,0 miljoen te storten in de reserve Tariefegalisatie Afvalstoffenheffing.

Algemene uitkering Gemeentefonds en algemene middelen - € 4,9 miljoen N (programma 10)
Het hogere resultaat ten opzichte van de tweede Voortgangsrapportage wordt o.a. veroorzaakt doordat het Rijk bij de decembercirculaire nog budgetten toekent. De uitkering van het Gemeentefonds is € 2,7 miljoen hoger dan was voorzien in de begroting.
Het nadelig saldo (€ 6,5 miljoen) van de tweede Voortgangsrapportage is, zoals gebruikelijk, niet geboekt (verrekend met de Algemene Reserve) en is daarom zichtbaar in deze jaarrekening.
In hoofdstuk 4 – Programma's van deze jaarrekening leest u per programma meer over de (ook kleinere) afwijkingen ten opzichte van de (bijgestelde) begroting.
Budgetoverhevelingen (C)

Bij de tweede Voortgangsrapportage 2023 besloot de raad tot het overhevelen van (incidentele) budgetten naar 2024. Van deze budgetten was duidelijk dat deze niet of slechts ten dele in 2023 konden worden besteed. In aanvulling op deze overhevelingen stellen wij bij deze jaarrekening de raad voor tot een extra overheveling naar 2024 van € 3,1 miljoen. Dit betreft een aantal mutaties uit de decembercirculaire 2023 (met name het restant van de uitkering energietoeslag) en enkele uitzonderingen, correcties of aanvullingen op de eerdere overhevelingen (o.a. stimuleringsregeling Warmtesysteem Westland, investeringssubsidies sportverenigingen en (kunstgras)sportvelden).

Nagekomen overhevelingen van 2023 naar 2024	**€**
Afbouw Jeugdzorg plus	358.000
Investeringssubsidies sportverenigingen	612.758
Vervanging/onderhoud (kunstgras)sportvelden	725.516
Huurunits tijdelijke huisvesting Hoogvlieger	331.178
Aanpassing overheveling Economische ontwikkeling	-/- 455.849
Subtotaal over te hevelen budgetten	**1.571.603**
Decembercirculaire 2023	
Restant energietoeslag	1.180.608
Invoering omgevingswet	300.505
LHBTI	20.000
Subtotaal decembercirculaire	**1.501.113**
Totaal	**3.072.716**

Ontwikkeling reserves 2023

Naast de voorgestelde budgetoverhevelingen, is het voorstel van dit college om het voordelig resultaat binnen een aantal programma's te storten in de bestemmingsreserves:

Nieuw te vormen egalisatiereserve Deelnemingen Grondexploitaties - € 3.079.000 (D1)
Om risico's omtrent deelnemingen Grondexploitaties in de toekomst te kunnen opvangen is de vorming van een egalisatiereserve Deelnemingen gebiedsontwikkelingen wenselijk. Voorstel is om de vrijval van de voorziening van € 3.079.000 via de resultaatbestemming te storten in deze nieuwe reserve.

Reserve Tariefegalisatie Afvalstoffenheffing - € 985.380 (D2)
Het voorstel bij deze jaarrekening is om het voordeel op afval te storten in de bestaande bestemmingsreserve Tariefegalisatie Afvalstoffenheffing.

Reserve Zwembaden - € 344.000 (D2)
Bij de 1e voortgangsrapportage 2023 is de vrijval van de reserve zwembaden begroot en gedoteerd aan de voorziening Groot Onderhoud. Echter, groot onderhoud van zwembaden maakt geen onderdeel uit van het onderhoudsplan gebouwen. Hiermee is de dotatie aan de voorziening onterecht en leidt deze correctie tot een vrijval van € 344.000. Via de resultaatbestemming is het voorstel om € 344.000 weer te doteren aan de reserve Zwembaden.

Door de storting is deze bestemmingsreserves blijven voldoende middelen beschikbaar voor het doel waarvoor de reserves door de raad zijn ingesteld.

De ontwikkeling van de reservepositie ten opzichte van de jaarrekening 2022 ziet er als volgt uit:

Bedragen (x € 1 miljoen)

Omschrijving	31 december 2022	31 december 2023
Algemene reserve	42,7	42,4
Saldo jaarrekening	15,4	8,0
Bestemmingsreserves	213,9	220,3
Totaal reserves	**272,1**	**270,7**

De reservepositie van de gemeente is ten opzichte van 2022 gedaald met € 1,4 miljoen. Dit is het resultaat van stortingen in en onttrekkingen aan de reserves. De reservepositie van de gemeente bedraagt eind 2023 € 270,7 miljoen. Een toelichting op de stortingen in en onttrekkingen aan de reserves vindt u in de toelichting op de balans 'Eigen vermogen'.

Omdat de voorzieningen niet tot het eigen vermogen behoren, zijn deze niet in dit overzicht meegenomen.

Ontwikkeling schuldpositie

De schuldpositie van de gemeente (langlopende geldleningen) bedroeg ultimo 2022 € 314,0 miljoen. Deze is in 2023 toegenomen met € 6,5 miljoen naar € 320,5 miljoen.

LEESWIJZER

Het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) schrijft voor dat de opbouw van de jaarstukken van gemeenten gelijk is aan die van de programmabegroting voor dat jaar. De jaarstukken bestaan uit het jaarverslag (de programmaverantwoording, paragrafen en investeringen) en de jaarrekening (de financiële verantwoording waarop de controle verklaring betrekking heeft), inclusief de rechtmatigheidsverantwoording die vanaf dit jaar verplicht is gesteld.

Jaarverslag
De programmaverantwoording is opgenomen in hoofdstuk 4 van deze jaarstukken. Het bevat de beleidsmatige verantwoording over 2023. Bij alle onderwerpen en speerpunten die in de Programmabegroting 2023 zijn benoemd, wordt ingegaan op de vraag of we bereikt hebben wat we ons ten doel hebben gesteld en wat we daarvoor hebben gedaan.

De programma's worden afgesloten met het antwoord op de vraag 'Wat heeft het gekost?'. In hoofdstuk 5 zijn de paragrafen opgenomen. Het BBV provincies en gemeenten schrijft voor dat er verplichte paragrafen worden opgenomen in het jaarverslag (te weten lokale heffingen, weerstandsvermogen en risicobeheersing, onderhoud kapitaalgoederen, financiering, bedrijfsvoering, verbonden partijen en grondbeleid). Zij geven, als een dwarsdoorsnede van de programma's, inzicht in een aantal bedrijfsvoeringaspecten van de gemeente. Ook wordt de verantwoording over de investeringen waarin enerzijds wordt teruggekeken op 2023, maar waarin anderzijds ook de meerjarige effecten van de bijstelling van de investeringen, zoals die voorheen in de investeringsrapportage waren verwerkt, gepresenteerd.

De Jaarrekening in hoofdstuk 6 is de financiële vertaling van het gevoerde beleid, die bestaat uit de programmarekening en de balans met toelichting. De programmarekening bevat een overzicht van de exploitatieresultaten per beleidsveld. Gemeenten zijn verplicht om in de Jaarstukken ook de verantwoordingsinformatie van specifieke uitkeringen op te nemen. Deze zogenaamde SiSa- bijlage (Single Information Single Audit) is opgenomen in de bijlagen. Daarnaast zijn gemeenten verplicht een bijlage met een overzicht van baten en lasten per taakveld op te nemen in de Jaarrekening. Deze is dan ook te vinden in de bijlagen.

PROGRAMMA'S

RUIMTELIJKE ORDENING

De ruimte in Westland is schaars. We willen het DNA van Westland behouden en versterken. Veel plannen hebben ruimte nodig, terwijl de beschikbare grond beperkt is. We voerden in 2023 een actiever grondbeleid om ruimtelijke doelstellingen op het gebied van wonen, economie, natuur en groen, infrastructuur en maatschappelijke voorzieningen waar te maken. Daarvoor gebruikten we onder andere de gemeentelijke grondexploitatie. We investeerden in de leefbaarheid, het welzijn van onze inwoners en het verbeteren van de leefomgeving. Dat is alles wat inwoners zien, voelen en ruiken, zoals gebouwen, wegen, parken, een schone lucht, sloten, rivieren, bossen. We bleven zoeken naar een balans tussen wonen, economie, groen en voorzieningen.

Opgaven/Producten

Via het menu aan de rechterkant kunt per opgave/product zien wat we willen bereiken en wat we ervoor gaan doen.

Invoering omgevingswet

Op 1 januari 2024 ging de landelijke Omgevingswet in (voluit: de Omgevingswet en Wet Kwaliteitsborging (WKB). Hierop gingen wij succesvol over.

Het doel van deze wet is een gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit te bereiken en in stand te houden. En goed beheer en gebruik van die fysieke leefomgeving voor maatschappelijke functies te bereiken. Er zijn 4 verbeterdoelen:

1. Vergroten van de duidelijkheid en het verminderen van onderzoekskosten
2. Meer complete aanpak
3. Vergroten keuzeruimte
4. Snellere en betere besluitvorming

In 2023 zorgen we ervoor dat we op technisch gebied klaar waren voor de Omgevingswet. Dit had voorrang op beleidsaspecten. Hiervoor hebben we het volgende gedaan:

- Zijn overgestapt op nieuwe software die aansluit bij de nieuwe eisen van de Omgevingswet
- Zijn aangesloten op DSO (Digitaal Stelsel Omgevingswet)
- Hebben medewerkers opgeleid
- Draaiden een pilot bij lokale bedrijven rondom Wet Kwaliteitsborging (WKB)
- Werkten toepasbare regels en processen uit en publiceerden deze
- Pasten alle brieven en sjablonen aan
- Verbeterden de ketenefficiëntie door processen en functies samen te voegen en onnodige te verwijderen
- We hielden drie bijeenkomsten met het bedrijfsleven en WKB
- Doorliepen het programma ‘Klaar voor de start’ van de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG)
- Startten met voorbereidingen en toelichting op gebied van: integraal samenwerken, rol bestuur, omgevingsplannen en nieuwe rollen en taken binnen Omgevingswet

Voor dit project maakten we kosten voor de inhuur van medewerkers en voor de bestede uren van intern personeel. Deze kosten dekten we vanuit de algemene reserve.

Tot 2023 zitten we in een overgangsperiode. Daarin werken we verder aan een transitieplan, actieplannen, programma’s en de basis voor één Omgevingsplan voor Gemeente Westland.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Een samenhangende aanpak	In 2023 hebben we de volgende acties uitgevoerd als voorbereiding op de komst van de Omgevingswet per 1 januari 2024: • Voorbereidingsprogramma VNG “Klaar voor Start” afgerond • Bedrijfsbrede opleidingen OW • Ketentesten intern en met partners • Informatieronden met de Raad • Bijeenkomsten voor Westlandse bedrijven • Pilot WKB lokale bedrijven • Uitwerking processen • Efficiency in keten • Start aanpassen beleidsdocumenten • Basis op Orde in relatie tot “Ja, mits ..” gedrag • Participatieplan Een integrale aanpak in de keten heeft gezorgd voor het gelijk optrekken in voorbereidingen en kennis, hiermee is de basis gelegd voor een succesvolle overgang naar de Omgevingswet.
Nieuwe instrumenten ontwikkelen	Als voorbereiding op de komst van de Omgevingswet hebben we nieuwe procesafspraken gemaakt intern en met partners ten behoeve van efficiency en nauwere samenwerking. Verder is de software toekomstbestendig gemaakt en is de borging van ondersteuning duurzamer ingericht. De eerste stappen zijn gezet naar Omgevingsprogramma’s en -plannen. In 2024 zal dit zijn eerste uitwerkingen krijgen. De Omgevingswet is op vele gebieden nieuw en betreft een leerproces, waarbij we in samenwerking met andere gemeenten kijken naar gewenste invulling zoals op het gebied van Toepasbare regels.
Anders werken ontwikkelen	Met het uitwerken van de processen, de inrichting van nieuwe software, de ketentesten en in de diverse trainingen, is uitvoerig aandacht besteed aan het ‘anders werken’. Zo zijn onnodige stappen in processen verwijderd en is samenwerking geïntensiveerd, zodat doorlooptijden verkorten. Tevens is in teams aandacht voor de “Ja, mits” gedacht en praktische uitvoering hiervan binnen verplichte kaders. Verder is er sterk ingezet op de OmgevingsTafel Westland (OTW), waarmee in 2023 uitvoerig is geoefend, zodat we complexe aanvragen op voorhand beter en sneller kunnen behandelen.
ICT en digitaal systeem	In 2023 is veel werk verzet binnen de techniek. Er is een overstap gemaakt naar een nieuw systeem zodat we de transitie konden maken naar de Omgevingswet. Met regionale en landelijke organisaties is gewerkt aan een juist werkende koppeling (DSO) en is functioneel geborgd dat we dit kunnen onderhouden. De website is gereed gemaakt en er zijn diverse koppelingen gelegd voor doorverwijzingen (zoals Regeldienst.nl). Komende tijd pakken we door met toepasbare regels en verdere digitalisering in de keten.

Ruimtelijke ordening

Ruimtelijke ordening gaat over het zo goed mogelijk inrichten en gebruiken van ons gebied. Hiervoor gebruikten we de instrumenten uit de Wet op de Ruimtelijke ordening (WRO). De afgelopen jaren stonden in het teken van het klaar zijn voor de Omgevingswet die op 1 januari 2024 inging.
Het uitwerken van de gewenste koers in Westland ligt vast in de omgevingsvisie. Die vertaalden we in opdrachten en projecten die de gewenste ontwikkelingen mogelijk maakten.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Op 1 januari 2023 voldoen aan de wettelijke verplichtingen uit de Omgevingswet	• We pasten de beleidsregels voor verzwaard adviesrecht aan • We hielden diverse bijeenkomsten met (keten)partners over de invoering van de Omgevingswet • We hielden bijeenkomsten met raadsleden over de invoering van de Omgevingswet
Een inrichting van de ruimte en ondergrond in het bedrijvige Westland die in evenwicht is	We stelden diverse bestemmingsplannen vast, zoals: • Driesprong Kwintsheul • Uitbreiding Heenweg • LOS & LOS 2 • Verzamelplan Kernen • Gemeentekantoor Monster • Bedrijventerrein Vlotlaan We stelden diverse ontwerpbestemmingsplannen vast, zoals: • Uitwerkingsplan Waelplas • Uitwerkingsplan Gantel de Baak We kochten grond aan, onder andere binnen de projecten Liermolen en Flora campus om onze ruimtelijke doelstellingen voor elkaar te krijgen. We stelden het masterplan Floracampus vast.
Afstemming en overeenstemming over de ruimtelijke ordening in Westland in de regio	We namen deel aan het provinciale traject “ruimtelijke puzzel” waarin we invloed uitoefenen op de ruimtelijke koers in Zuid Holland en de gevolgen voor Westland. Dit traject is nog niet afgerond. We dienden onze zienswijze in op het Zuid Hollands Programma Landelijk Gebied (ZHPLG). We dienden onze zienswijze in op de ‘Herziening module wonen en werken en werelderfgoed’, onderdeel van het Zuid-Hollandse omgevingsbeleid. Hierin benadrukten we het belang van lokale kenmerken, zoals de glastuinbouw en de greenport, het behoud van de eigenheid van onze dorpen en een passend woningaanbod.

Grondzaken

Binnen het product Grondzaken vallen onderdelen voor de financiële verantwoording van de (fysieke) projecten, inclusief de hulpmiddelen binnen het grondbeleid om ruimtelijke doelen op onder andere het gebied van volkshuisvesting, economie, natuur en recreatie waar te maken. Het grondbeleid gaat bijvoorbeeld om de keuze welke rol wij innemen binnen gebiedsontwikkelingen en over het kostenverhaal bij projecten. In vergelijking met afgelopen jaren pakten we in 2023 een actievere rol.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Hulpmiddel om de doelen genoemd in de andere programma’s te behalen	In 2023 is het Meerjarenperspectief Gebiedsontwikkeling 2023 (MPG) door de raad vastgesteld. Over de (financiële) voortgang van de gebiedsontwikkelingen is de raad in oktober 2023 met de Tussentijdse rapportage Meerjarenperspectief gebiedsontwikkelingen (TMPG) geïnformeerd. Daarnaast is de nota Grondprijzen vastgesteld. De financiële verantwoording vindt plaats binnen het programma Gebiedsontwikkeling en de paragraaf Grondzaken

Vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH)

Binnen de taak Vergunningen, Toezicht en Handhaving (VTH) worden jaarlijks werkzaamheden verricht rondom bouw- en sloopvergunningen, APV, erfgoed, welstand en toezicht en handhaving hierop. Ook richt de toezicht en handhaving zich op zaken als de opium- en alcoholwet, woonklachten, illegale verkoop, onveilige bouw- en woonsituaties, WMO en strijdig gebruik. In 2023 hebben we qua werkzaamheden min of meer dezelfde volumes behandeld als in eerdere jaren. Er was in het bijzonder een stijging in meldingsafhandelingen tussen bewoners onderling en bewoners en industrie/sport. Wat betreft de vergunningen was het een complex jaar omdat de verwachting er was dat met de komst van de omgevingswet er een piek zou zijn in aanvragen onder de WABO. In de maand december hebben we deze piek daadwerkelijk gehad. Het jaar 2023 heeft verder in het teken gestaan van voorbereidingen op de Omgevingswet, waarbij met name aandacht was voor technische veranderingen in software, procesaanpassingen, ketentesten en opleidingen. Ook is er een pilot gedraaid rondom de komst van de Wet KwaliteitsBorging (WKB) met lokale bedrijven, is het bestuur op de hoogte gebracht van alle veranderingen rondom deze nieuwe wetten en hebben we de OmgevingsTafel Westland (OTW) verder ontwikkelend vanuit de opgedane ervaringen.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Uitvoeren wettelijke taak	De volgende werkzaamheden hebben in 2023 plaatsgevonden binnen het VTH domein met als toevoeging de voorbereidingen op de Omgevingswet en WKB: • Toetsen, beoordelen en besluiten rondom vergunningsaanvragen; • Toezicht houden op bouwactiviteiten, illegale handelingen, strijdig gebruik en veiligheid; • Inrichten Omgevingstafel / vooroverleggen; • Rapporteren aan provincie; • Samenwerking met Verbonden partijen op gebied van veiligheid (VRH) en milieu (ODH); • Welstands- en erfgoedcommissie; • Controle op stikstofwaarden; • Voorbereidingen Omgevingswet en Wet Kwaliteitsborging; • Betrokkenheid nieuwe verordeningen; • Berekenen, factureren en invorderen bouwleges.
Openheid verlenen vergunningen	In 2023 is een verdere stap gemaakt in het kunnen ondersteunen van aanvragers bij vergunningen of meldingen. Voor inwoners en bedrijven van de gemeente Westland is het mogelijk 24/7 een aanvraag of melding in te dienen. Voor meldingen en veiligheidsissues werken we met wachtdienstregelingen zodat ook in de weekenden inzet gepleegd kan worden, dit vaak in samenwerking met regio en veiligheidsdiensten. Tijdens kantooruren kunnen aanvragers persoonlijk, digitaal of via de telefoon begeleid worden, bij complexe of afwijkende aanvragen (op bestemmingsplannen) is er de mogelijkheid tot begeleiding ten aanzien van haalbaarheid en wenselijkheid. Met het bestuur is in 2023 regulier overleg geweest zodat actief gekeken kan worden naar een meer creatieve en flexibele houding binnen de wettelijke bandbreedte van mogelijkheden.
De organisatie is gereed voor invoering Omgevingswet	Er is in 2023 veel werk verzet om te zorgen dat we klaar zijn voor de invoering Omgevingswet en Wet Kwaliteitsborging (WKB). Ook al bleek de daadwerkelijke invoering mogelijk weer te verschuiven, is alles in het werk gesteld integraal tijdig gereed te zijn. Dat is gelukt. Halverwege 2023 zijn we overgestapt op nieuwe software, beleidsstukken zijn daar waar nodig aangepast, mensen zijn opgeleid, processen zijn beschreven en we zijn aangesloten op het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Ook zijn er ketentesten uitgevoerd, intern en met ketenpartners. De Raad is geïnformeerd en er zijn diverse bijeenkomsten geweest met lokale bedrijven om ze te informeren over consequenties en wat wij als gemeente hierin kunnen betekenen. Naast deze voorbereidingen bleef de winkel open.
Passend toezicht	Ook in 2023 zien we een groei in vraag naar toezicht en handhaving. Ook al blijven de vergunningsaanvragen redelijk stabiel, er is een duidelijke toename in meldingen. Onder andere de verdichting van het Westland, arbeidsmigranten en vluchtelingen, en strijdig gebruik vormen hierin belangrijk factoren die in 2023 zorgden voor een benodigde toename in personeelscapaciteit.

Beleidsindicatoren

Beleidsindicatoren hier niet van toepassing.

Externe ontwikkelingen/risico's

- Invoeringsdatum Omgevingswet was ook gedurende 2023 niet definitief.
- Stikstofuitstoot heeft gevolgen voor vergunningverlening en realisatie.
- Vergrijzing met veranderende vraag naar woningbouw en voorzieningen.
- Vergrijzing met gevolgen voor de arbeidsmarkt.
- Beschikbare ruimte en grond in Westland.
- Stijgende bouwkosten.
- Centrale sturing vanuit het Rijk.

Verbonden partijen

Onderstaande verbonden partijen leverden een bijdrage aan het behalen van de doelen van dit programma:

- Omgevingsdienst Haaglanden (ODH).
- Veiligheidsregio Haaglanden (VRH).

Kaderstellende beleidsnota's

- Omgevingsvisie Westland 2030-2040.
- Beleidsregel verzwaard adviesrecht Westland.
- Beleidsregel participatieverplichting initiatiefnemers Westland 2022.
- Verordening participatie en uitdaagrecht Westland 2021.
- Beleidsnota participatie onder de Omgevingswet 2022.
- Verordening commissie omgevingskwaliteit Westland 2022.
- Verordening nadeelcompensatie gemeente Westland.
- Delegatiebesluit omgevingsplan Westland 2022.
- Handhavingsbeleid Horeca Westland 2022.

Wat heeft het gekost?

Opgave/product	Rekening 2022	Begroting 2023 voor wijzigingen	Begroting 2023 na wijzigingen	Rekening 2023	Saldo
Programma					
Lasten					
02. Ruimtelijke ordening	2.241	2.926	3.096	2.973	123
05. Invoering Omgevings-wet	850	1.132	821	771	50
24. Vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH)	5.676	3.788	5.223	5.436	-214
	8.767	**7.847**	**9.139**	**9.180**	**-41**
Baten					
02. Ruimtelijke ordening	-348	-135	-185	-303	119
05. Invoering Omgevings-wet	-2	0	0	-2	2
24. Vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH)	-5.766	-4.869	-6.410	-6.139	-271
	-6.116	**-5.004**	**-6.594**	**-6.444**	**-151**
	2.650	**2.843**	**2.545**	**2.736**	**-191**
Mutatie Reserves					
Toevoegingen					
01. Ruimtelijke ordening mutatie reserve	0	0	0	0	0
	0	**0**	**0**	**0**	**0**
Onttrekkingen					
01. Ruimtelijke ordening mutatie reserve	0	0	-1.507	-931	-576
	0	**0**	**-1.507**	**-931**	**-576**
	0	**0**	**-1.507**	**-931**	**-576**
	2.650	**2.843**	**1.038**	**1.806**	**-767**

Opgave/Product	Lasten	Baten	Saldo
VTH	**214 N**	**271N**	**485N**
Ruimen van explosieven begroten we niet. 68% van de totale kosten krijgen we terug van het Rijk	102N		
Adviezen welstandcommissie. In 2023 is een nadeel te zien als gevolg van meer adviezen dan waar in de begroting rekening mee is gehouden	75N		
Kosten van het gebruik van auto's worden op dit product begroot maar	67V		
de kosten vallen in het product OOV.			
Kosten omgevingsvergunning WABO; hogere kosten als gevolg van extra personele inzet . Er zijn meer vergunningen afgegeven dan waar in de begroting vanuit was gegaan.	128N		
Overige kleine afwijkingen kleiner dan € 50.000	24V		
Opbrengsten omgevingsvergunningen; met de tweede voortgangsrapportage is de begrote opbrengst met € 1.521.000 verhoogd. Dit is te optimistisch geweest wat resulteert in een nadeel		271N	
Invoering omgevingswet	**50V**	**2V**	**52V**
Het doorschuiven van de invoering omgevingswet van 2023 naar 2024 leidt tot een voordeel op personeelslasten	50V	2V	52V
Ruimtelijke ordening	**123V**	**119V**	**242V**
Structuurplannen/ -visies: er is meer vast personeel ingezet door minder inhuur en meer vast personeel	101V	4V	105V
Bestemmingsplannen: minder plannen leidt tot minder inzet van personeel en minder opbrengsten aan leges	312V	52N	260V
Overige kleine afwijkingen kleiner dan € 50.000	290N	167V	123N
Subtotaal voor bestemming reserves	**41N**	**143N**	**184N**
Mutaties reserves			
Onttrekking uit de algemene reserve		316N	316N
programma omgevingswet: Er was een onttrekking uit de algemene reserve begroot van € 300.000 ter dekking van personeelslasten. De werkelijke kosten zijn lager door o.a. alternatieve dekking en niet invullen van de vacature voor Omgevingsloket. Daarnaast is er een €77.000 nadeel vanwege inhuur op invoering omgevingswet			
Geen onttrekking in de reserve omgevingswet		260N	260N
Subtotaal mutatie reserves		**576N**	**576N**
Saldo afwijkingen programma 1 na bestemming reserves	**41N**	**719N**	**767N**

VOLKSHUISVESTING

De druk op de woningmarkt blijft hoog. Onze focus lag op het versterken van de leefbaarheid en het ontwikkelen van een passend woningaanbod voor inwoners. Passend woningaanbod voor de huur en koopsector aansluitend bij de lokale woningbehoefte.
De combinatie wonen en zorg is een belangrijk onderdeel van de opgave Volkshuisvesting. Zo werkten we aan de uitvoering van wooncomplexen gecombineerd met zorg (Naaldhorst en Rozenhof), Woonzorgzone Wittebrug (Poeldijk) en aan de tweede Berkenflat. Ook verkenden we de mogelijkheden voor een woninvesteringsfonds. Daarmee willen we starters een betere kans bieden op de woningmarkt.
Programma 4 Economie & Mobiliteit beschrijft wat we deden aan huisvesting voor arbeidsmigranten.

Opgaven/Producten

Via het menu aan de rechterkant ziet u per opgave/product wat we willen bereiken en wat we ervoor gaan doen.

Volkshuisvesting, incl. huisvesting statushouders

We ontwikkelden instrumenten en beleid om lokaal grip te houden op de woningmarkt. Om te streven naar een passend woningaanbod voor de huur- en koopsector die aansluit bij de woningbehoefte van nu en in de toekomst. Van belang is een zo goed mogelijke verdeling van schaarse woningen over doelgroepen. We streefden naar het behouden van het karakter van Westland.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Aandacht voor de groep middeninkomens en starters (betaalbaar houden van woningen).	• We deden onderzoek naar hoe we inkomenseisen kunnen koppelen aan vergunningen. • We sloten prestatieafspraken waarin aandacht is voor het betaalbaar houden van woningen. • We onderzochten het initiatiefvoorstel van de raad “addendum woonvisie” en leggen dit in 2024 aan de gemeenteraad voor ter besluitvorming. • We lieten ABF onderzoek doen met als doel inzicht in een gewenst Westlands woningbouwprogramma. • We stelden een nieuwe startersverordening vast. Het is nu mogelijk om meerdere kortingsregelingen te stapelen, waardoor koopwoningen voor jonge starters bereikbaarder worden. • We realiseerden 50 goedkope koopwoningen (8% van totaal). • We realiseerde 50 middenhuurwoningen en 100 middeldure koopwoningen (23% van totaal).
Wachtlijsten voor een sociale huurwoning verminderen om aan de lokale vraag te voldoen	• We gaven een reactie op de ‘Wet versterking regie Volkshuisvesting’, waarin we het belangrijk vinden dat er lokaal ruimte blijft voor maatwerk van woningbouwprogrammering. • Er is vergunning verleend voor tijdelijk wonen voor Westlandse starters in een kantoorgebouw aan de Tiendweg. • Aan de Monnikenlaan in Naaldwijk realiseerden we tiny houses. • We realiseerden 610 woningen, waarvan 160 sociale huurwoningen. • We stelden een nieuwe huisvestingsverordening en beleidsregels vast als gevolg van de nieuwe Huisvestingswet.

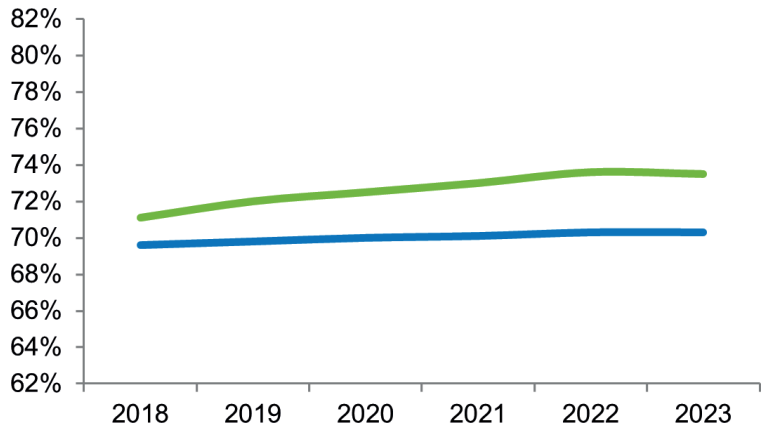
Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Tijdelijke (flex) woningen om snel in te springen op (dringende) woonvraagstukken	• We kochten het voormalige Carlton/Fletcherhotel om statushouders een plek in Westland te geven. • We onderzochten geschikte locaties voor tijdelijke woningen, resultaten hiervan zijn nog uitgebleven maar we blijven ons hiervoor inspannen.
Voldoen aan de vraag wonen en zorg	• In december 2023 namen we de businesscase Tweede Berkenflat in ontvangst, waarover het college zich nu buigt. • We sloten het convenant 'Beschermd wonen en maatschappelijke opvang' met corporaties en zorgpartijen. We spraken daarin af dat we beter samenwerken voor kwetsbare inwoners uit instellingen. • We sloten het convenant 'Laatste kans-beleid' met de woningcorporaties. Hiermee proberen we te voorkomen dat mensen met schulden uit hun huis worden gezet. • We startten in regionaal verband met een regionale woon-zorgvisie. Vanuit Westland brengen we hier lokale belangen in, in lijn met de visie 'Goed wonen in een goede woning'. • We sloten de anterieure overeenkomt 'Nieuw Rozenhof', zodat de realisatie van dit project weer een stap dichterbij kwam.

Prestatie-indicatoren

Verplichte BBV-indicatoren

Demografische druk Bron: CBS – Bevolkingsstatistiek

De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar.

Jaartal	Westland	Nederland
2018	71,1%	69,6%
2019	72,0%	69,8%
2020	72,5%	70,0%
2021	73,0%	70,1%
2022	73,6%	70,3%
2023	73,5%	70,3%

Externe ontwikkelingen/risico's

- De behoefte aan sociale en betaalbare (huur-) woningen bleef groot.
- Stikstofuitstoot had gevolgen voor vergunningverlening en realisatie woningbouw.
- De druk op de woningmarkt bleef hoog.
- Vergrijzing met de daarbij horende wijzigende woningvraag.
- Beschikbare ruimte en grond voor woningbouw in Westland.
- Draagvlak voor verdichting of hogere bebouwing tegenover noodzaak tot stapelen van woningen.
- Draagvlak voor huisvesting van specifieke doelgroepen (arbeidsmigranten, statushouders).
- Hypotheekrenteaftrek.
- Stijgende hypotheekrentes.
- Stijgende bouwkosten.
- Centrale sturing vanuit Rijk door middel van Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke ordening en Milieubeheer en bijbehorende wet- en regelgeving.

Verbonden partijen

Er zijn geen verbonden partijen die een bijdrage leveren aan dit programma.

Kaderstellende beleidsnota's

- Huisvestingsverordening Westland 2023.
- Omgevingsvisie 2030.
- Woonvisie Westland 2020-2030.
- Uitvoeringsprogramma Wonen 2021-2022.
- Notitie Vernieuwende Woonvormen.
- Goed Wonen in een Goede Woning (Visie Wonen, Welzijn, Zorg 2022-2027).
- Beleidsregels onttrekking, omzetting van zelfstandige woonruimte in onzelfstandige woonruimte of woonvorming Westland 2023.

Wat heeft het gekost?

Opgave/product	Rekening 2022	Begroting 2023 voor wijziging	Begroting 2023 na wijziging	Rekening 2023	Saldo
Programma					
Lasten					
06. Volkshuisvesting, inclusief huisvesting statushouders	830	936	1.556	1.403	153
	830	**936**	**1.556**	**1.403**	**153**
Baten					
06. Volkshuisvesting, inclusief huisvesting statushouders	-17	0	-276	-402	127
	-17	**0**	**-276**	**-402**	**127**
	813	**936**	**1.281**	**1.001**	**280**
Mutatie Reserves					
Toevoegingen					
04. Volkshuisvesting mutatie reserve	0	0	275	388	-113
	0	**0**	**275**	**388**	**-113**
Onttrekkingen					
04. Volkshuisvesting mutatie reserve	0	0	-423	-275	-148
	0	**0**	**-423**	**-275**	**-148**
	0	**0**	**-148**	**113**	**-261**
	813	**936**	**1.133**	**1.115**	**18**

Opgave/Product	Lasten	Baten	Saldo
Volkshuisvesting, inclusief huisvesting statushouders			
Volkshuisvesting; De bijdragen aan de ontwikkeling van sociale en betaalbare woningbouw en een bijdrage voor het omvormen van middeldure naar betaalbare woningbouw zijn minder uitgevraagd. De reden hiervan is dat het realiseren van locaties van tijdelijk wonen nog niet van de grond is gekomen door het ontbreken van draagvlak.	139V		139V
Startersleningen; Door een stijgend rentepercentage ontvingen we € 111.000 meer rente dan begroot		111V	111V
Diverse afwijkingen kleiner dan € 50.000	14V	16V	30V
Subtotaal voor bestemming reserves	**153V**	**127V**	**280V**
Mutaties reserves			
De extra ontvangen rente-inkomsten stortten we in de reserve Startersleningen	113N		113N
Een geraamde onttrekking vanuit de Reserve Volkshuisvesting was vanwege de onderbesteding niet nodig		148N	148N
Subtotaal mutatie reserves	**113N**	**148N**	**261N**
Saldo afwijkingen programma 2 na bestemming reserves	**40V**	**21N**	**19V**

GEBIEDSONTWIKKELING

In programma 3 Gebiedsontwikkeling zijn de opgaven Gebiedsontwikkeling en Deelnemingen opgenomen. Gebiedsontwikkeling bestaat uit actieve projecten en faciliterende projecten. Actief betekent dat wij als gemeente zelf grond in bezit hebben of grond aankopen. Faciliterend betekent dat er een initiatiefnemer is met grondeigendom waarmee de gemeente afspraken maakt. We hebben dan een toetsende rol vanuit onze publieke taak. Deze laatste categorie initiatieven start vaak via de Omgevingstafel Westland (OTW). Faciliterende projecten zijn er van kleine (solitaire) ontwikkelingen tot grote gebiedsontwikkelingen van 1.000 woningen.

De deelnemingen zijn de samenwerkingsverbanden Ontwikkelingsbedrijf Westlandse Zoom (OBWZ) en Ontwikkelingsmaatschappij Het Nieuwe Westland (ONW).

Opgaven/Producten

Via het menu aan de rechterkant kunt per opgave/product zien wat we willen bereiken en wat we ervoor gaan doen.

Gebiedsontwikkeling

In deze opgave startten en begeleidden we lokale ruimtelijke initiatieven die bijdroegen aan de ruimtelijke en maatschappelijke doelstellingen van Westland. Het ging om zowel kleine initiatieven als grote gebiedsontwikkelingen. We zorgden daarbij voor een verantwoorde balans tussen wonen, groen, water, recreatie, natuur, mobiliteit en economie. Met de beschikbare capaciteit hebben we flexibel ingespeeld op de initiatieven vanuit de markt en werden veel projecten door ons begeleid of zelf uitgevoerd.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Bouw van gemiddeld ongeveer 800 woningen per jaar, waarvan 500 woningen voor Westlandse starters de komende 4 jaar.	In 2023 realiseerden we 610 woningen, waaronder 160 sociale huurwoningen. Dit is exclusief de tijdelijke woningen en de doorstroomlocatie Carlton. Circa 200 koopwoningen zijn aan Westlandse starters toegewezen door middel van lokaal maatwerk en woningtoewijzing. Er waren in 2023 vier projecten in ontwikkeling met een lopende grondexploitatie (exclusief de deelnemingen). Dit zijn: • Grondexploitatie locatie oud gemeentekantoor Monster. Bouw 40 huurappartementen voor senioren en starters. In juli 2023 is een koop- en realisatieovereenkomst gesloten ten behoeve van deze herontwikkeling. Het ontwerp-bestemmingsplan is in oktober 2023 vastgesteld. Vooruitlopend daarop waren er diverse avonden waar bewoners en andere belanghebbenden de gelegenheid hadden om input te leveren op het plan en het bestemmingsplan. De bouw is nog niet gestart, omdat de ruimtelijke procedure niet is afgerond vanwege ingediend beroep. • Grondexploitatie herontwikkeling locatie De Schakel in Maasdijk. Bouw 20 huurappartementen, 6 huur-eengezinswoningen. De woningen zijn in 2023 opgeleverd en toegewezen met lokaal maatwerk. De grondexploitatie wordt afgesloten met vaststelling van het MPG 2024. • Grondexploitatie Hoogeland, bouw van twee wooneilanden met woningen op de begane grond en 3 kleinere appartementengebouwen. • Grondexploitatie Bedrijventerrein Teylingen VI. Alle bedrijfskavels zijn bebouwd en het laatste deel van de openbare ruimte is aangelegd. De grondexploitatie wordt afgesloten met vaststelling van het MPG 2024. Naast bovenstaande grondexploitaties werkten we in 2023 aan veel andere projecten. De voornaamste andere projecten waren: • Aloysiusschool. In december 2023 is de Nota van Randvoorwaarden vastgesteld. In 2024 worden de anterieure- en de verkoopovereenkomst met Wonen Wateringen getekend. Daarna is het ontwerp bestemmingsplan in procedure gebracht. • Centrumplan Honselersdijk. In dit plan zijn geen woningen opgenomen. Het bestaat uit verschillende projecten met een maatschappelijk doel, zoals de ontwikkeling van een school, kinderopvang en bibliotheek (huis van de buurt). De grondexploitatie is in 2023 afgesloten. • Driesprong. Op 19 april 2023 heeft de raad het bestemmingsplan De Driesprong vastgesteld. Tegen dit bestemmingsplan zijn vier beroepschriften ingediend bij de Raad van State en twee bezwaren ontvangen tegen de aangevraagde vergunningen. Na overleg zijn drie beroepschriften weer ingetrokken. Er zijn nadere geluidsonderzoeken verricht en er wordt een vaststellingsovereenkomst voorbereid. • Vlietweg. Vanwege diverse ontwikkelingen in het gebied zoals nieuwbouw De Hoogvlieger, uitbreiding sportpark De Hoge Bomen en woningbouw aan de Vlietweg is besloten om het gebied integraal aan te pakken als een nieuw project “Transformatiegebied Naaldwijk Zuid” . De ontwikkeling van woningbouw aan de Vlietweg en de nieuwbouw van de Hoogvlieger hebben de hoogste prioriteit en worden daarom met voorrang opgepakt. • Verdilaan. In 2023 is er gewerkt aan het opstellen van een vervolgaanpak voor de gebieds- en vastgoedontwikkeling in en om de Verdilaan. Daarbij speelt een beslissing over de toekomst van theater De Naald een grote rol.
In totaal nog circa 34,5 hectare netto uitgeefbare bedrijfskavels realiseren.	We werkten aan twee projecten om het aantal vierkante meters bedrijventerrein te vergroten. • Uitbreiding ABC veilingterrein in Poeldijk. In totaal gaat het om 12 hectare netto extra grond bestemd voor uitbreiding van de agri- en foodsector in Westland en de huisvesting van arbeidsmigranten. In 2023 organiseerden we bijeenkomsten om de omgeving te informeren. Sinds eind 2023 loopt de ruimtelijke procedure. • Vernieuwen en uitbreiden Bovendijk in Kwintsheul. Het betreft een uitbreiding van ongeveer vier hectare. We rondden de ruimtelijke procedure af en startten de realisatie.

Deelnemingen ONW en OBWZ

De gemeente Westland is deelnemer in een samenwerkingsverband voor twee gebiedsontwikkelingen. Hier- voor zijn aparte rechtspersonen ingesteld, waar we als gemeente een programmatisch en financieel be- lang in hebben. Het gaat hier om de deelnemingen OBWZ en ONW. Binnen deze samenwerkingsverbanden werkten we aan de bouw van nieuwe woningen, voorzieningen, ecologische zones en (langzaam)verkeers- verbindingen.

De grondexploitaties voor deze ontwikkelingen zijn bij de zelfstandige rechtspersonen ondergebracht. Deze vallen dus niet onder de gemeentelijke grondexploitatie. De gemeente vervult de grondbewaarfunc- tie onafhankelijk van de ingestelde rechtspersonen. Dit houdt in dat de gemeente de gronden aankoopt en bouwrijp doorverkoopt aan de ontwikkelende partijen. De partijen vergoeden de op dat moment geldende boekwaarde aan de gemeente Westland.

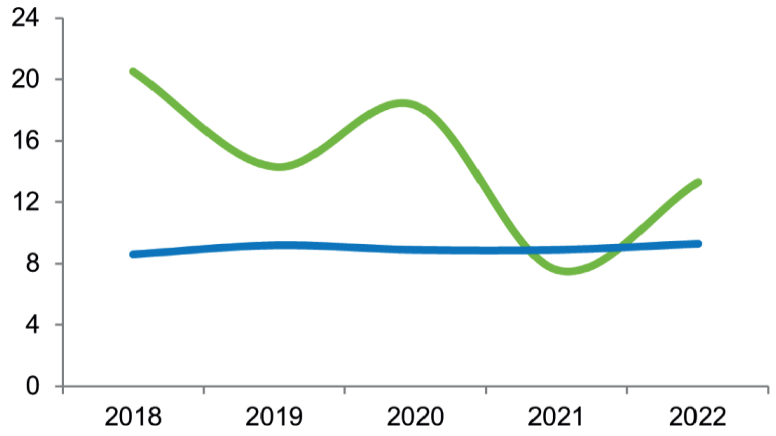
Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Doel OBWZ: gemiddeld tot 2030 circa 200 woningen per jaar, groen/blauwe verbindingszones en een school	Het bestemmingsplan Westmade Noord werd onherroepelijk. Er zijn woningen verkocht en met de bouw van nieuwe woningen is ge- start. In de Kreken zijn deelfases opgeleverd en er is gestart met het bouwrijp maken van de Bovendijk. Er is besloten dat een ADC- toets voor Monster Noord zal worden opgesteld.
Doel ONW: gemiddeld t/m 2026 circa 150 woningen per jaar, een school, woon/zorg en een ecolo- gische zone door het woongebied realiseren	In Waelpolder ligt het nieuwbouwplan Waelse Weelde. In december 2023 is gestart met de oplevering van de eerste woningen. Daar- naast zijn de eerste palen geslagen voor de projecten La Rondeur (18 appartementen) en Nieuw Zand (54 woningen). In Waelzicht heeft de projectontwikkelaar op eigen kosten 33 wo- ningen via Koopstart verkocht. In Waelpark realiseert WSKO een nieuwe school inclusief kinder- opvang en gymzaal. Waalcampus bereikte het hoogste punt. De oplevering is naar verwachting in juli 2025. In het woningbouwplan Long Island (Waelplas) zijn 18 van de 33 woningen opgeleverd. Het Waelbos is aangelegd en de koopovereenkomst voor het pro- ject Kassanova is getekend. We verwachten dat de bouw aan het eind van het eerste kwartaal van 2024 start.

Prestatie-indicatoren

Verplichte BBV-indicatoren

Nieuw gebouwde woningen Bron: BAG/ABF

Het aantal nieuw gebouwde woningen per 1.000 woningen, exclusief overige toevoegingen zoals transfor- maties.

Jaartal	Westland	Nederland
2018	20,5	8,6
2019	14,3	9,2
2020	18,3	8,9
2021	7,6	8,9
2022	13,3	9,3

Facultatieve indicatoren

Niet van toepassing

Externe ontwikkelingen/risico's

- De arbeidsmarkt voor personeel in het ruimtelijke domein was ook in 2023 krap. Door een gebrek aan mensen was het moeilijk om de constante stroom aan projecten uit te voeren. Het blijft een uitdaging om te prioriteren.
- De gemeente heeft zelf weinig grond in eigendom. Het merendeel van de ontwikkelingen is facilitair. De snelheid van het ontwikkelen van dit type projecten is afhankelijk van derde partijen.
- Een trend is ook de rol die de Rijksoverheid de komende jaren heeft in het ruimtelijk domein. Het Rijk neemt meer regie om te kiezen, te verdelen en om een eerlijke uitkomst mogelijk te maken.
- Het stikstofvraagstuk had impact op procedures, rapportages en vergunningen in een aantal gebiedsontwikkelingen. Vooral bij OBWZ omdat dit pal naast een Natura2000 gebied ligt.

Verbonden partijen

Onderstaande verbonden partijen leverden een bijdrage aan het behalen van de doelen van dit programma:

- Ontwikkelingsbedrijf Westlandse Zoom (OBWZ).
- Ontwikkelingsmaatschappij Het Nieuwe Westland (ONW).

Kaderstellende beleidsnota's

- Omgevingsvisie Westland 2030.
- Nota kostenverhaal gebiedsoverstijgende werken, werkzaamheden en maatregelen 2022.
- Beleidsregel Parkeernormering gemeente Westland 2018.
- Nota Grondbeleid 2013 (deze wordt in 2024 vernieuwd).
- Nota Grondprijzen 2023.
- Woonvisie Westland 2020-2030.
- Uitvoeringsprogramma Wonen 2021-2022.

Wat heeft het gekost?

Opgave/product	Rekening 2022	Begroting 2023 voor wijzigingen	Begroting 2023 na wijzigingen	Rekening 2023	Saldo
Programma					
Lasten					
03. Gebiedsontwikkeling	44.714	59.026	37.289	15.939	21.350
04. Deelnemingen OBWZ en ONW	219	0	0	210	-210
	44.933	**59.026**	**37.289**	**16.150**	**21.139**
Baten					
03. Gebiedsontwikkeling	-39.815	-56.070	-35.079	-16.165	-18.915
04. Deelnemingen OBWZ en ONW	-258	-1	-1	-236	236
	-40.072	**-56.071**	**-35.080**	**-16.401**	**-18.679**
	4.860	**2.955**	**2.209**	**-251**	**2.460**
Mutatie Reserves					
Toevoegingen					
05. Gebiedsontwikkeling mutatie reserve	172	0	934	386	548
	172	**0**	**934**	**386**	**548**
Onttrekkingen					
05. Gebiedsontwikkeling mutatie reserve	-1.489	0	-2.131	-2.307	176
	-1.489	**0**	**-2.131**	**-2.307**	**176**
	-1.317	**0**	**-1.197**	**-1.922**	**724**
	3.544	**2.955**	**1.011**	**-2.173**	**3.184**

Opgave/Product	Lasten	Baten	Saldo
Gebiedsontwikkeling	**21.350 V**	**18.915 N**	**2.435 V**
Resultaten grondexploitaties. Zoals gemeld in het meerjarenperspectief grondexploitaties (MPG) 2024 worden de grondexploitaties bedrijventerrein Teylingen VI en Herontwikkeling de Schakel afgesloten in deze jaarrekening. Daarnaast zijn de voorzieningen van de overige grondexploitaties bijgesteld.	86N		86N
Afwijking gerealiseerde kosten en verkoopopbrengsten grondexploitaties. In het MPG 2024 is de raad geïnformeerd over de bijstellingen van de grondexploitaties en grondbanken. De verschillen in 2023 zijn vooral het gevolg van een latere afname van de grond uit de grondbank van OBWZ dan voorzien. Vanwege de sterk gestegen rente in 2023 heeft OBWZ ingezet op afbouw van haar externe kredietfaciliteit waardoor minder liquiditeit was om gronden af te nemen. De afwijkingen van 2023 geven per saldo geen effect op het exploitatiesaldo van 2023.	21.420 V	21.420 N	

Opgave/Product	Lasten	Baten	Saldo
Faciliterende ontwikkelingen Voor de faciliterende ontwikkelingen was in 2023 een verlies begroot van € 321.000 dat onttrokken wordt aan de reserve faciliterende ontwikkelingen. Het gerealiseerde verlies is € 772.000. Voor Liermolensloot is een derde bestemmingsplan gemaakt en in procedure gegaan. Daarnaast zijn er vertragingen door bezwaar- en beroepsprocedures. Voor Wateringen Noord zijn deer meerkosten omdat er veel tijd en inzet benodigd is voor onderhandelingen met de diverse betrokken partijen.	129 V	580N	451N
Bijdrage Bovenwijkse Voorzieningen; De inkomsten uit bovenwijk- se voorzieningen zijn lager dan begroot. Voor het project Liermolensloot zijn nog niet alle bestemmingswijzigingen onherroepelijk. De realisatie van de bijdrage is hieraan gekoppeld. De bijdrage wordt later ontvangen. Bijdragen aan bovenwijkse voorzieningen worden gestort in de reserve. Daarom staat tegenover dit nadeel een voordeel bij de mutatie in de reserves. Er wordt minder afgedragen aan de reserve dan begroot.		548N	548N
Cofinanciering woningbouwimpuls Waelpolder De uitgekeerde cofinanciering voor de woningbouwimpuls Waelpolder is lager dan geraamd. De cofinanciering isgekoppeld aan het aantal in aanbouw genomen woningen. Tegenover dit voordeel staat een lagere onttrekking uit de reserve volkshuisvesting.	472V	250N	222V
Woningbouwimpuls Waelpolder Op basis van het aantal betaalbare woningen waarvoor de bouw is gestart is een deel van de totale subsidie inkomsten verantwoord. Daar tegenover staan de kosten van de doorbetaling van de subsidie aan ONW.	710N	710V	
Diverse kleinschalige overeenkomsten Er zijn diverse inkomsten gerealiseerd die niet zijn geraamd.		95V	95V
Kosten centrumplannen De uitgaven in 2023 aan het vergroenen van centra en het verplaatsen van het beeld Gravin Machteld zijn € 52.000 lager dan het begrote bedrag van € 420.000 in 2023. Deze kosten worden onttrokken uit de reserve centrumplannen. Daarom staat tegenover dit voordeel een nadeel bij de reservemutaties.	52V		52V
Diverse afwijkingen kleiner dan € 50.000	73V	1N	72V
Voorziening deelnemingen ONW en OBWZ Op basis van de grondexploitaties van de deelnemingen en de gemeentelijke inschatting van de risico's en waardering op grond van in het verleden gemaakte keuzes is de voorziening voor de deelnemingen bijgesteld.		3.079V	3.079V
Deelnemingen OWBZ en ONW	**210N**	**236V**	**26V**
Doorbelasting van diverse personeelskosten en geleverde diensten voor o.a. stedenbouw en RO.	210N	236V	26V
Subtotaal voor bestemming reserves	21.140V	18.679N	2.461V
Mutatie reserves (zie toelichtingen hierboven)			
Reserve faciliterende ontwikkelingen		451V	451V
Reserve Bovenwijkse voorzieningen	548V		548V
Reserve Volkshuisvesting		222N	222N
Reserve centrumplannen		52N	52N
Subtotaal mutatie reserves	**548V**	**176V**	**724V**
Saldo afwijkingen programma 3 na bestemming reserves	**21.688V**	**18.503N**	**3.185V**

MOBILITEIT EN ECONOMIE

Westland woont, onderneemt en rijdt steeds duurzamer. In 2023 investeerden we in de lokale infrastructuur en werd duidelijker waar knelpunten ontstaan. Knelpunten zijn niet alleen fysiek, maar kunnen op allerlei vlakken spelen. Om het ondernemen zo makkelijk mogelijk te maken, zijn we geïnteresseerd in waar knelpunten worden ervaren. Daarom organiseerden we het afgelopen jaar knelpuntentafels die blootlegden waar de gemeente en andere publieke partijen hun investeringen het beste kunnen doen. Het helpt dat ondernemers een duidelijke ingang en aanspreekpunt via het bedrijven en omgevingscontactcentrum hebben om hun ruimtelijke initiatieven voor te leggen. Ondernemen, wonen en het vervoer worden groener, maar vooral toekomstbestendig. Daar past ook bij dat we antwoorden geven op vragen die de maatschappij aan ons stelt. De ontwikkeling van het Floragebied speelde hierin ook een belangrijke rol. In dit gebied bieden we ruimte aan kennisontwikkeling, innovatie en vestiging van innovatieve bedrijven. We werken met programma Economie en Mobiliteit aan een balans voor een Westland waarin het goed wonen, werken en ondernemen moet zijn voor iedereen. Dat geldt evenzeer voor de belangrijke groep arbeidsmigranten. Voor hen zorgen we dat de dienstverlening op orde is en werken we aan voldoende en kwalitatief goede huisvesting.

Opgaven/Producten

Via het menu aan de rechterkant kunt per opgave/product zien wat we willen bereiken en wat we ervoor gaan doen.

Mobiliteit

In 2023 groeide Westland verder door. Dat merkten we ook in het verkeer. Daarom bleven we investeren in de verkeersveiligheid en de bereikbaarheid van onze gemeente. Daarnaast stond de wereld in 2023 ook niet stil: er gebeurde veel waar we ook in onze gemeente de effecten van voelden. Zo ervaren we nog steeds de gevolgen van de oorlog in Oekraïne op het gebied van grondstofprijzen. Daardoor liepen (studies naar) grootschalige investeringen vertraging op of kregen te maken met inflatie. De bereikbaarheid bleef daarmee onder druk staan. Samen met partners als het Agrologistiek Cluster, Zuid-Holland Bereikbaar en de MRDH werkten we daarom aan een aantal belangrijke beleidsmijlpalen, waaronder parkeerbeleid en voetgangersbeleid. De besluitvorming rondom die beleidsmijlpalen staat gepland in 2024. Dat helpt ons de mobiliteitstransitie in onze gemeente verder vorm te geven. Naast grote projecten kregen in 2023 ook de kleinere, maar ook zeer belangrijke verkeerszaken, meer aandacht. De inzichten uit 2023 gebruikten we om scherpe keuzes te maken in onze prioriteiten. Verkeersveiligheid, openbaar vervoer en bereikbaarheid stonden daarbij centraal. Daarom investeerden we ook in 2023 in de verdiepende verkenning naar Hoogwaardig Openbaar Vervoer en besteedden we meer aandacht aan het verkeer van en naar de kust.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Westland is in 2040 een verkeersveilige gemeente, zowel objectief als subjectief	• Voor een aantal wegen stelden we ontwerpen op voor het afwaarderen naar 30km/u. Dit hangt samen met de uitrol van het nieuwe wegencategoriseringsplan waarbij we inzetten op het verlagen van de snelheid op zoveel mogelijk wegen in Westland. • Op de Korte Kruisweg in Maasdijk verbeterden we een oversteeklocatie nabij de school. • In 2023 onderzochten we ook hoe de trajecten Verdilaan - Stokdijkkade - Pijle Tuinenweg in Naaldwijk en Kerkstraat - Heulweg - Herenstraat in Kwintsheul/Wateringen veiliger kunnen worden ingericht, welke beide ook belangrijke schoolroutes zijn. • Op basisscholen draaide het programma School op SEEF en op middelbare scholen het programma Totally Traffic. • Aanvullend daarop lieten we in groepen 1 en 2 de verkeersles Paolo de Zebratemmer uitvoeren en voerde Team Alert op een middelbare school het project Scooter Elite uit. • Verspreid door Westland legden we meerdere drempels of andere snelheidsremmers aan. • In overleg met de politie bepaalden we een aantal locaties waar we een Flexflitser kunnen plaatsen en legden we deze voor aan het Openbaar Ministerie. Dit resulteerde in een Flexflitser op de Heulweg in Wateringen. • We startten met een onderzoek of alle voetgangersoversteekplaatsen veilig zijn ingericht, zodat we benodigde aanpassingen komende jaren kunnen oppakken. • In 2023 startten we tevens met het saneren van 180 fietspadpaal- tjes.
We willen een gemeente zijn met veel ruimte voor voetgangers en fietsers. Dat is met de drukte op de weg niet vanzelfsprekend. Voor hen, maar ook voor het recreatieve verkeer hebben we een bereikbaar Westland nodig	• We stelden het plan van aanpak voor het fietsbeleidsplan op en startten met de inventarisatie van de huidige fietsvoorzieningen. • In het kader van de verkenning agrologistieke bedrijventerreinen zetten we in op het stimuleren van het gebruik van de fiets voor woon-/werkverkeer. • In 2023 hielden we een enquête onder inwoners van Westland over hun ervaring met lopen in Westland. • We onderzochten welke recreatieve bewegwijzering nog moet worden toegevoegd. Dit vormt onder andere input voor het op te stellen voetgangersbeleid, dat we naar verwachting in Q2 2024 aan de raad aanbieden. • We deden onderzoek naar eventuele nieuwe locaties voor de Biesieklette in Naaldwijk. • We verbreedden het bestaande pad langs de Lee, waarmee de veiligheid omhoog ging doordat er meer ruimte ontstond voor weggebruikers. • Doordat we de snelheid verlaagden en drempels aanlegden, is Kwintsheul via de Gouwlaan of de Holle Watering veilig met de fiets te bereiken vanuit de Ranken, Gouw en Uithofpark. De aanleg van de Gouwlaan is onderdeel van de gebiedsontwikkeling ‘De Gouw 3C’. Met de ontwikkeling van De Gouw fase 3C maakten we een aansluiting op fase 1 welke rechtstreeks naar Kwintsheul gaat. • We voerden de verkenningen uit naar de Metropolitane Fietsroute Naaldwijk-Delft en Metropolitane Fietsroute Naaldwijk-Honselersdijk-Den Haag. Ook startten we met de inventarisatie van de bestaande fietsvoorzieningen. • We bereidden de aanleg van een fietsverbinding langs de Plas van Alle Winden voor. In de zomer van 2024 starten we daarmee.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Een hoogwaardig en sterk OV-systeem waarbij we nieuwe vervoersmiddelen aantrekken. Het is van belang dat iedere inwoner kan deelnemen aan het OV	• We voerden de aanbesteding voor de verdiepende verkenning HOV uit. • Met HTM verkenden wij de mogelijkheden om Wateringen met Den Haag Haga Hub met OV te ontsluiten. Met EBS verkenden we hoe wij van lijn 34 de lijnvoering en dienstverlening kunnen verbeteren. De uitkomsten hiervan nemen we mee in de vervoer-planprocedure van de MRDH. • We boden vervoersmogelijkheden aan voor verschillende doel-groepen. Regiotaxi is beschikbaar voor iedereen, maar met een Wmo-pas kan met korting gereisd worden met de Regiotaxi. De gemeente draagt hieraan financieel bij.
Autorijden moet veilig zijn. Het vraagt om verstandig rijgedrag en tegelijkertijd om een soepele door-stroom. Zo min mogelijk verkeers-slachtoffers betekent ook zo min mogelijk 'daders' in het verkeer. Zij rijden vaak in auto's of vracht-wagens	• We verbeterden het OV om het voor de nieuwe generatie reizi-gers vanzelfsprekend te laten zijn met het OV te reizen: R-netlijn 455 van 's Gravenzande via Naaldwijk, Delft, Pijnacker Nootdorp en Zoetermeer is gaan rijden. • In 2023 voerden we diverse verkeerseducatiemaatregelen uit om in te zetten op verstandig rijgedrag. Zo zetten we Team Alert in tijdens feestweken om met bezoekers in gesprek te gaan over veilig rijgedrag, en voerden we op de kerstmarkt in 's-Gravenzan-de een BOB-actie uit. • We werken samen met de politie om asociaal gedrag in het ver-keer aan te pakken. In 2023 plaatsten we een Flexflitser langs de Heulweg in Wateringen om snelheidsovertredingen te beperken. Ook komt er een Flexflitser langs de Dorpskade in Wateringen. De politie voerde diverse controles uit, waaronder een op alcohol tijdens de Feestweek in Naaldwijk.
Vrachtvervoer over de wegen in Westland is veilig en schoon, maar ook snel om onze economische concurrentiepositie te behouden	• Samen met AGL stelden we de verkenning agrologistieke bedrij-venterreinen op, welke we begin 2024 bekrachtigen. • De Provincie Zuid-Holland maakte al haar verkeersregelinstal-laties slim. Dit houdt in dat ze zijn voorzien van de benodigde hard- en software en sensoren in de rijbanen om de doorstroming van vrachtverkeer te verbeteren. • We namen deel aan reguliere bijeenkomsten van Metropoolregio Rotterdam Den Haag en Provincie Zuid-Holland voor slim vervoer in de regio.
We houden voldoende parkeerge-legenheid voor fiets en auto, maar ook voor agrologistiek verkeer (bijvoorbeeld vrachtwagens)	• We stelden het concept parkeerbeleidsplan met uitvoeringspro-gramma op en brengen dit in 2024 tot uitvoering.

Economische ontwikkeling

Onze economie groeide in waarde over de volle breedte. Meer banen, meer werknemers, meer export-waarde en zelfs meer areaal. We investeerden in internationalisering en de Greenport. Dit betaalde zich uit in grotere internationale bekendheid van Westland en haar waardevolle glastuinbouw. Dit staat in schril contrast met dat we tegelijkertijd zagen dat op landelijke niveau de glastuinbouwsector onder druk komt te staan. De kritiek en druk op de sector vroeg om aandacht voor het beter positioneren van de sector en de gemeentelijke rol. Daarnaast werkten we aan antwoorden op vragen die spelen aan de tafels van de 'de-cision-makers' en in onze samenleving. Daarom investeerden we in knelpuntentafels met allerlei kwekers, telers en ketenpartners, maar ook in data om ons beleid en dienstverlening, maar ook ons gezamenlijke verhaal nog beter te maken. In de Westlandse economie staan naast de kassen ook de kernen en de kust centraal. Na een focus op verduurzaming werd digitalisering een belangrijk thema binnen de kernen. We investeerden in relaties met MKB'ers en werkten aan de uitvoeringsagenda horeca. De BIZ-verlenging van De Lier liet wederom de meerwaarde van verenigde ondernemers zien. Eén van de grootste werkgevers in Westland is de groep bedrijventerreinen. Om die toekomstbestendig te houden, gaven we het startschot voor een nieuwe strategie. Over de kust leest u meer in programma 7.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Een toekomstbestendig glastuinbouwcluster	• In samenwerking met Greenports Nederland maakten we een inventarisatie van de gebieden die het meest kansrijk zijn om een optimalisatieslag te maken na opstelling van een gebiedsvisie. • We ondersteunden het ontwikkelperspectief van de gebiedscoöperatie Broekpolder. We brachten de koppelkansen en relaties in beeld. De meerwaarde van het gebiedsproces is bij belangrijke partners onder de aandacht gebracht. Dat geldt ook voor de benodigde investeringen. In 2023 sloten we een nieuw convenant. Daarnaast startten we met het gebiedsproces voor de Oranjepolder. Ook daar werken we toe naar het afsluiten van een convenant. • Het ontwerp van het bestemmingsplan Parapluplan Plattelandswoningen is klaar en legden we in december ter inzage. Daarnaast legden we bestemmingsplan LOS 1 en lag LOS 2 ter inzage. • We startten met het verder uitwerken van de glastuinbouwvisie Hart voor Glas. We richten ons daarbij in eerste instantie op de toekomstbestendige glastuinbouw; respect voor de omgeving, goed werkgeverschap en een weerbaar bedrijf. • In 2023 organiseerden we drie knelpuntentafels. In deze sessies gingen glastuinbouwondernemers en andere partners uit de glastuinbouwketen met elkaar en de gemeente in gesprek over de knelpunten die zij ervaren. • We maakten een begin met het analyseren van de interesse van jonge (afgestudeerde) tuinders in de toekomstige glastuinbouw. De analyse richtte zich vooral op de vraag of we in de toekomst problemen kunnen verwachten bij bedrijfsopvolging in de primaire sector en welke rol de gemeente hierin kan en mag spelen. • We startten met de uitvoering van de handhavingsstrategie. Daarbij was aandacht voor de problematiek van woningen in het glastuinbouwgebied. De eerste vervolgstappen werkten we uit. • In 2023 kenden we de laatste projecten binnen de Westland Agenda III toe. De positieve respons op deze regeling geeft vertrouwen voor een vervolg.
Koploper zijn en blijven binnen de Kenniseconomie en internationale Greenport	• De ontwikkeling van het Floragebied en de campus gaan onverminderd door. Het campusprogramma en de kennisagenda hebben de volle aandacht. Lopende onderzoeken en programma's op het gebied van tech en health haken we aan op de ontwikkelingen binnen het Floragebied. • In 2023 ontvingen we nationale en internationale delegaties uit bijvoorbeeld Japan, Zuid-Korea en Vietnam. Al deze delegaties maakten kennis met het innovatieve karakter van de Westlandse glastuinbouwsector. Daarnaast maakten we in 2023 ook een aantal reizen om op internationale podia het glastuinbouwcluster te promoten, buitenlands overheden te helpen bij glastuinbouwontwikkelingen en deuren te openen voor het bedrijfsleven. • We verstevigden onze inzet in de Greenport West-Holland. Dat leverde een prachtige Groeifondsbijdrage op. Van die bijdrage gaat een groot deel naar de Greenport Horti Campus Westland (Floracampus) en de daar aan gekoppelde Learning Community.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Een bloeiend Vestigingsklimaat en Regionale Economie	• Voor een bloeiend vestigingsklimaat is contact met bestaande ondernemers belangrijk. In 2023 bezochten we verschillende bedrijven. Daarnaast namen we een CRM-systeem in gebruik om de bestaande contacten nog beter te documenteren. • In 2023 brachten we meer focus aan in de samenwerking met IQ. • Om nog beter inzicht te krijgen in de data over ons vestigingsklimaat lieten we een dashboard opzetten. De cijfers uit dit dashboard geven inzicht en helpen bij het bepalen van de beste manieren om ons vestigingsklimaat te versterken. • We begonnen met het ontwikkelen van een aantal middelen ter ondersteuning van de zakelijke positionering. Kwalitatieve digitale, visuele en auditieve elementen trekken aandacht, roepen emoties op en versterken het Westlandmerk.
Een bloeiende arbeidsmarkt en Impact Economie	We laten belangrijke partners, zoals Horti Heroes, hun werk doen bij het bouwen van een community voor startups. Een community bouw je niet in één jaar en vraagt continu aandacht.
Ruimte om te ondernemen in en buiten de kern	We handelden de laatste subsidies vanuit de regeling-MKB af. We stelden ook een Tienpuntenplan voor het MKB op. Hierin staat waar we in de toekomst op in willen zetten.

Energietransitie

Verduurzaming van energievoorziening liet een duidelijke groei zien. Onder meer door de gemeentelijke subsidie-voorzieningen die we het afgelopen jaar uitvoerden. We zien dat inwoners en bedrijven werk maken van de energietransitie en isolatie, mede geholpen door onze (nieuwe) energiecoaches en de energiefixers. Energiefixers zijn collega's van Patijnenburg die feitelijk in de woning isolatiemaatregelen implementeren.

Daarnaast werkten we aan de businesscase voor de aansluitingen van bestaande (huur)woningen op het warmtenet in Monster. Dit leidde tot samenwerkingsovereenkomsten, waarin HVC, Arcade en de gemeente zich inspannen om een feitelijke aansluiting mogelijk te maken.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Een robuuste en toekomstbestendige warmtevoorziening; In 2050 geen fossiele warmtevoorziening meer	In 2023 ondersteunden we tuinderscoöperaties en HVC bij het ontwikkelen van twee nieuwe aardwarmteboringen, de aanleg van het netwerk en verkenden we het aankoppelen van het warmtenet op het Arcade-bezit in Monster.
Faciliteren van individuele en collectieve systemen voor duurzame elektra; in 2050 regionaal duurzame elektra voorzieningen	De gemeentelijke subsidie op zonnepanelen maakte een grote slag op de individuele duurzame elektriciteitsvoorziening. Daarnaast faciliteerden we collectieven (zoals Honderdland) om tot gezamenlijke oplossingen te komen voor netcongestie en opslag. Voor Honderdland ligt er een samenwerkingsintentie.
Verhogen maatschappelijk draagvlak en actie (besparen, particuliere initiatieven en samenwerken)	Naast de campagne zetten we in op het aanbieden van scans, bewonersavonden, energiecoaches, energiefixers en kwamen er subsidies voor isolatie. Er is waardering voor onze inzet bij inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties. Mede door de vrijgekomen Rijksgelden (compensatie gemeentelijke inzet) schaalden we op met een doelgroepenaanpak. Personele kosten en kosten van activiteiten voor de lage-inkomenshuishoudens kunnen we daarmee financieren waardoor minder aanspraak gemaakt hoeft te worden op de reguliere gemeentelijke begroting. Deze Rijksgelden zijn gelabeld en moeten (met verantwoording) binnen 2 jaar worden besteed.

Programma Floraontwikkeling

De ontwikkeling van het Floragebied is een groot integraal project met betrokkenheid van meerdere vakgebieden. Het gaat om het verder ontwikkelen van dé plaats voor innovatie van de glastuinbouw en glastuinbouwtechniek rondom de thema's Horti Health en Horti Tech. Een gebied met ruimte voor onderzoek en onderwijs en voor vestiging van daarbij passende bedrijven. Daarnaast speelt de ontwikkeling van het gebied ook een grote rol bij de huisvesting van (kennis-)werkers en Westlandse jongeren in een voor Westland nieuwe woonomgeving. Een omgeving met veel groen, intensief grondgebruik en een goed functionerend openbaar vervoer.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Het verder ontwikkelen van het concept van de Greenport Horti Campus (conceptuele uitwerking van het campusconcept als onderdeel van het masterplan)	• In overleg met onderwijsinstellingen, bedrijven en andere partners startten we een aantal onderzoeksprojecten. • We werkten het campusconcept verder uit langs de lijnen van Hort Tech en Horti Health.
Een uitgewerkt ruimtelijk masterplan (het ontwikkelplan) wat de basis vormt voor bestemmingsplannen, gronduitgifte en aanleg van het gebied	• We werkten toe naar vaststelling van het Masterplan door de gemeenteraad in mei 2023. • De gemeenteraad gaf de opdracht om ook de bijbehorende grondexploitatie uit te werken. • We startten met de voorbereiding voor de ontwikkeling van het Vakcollege. • We startten met de uitwerking van de omgevingsplannen en de daarvoor noodzakelijke onderzoeken. • We presenteerde de plannen voor Flora Campus met daarin de plannen voor 400 wooneenheden die uiteindelijk de ruimte moeten bieden voor het huisvesten van 800 tot 1600 plekken voor arbeidsmigranten. • Ook startten we het programma voor tijdelijke woningen.
Een uitgewerkt schetsontwerp van de bus/railverbindingen met Delft, Maassluis/Rotterdam en Den Haag	• Na vaststelling van het Masterplan is dit ontwerp onderdeel van de HOV-verkenning. • We onderzochten de manieren waarop we het openbaar vervoer kunnen verbeteren. Daarbij kijken we ook naar wat dit betekent voor de uitwerking van de verbindingen met Flora Campus Westland en de uitwerking van de HOV-hub.
Het vastleggen van de samenwerkingsrelaties met zowel de grondeigenaren als partijen die zich willen vestigen op de Campus	• Voor de realisatie van het Masterplan kochten we de eerste gronden aan. Hierdoor is ongeveer 45% van de grond inmiddels in handen van de gemeente. • We versterkten de banden met onderzoeks- en onderwijsinstellingen en startten een aantal onderzoeksprojecten. • Samen met het ISW werkten we aan de uitwerking van het programma van eisen voor het Vakcollege. • We versterkten de samenwerking met de andere campussen binnen de Greenport West-Holland. • Door goed overleg zorgden we voor dat de gemeente, de Provincie en MRDH op één lijn zaten met betrekking tot de invulling van de Campus.

Bedrijven en omgevingscontactcentrum

In 2023 boden we aan ondernemers een duidelijke ingang en aanspreekpunt voor vragen over ruimtelijke initiatieven in de leefomgeving. We informeerden en adviseerden ondernemers goed over hun ruimtelijke initiatieven.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Een vertrouwd gezicht voor ondernemers	• In 2023 richtten we één gemeentelijk loket in, het bedrijven- en omgevingscontactcentrum, waar initiatiefnemers terecht konden. Er is één ingang via de website en één e-mailadres. • Binnen het loket kregen initiatiefnemers vaste aanspreekpunten. Dat zijn consulenten van het bedrijven- en omgevingscontactcentrum. • We vernieuwden de website en maakten deze nog klantvriendelijker met het oog op de nieuwe Omgevingswet.
Doorontwikkelen initiatieventafel	• De Initiatieventafel Westland optimaliseerden we en maakten we omgevingswetproof. • Initiatiefnemers hielpen we beter. Ook maakten we het proces en de verwachting duidelijker.
Ondernemers overleggen graag met de gemeente	We stelden een regisseur aan die stuurt op de klantprocessen en monitort waar het beter kan.

(Huisvesting) Arbeidsmigranten

In 2023 werd het imago van de greenport op de proef gesteld. Lokaal en landelijk ging het maatschappelijke en politieke debat vaak over (arbeids)migratie. We realiseerden ons dat voldoende arbeidscapaciteit voorwaarde is voor een goed draaiend glastuinbouw- en handelscluster. Mensen van buitenaf zijn daarbij onmisbaar.

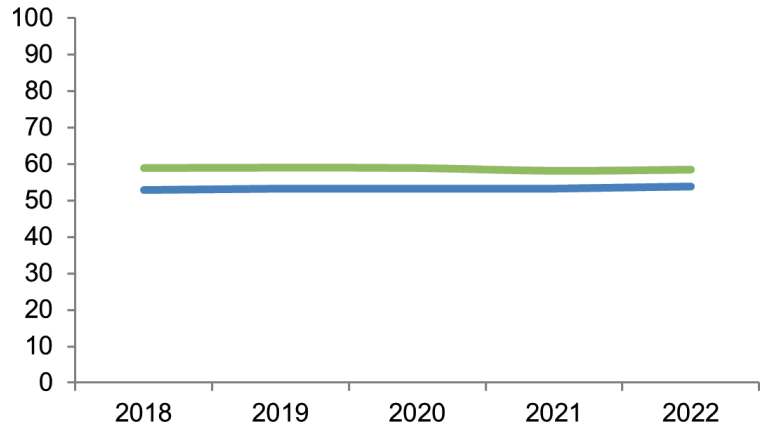
Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Stimuleren van goed werkgeverschap	• Periodiek spraken we met uitzendbureaus over werkgeverschap in de greenportbranche. • We drongen bij het Rijk aan op wetgeving en certificering van uitzendbureaus (Wet toelating terbeschikkingstelling arbeidskrachten) WTTA. Dit zal worden meegenomen in het ontwerpwetsvoorstel dat naar de kamer wordt verstuurd • Bij een controle van de arbeidsinspectie verleenden we assistentie.
Arbeidsmigrant als volwaardig onderdeel van de samenleving	• We verkenden mogelijkheden voor verbetering van inschrijving voor arbeidsmigranten en verruimden de inschrijfmomenten.
Goede en voldoende huisvesting voor arbeidsmigranten	• We evalueerden de beleidsregels “huisvesting op tuindersperceelen” en we zien vooral procesmatige verbeteringen in de samenwerking met initiatiefnemers • De vergunning van huisvesting op de kop van Honderdland voor ongeveer 250 bedden werd onherroepelijk. • In de conceptplannen voor uitbreiding van het ABC terrein namen we voor huisvesting van arbeidsmigranten te realiseren voor ca. 450 bedden.

Prestatie-indicatoren

Verplichte BBV-indicatoren

Functiemenging Bron: CBS BAG / LISA

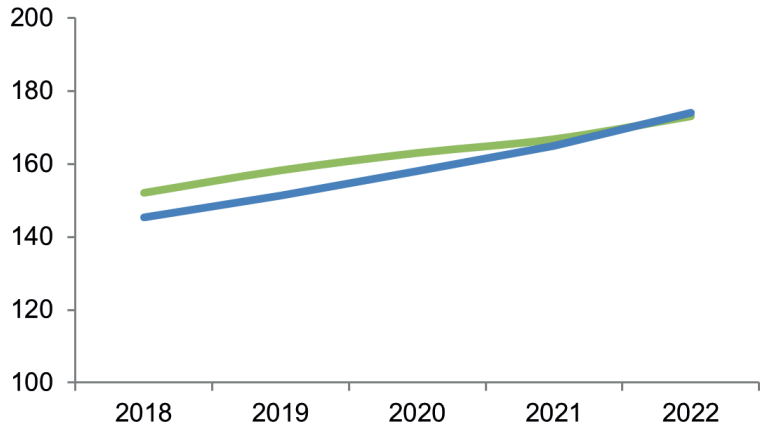
De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen. Deze varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.

Jaartal	Westland	Nederland
2018	58,9	52,9
2019	59,0	53,3
2020	58,9	53,3
2021	58,2	53,3
2022	58,5	53,8

Vestigingen van bedrijven Bron: LISA

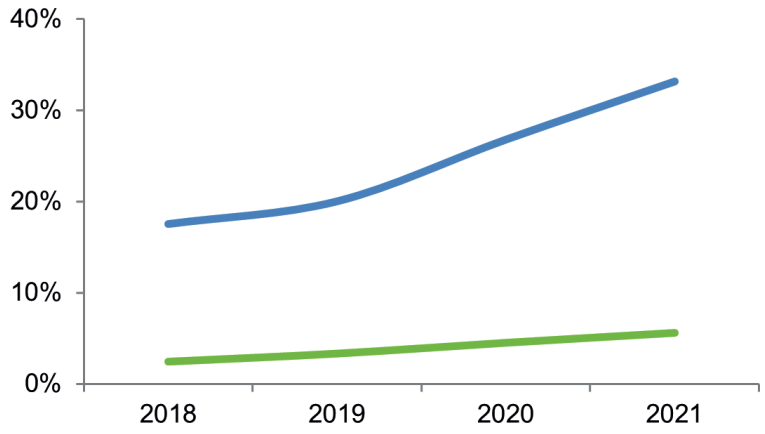
Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-65 jaar.

Jaartal	Westland	Nederland
2018	152,0	145,4
2019	158,2	151,3
2020	163,0	158,1
2021	166,8	164,9
2022	173,1	174,1

Hernieuwbare elektriciteit Bron: Rijkswaterstaat-Klimaatmonitor

Hernieuwbare energie is schone, duurzame en onuitputtelijke energie die het leefmilieu niet schaadt.

Jaartal	Westland	Nederland
2018	2,4%	17,5%
2019	3,3%	20,0%
2020	4,5%	26,8%
2021	5,6%	33,2%

Externe ontwikkelingen/risico's

- De kritiek op het bestaansrecht van de glastuinbouw nam sterk toe. De roep om langs de lijn van people-planet-profit te werken, vraagt ook van de gemeente om positie.
- Door innovaties en ontwikkelingen in de robotisering verandert het werk in de tuinbouw.
- Grondstoffen worden door verschillende crises duurder; dit beïnvloedt elke economische sector en investeringen in infrastructuur.
- Demografische ontwikkeling is niet nieuw, maar we hebben meer oog voor de effecten daarvan; bijvoorbeeld op bedrijfsopvolging en slachtofferprofielen in het verkeer.
- We verkenden voor de Westlandse economie welke indicatoren onze veerkrachtigheid beïnvloedden. Dit vormt de basis voor monitoring van onze opgave. Deze indicatoren zijn ook de graadmeter voor de impact van externe ontwikkelingen en risico's.
- Personeelstekorten bij de verschillende OV-aanbieders namen in 2023 toe.
- Er werd een nieuwe CAO gesloten voor de glastuinbouwsector met ingang van 1 januari 2024. Werknemers krijgen (substantieel) hogere lonen.
- (Arbeids)migratie werd in 2023 nadrukkelijk onderwerp van het publieke en politieke debat.
- Arbeidsmigranten uit Midden en Oost-Europa kiezen steeds vaker voor andere West-Europese landen, als gevolg van de betere arbeidsvoorwaarden en korte reisafstand.
- Binnen Nederland kiezen arbeidsmigranten voor werk dat beter wordt betaald en als minder zwaar wordt ervaren (bijvoorbeeld in logistieke centra).
- Arbeidsmigranten zijn sterk afhankelijk van hun werkgever. Dat is kwetsbaar voor welzijn en welvaart van de arbeidsmigranten.
- Energietransitie: de geplande wetgeving is mede door de val van het kabinet niet vastgesteld. Dat maakt dat de gemeentelijke taakstellingen vanuit het klimaatakkoord, nog geen passend instrumentarium heeft. De uitrol van warmtenetten naar de (bestaande) gebouwde omgeving komt ook daarmee moeizaam op gang.

Verbonden partijen

Onderstaande verbonden partijen leverden een bijdrage aan het behalen van de doelen van dit programma:

- Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH).
- Regionale Ontwikkelingsmaatschappij InnovationQuarter B.V..
- World Horti Center Onroerend Goed B.V..
- Juva NV.
- HVC NV.

Kaderstellende beleidsnota's

- Economische Opgave Westland 2019-2022.
- Omgevingsvisie 2030 (doorkijk 2040).
- Gemeenschappelijke regeling Metropoolregio Rotterdam-Den Haag.
- Glastuinbouwvisie Westland 2040.
- Werkboek Westland.
- Handhavingsstrategie thema glastuinbouw Westland 2020.
- Beleidsregel strijdig gebruik duurzame glastuinbouwgronden Westland 2020.
- Beleidsregel strijdig gebruik agrarische bedrijfswoning Westland 2020.
- Subsidieregeling VORM Westland.
- Bestemmingsplannen (bedrijventerreinen en glastuinbouwgebied).
- Bedrijventerreinenvisie 2013-2020.
- Beleidsvisie Beleef Westland.
- Strategisch kader Internationalisering Gemeente Westland 2021-2025.
- Horecavisie Westland 2030.
- Nadere regels Terrassen Westland 2018.
- Detailhandelsvisie 2021-2026.
- Subsidieregeling MKB-fonds.
- Subsidieregeling Transformatiefonds.
- Subsidieregeling Westland Agenda III.
- Beleidsregels tijdelijke huisvesting arbeidsmigranten bij glastuinbouwbedrijven.
- Marktverordening 2005.
- Beleidsregels standplaatsen Westland 2012.
- Mobiliteitsvisie Westland 2040.
- Beleidsplan verkeersveiligheid Westland 2019-2023.
- Gebiedsgericht plan 2019-2022.
- Beleidsregel parkeernormering.
- CO2 reductieplan.
- Westlandse Energie Opgave 2019-2022.
- Warmtevisie Westland.
- Regionale Energie Strategie regio Den Haag-Rotterdam.
- Stimuleringsregeling Warmtevoorziening 2021.
- Woonvisie Westland 2020-2030.

Wat heeft het gekost?

Opgave/product	Rekening 2022	Begroting 2023 voor wijzigingen	Begroting 2023 na wijzigingen	Rekening 2023	Saldo
Programma					
Lasten					
07. Mobiliteit	847	639	1.854	803	1.051
08. Economische ontwikkeling, excl. kust, recreatie en toerisme	4.392	2.893	7.917	6.405	1.513
16. Energietransitie	894	1.200	5.761	2.609	3.152
39. Bedrijven en omgevingscontact-centrum	314	340	443	420	23
40. Programma Floraontwikkeling	610	0	573	600	-26
61. (Huisvesting) Arbeidsmigranten	92	23	150	158	-7
	7.149	**5.095**	**16.699**	**10.995**	**5.704**
Baten					
07. Mobiliteit	-6	0	0	-182	182
08. Economische ontwikkeling, excl. kust, recreatie en toerisme	-1.220	-612	-1.049	-3.209	2.161
16. Energietransitie	-3	0	-2.798	-1.175	-1.623
39. Bedrijven en omgevingscontact-centrum	-144	-79	-154	-140	-14
61. (Huisvesting) Arbeidsmigranten	0	0	0	0	0
	-1.374	**-691**	**-4.000**	**-4.707**	**707**
	5.775	**4.403**	**12.699**	**6.288**	**6.410**
Mutatie Reserves					
Toevoegingen					
06. Mobiliteit en economie mutatie reserve	0	0	1.832	1.832	0
	0	**0**	**1.832**	**1.832**	**0**
Onttrekkingen					
06. Mobiliteit en economie mutatie reserve	0	0	-9.785	-6.470	-3.315
	0	**0**	**-9.785**	**-6.470**	**-3.315**
	0	**0**	**-7.953**	**-4.638**	**-3.315**
	5.775	**4.403**	**4.746**	**1.650**	**3.096**

Opgave/Product	Lasten	Baten	Saldo
Economische ontwikkeling excl. kust recreatie en toerisme	**1.513 V**	**2.161 V**	**3.674 V**
Voor verplaatsing van woningen en voorkomendeontwikkelingen verleenden we minder subsidies dan begroot. Het niet bestede deel van ontvangen subsidies stortten we in de reserve overhevelingsreserve. Het aantal te verstrekken subsidies dient een herijking te ondergaan om de werkelijke subsidiestromen (Subsidieregeling (VORM) beter te laten aansluiten op de begrotingsbedragen.	2009V	2161V	4170V
Regionale ontwikkelingsmaatschappij Innovation Quarter: Het gemeentelijk aandelenbelang bij Innovation Quarter is volgestort.	496N		496N
Energietransitie	**3.152 V**	**1.623 N**	**1.529 V**
SPUK LAI (Lokale aanpak isolatie): op de specifieke uitkering (SPUK) is €975.000 minder ontvangen en minder uitgegeven dan begroot, per saldo is dit budgetneutraal.	975V	975N	
Isolatiemaatregelen: we ontvingen en besteedden de Rijksgelden voor de Subsidieverordening Isolatiemaatregelen. Hierdoor meer uitgegeven en meer ontvangen dan begroot, per saldo is dit budgetneutraal.	180N	180V	
SPUK CDOKE (Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden klimaat- en energiebeleid): Op de specifieke uitkering (SPUK) ontvingen we minder en gaven we minder uit, per saldo is dit budgetneutraal.	828V	828N	
ambtelijke inzet energietransitie: ambtelijke is ten lasten gebracht van de SPUK CDOKE. Per saldo ontstaat hierdoor een voordeel van € 362.000.	358V	4V	362V
Energietransitie bebouwde kom: ten behoeve van de energietransitie bebouwde besteedden we minder dan begroot.	171V	3V	174 V
Uitvoeringskosten klimaatakkoord: ter dekking van uitvoeringskosten voor het klimaatakkoord heeft de gemeente in 2022 via de algemene uitkering € 630.000 vrij besteedbare incidentele middelen ontvangen. Deze middelen zijn in 2023 beschikbaar gekomen voor uitvoeringskosten. Er is een overschot ontstaan van € 537.000 omdat de energietransitie nog in een opstartfase verkeerd. Hierdoor zijn er minder directie activiteiten gerealiseerd.	545V	8N	537V
Stimuleringsregeling Warmtesysteem Westland (WSW): van het oorspronkelijke budget van € 950.000 resteert nog € 320.000. Hiervoor zijn geen aanvragen meer en de regeling is per 31-12-2023 beëindigd.	320V		320V
Duurzaamheid subsidieverordening: voor verduurzaming verstrekten we minder subsidie.	90V		90V
Glastuinbouw: ten behoeve van de glastuinbouw besteedden we minder dan begroot	46V		46V
Mobiliteit:	**1.051 V**	**182V**	**1.233 V**

Opgave/Product	Lasten	Baten	Saldo
De regionale verkeersprojecten moeten herijkt worden op de jaarlijkse begrote bedragen. Verrichte activiteiten was lager dan verwacht, waardoor een voordeel ontstaat op verwachte uitgaven. Dit was voor:			
a. Regionale verkeersprojecten	798V	2V	800V
b. Gedragsbeïnvloeding verkeersveiligheid	26V	180V	206V
c. Veilingroute A20 en MFR	227V		227V
Bedrijven en Omgevingscontactcentrum	**23V**	**14N**	**9V**
Programma Floraontwikkeling	**26N**		**26N**
Huisvesting tijdelijke arbeidsmigranten	**7N**		**7N**
Subtotaal voor bestemming reserves	**5.706V**	**707V**	**6.412V**
Mutaties reserves			
De bijdrage 2022 en de bijdrage CDOKE 2023 staan opgenomen in de algemene reserve en zijn gelabeld aan de uitvoering klimaat akkoord.		90N	90N
Mobiliteit; Diverse projecten overgeheveld naar reserve verkeers-projecten		765N	765N
Economische ontwikkeling; Verschuiving Westland agenda		2.460N	2.460N
Subtotaal mutatie reserves		**3.315N**	**3.315N**
Saldo afwijkingen programma 4 na bestemming reserves	**5.706V**	**2.600N**	**3.097V**

ZORG, WELZIJN EN CULTUUR

De ambitie voor onze sociale dienstverlening was om onze toegang efficiënter in te richten, om wachtlijsten weg te werken. We zijn daarin geslaagd. We bieden meer mogelijkheden voor een versnelde afhandeling van aanvragen en zetten sneller ondersteuning in. Complexe gevallen hielden de aandacht die ervoor nodig was. Voor enkele nieuwe taken hebben we voorbereidingen getroffen. Het gaat om ondersteuning en zorg aan volwassenen met complexe problematiek die in een beschermde omgeving begeleiding ontvangen (Beschermd Wonen/Beschermd Thuis) en ondersteuning aan ex-gedetineerden.

Onze gemeente heeft ervoor gekozen om de verschillende wettelijke opdrachten in verschillende uitvoeringsorganisaties onder te brengen. We deden in eerdere jaren ervaring op met de Doorbraakmethode en kozen ervoor om het integrale werken te verdiepen. We streefden naar één herkenbare, laagdrempelige toegang voor het Sociaal Domein. Om ervaring op te doen met deze nieuwe vorm van werken startten we daarom met de Pilot Brede Toegang. In 2023 sloten we deze pilotfase af. We deden ervaring op met een toegang van professionals die met een brede blik keken naar problematiek en een doorbraak konden forceren om inwoners snel en effectief te helpen. De geleerde lessen gebruiken we in de toekomst.

Door efficiënter met elkaar te werken, kritisch te zijn op uitgaven en een beroep te doen op reserves, kunnen we aan de opdracht voldoen om tot een sluitende afrekening te komen. We zijn ons ook bewust van de verschillende uitdagingen op de langere termijn. Door de vergrijzing, stijgende aanvragen voor jeugdhulp en een noodzakelijk sterker vangnet voor inwoners in armoede, ligt een kostenstijging in het verschiet. Ook de krapte op de arbeidsmarkt zorgt ervoor dat de zorg onder druk komt te staan. Gelet op de beschikbare middelen vraagt dat om scherpe keuzes. De doorontwikkeling van het Sociaal Domein is een continu proces waarvoor in 2023 de nodige stappen zijn gezet.

Opgaven/Producten

Via het menu aan de rechterkant kunt per opgave/product zien wat we willen bereiken en wat we ervoor gaan doen.

Transformatie Sociaal Domein

Met de Transformatie Sociaal Domein streefden we ernaar om een beter afgestemd en toegankelijk zorg- en ondersteuningsstelsel voor onze inwoners te realiseren. Hierbij leggen we wel de prioriteit bij een efficiënte en zorgvuldige uitvoering van de wettelijke taken per taakveld en een laagdrempelige en herkenbare toegang voor diverse zorg- en ondersteuningsvragen. Zo zorgden we ervoor dat inwoners niet onacceptabel lang op ondersteuning, zorg en hulp hoefden te wachten. Onderdeel hiervan is bijvoorbeeld de aanzet om tot een nieuwe Verordening Maatschappelijke Ondersteuning (voor uitvoering van de WMO) te komen met daarin een versnelde procedure voor enkelvoudige (eenvoudige) aanvragen. Het afgelopen jaar hadden we echter ook te maken met wachtlijsten in de WMO en de kostenstijgingen voor Jeugdhulp. Daarom zijn enkele projecten niet verder doorgevoerd of voortijdig beëindigd omdat we medewerkers maar voor één opgave kunnen inzetten. Hierdoor is € 345.000 niet uitgegeven.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Cultuuromslag in denken en handelen	We organiseerden brede bijeenkomsten voor onze medewerkers in samenwerking met medewerkers van onze kernpartners. Elke medewerker is immers cultuurdrager en zal complexe problematiek moeten herkennen wanneer deze vraagt om een integrale oplossing. Door het vroegtijdig beëindigen van dit programma hebben we dit niet kunnen voltooien. Team Advies en Maatwerk organiseerde casustafels om complexe problematiek te bespreken. Dit team werkte aan de hand van de doorbraakmethode en besprak twintig casussen. De uiteindelijke ondersteuning en/of zorg werd ingezet door onze uitvoeringsorganisatie(s) of die van de kernpartners.
Minder kosten door preventie en integrale (maatwerk) aanpak	We boden inwoners met complexe problematiek intensieve ondersteuning, onder meer met het project Empowerment. Daarnaast bespraken we twintig casussen in het TAM-overleg (Team Advies en Maatwerk).
Reorganisatie toegang	We voerden de pilot Brede Toegang uit. We boden inwoners met complexe problematiek intensieve begeleiding en ondersteuning. Tijdens de begrotingsbehandeling in november 2023 werd ervoor gekozen om deze pilot vroegtijdig te beëindigen. We evalueren de aanpak.

Optimalisatie dienstverlening (extern en intern)

Voor 2023 lag de focus op het verbeteren van de digitale communicatie met de gemeente en het implementeren van klanttevredenheidsonderzoek. Ook goede persoonlijke (niet digitale) dienstverlening bleef voor ons een belangrijk uitgangspunt.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Westlanders ervaren een verbeterde digitale dienstverlening	**Gemeentelijke website** We vernieuwden de gemeentelijke website. Hiermee verbeterden we de inhoud, illustraties, structuur en toegankelijkheid. **Hulpzoeker Westland** Samen met partners en belangenorganisaties vernieuwden we de oude digitale sociale kaart (Sociaal Plein Westland). Dit is nu www.hulpzoekerwestland.nl. Voor inwoners die het invullen van digitale formulieren lastig vinden, is hulp nu makkelijker te vinden. **Digitaal loket** Ook investeerden we in betere digitale dienstverlening via een digitaal loket. Door de samenhang met meerdere ICT-projecten is dit helaas nog niet afgerond. Inwoners kunnen hier dus nog geen gebruik van maken. **Direct Duidelijk** We investeerden ook in betere informatieverstrekking aan inwoners en bedrijven. Dit deden we door de interne samenwerking tussen de website, callcenter en overige afdelingen te versterken. We zijn verdergegaan met 'Direct Duidelijk' zo hebben we bijvoorbeeld standaardbrieven van het team Bedrijven Omgeving Contact Center duidelijker te maken. In 2024 gaan we daarmee verder. Ook volgden diverse medewerkers de training Direct Duidelijk. **Klanttevredenheidsonderzoek** Verder zijn we gestart met de implementatie van het meten van klanttevredenheid. De uiteindelijke resultaten van de metingen delen we met de gemeenteraad. Omgevingswet en omgevingsloket Voor initiatiefnemers (met ruimtelijke initiatieven) verbeterden we de dienstverlening. Deze voldoet nu aan de omgevingswet. • We helpen de initiatiefnemers beter door het proces en de verwachting duidelijker te maken. • We verbeterden ook de Omgevingstafel Westland. • We vernieuwden de website. Deze is nu meer klantgericht: Omgevingswet | Gemeente Westland en Omgevingsloket | Gemeente Westland **Schuldhulpverlening** We zijn bij schuldhulpverlening klantgerichter gaan werken. Eerst moest iemand de aanvraag met belangrijke stukken inleveren. Na beoordeling daarvan volgde dan het intakegesprek. Dit duurde soms lang. Nu plannen we binnen 2 weken na de aanvraag het intakegesprek. Hierdoor start de hulp eerder.

Huizen van de Buurt en welzijnsaccommodaties

Een sociaal maatschappelijke infrastructuur faciliteren met maatschappelijk vastgoed.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Laagdrempelige ontmoetingsplaatsen realiseren in onze kernen voor diverse doelgroepen	In 2023 is Westland breed gekeken wat het huidige aanbod vanuit de inwoners zelf is. In veel dorpskernen runnen inwoners buurthuizen en spelen kerken een rol als gemeenschapshuis. We zagen koppelkansen in combinaties met onderwijs en ontmoeten en erfgoed en ontmoeten. Beide koppelkansen komen tot uiting in het opzetten van projecten met multifunctioneel gebruik. Er is een onderscheid tussen: 1. Wat de inwoner zelf organiseert, waarbij de gemeente, indien gewenst, kan bijdragen met kennis en coördinatie en 2. Wanneer maatschappelijk vastgoed ingezet wordt vanuit de gemeente. Dit is dorpskern afhankelijk en betreft maatwerk.
Ontmoetingsplaats Poeldijk	In Poeldijk onderzoeken we het nieuw te bouwen Tienercollege. We kijken of de functies voor culturele beoefening, kinderopvang en de bibliotheek een plek kunnen krijgen in het multifunctionele gebouw. Hiermee faciliteren we meer mogelijkheden voor ontmoeting.
Ontmoetingsplaats Honselersdijk	In Honselersdijk komt een multifunctionele accommodatie waarbij PCPOW (Bouwheer), Vitis Welzijn, Stichting Kwest en de Bibliotheek Westland een gezamenlijk onderkomen krijgen. Het project is in behandeling voor de omgevingsvergunning. Het gebouwontwerp is akkoord bevonden.

Crisisaanpak Oekraïne

Door de oorlog in Oekraïne zijn er veel vluchtelingen naar Nederland gekomen en mogelijk blijven deze ook komen. Binnen de regio Haaglanden vangen wij 3000 vluchtelingen op in de gemeentelijke opvang, waarvan 390 in Westland. Hierbij hebben wij in 2023 ook de opgave voor Midden-Delfland (50 opvangplekken). De kosten hiervoor vergoedt het Rijk. We zorgen voornamelijk voor goede huisvesting met bijbehorende voorzieningen, we betalen leefgeld uit en regelen verstrekkingen in natura (o.a. Wmo en Jeugdzorg). Ook krijgen de Oekraïense ontheemden taalles om zichzelf te kunnen redden in Nederland.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Langdurende opvang voor een periode van naar verwachting 3 jaren 2023 t/m 2025	**Kortdurende opvang** • Huur Fletcher Hotel: op dit moment verblijven 50 Oekraïense ontheemden in het hotel. Wanneer er plekken vrijkomen in de overige 4 opvanglocaties stroomt men uit dit hotel door. **Langdurende opvang** • 1 opvanglocatie bij een organisatie die ook voor huisvesting arbeidsmigranten zorgt. • 3 opvanglocaties ontwikkeld sinds 2022 voor langdurende opvang voor Oekraïense ontheemden.
Financiële en sociale zelfredzaamheid vluchtelingen Oekraïne	Om de financiële en sociale zelfredzaamheid van Oekraïense ontheemden te waarborgen verzorgen we Nederlandse taallessen. Ook is er een tweewekelijks inloopspreekuur op de locaties om de bewoners te spreken. Tijdens dit spreekuur vragen we hoe het met de bewoners gaat en of ze werk hebben (gezien onze geringe leefgelddossiers geldt dit voor de meeste mensen). Als ze geen werk hebben vragen we wat ze nodig hebben. Hierin werken we nauw samen met onze Kernpartners, Vitis Welzijn en SKT.

Cultureel beleid, subs., accommodaties, erfgoed

In het Sociaal Beleidskader 'Kernachtig sociaal' staat: maatschappelijk effect is de transformatie van verzorgingsstaat naar participatiesamenleving. Het gaat om de transformatie van alle vaste taken in het sociaal domein. Rode draad in de Cultuurkoers is de ambitie om cultuur een onderdeel te laten zijn van maatschappelijke opgaven waar de gemeente voor staat. Doel is om zoveel mogelijk Westlanders in aanraking te laten komen met cultuur. We willen erfgoed behouden voor een goed leefklimaat, waar de inwoner zich thuis en verbonden voelt.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Via de culturele kernpartners is er mede inhoud gegeven aan de doelstellingen in het SBK en de Cultuurkoers	Aan de doelstellingen van het Sociaal Beleidskader en de Cultuurkoers is mede inhoud gegeven door: **Programma Brede Ontwikkeling** Bijdrage aan het programma brede ontwikkeling. Dit is een leer- en ontwikkelingslijn van 0-23 jaar waarbij we samenwerken met organisaties uit zorg, welzijn, cultuur, sport en bedrijfsleven om aanbod buiten schooltijden te stimuleren. Cultuurweb, Westlands Museum, WestlandTheater de Naald en Bibliotheek Westland zijn de dienstverleners in het organiseren van dit aanbod buiten schooltijden. **Samenwerking culturele partners** We wilden weten welke type accounthouderschap nodig is voor een goede samenwerking met culturele partners. Er is behoefte om samen met vaste culturele partners de processen rondom het accounthouderschap te herijken. Er worden samenwerkingsafspraken voor het opbouwen van een toekomstbestendige basis gemaakt. Zo kunnen we gezamenlijk bepaalde maatschappelijke waarden in 2024 en verder realiseren.
Met incidentele subsidies is er een impuls gegeven aan het lokale culturele klimaat	Het cultureel veld kreeg incidentele subsidies om een impuls te geven aan het lokale culturele klimaat. Dit betrof de afronding van de Cultuurimpuls regeling.
Erfgoedbeleid en de kerkenvisie realiseren	De Kerkenvisie is ambtelijk afgerond in 2023. Deze is in samenwerking met het kerkelijk veld tot stand gekomen en bieden we in Q1 van 2024 aan de Raad aan. Het Erfgoedbeleid is in 2023 herijkt. Het Historisch veld vult deze aan, waarna we het beleid in Q1 van 2024 aan de Raad aanbieden. Dit Erfgoedbeleid geeft hulpmiddelen om doelgericht en goed onderbouwd specifiek Westlands Erfgoed in stand te houden.
Kunstcollectie op orde brengen	Er is geen structureel budget om de kunstcollectie op orde te brengen. Bij het volgende P&C-moment wordt opnieuw structureel geld hiervoor gevraagd.
Zichtbare kunstwerken in de openbare ruimte	• In 2023 is het Gravin Machteld standbeeld teruggeplaatst op het Marktplein in 's-Gravenzande. • De laatste van de 3 Woerdeenden is geplaatst in Naaldwijk.
Lokale monumenten en beeldbepalende gebouwen en gebieden koesteren	Het Erfgoedbeleid is in 2023 herijkt. Ook is er gestart met de herijking van de lokale monumentenlijst. Deze wordt in Q1 van 2024 aan de Raad aangeboden.
Het Westlandse erfgoed behouden	

Burgerzaken (incl. basisregistratie personen)

In de BRP (Basisregistratie personen) zijn levensgebeurtenissen geregistreerd van Westlandse inwoners. Ook voorziet de BRP individuele inwoners en (semi)overheidsinstanties van officiële documenten en/of persoonsgegevens. Met de informatie uit de BRP geven we akten burgerlijke stand, reisdocumenten en rijbewijzen af. Ook gebruiken we de informatie bij het organiseren van de verkiezingen. Vanuit een dienstverlenende houding boden we de producten van burgerzaken in 2023 digitaal en aan de gemeentelijke balie aan inwoners en bedrijven aan.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Doorontwikkelen van kwaliteit en continuïteit binnen de burgerzaken processen	**Opleiden medewerkers** Medewerkers zijn opgeleid en gecertificeerd voor de taken die zij uit moeten voeren. **Zelfevaluatie** We voerden de wettelijk voorgeschreven zelfevaluatie naar de kwaliteit van de BRP-bestanden en Reisdocumentenadministratie uit. Deze is met goed gevolg doorlopen. **Fysiek en technisch uitwijkplan** De succesvolle test van het technische uitwijkplan voor het herstel van BRP-bestanden is met goed gevolg afgerond. Dit is nodig voor toekomstige noodsituaties. Voor het fysieke uitwijkplan spraken we in 2023 met een buurgemeente om informatie te verzamelen.
Het aantal RNI-registraties (Registratie van Niet-ingezetenen) geleidelijk aan verhogen (doel is 16.000 per jaar)	In 2023 wierven we nieuwe RNI-medewerkers. Zij volgden de benodigde opleidingen en zijn gecertificeerd. Het aantal aanvragen ligt traditioneel het hoogst in de periode maart/augustus. Vanaf oktober 2023 zijn de nieuw geworven medewerkers ingezet om het aantal registraties te verhogen. Hiermee is een stap gezet om de doelstelling op termijn te kunnen behalen.
Verbeteropdracht Data gestuurde voortgangsrapportages	We brachten een koppeling aan tussen de Basisregistratie Personen en de Reisdocumentenadministratie. Hierdoor kunnen we beter voorspellen hoeveel inwoners de balie burgerzaken gaan bezoeken voor de aanvraag van een reisdocument.
Meedoen aan realiseren van Ambitie Dienstverlening	• We breidden het aanbod van digitaal ontsloten producten burgerzaken uit. • We promootten nadrukkelijk de digitale aanvraag van rijbewijzen. • We schaften digitale aanvraagmogelijkheden voor reisdocumenten aan en hebben deze technisch geïmplementeerd.

Klantcontactcentrum

Het Klant Contact Centrum (KCC) is de centrale toegang van de gehele gemeentelijke organisatie voor inwoners, bedrijven, ketenpartners en instellingen. De medewerkers van het KCC zijn verantwoordelijk voor alle eerstelijns klantcontact via telefonie, e-mail, internet en social media. Zij beantwoorden de primaire klantvraag of zorgen voor een doorverbinding of terugbelnotitie.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Westlanders ervaren een uitstekende en uniforme dienstverlening via telefonie of Social Media zoals beschreven in de nieuwe Visie op Dienstverlening	**Kwaliteitsverbetering** We hebben geïnvesteerd in de kwaliteit van de werkzaamheden van onze huidige KCC-medewerkers. Dit deden we door middel van een coachingstraject en op maat gemaakte trainingen. Daarnaast ontwikkelden we voor de nieuwe KCC-medewerkers een speciaal inwerktraject met daarbij behorend document. **Betere informatieverstrekking** Ook investeerden we in de samenwerking tussen het KCC, onze backoffice-afdelingen en het team dat verantwoordelijk is voor de website. Dit heeft geleid tot betere en volledigere informatieverstrekking aan de inwoners van Westland.

Gezondheidsbeleid

Door meer in te zetten op preventie en een gezonde leefstijl ervaren inwoners een betere gezondheid. In innovatieve programma's verbonden we gezondheid en het sociale domein met elkaar. Dit heeft een positief effect op maatschappelijke- en arbeidsparticipatie en bevordert de zelfredzaamheid van inwoners. Investeren in gezondheid loont. Daarom streven we naar het verkleinen van gezondheidsverschillen en hebben we bijzondere aandacht voor ouderen en het jonge kind.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Preventief gezondheidsbeleid voeren (leefstijl, een leven lang gezond)	• We hebben het plan van aanpak Brede SPUK (specifieke uitkering) opgesteld. Ook vroegen we SPUK-middelen aan gericht op sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis aan. Deze hebben we ontvangen. • We startten met opstellen van het uitvoeringsplan Brede SPUK sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis. • We hebben uitvoering gegeven aan het lokaal Preventieakkoord. • In het najaar 2023 lanceerden we het nieuwe Sportakkoord West- land 2023-2026.
Kansrijke start/eerste 1000 dagen, basisschool	• Er haakten veel nieuwe partners aan bij de coalitie Kansrijke Start Westland. • We startten met het programma Nu Niet Zwanger vanuit de GGD. • We gaven goedkeuring voor interventies Kansrijke Start/eerste 1000 dagen. • We legden verbinding tussen de preventieve taalaanpak van de LEA (Lokale Educatieve Agenda) en Kansrijke Start.
Inzichtelijk maken dat investeren in gezondheid loont (opbouwen business case)	Dit is/wordt meegenomen in de keuze voor interventies vanuit de Brede SPUK.

Inburgering

De gemeente voert de regie op de inburgering van inburgeringsplichtigen. Het doel daarbij was dat inburgeringsplichtigen zo snel mogelijk meedoen in Nederland. En dat ze daarnaast zo snel mogelijk (betaald) werk vinden. Ook het bereiken van een zo hoog mogelijk taalniveau is een doel. Dit komt overeen met de doelen van de Wet inburgering 2021.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
De gemeente begeleidt inburgeringsplichtige nieuwkomers. Voor asielstatushouders doet zij dit vanaf het moment van huisvesting in Westland. Inburgering gebeurt op maat, aan de hand van een brede intake en Persoonlijk Plan Inburgering en Participatie	• Conform de Wet Inburgering 2021 begeleidden we statushouders bij hun inburgering om de taal te leren en te voldoen aan hun participatieverplichting. Er zijn 3 leerroutes voor inburgeraars, waarbij zij aan de hand van hun kennis- en ontwikkelniveau worden ingedeeld. • Om de inburgeringscursussen toegankelijker en effectiever te maken, werkten we nauw samen met Vluchtelingenwerk en Patijnenburg. • We namen de meeste intakes af binnen de daarvoor gestelde termijn. Dit geldt ook voor de afgegeven PIP's. (Persoonlijk Plan Inburgering en Participatie).
De Gemeente biedt ook begeleiding aan gezinsmigranten en overige migranten. Deze inburgeraars betalen hun inburgering altijd zelf. De gemeente neemt een brede intake af en stelt daarmee de te volgen leerroute vast	• 191 Inburgeraars startten in 2023 met hun inburgeringstraject. Daarvan zijn 32 gezinsmigranten. Van de inburgeraars hebben 62 de Zelfredzaamheidsroute gevolgd, 88 de B1 (taal)route en 41 de Onderwijsroute. • De inburgeraars en Oekraïners vingen we op in het Carlton Hotel. Zij worden hier tijdelijk gehuisvest, totdat ze een woning toegewezen krijgen.

Inkomens(voorzieningen), inclusief toezicht

Participatiewet
Met de uitvoering van de Participatiewet zorgden we ervoor dat inwoners met een laag inkomen konden deelnemen aan de samenleving. Inwoners zonder werk ontvingen bijstand en kregen van Patijnenburg begeleiding naar werk. Voor Inwoners met een laag inkomen die niet kunnen rondkomen zijn er verschillende minimaregelingen.

Uitkeringen
Gemiddeld ontvingen 1115 inwoners een bijstandsuitkering. En 55 inwoners kregen een IOAW/IOAZ-uitkering (een uitkering voor oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werknemers of zelfstandigen). Het aantal bijstandsgerechtigden nam in 2023 toe en het aantal IOAW/IOAZ-gerechtigden bleef stabiel. De toename van de bijstandsuitkeringen is een landelijke trend en is ook in Westland zichtbaar. De stijging van het aantal bijstandsgerechtigden zorgde in 2023 voor een tekort. De verwachting is dat dit incidenteel is.

Minimaregelingen
Meer inwoners deden een beroep op een minimaregeling. Vooral van de computerregeling maakten zij meer gebruik. Naast de computerregeling konden inwoners ook gebruik maken van een vergoeding voor een fiets, muziekinstrumenten- en benodigdheden, schoolspullen, sportkleding, contributies voor sportverenigingen en vele andere activiteiten.

Samenwerking
We werkten intensief samen met lokale kernpartners zoals de Voedselbank, Vitis Welzijn, SKT en de Bibliotheek. Daarmee vergrootten we het bereik van het gemeentelijk hulpaanbod. We brachten dit extra onder de aandacht bij inwoners die mogelijk baat hebben bij dergelijke ondersteuning.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Tijdige en juiste afhandeling van aanvragen en mutaties onder handhaving van regelgeving en afspraken met klanten (verbetering dienstverlening conform collegewerkprogramma)	Inwoners die een aanvraag indienden kregen binnen de wettelijke termijn bericht. Bij complexe aanvragen konden we – in het belang van de cliënt en met diens toestemming – kiezen voor een langere termijn om een beter te kunnen beoordelen wat de best passende ondersteuning is. Over het algemeen behaalden we de gestelde richtlijn, Dit was alleen niet het geval als het in het voordeel van de aanvrager was om een meer complexe aanvraag zorgvuldiger te beoordelen.
Verbeteropdracht “Basis op orde”	**Flexibele schil** Voor de verbeteropdracht “Basis op orde” richtten we de flexibele schil in. We zetten twee medewerkers in als vliegende keep, waardoor we beter konden inspelen op tijdelijke onderbezetting. **Verbeteren processen** Het verbeteren en effectiever inrichten van processen was een constant aandachtspunt. We vergrootten de mogelijkheden van digitale aanvragen en pasten documenten en processtappen aan. Dit is een constant proces, waarmee we gedurende het jaar verder gingen.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Tijdelijke opdrachten	**Uitvoer Tozo en tijdelijke verruiming Bbz (Besluit bijstandverlening zelfstandigen);** Tijdens de coronacrisis voerden we de Rijksregeling Tozo (Tijde- lijke Overbruggingsreling Zelfstandige Ondernemers) uit. De (op basis van deze regeling) verstrekte leningen aan ondernemers werden afgelost. Deze aflossing verloopt voorspoedig. Eind 2023 was ongeveer de helft van de verstrekte leningen al afgelost. **Verstrekking uitkering aan dak- en thuislozen (wetswijziging briefadres);** Als er geen briefadresgever beschikbaar is voor een inwoner (in geval van thuisloosheid), is de gemeente wettelijk verplicht deze persoon 'ambtshalve' in te schrijven op een briefadres. We voerden deze wetswijziging door. **Leefgeldregeling Oekraïners;** We voerden de wettelijke Leefgeldregeling Oekraïners uit. We constateren dat veel aanvragers inmiddels betaald werk hebben gevonden. **Energietoeslag;** Net als in 2022 verstrekten we in 2023 een eenmalige energietoe- slag voor huishoudens met een laag inkomen. De meeste huishou- dens met een laag inkomen kregen (op basis van de inkomensgegevens die bij ons bekend zijn) de energietoeslag automatisch toegekend. Inwoners met een laag inkomen die de toeslag niet ontvingen, konden bij de gemeente een aanvraag indienen. Hiermee ondersteunden we huishoudens om de hoge energierekening te kunnen dekken. Door late besluitvorming vanuit het rijk, zijn de middelen om deze regeling uit te voeren pas met de decembercirculaire beschikbaar gesteld. We stellen voor om de niet bestede middelen over te hevelen naar 2024. Bijzonder bijstand voor energiekosten. Inwoners konden ook een beroep doen op bijzondere bijstand voor de energiekosten.

Integratie

(RE-INTEGRATIE / PARTICIPATIE)

We investeerden in de begeleiding van inwoners, met een lange afstand tot de arbeidsmarkt, naar werk. Hier hebben we een breed pakket aan instrumenten voor. Zoals werkbegeleiding, jobcoaching, loonkostensubsidie, stages en sollicitatietrainingen. Meer inwoners maakten gebruik van de loonkostensubsidie.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Bieden van sociaal werk en re-integratie	**Begeleiding Patijnenburg** Patijnenburg begeleidde inwoners in onze gemeente naar werk. Daartoe heeft zij een breed pakket van instrumenten. **Netwerkevent** We ondersteunden het netwerkevent van Patijnenburg. Dit bood inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt de mogelijkheid om in contact te komen met werkgevers. Het netwerk droeg bij aan het versterken van de lokale gemeenschap en het stimuleren van de werkgelegenheid. **Empowerment** Met het Project Empowerment hebben we ondersteuning geleverd aan inwoners met complexe werkbegeleidingsproblematiek (jongeren, hoogopgeleide statushouders, etc.). Met maatwerk en intensieve begeleiding konden we inwoners met een lange afstand tot de arbeidsmarkt een kans bieden bij werkgevers. Momenteel evalueren we het project. Concrete resultaten maken deel uit van de evaluatie.
Inzet voor inwoners die extra aandacht nodig hebben om de afstand te verkleinen of bij grote afstand te begeleiden	**Samenwerking Ipse de Bruggen en GGZ-Delfland** Voor begeleiding van inwoners met complexe problematiek naar werk (en dit werk ook te behouden), werken we samen met Ipse de Bruggen en GGZ-Delfland . De samenwerking is succesvol. Groepen van 8 tot 10 personen starten elk half jaar. Wat het aandeel van de begeleiding is in de resultaten is lastig vast te stellen **Dagbestedingstrajecten** We boden inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt de mogelijkheid om in dagbestedingstrajecten aan de slag te gaan. We keken vraaggericht naar de behoefte en capaciteiten van de inwoners. We constateren dat het moeilijk is vast te stellen op welke wijze de inzet van dagbesteding bijdraagt aan re-integratie op de arbeidsmarkt. Daarom heroverwegen we dit instrument. **Lifecoaches** De lifecoaches zijn eind 2023 aangesteld. De Lifecoaches bieden ondersteuning en begeleiding op maat voor inwoners met een lange afstand tot de arbeidsmarkt.
Project ‘Doelmatigheid’; meedoen in Westland	We bieden een breed pakket aan instrumenten zoals dagbesteding, beschermd werken en job-coaching. We hebben door het inzetten van loonkostensubsidie ongeveer 160 werkzoekenden aan werk kunnen helpen.
Inburgering	Verwezen wordt naar het product “Inburgering”.

Jeugd(hulp)

De gemeente is op basis van de Jeugdwet verantwoordelijk voor de inkoop en uitvoering van preventie, jeugdhulp, kinderbeschermingsmaatregelen en jeugdreclassering. Jeugdigen kunnen veilig en gezond opgroeien en hun talenten optimaal ontwikkelen. We zetten in op het verlagen van de vraag naar geïndiceerde jeugdzorg door snelle interventie, een brede analyse en normaliseren.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Organiseren van toegang tot jeugdhulp	De businesscases die in 2021 zijn gestart bij het SKT zijn in 2023 volop in uitvoering en ingebed in de reguliere dienstverlening. Door vast te houden aan de ingezette koers leveren de aanpassingen blijvend rendement op. Eind 2023 werd door het demissionaire kabinet de lang verwachte Hervormingsagenda Jeugd vastgesteld. Vooruitlopend op deze Hervormingsagenda Jeugd is in het voorjaar van 2023 een projectleider voor het project “Grip op kosten in de jeugdhulp” gestart met de opdracht om voorstellen voor maatregelen te doen waarmee we grip op kosten binnen jeugdhulp krijgen, onder de voorwaarden dat voor de meest kwetsbaren ook in de toekomst hulp zeker gesteld kan worden. Ondanks dat de benodigde wetgeving op zich laat wachten is binnen dit project een start gemaakt met het lokaal uitwerken van deze maatregelen op het gebied van normaliseren en het inperken van de reikwijdte van de wet. Deze aanzet wordt de komende jaren verder uitgewerkt. De gemeente en het SKT werken hierin samen, vanuit een haalbare uitvoering.
Bieden van jeugdhulp	In de regionale samenwerking hebben veel ontwikkelingen plaatsgevonden. Via het proces van de ontwikkeltafel zijn de overeenkomsten en tarieven waar nodig herzien. Het regionale uitvoeringsplan Jeugd is herijkt en vastgesteld voor 2023/2024 en terugkijkend is de regiovisiemonitor opnieuw uitgebracht. Ook maken we onderdeel uit van de Haagse proeftuin waarin jeugd- en veiligheidspartners nauw samen werken om gezinnen waar de veiligheid in het geding is met als doel deze gezinnen zo dichtbij mo- gelijk te ondersteunen. Met een nieuwe werkwijze wordt dit proces verbeterd en lopen we als Westland voorop in deze ontwikkeling die landelijk wordt uitgerold.
Bieden van preventie	Het onderdeel preventie wordt toegelicht bij de producten onderwijs- en onderwijshuisvesting, samenkracht en gezondheid.

Samenkracht

Het gewenste maatschappelijk effect is dat mensen (meer) in staat zijn om zelf of met hulp van anderen, vraagstukken in het leven aankunnen. Dit mede doordat de relatie van het individu met anderen optimaal is vormgegeven (zingeving, kwaliteit van leven, meedoen, dagelijks functioneren) en zonder een beroep te hoeven doen op professionele hulp.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Vergroten zelfredzaamheid van onze inwoners	**Vitis Welzijn** Vitis leverde onder andere: • Informatie en advies • Aanpak één tegen eenzaamheid • Westlandse (schuldhulp)maatjes • Welzijnsdiensten door vrijwilligers • Activiteiten in de wijkcentra • Uiteenlopende voorzieningen voor - vrijwilligers - mantelzorgers - maatschappelijke stagevragers en stageaanbieders. Doel hiervan is dat inwoners vraagstukken zelf of met behulp van hun eigen netwerk kunnen oplossen.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Vergroten zelfredzaamheid van onze inwoners	**Thuisgekookt** We besloten per 2024 te stoppen met Thuisgekookt (matches tussen thuiskoks en kwetsbare inwoners die een maaltijd van een buurtgenoot willen gebruiken). Dit omdat we de kosten van het aanbod niet vinden opwegen tegen de opbrengsten. **Powerful Ageing** Voor de fysieke fitheid en zelfredzaamheid van 60-plussers, organiseerden we het beweegprogramma Powerful Ageing als pilot. De vooraf opgestelde business case werd niet behaald. Daarom besloten we het programma na afloop van de pilot te stoppen. **Valpreventie** 157 thuiswonende ouderen, waarvan 40 kwetsbare ouderen, namen deel aan de cursus valpreventie met Westland Blijft Staan. **Lokale Inclusie Agenda** We stelden een Lokale Inclusie Agenda VN-verdrag Handicap 2024-2028 op in samenspraak met mensen met een beperking. Doelstelling is het wegnemen van drempels, zodat inwoners met een beperking in de samenleving kunnen participeren. Hiermee voldoet de gemeente Westland aan de verplichting van het VN-verdrag. **Dementievriendelijke gemeente** We stelden met onze zorgpartners en Vitis Welzijn een plan van aanpak dementievriendelijke gemeente op. Dit voor een toekomstbestendige zorg en ondersteuning, zodat mensen met dementie zo lang mogelijk kunnen participeren in de samenleving. **Inloop GGZ Delfland** Bij de drie locaties van de Inloop GGZ Delfland in Westland konden inwoners met een psychische kwetsbaarheid, zonder indicatie, terecht voor sociaal contact. Maar ook voor hulp bij vragen, eenvoudige maaltijden en activiteiten. We spanden ons in om het aantal bezoekers te verhogen. **Programma Regenbooggemeenten** Het ministerie van OCW verlengde het programma Regenboogge-meenten voor de periode 2023-2026. Het bestaande beleid en de activiteiten zijn voortgezet. We startten met betrokken samenwerkingspartners met het opstellen van een nieuw meerjarig beleidsplan 2024-2026. **Brede SPUK** Zie Gezondheidsbeleid.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Vergroten zelfredzaamheid van onze inwoners	**Samenwerking DSW** We breidden de samenwerking met DSW en de zorgkantoorregio uit. We ondertekenden het Regionaal Integraal Gezondheidsakkoord (RIGA). Dit is de regionale vertaling van het Integraal Zorgakkoord (IZA). Om aan de doelstelling hiervan te werken en in aanmerking te komen voor de SPUK IZA middelen, stelden we in regionale samenwerking het Regiobeeld en het Regioplan voor de WSD-regio op. Ook benoemden we Delft en Vlaardingen tot mandaatgemeenten. We gingen door met onze deelname aan het Programma Regionale Aanpak Ouderenzorg. We startten onder andere de pilot Sociale Benadering Dementie in 's-Gravenzande. Hiermee versterken we de rol van welzijn bij de zorg voor dementerende ouderen. In het kader van het convenant Wonen en Zorg 2022-2025 ontvingen we subsidie van DSW. Deze is voor het uitvoeren van pilots in de kernen De Lier en Monster om nieuwe woonoplossingen te realiseren. Het betreft twee bestaande complexen van een corporatie die we in 2024 optimaliseren en transformeren naar een woonzorg-concept.

Schuldhulpverlening

Afgelopen jaren was er meer focus op de stress en problematiek die schulden met zich meebrengen en de maatschappelijke effecten die dit heeft. Door de coronamaatregelen, de energiecrisis en de toeslagenaffaire verwachtten we dat steeds meer inwoners en ondernemers financiële problemen krijgen. Om deze vraag aan te kunnen was het belangrijk om een goed preventief aanbod neer te zetten. En om de curatieve hulpverlening integraal en op maat aan te kunnen bieden. Als maatschappelijk effect hebben inwoners zonder financiële zorgen minder stress, zijn inwoners zelfredzaam en kunnen ze een betere bijdrage leveren aan de maatschappij.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
We verbreden het preventieve aanbod	We voerden het integrale beleidsplan Schuldhulpverlening 2021 – 2024 uit. We zetten in op schuldhulpverlening, budgetbeheer (met en zonder schuldhulpverlening), trainingen, preventie en vroegsignalering.
Doorontwikkeling van vroegsignalering	**Advies- en informatiegesprek laagdrempeliger** Sinds het najaar kan de inwoner zich aanmelden voor een advies- en informatiegesprek over financiële problemen zonder dat we gegevens van de inwoner vragen of opslaan. Dat is laagdrempeliger. **Campagne Hulp bij Geldzorgen** In het voor- en najaar vond de campagne Hulp bij Geldzorgen plaats. Met deze campagne informeerden we inwoners over ondersteuning en advies bij geldzorgen, geldproblemen en schulden. **Verjaardagskaart** De verjaardagskaart, die we naar jongeren die 18 worden en hun ouders sturen, is vernieuwd. Op deze kaart staan tips waarmee jongeren zich goed kunnen voorbereiden op financiële zelfredzaamheid. **Vroegsignalering** We breidden de vroegsignalering uit met gemeentelijke belastingen en andere partners.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Bieden van schuldhulpverlening en budgetbeheer	**Laatste Kans Beleid** We ontwikkelden en ondertekenden samen met de woningbouwverenigingen een nieuw convenant Laatste Kans Beleid. Dit om woningontruimingen te voorkomen. **Moedige Dialoog Westland** We verbeterden de financiële zelfredzaamheid van inwoners door de inzet op preventie met “Moedige Dialoog Westland”. Daarin bevorderen we de samenwerking tussen verschillende partijen. Samen zorgen we voor een structurele bijdrage aan het voorkomen, vroegtijdig signaleren en oplossen van financiële problemen van inwoners van Westland. Moedige Dialoog Westland is een samenwerkingsverband tussen o.a. Bibliotheek Westland, Diaconaal Platform Westland, gemeente Westland, JGZ Zuid-Holland West, Rabobank Westland, Schuldhulpmaatje Westland, Sociaal Kernteam Westland, Vitis Welzijn en Lentiz. **Week van het Geld** Tijdens de jaarlijkse Week van het geld verzorgden we educatieve en informatieve activiteiten. Zoals gastlessen op scholen. **Saneringskredieten** De Kredietbank Nederland verstrekt saneringskredieten. Van de lopende schuldregelingen in 2023 was 69% in de vorm van een schuldbemiddeling en 31% in de vorm van een saneringskrediet. Van de nieuw opgestarte regelingen in 2023 was 67% in de vorm van een saneringskrediet en 33% in de vorm van een schuldbemiddeling. De gewenste omslag naar saneringskrediet is dus duidelijk zichtbaar. **Trainingen** In 2023 boden we alle cliënten standaard 3 trainingen aan. Hiermee kon men leren om financieel zelfredzaam worden. Als dit niet voldoende aansloot bij de cliënt, waren er mogelijkheden voor één op één trainingen en coaching. **Termijn schuldregelingen** In 2023 ging de termijn voor de schuldregeling van 36 naar 18 maanden. Hierdoor krijgen inwoners met schulden sneller zicht op een toekomst zonder schulden.
Ondersteunen gedupeerden toeslagenaffaire	We hadden contact met alle (mogelijk) gedupeerden van de kinderopvang-toeslagaffaire. We maakten 51 plannen van aanpak om deze doelgroep te ondersteunen. Ook informeerden we iedere mogelijke gedupeerde meerdere malen over de mogelijke ondersteuning. Dit deden we via verschillende communicatiekanalen. Gedupeerden gaven regelmatig aan zich goed geholpen te voelen door de gemeente

Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO)

We bieden ondersteuning voor inwoners zodat zij langer zelfstandig thuis kunnen wonen en zodat zij kunnen deelnemen aan het gewone leven. Daarmee geven we uitvoering aan de Wet Maatschappelijke Ondersteuning 2015 (WMO).

De nieuwe contractafspraken werden van kracht. Als een gevolg daarvan kregen een kleine groep cliënten minder ondersteuning. Na de ontstane maatschappelijke en politieke verontwaardiging daarover hebben we deze inwoners gecompenseerd. We voerden het jaarlijkse cliëntervaringsonderzoek uit waaruit bleek dat onze inwoners de ondersteuning ongeveer hetzelfde hoge rapportcijfer toekennen als de jaren ervoor.

Regionale Samenwerking
Regionaal werkten we met de gemeenten Delft, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp en Rijswijk (regio H5) samen om contractafspraken te monitoren en verdere afspraken met DSW te maken over preventieve maatregelen.

Beschermd Wonen/Beschermd Thuis
We bereidden ons voor op de doordecentralisatie Beschermd Wonen/Beschermd Thuis. Voor het creëren van Beschermd wonen voorzieningen heeft Westland incidentele regionale middelen ontvangen. Deze middelen zijn gestort in de reserve Bescherd wonen.

Samenwerking
We werkten samen met de Seniorenraad Westland om eHealth en domotica onder de aandacht van ouderen te brengen tijdens het Plustival.

We organiseerden samen met DSW een Expertmeeting over de beschikbare verpleeghuiscapaciteit in onze gemeente. We concludeerden dat er nog veel vragen zijn en dat een vervolg daarom nodig is.

Aanpak dementie
Het Plan van Aanpak Dementievriendelijke Gemeente werd vastgesteld. We spraken met onze partners af dat we ons zouden blijven inzetten voor meer bewustwording over deze ziekte in het publieke domein en dat we streven naar betere zorg en (informele) ondersteuning om inwoners nog beter te kunnen helpen. We startten in samenwerking met DSW de pilot Sociale Benadering Dementie om de rol van welzijn te versterken.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Huishoudelijke hulp bieden met menselijke maat en ruimte voor sociaal contact. Dit leidt tot het vroeg herkennen en beperken eenzaamheid	We voerden overleg met aanbieders over de mogelijkheid om eenzaamheidsbestrijding op te nemen als onderdeel van onze WMO-dienstverlening (het “kopje koffie”). We constateerden dat zorgaanbieders daar momenteel geen mogelijkheid toe zien. Als gevolg van de vergrijzing, het sterk oplopend aantal aanvragen en de krapte op de arbeidsmarkt wordt het steeds moeilijker om voldoende ondersteuning in te zetten. Uitbreiding van de dienstverlening behoort dan ook niet tot de mogelijkheden.
Wachttijden bij de Wmo verkorten	De wachtlijsten WMO werkten we weg door o.a. het invoeren van de verkorte procedure. We boden inwoners de mogelijkheid om telefonisch aanvragen te doen. Eenvoudige aanvragen handelden we met toestemming van de inwoners eenvoudig af. We werkten aan een geactualiseerde verordening om deze procedure een plek te geven in onze regelgeving.
Burgers beter informeren over de Wmo, armoedebeleid en bijzondere bijstand	We informeerden inwoners over onze ondersteuning en armoedevoorzieningen met de eerdergenoemde brochures (zie inkomensondersteuning). Voor (mogelijke) cliënten WMO stelden we een brochure op waarin we aangaven wat er verwacht kan worden als ondersteuning wordt ingezet. De brochure heeft brede steun onder aanbieders en geldt inmiddels als voorbeeld in de H5 regio.

Leerplicht en Vroegtijdig School Verlaten (VSV)

Leerplicht

De leerplicht geldt voor kinderen vanaf 5 jaar. Zij moeten vanaf deze leeftijd naar school en onderwijs volgen. De leerplicht eindigt na afloop van het schooljaar waarin zij 16 jaar zijn geworden.

Kwalificatieplicht

De kwalificatieplicht gaat in na afloop van de leerplicht en geldt voor jongeren tussen de 16 en 18 jaar. Jongeren onder de 18 jaar zijn verplicht om onderwijs te volgen, totdat ze een startkwalificatie hebben behaald. Een startkwalificatie is een havo-, vwo- of mbo-diploma niveau 2 of hoger. Een leerling met een kwalificatieplicht gaat elke dag naar school of kiest voor een combinatie van leren en werken. De kwalificatieplicht eindigt als jongeren 18 jaar zijn geworden of als zij een startkwalificatie hebben behaald.

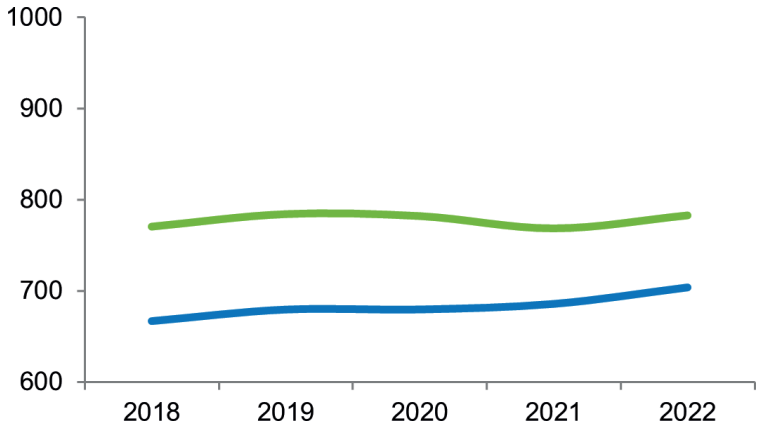
Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Jongeren verlaten het onderwijs met minimaal een startkwalificatie op mbo niveau 2	**Methodische Aanpak Schoolverzuim (MAS)** In 2023 is uitvoering gegeven aan de Leerplichtwet volgens de Methodische Aanpak Schoolverzuim (MAS). Een onderdeel van MAS, dat de afgelopen jaren en ook in 2023 extra aandacht kreeg, is de sluitende aanpak voor schoolverlaters van het praktijk - en voortgezet speciaal onderwijs. In samenwerking met scholen en Patijnenburg brengen we leerlingen in deze doelgroep direct in beeld, bij uitval van werk of onderwijs. Dit doen we met behulp van de monitor Jongeren in Kwetsbare Positie (JIKP), Daarna plaatsen we ze op verschillende trajecten **Voortijdig Schoolverlaten (VSV)** Onder regie van centrumgemeente Den Haag, voeren we de aanpak voortijdig schoolverlaten (VSV) 2020 -2024 uit. Het doel hiervan is om schooluitval te voorkomen. De VSV-agenda is hierin leidend. We zetten coachingstrajecten en loopbaanbegeleiding in. De voorlopige cijfers laten voor het eerst sinds twee jaar een daling zien in het aantal jongeren dat vroegtijdig (zonder startkwalificatie) het onderwijs verlaat. **Jongeren in kwetsbare posities (JiKP)** De sluitende aanpak gericht op jongeren in kwetsbare posities (JiKP), waarbij jongeren die school gaan verlaten in beeld zijn bij de jongerenconsulent participatie, is verder doorontwikkeld. De consulent werkt intensief samen met het Speciaal Voortgezet Onderwijs, Praktijkonderwijs, VMBO en Entreeonderwijs (lokaal en regionaal). De insteek is een sluitende aanpak, zodat de jongere niet thuis komt te zitten na schoolverlaten. Het doel is een passende plek, zoals: vervolgonderwijs (mbo-entree), arbeid met of zonder begeleiding, dagbesteding en/of zorg. In 2023 zijn twee lifecoaches en een kwartiermaker geworven die zich inzetten op het voorkomen van schooluitval en (jeugd)werkloosheid.

Prestatie-indicatoren

Verplichte BBV-indicatoren

Banen Bron: LISA

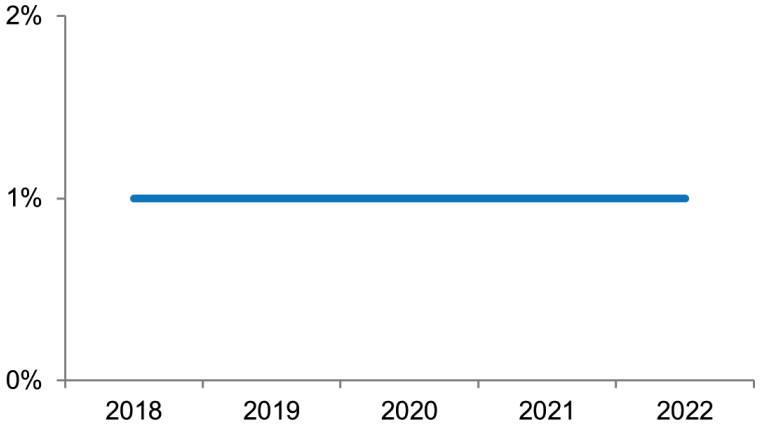
Onder een baan verstaan we een vervulde positie. Dit betreft zowel fulltimers, parttimers als uitzendkrachten. De indicator geeft het aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 tot en met 65 jaar aan.

Jaartal	Westland	Nederland
2018	770,6	667,0
2019	748,0	679,7
2020	781,9	679,8
2021	768,7	685,9
2022	782,6	704,0

Jongeren met een delict voor de rechter Bron: Verwey Jonker Instituut/CBS

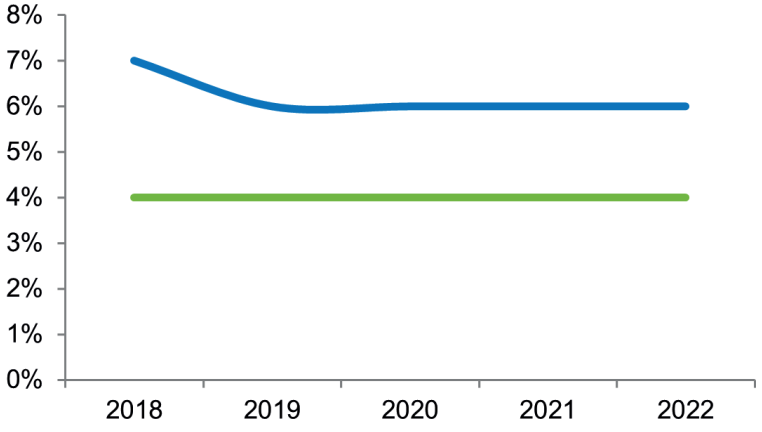
Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.

Jaartal	Westland	Nederland
2018	1%	1%
2019	1%	1%
2020	1%	1%
2021	1%	1%
2022	1%	1%

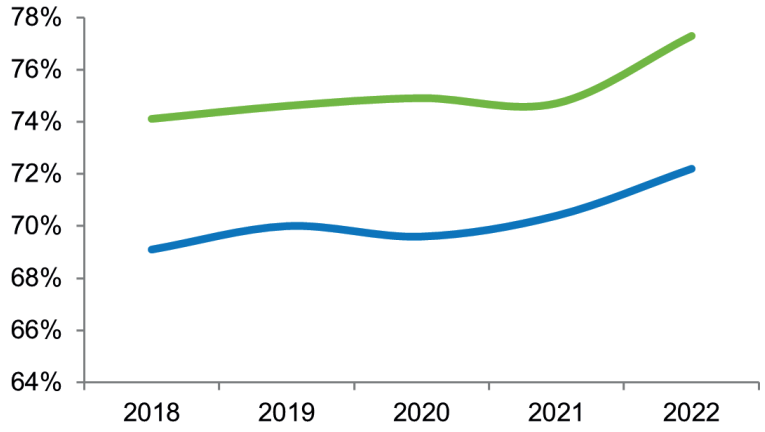
Kinderen in uitkeringsgezin Bron: Verwey Jonker Instituut/Kinderen in Tel

Het percentage kinderen tot 18 jaar die in een gezin leven dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.

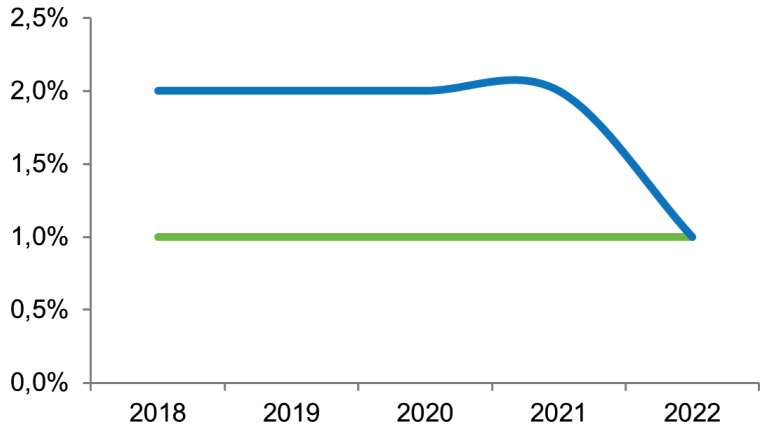
Jaartal	Westland	Nederland
2018	4%	7%
2019	4%	6%
2020	4%	6%
2021	4%	6%
2022	4%	6%

Netto arbeidsparticipatie Bron: CBS Diefstallen
Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking.

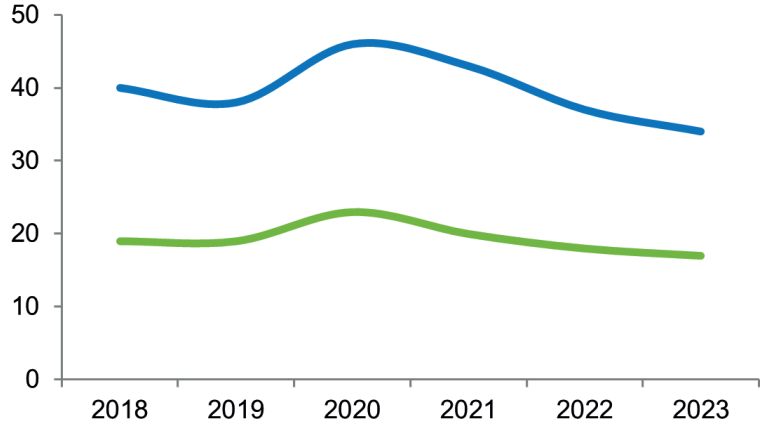
Jaartal	Westland	Nederland
2018	74,1%	69,1%
2019	74,6%	70,0%
2020	74,9%	69,6%
2021	74,7%	70,4%
2022	77,3%	72,2%

Werkloze jongeren Bron: Verwey Jonker Instituut/CBS
Het percentage personen van 16 t/m 22 jaar die als werkzoekende staan ingeschreven bij het UWV WERKbedrijf en tegelijkertijd geen baan hebben als werknemer volgens de Polisadministratie.

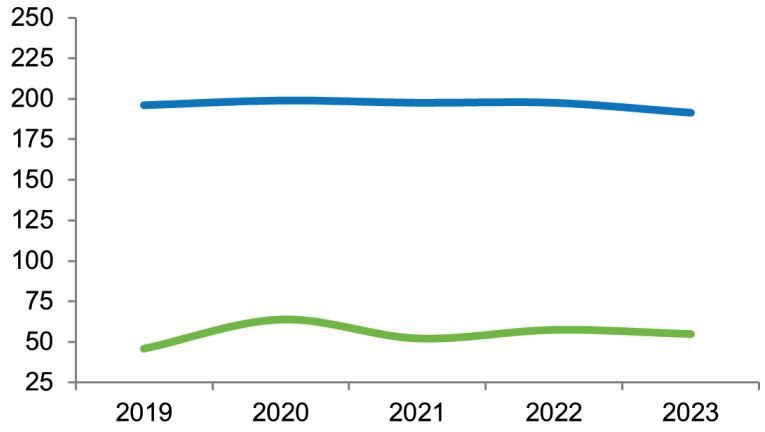
Jaartal	Westland	Nederland
2018	1%	2%
2019	1%	2%
2020	1%	2%
2021	1%	2%
2022	1%	1%

Personen met een bijstandsuitkering Bron: CBS-Participatiewet
Het aantal personen per 10.000 inwoners met een uitkering op grond van de Wet werk en bijstand (Wwb, t/m 2014) en de Participatiewet (vanaf 2015). De uitkeringen (leefgeld) aan personen in een instelling, de elders verzorgden, zijn niet inbegrepen. Ook de uitkeringen aan dak- en thuislozen zijn niet inbegrepen.

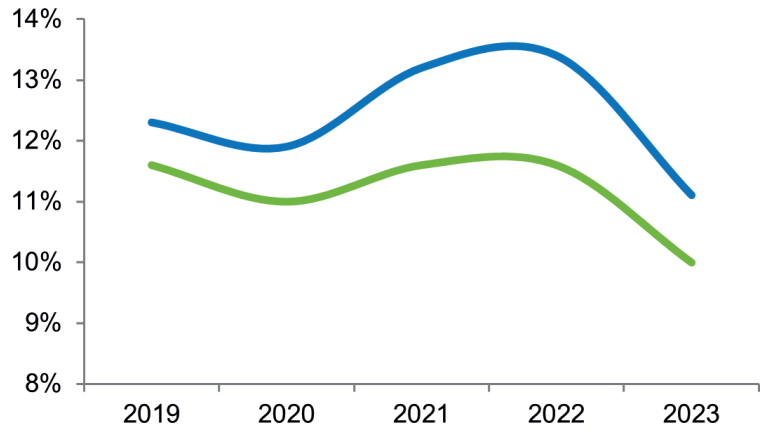
Jaartal	Westland	Nederland
2018	19	40
2019	19	38
2020	23	46
2021	20	43
2022	18	37
2023	17	34

Lopende re-integratievoorzieningen Bron: CBS-Participatiewet
Het aantal re-integratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.

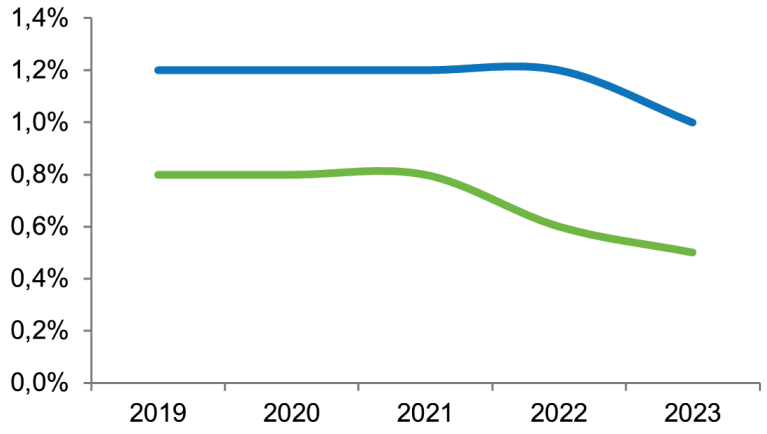
Jaartal	Westland	Nederland
2019	45,8	196,2
2020	63,7	199,1
2021	52,1	197,7
2022	57,4	197,7
2023	54,8	191,5

Jongeren met jeugdhulp Bron: CBS Jeugd
Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.
Jeugdhulp is de hulp en zorg zoals deze bedoeld en beschreven is in de Jeugdwet (2014). Het betreft hulp en zorg aan jongeren en hun ouders bij psychische, psychosociale en of gedragsproblemen, een verstandelijke beperking van de jongere, of opvoedingsproblemen van de ouders.

Jaartal	Westland	Nederland
2019	11,6%	12,3%
2020	11,0%	11,9%
2021	11,6%	13,2%
2022	11,6%	13,4%
2023	10,0%	11,1%

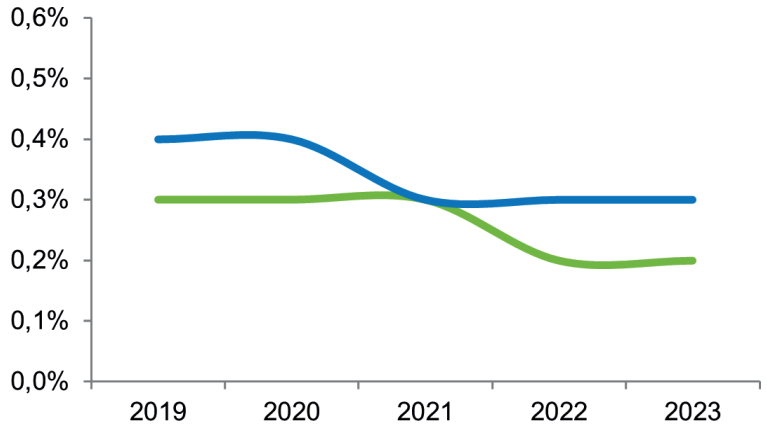
Jongeren met jeugdbescherming Bron: CBS Jeugd
Het percentage jongeren tot 18 jaar waarbij de rechter op enig moment in de verslagperiode een maatregel dwingend heeft opgelegd. Dat gebeurt als een gezonde en veilige ontwikkeling van een kind of jeugdige wordt bedreigd en vrijwillige hulp niet of niet voldoende helpt. Een kind of jongere wordt dan onder toezicht gesteld of onder voogdij geplaatst. In uitzonderlijke gevallen wordt de hulp of zorg voortgezet tot de leeftijd van 23 jaar.

Jaartal	Westland	Nederland
2019	0,8%	1,2%
2020	0,8%	1,2%
2021	0,8%	1,2%
2022	0,6%	1,2%
2023	0,5%	1,0%

Jongeren met jeugdreclassering Bron: CBS Jeugd
Het percentage jongeren (12-23 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-23 jaar).

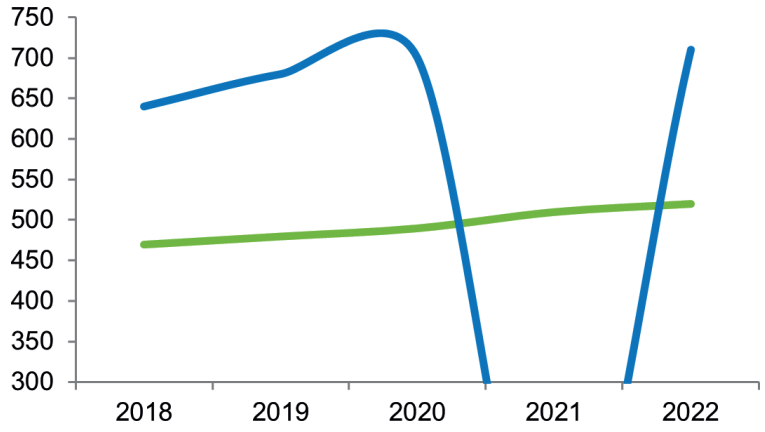
Jeugdreclassering is een combinatie van begeleiding en controle van jongeren vanaf 12 jaar. Dit gaat om jongeren die voor hun 18e verjaardag met de politie in aanraking zijn geweest en een proces-verbaal hebben gekregen. Geven de persoonlijkheid van de dader of de omstandigheden, waaronder het misdrijf is begaan, daartoe aanleiding ? Bijvoorbeeld bij jongvolwassenen met een verstandelijke beperking? Dan kan het jeugdstrafrecht eveneens worden toegepast op jongvolwassenen in de leeftijd 18 tot en met 22 jaar. De jongere krijgt op maat gesneden begeleiding van een jeugdreclasseringswerker om te voorkomen dat hij of zij opnieuw de fout ingaat. De kinderrechter of de officier van Justitie kunnen jeugdreclassering opleggen. Dat kan ook op initiatief van de Raad voor de Kinderbescherming in het vrijwillige kader worden opgestart. De begeleiding kan doorlopen tot de jongere 23 jaar wordt.

Jaartal	Westland	Nederland
2019	0,3%	0,4%
2020	0,3%	0,4%
2021	0,3%	0,3%
2022	0,2%	0,3%
2023	0,2%	0,3%

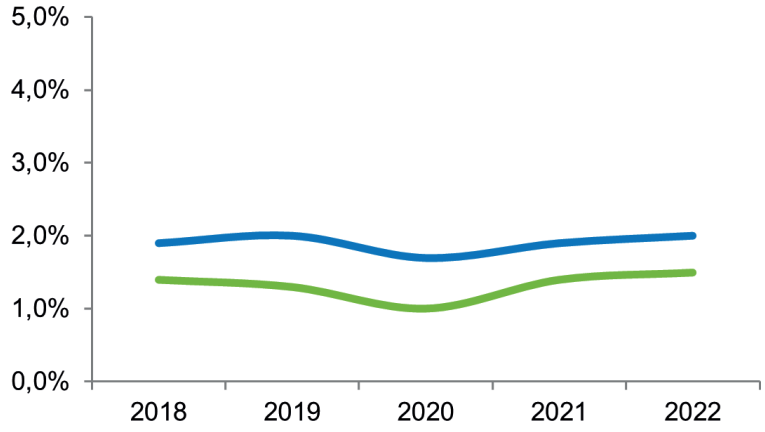
Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo Bron: CBS - Monitor Sociaal Domein WMO
Aantal per 10.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep.

Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). Voor de Wmo-gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 327 deelnemende gemeenten.

Jaartal	Westland	Nederland
2019	470	640
2020	480	680
2021	490	700
2022	510	n.b.
2023	520	710

Vroegtijdige schoolverlaters (VO + MBO) Bron: DUO/Ingrado
Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat. De cijfers van DUO hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding “2018” staat voor schooljaar “2018/2019”.

Jaartal	Westland	Nederland
2018	1,4%	1,9%
2019	1,3%	2,0%
2020	1,0%	1,7%
2021	1,4%	1,9%
2022	1,5%	2,0%

Externe ontwikkelingen/risico’s

- Binnen het sociaal domein zit het risico op de openeinderegelingen van jeugd en Wmo. Specifiek gaat het om de kans dat het beschikbare budget onvoldoende is om de vraag naar zorg op te vangen.
- Markontwikkelingen, zoals prijs- en cao-loonstijgingen, zorgen voor hogere tarieven in het sociaal domein. Deze kunnen onvoldoende opgevangen worden binnen het sociaal domein, mede door beperkte compensatie van het rijk. Het risico bestaat dat er pijnlijke keuzes gemaakt moeten worden binnen het sociaal domein om deze tegenvallers op te vangen.

Verbonden partijen

Onderstaande verbonden partijen leveren een bijdrage aan het behalen van de doelen van dit programma:

- Gemeenschappelijke Regeling GGD en Veilig thuis Haaglanden.
- Gemeenschappelijke Regeling Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden.
- Patijnenburg BV.
- Sociaal Kernteam BV.

Kaderstellende beleidsnota's

- Afstemmingsverordening Participatiewet, IOAW en IOAZ 2015.
- Algemene subsidieverordening Westland 2016.
- Beleids- en nadere regels tegemoetkoming in de kosten van Kinderopvang Westland.
- Beleidsplan integrale schuldhulpverlening 2021 -2024.
- Beleidsregels Bijzondere Bijstand en IIT vanaf 01-10-2021.
- Beleidsregels eenmalige energietoeslag gemeente Westland 2023.
- Beleidsregels Krediethypotheek Participatiewet Westland 2021.
- Beleidsregels Participatiewet gemeente Westland 2016.
- Beleidsregels Parttime ondernemen gemeente Westland 2018.
- Beleidsregels terug- en invordering Bbz 2004 Gemeente Westland 2020.
- Beleidsregels Tozo terug- en invordering bedrijfskapitaal Gemeente Westland.
- Beleidsregels Wet Inburgering.
- Beleidsregels Wet op de lijkbezorging gemeente Westland.
- Goed Wonen in een Goede Woning (Visie Wonen, Welzijn, Zorg 2022 – 2027).
- H5 Inkoopvisie ondersteuning Wmo 2021.
- Inkoopstrategie Jeugdhulp Regio Haaglanden 2020 -2024.
- Integraal Plan van aanpak 2024-2026 Gemeente Westland.
- Lokaal Educatieve Agenda (LEA) 2022 -2026; Regeling specifieke uitkering sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023-2026.
- Nadere Regels Sociale Participatie Kinderen Westland.
- Regenbooggemeente Westland Jaarplan 2023.
- Regionaal programma RMC-regio Haaglanden 2021 – 2024.
- Regiovisie aanpak huiselijk geweld Haaglanden 2019 -2022 (verlengd).
- Regiovisie jeugdhulp Haaglanden 2021 -2026.
- Regiovisie Transformatie van Beschermd Wonen naar Beschermd Thuis en van Maatschappelijke opvang naar Maatschappelijk Wonen 2022 -2026.
- Re-integratieverordening gemeente Westland 2017.
- Re-integratieverordening Participatiewet 2017.
- Sociaal Beleidskader Kernachtig Sociaal 2016.
- Uitvoeringsagenda Beschermd Wonen en Maatschappelijke opvang 2022 -2026.
- Verordening individuele studietoeslag gemeente Westland 2017.
- Verordening Leerlingenvervoer gemeente Westland 2018.
- Verordening loonkostensubsidie Participatiewet 2017.
- Verordening Tegemoetkoming Kinderopvang SMI.
- Verordening vestigen uitsluitend recht Collectieve Aanvullende Verzekering.
- Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs Westland 2015.
- Verordeningen volgend uit de Wmo, de Jeugdwet, de Participatiewet en de Wet Schuldhulpverlening.
- Vrijlaten donaties energiearmoede.
- Westland Cultuurkoers 2030.
- Wijziging Beleidsregels eenmalige energietoeslag gemeente Westland 2022.

Wat heeft het gekost?

Opgave/product	Rekening 2022	Begroting 2023 voor wijzigingen	Begroting 2023 na wijzigingen	Rekening 2023	Saldo
Programma					
Lasten					
10. Cultureel beleid subsidies, accomodaties en erfgoed	5.701	4.866	5.817	5.992	-174
11. Huizen van de Buurt en welzijnsaccomodaties	813	734	843	1.319	-476
25. Transformatie sociaal domein	851	435	1.924	1.547	377
26. Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO)	14.035	23.156	28.582	24.590	3.992
27. Inkomen(svoorzieningen) inclusief toezicht	32.729	25.975	29.353	32.686	-3.333
28. Schuldhulpverlening	1.719	1.815	1.754	1.806	-53

Opgave/product	Rekening 2022	Begroting 2023 voor wijzigingen	Begroting 2023 na wijzigingen	Rekening 2023	Saldo
29. Integratie	9.609	9.550	10.156	10.102	53
30. Jeugd(hulp)	36.453	35.403	41.585	40.390	1.194
31. Samenkracht	7.156	6.652	8.205	7.516	689
32. Gezondheidsbeleid	5.444	5.278	5.692	5.630	62
37. Burgerzaken (incl. basisregistratie personen)	4.396	4.235	5.343	5.056	287
38. Inburgering	1.088	546	1.545	1.693	-148
56. Crisisaanpak Oekraïne	11.831	0	13.757	10.680	3.077
62. Leerplicht en VSV	747	1.018	1.051	929	123
	132.571	**119.664**	**155.607**	**149.938**	**5.670**
Baten					
10. Cultureel beleid subsidies, accomodaties en erfgoed	-1	0	0	-112	112
11. Huizen van de Buurt en welzijnsaccomodaties	-365	-322	-514	-509	-6
25. Transformatie sociaal domein	-4	0	-347	-353	6
26. Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO)	-1.059	-343	-1.384	-1.439	56
27. Inkomen(svoorzieningen) inclusief toezicht	-19.231	-21.283	-20.527	-21.797	1.270
28. Schuldhulpverlening	-57	0	0	-401	401
29. Integratie	-7	0	0	-29	29
30. Jeugd(hulp)	-363	-93	-428	-447	19
31. Samenkracht	-40	0	-1.747	-1.438	-309
32. Gezondheidsbeleid	-75	0	-97	-133	36
37. Burgerzaken (incl. basisregistratie personen)	-2.140	-1.292	-1.908	-1.903	-5
38. Inburgering	-310	-10	-1.046	-1.265	219
56. Crisisaanpak Oekraïne	-15.420	0	-18.571	-16.367	-2.204
62. Leerplicht en VSV	-233	-365	-365	-330	-36
	-39.304	**-23.708**	**-46.935**	**-46.521**	**-413**
	93.267	**95.955**	**108.673**	**103.417**	**5.256**
Mutatie Reserves					
Toevoegingen					

Opgave/product	Rekening 2022	Begroting 2023 voor wijzigingen	Begroting 2023 na wijzigingen	Rekening 2023	Saldo
07. Zorg, welzijn en cultuur mutatie reserve	0	0	8.390	8.158	232
	0	**0**	**8.390**	**8.158**	**232**
Onttrekkingen					
07. Zorg, welzijn en cultuur mutatie reserve	0	0	-5.200	-4.060	-1.140
	0	**0**	**-5.200**	**-4.060**	**-1.140**
	0	**0**	**3.190**	**4.098**	**-908**
	93.267	**95.955**	**111.863**	**107.515**	**4.348**

Opgave/Product	Lasten	Baten	Saldo
Transformatie sociaal domein	**377V**	**6V**	**383V**
Middelen transformatie sociaal domein: met de Transformatie Sociaal Domein zijn afgelopen jaren stappen gezet naar een meer samenhangende dienstverlening. Het afgelopen jaar zijn we ge-confronteerd met wachtlijsten in de WMO en de kostenstijgingen Jeugdhulp. Daarom kozen we ervoor om de geleerde lessen uit de Transformatie te borgen maar de prioriteit te leggen bij een effi-ciënte en zorgvuldige uitvoering van de wettelijke taken per taak- veld om ervoor te zorgen dat inwoners niet onacceptabel lang op ondersteuning, zorg en hulp hoefden te wachten. De capaciteit is ingezet op de uitvoering van onze kerntaken, met als gevolg dat enkele projecten niet verder zijn uitgevoerd en er € 245.000 niet is uitgegeven.	245V		245V
Centrale toegang: minder middelen uitgeven dan begroot op onder andere het project om inwoners in de bijstand te activeren. Dit door wat minder snel dan gedacht beschikbaar komen van perso-neel.	135V		135V
Diverse afwijkingen kleiner dan € 50.000	3N	6V	3V
Cultureel beleid subsidies, accommodaties en erfgoed	**174N**	**112V**	**62N**
Informatiepunt digitale overheid: van het rijk ontvangt de gemeente een specifieke uitkering voor de realisatie of instandhouding van informatiepunt digitale overheid. Voor deze uitkering is € 108.000 meer ontvangen en meer uitgeven dan begroot, per saldo is dit budgetneutraal.	108N	108V	
Subsidie WOS: in 2022 is aan de WOS geen subsidie verleend omdat de maximale toegestane drempel aan staatssteun van € 500.000 subsidie in 5 jaar was bereikt. In 2023 is de bijdrage per inwoner eenmalig verhoogd om de WOS niet in financiële proble- men te laten geraken.	110N		110N
Diverse afwijkingen kleiner dan € 50.000	44V	4V	48V
Huizen van de buurt en welzijnsaccommodaties	**476N**	**6N**	**482N**
Hofboerderij: door diverse reparaties en onderhoudsmaatregelen liggen de lasten hoger dan begroot.	47N	6N	53N

Opgave/Product	Lasten	Baten	Saldo
De Noviteit: achterstallig onderhoud aan klimaatbeheersing systeem, vervanging keukenapparatuur en reparaties aan het alarmsysteem zorgen voor hogere lasten dan begroot.	217N	4N	221N
De Veiling: per 1-1-2023 is het pand door gemeente in exploitatie genomen. De baten liggen lager door het wegvallen van een huur- der.	97N	75N	172N
Diverse afwijkingen kleiner dan € 50.000	115N	79V	36N
Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO)	**3.992V**	**56V**	**4.047V**
Beschermd wonen: voor het creëren van Beschermd wonen voorzieningen heeft Westland incidentele regionale middelen ontvangen. Deze middelen zijn gestort in de reserve Beschermd wonen. In 2023 was begroot om € 475.000 van deze middelen te besteden. Echter door langere doorlooptijden bij het creëren van voorzieningen en personeelswisselingen op dit dossier blijft er € 345.000 over op dit budget.	345V		345V
Afrekening 2022 Wmo 2e lijns hulpverlening: de uiteindelijke kosten voor 2e lijns hulpverlening liggen € 0,2 miljoen lager dan waar in 2022 mee is rekening gehouden. Dit zorgt voor een voordeel in 2023.	198V		198V
Wmo 2e lijns hulpverlening: De lasten van 2e lijns Wmo zorg waren in 2023 € 19,5 mln tov € 17,3 mln in 2022, een stijging van 12%. De lasten zijn in 2023 gestegen door prijsstijgingen en door forse volume stijgingen. Het gemiddeld aantal cliënten bij begeleiding is in 2023 met 13% gestegen en bij hulp bij het huishouden met 8%. Ten op zichtte van de begroting is er een overschot van € 3 mln. Bij het opstellen van de begroting 2023 is rekening gehouden met een hogere intensiteit van zorgzwaarte dan in werkelijkheid bleek. Daarnaast is er onvoldoende rekening gehouden met personeelsgebrek bij aanbieders. Door personeelsgebrek start de zorg flink later dan het moment waarop de afgegeven beschikking van uitgaat. De werkelijke lasten liggen hierdoor lager dan waarin de beschikking vanuit was gegaan. Tot slot liggen in werkelijkheid de absolute aantallen cliënten dat gebruik maken van de regelingen lager dan waarmee in de begroting was rekening gehouden.	3.016V	33V	3.050V
Regionale kosten: de gemeente Westland werkt regionaal samen met Delft, Pijnacker-Nootdorp, Midden Delfland en Rijswijk om de 2e lijns hulpverlening in te kopen. Op het budget van deze samenwerking is € 181.000 over wegens het niet kunnen vervullen van een vacature en omdat een deel van de kosten gedekt kon worden uit een regionaal beschikbaar gekomen specifieke uitkering.	181V		181V
Personeel: het overschot van € 148.000 ontstaat omdat een deel van de uren van het personeel toegerekend kon worden aan incidentele projecten zoals Oekraïne, doelmatige ondersteuning en brede toegang.	148V		148V
Diverse afwijkingen kleiner dan € 50.000	103V	23V	126V
Inkomen((s)voorzieningen) inclusief toezicht	**3.333N**	**1.270V**	**2.063N**
Personeel: het overschot van € 215.000 ontstaat omdat een deel van de uren van het personeel toegerekend kon worden aan incidentele projecten zoals Oekraïne, doelmatige ondersteuning en brede toegang.	215V		215V

Opgave/Product	Lasten	Baten	Saldo
Energietoeslag: door late besluitvorming vanuit het rijk m.b.t. de energietoeslag 2023 is de begroting 2023 niet meer aangepast. Er is een nadeel ontstaan van € 1.599.000 ten opzichte van de begroting. In de decembercirculaire is ter dekking van deze kosten € 2,8 miljoen. ontvangen. Deze baat wordt verantwoord bij de algemene dekkingsmiddelen. Aan de raad wordt voorgesteld om het saldo van € 1,2 miljoen over te hevelen naar 2024.	1.599 N		1.599 N
Bijstand: per saldo is er een incidenteel nadeel ontstaan van € 713.000. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door een hoger aantal bijstandsgerechtigden dan verwacht en meer verstrekte loonkostensubsidie. Dit is maar ten dele opgevangen door een hogere uitkering van het rijk. In 2024 worden hogere kosten opgevangen door hogere rijksuitkering.	1.606 N	893V	713N
Minimabeleid: hogere lasten dan begroot als gevolg van een hoger beroep op de computerregeling dan verwacht en meer verstrekte leenbijstand. Voordeel aan de batenkant door meer aflossingen op verstrekte leningen.	298N	370V	72V
Diverse afwijkingen kleiner dan € 50.000	45N	7V	38V
Schuldhulpverlening	**53N**	**401V**	**348V**
Personeel: het overschot van € 94.000 ontstaat omdat een deel van de uren van het personeel toegerekend kon worden aan incidentele projecten zoals Oekraïne, doelmatige ondersteuning en brede toegang.	94V		94V
Toeslagenproblematiek: voor de afwikkeling van de kosten van de toeslagenaffaire worden kosten gemaakt en krijgt de gemeente ter dekking een specifieke uitkering. In 2023 kon een deel van de werkzaamheden opgevangen worden met eigen personeel. Hierdoor ontstaat er per saldo een voordeel van €224.000.	165N	388V	224V
Diverse afwijkingen kleiner dan € 50.000	18V	13V	30V
Re-integratie	**53V**	**29V**	**82V**
Re-integratie: er is vertraging opgetreden in ontwikkeling Regionaal Werk Centrum. Dit zorgt voor een overschot van € 55.000.	55V		55V
Diverse afwijkingen kleiner dan € 50.000	2N	29V	27V
Jeugdhulp	**1.194 V**	**19V**	**1.213 V**
Afbouw JeugdzorgPlus: wegens een landelijke opdracht tot de afbouw van gesloten jeugdzorg worden er extra kosten gemaakt. Hiervoor is in 2023 incidenteel € 650.000 beschikbaar gesteld. Van deze middelen resteert nog € 358.000. Aan de raad wordt voorgesteld deze middelen over te hevelen naar 2024.	358V		358V
Jeugd 2e lijns hulpverlening: op het jeugd hulpverleningsbudget van € 29,9 miljoen (inclusief € 3,4 miljoen toegevoegd bij 1ste en 2e VGR 2023) is een overschot ontstaan van € 617.000 (2% van het totaal). Verdeeld over de diverse onderdelen van de jeugdzorg ligt het gebruik, de intensiteit van zorg en daardoor de kosten iets lager dan waarin de bijgestelde begroting mee rekening is gehouden.	617V		617V

Opgave/Product	Lasten	Baten	Saldo
Sociaal kernteam: overschot van € 181.000 ontstaat door vacatureruimte bij het SKT door een krappe arbeidsmarkt. Daarnaast heeft het SKT een beroep kunnen doen op externe geldstromen voor een deel van zijn inzet. Hiermee kon de bijdrage van de gemeente worden verlaagd.	145V		145V
Diverse afwijkingen kleiner dan € 50.000	73V	19V	92V
Samenkracht	**689V**	**309N**	**381V**
SPUK: op de brede specifieke uitkering is € 330.000 minder ontvangen en minder uitgegeven, per saldo is dit budgetneutraal	330V	330N	
SPUK voordeel: aan de brede specifieke uitkering mogen kosten toegerekend worden van activiteiten die reeds door de gemeente worden uitgevoerd. Hierdoor ontstaat een voordeel van € 252.000 in de eigen begroting	252V		252V
Gewoon thuis: er werden voorbereidingen getroffen om de ambities, zoals die zijn opgenomen in het Visiedocument Goed Wonen in een Goede Woning uit te voeren. Daarin staan uitgangspunten voor een toegankelijke gemeente. Senioren en inwoners met een beperking kunnen deelnemen aan het gewone leven. Dat stelt eisen aan de buitenruimte en de woningvoorraad. Er werden voorbereidingen getroffen om de eisen aan de publieke ruimte aan te scherpen door het opstellen van de notie Toegankelijke Gemeente. Daarnaast vonden er gesprekken plaats met corporaties over de woningvoorraad. Uitvoering wordt voorzien voor 2024 en verder. Daardoor ontstaat er een onderbesteding op dit budget van € 130.000.	130V		130V
Diverse afwijkingen kleiner dan € 50.000	23N	21V	2V
Gezondheidsbeleid	**62V**	**36V**	**98V**
SPUK: op de brede specifieke uitkering is € 31.000 meer ontvangen en meer uitgegeven, per saldo is dit budgetneutraal	31N	31V	
SPUK voordeel: aan de brede specifieke uitkering mogen kosten toegerekend van activiteiten die reeds door de gemeente worden uitgevoerd. Hierdoor ontstaat een voordeel van € 58.000 in de eigen begroting	58V		58V
Diverse afwijkingen kleiner dan € 50.000	35V	5V	40V
Burgerzaken	**287V**	**5N**	**282V**
Personeel: het overschot van € 274.000 ontstaat omdat een deel van de uren van het personeel toegerekend kon worden aan incidentele projecten zoals Oekraïne, doelmatige ondersteuning en brede toegang.	274V		274V
Diverse afwijkingen kleiner dan € 50.000	13V	5N	8V
Inburgering	**148N**	**219V**	**71V**
SPUK inburgering: voor de lasten rondom inburgering ontvangt de gemeente een specifieke uitkering. Op deze uitkering is meer ontvangen en meer uitgeven dan begroot, per saldo is dit budgetneutraal.	228N	228V	

Opgave/Product	Lasten	Baten	Saldo
Personeel: het overschot van € 25.000 ontstaat omdat een deel van de uren van het personeel toegerekend kon worden aan incidentele projecten zoals Oekraïne, doelmatige ondersteuning en brede toegang.	25V		25V
Diverse afwijkingen kleiner dan € 50.000	55V	9N	46V
Crisisaanpak Oekraïne	**3.077V**	**2.204N**	**873V**
Oekraïne: De uitgaven voor de Oekraïners worden gedekt door de inkomsten uit een specifieke uitkering (SPUK). De uitgaven zijn in de begroting geraamd op basis van een eerste kosteninschatting bij de komst van de Oekraïners. In de praktijk blijken deze mee te vallen, waardoor de kosten € 3,4 miljoen lager zijn uitgevallen. Bij de baten is een voorschot voor leefgeld aangevraagd voor 700 mensen. Dit bleken er slechts 203 te zijn, waardoor er € 3,3 miljoen minder baten zijn. Per saldo een voordeel van € 410.000.	3.747V	3.346N	401V
Statushouders: De totale kosten waren € 670.000 hoger dan geraamd o.a. doordat de betaalde leefgeldvergoeding aan statushouders hoger was dan begroot en de doorstroming stokt. Dat per saldo er een minder groot nadeel is dan geraamd, komt omdat de ontvangen bijdrage hotel en accommodatie regeling (HAR) voor opgevangen statushouders hoger was. Voor een deel door achterstallige HAR-inkomsten 2022. Daarnaast is het aantal plekken voor Oekraïners in het hotel verhoogd van 30 naar 50.	670N	1.142V	472V
Leerplicht en VSV	**123V**	**36N**	**87V**
Personeel: het overschot van € 65.000 ontstaat omdat een deel van de uren van het personeel toegerekend kon worden aan incidentele projecten zoals Oekraïne, doelmatige ondersteuning en brede toegang.	87V		87V
RMC: de gemeente Westland ontvangt middelen van de gemeente Den Haag voor de uitvoering van regionale meld- en coördinatie functie. Op deze regeling is minder uitgeven en minder ontvangen dan begroot, per saldo budgetneutraal.	36V	36N	
Subtotaal voor bestemming reserves	**5.670V**	**414N**	**5.256V**
Mutaties Reserves			
Oekraïne: Door een lager resultaat is er € 215.000 minder gestort in de reserve Opvanglocaties.	215V		215V
transformatie sociaal domein: met de Transformatie Sociaal Domein zijn afgelopen jaren stappen gezet naar een meer samenhangende dienstverlening. Het afgelopen jaar zijn we geconfronteerd met wachtlijsten in de WMO en de kostenstijgingen Jeugdhulp. Daarom kozen we ervoor om de geleerde lessen uit de Transformatie te borgen maar de prioriteit te leggen bij een efficiënte en zorgvuldige uitvoering van de wettelijke taken per taakveld om ervoor te zorgen dat inwoners niet onacceptabel lang op ondersteuning, zorg en hulp hoefden te wachten. De beperkte capaciteit is ingezet op de uitvoering van onze kerntaken, met als gevolg dat enkele projecten niet verder zijn uitgevoerd en er € 345.000 niet is uitgegeven.		345N	345N
Centrale toegang: minder middelen uitgeven dan begroot op onder andere het project om inwoners in de bijstand te activeren. Dit door wat minder snel dan gedacht beschikbaar komen van personeel. Hierdoor een lagere onttrekking aan de reserve gedaan, met een nadeel tot gevolg.		135N	135N

Opgave/Product	Lasten	Baten	Saldo
Opvang vluchtelingen en statushouders: door een minder nadelig resultaat op het hotel is er minder onttrokken uit de reserve opvang vluchtelingen en statushouders.		284N	284N
Beschermd Wonen: voor het creëren van Beschermd wonen voorzieningen heeft Westland incidentele regionale middelen ontvangen. Deze middelen worden gestort in de reserve Beschermd wonen. In 2023 wordt er € 374.000 minder onttrokken dan begroot door langere doorlooptijden bij het creëren van voorzieningen en personeelswisselingen op dit dossier.		374N	374N
Diverse afwijkingen kleiner dan € 50.000	16V	2N	14V
Subtotaal mutatie reserves	**232V**	**1.140N**	**908N**
Saldo afwijkingen programma 5 na bestemming reserves	**5.903V**	**1.553N**	**4.350V**

OPENBARE ORDE EN VEILIGHEID

Veiligheid vormt de basis van prettig wonen en een vitale leefomgeving. Wij willen een veilige gemeente zijn, waar mensen veilig kunnen wonen, werken en recreëren. Veiligheid thuis, op het strand, tijdens het uitgaan, in winkelcentra en op bedrijventerreinen. Mensen moeten zich zowel buiten als in hun eigen omgeving veilig voelen. Als gemeentelijke organisatie werken we samen met onze partners, inwoners, ondernemers en veiligheidspartners aan het vergroten van dit veiligheidsgevoel. Voor een veilig Westland hebben we hen allemaal nodig. Zij kunnen bijdragen aan (meer) veiligheid voor zichzelf en de omgeving.

Een aantal veiligheidsthema's vraagt de komende jaren om extra aandacht en inzet. Dit komt naar voren in het Westlands Veiligheidsbeleid 2023-2026 met bijbehorende prioriteiten.

Opgaven/Producten

Via het menu aan de rechterkant kunt per opgave/product zien wat we willen bereiken en wat we ervoor gaan doen.

Aanpak ondermijning

Ondermijning heeft een ontwrichtende uitwerking op de samenleving. Wij richten ons vooral op drugscriminaliteit en mensenhandel/arbeidsuitbuiting met als uitgangspunten: een sterke informatiepositie, goede communicatie en integrale samenwerking. Met de aanpak van ondermijning voorkomen en bestrijden we samen met onze partners de onzichtbare criminaliteit die ons gezag ondermijnt en het vertrouwen van de samenleving in de autoriteiten aantast.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Consequente en transparante aanpak ondermijnende criminaliteit	Voor ondermijning hanteren wij een zero-tolerance aanpak en zetten we het mogelijke instrumentarium maximaal in. Doel is om ondermijnende criminaliteit zo veel mogelijk tegen te gaan en misstanden aan te pakken. Onderdeel hiervan zijn de integrale controles die onder andere het Westlands Controle Team (WCT) uitvoert.
Beperken van structuren die gelegenheid geven voor criminele activiteiten	We pasten verschillende keren de Wet Bibob toe en we hielden de regelgeving rondom ondermijnende criminaliteit op orde. Denk aan het implementeren van het lokale Helingbeleid en het daaraan gekoppelde opkopersloket, maar ook aan het veelvuldig toepassen van het Damoclesbeleid.
De ambtelijke en bestuurlijke organisatie weerbaarder maken	We zetten onverminderd in op het informeren van de ambtelijke organisatie over ondermijningssignalen en het effect van ondermijnende criminaliteit.
Zorgen voor meer weerbaarheid en bewustwording over ondermijnende criminaliteit bij partners, ondernemers en inwoners. Hiermee vergoten we ook de meldingsbereidheid	Om de bewustwording over ondermijning te vergroten, communiceerden we naar inwoners en ondernemers. Zo gaven we voorlichting in samenwerking met onze partners. Ook verspreidden we hennepgeurkaarten in het glastuinbouwgebied en op bedrijventerreinen. Op de Veiligheidsdag is ingezet op bewustwording over arbeidsuitbuiting met een mobiele escaperoom.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Weerbare sierteeltsector in samenhang met de (weg)transportsector door het vormen van barrières tegen ondermijnende criminaliteit	We leverden een bijdrage aan de tweejaarlijkse Transport Facilited Organized Crime (TFOC)- controles. Ook zetten we veelvuldig in op de ontwikkeling van barrières tegen ondermijnende criminaliteit. Dit varieert van deelname aan het Centrum Weerbare Sierteelt waar kennis- en informatiedeling plaatsvindt tot aan het deelnemen aan de VeiligheidsInformatieTafels (VIT).

Crisisbeheersing en rampenbestrijding

De gemeente Westland is betrokken bij het voorkomen en bestrijden van rampen en bij de nazorg. Om dit goed te kunnen doen hebben we een gemeentelijke crisisorganisatie.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Een vakbekwame gemeentelijke crisisorganisatie voor Westland	Om de ambtelijke organisatie voor te bereiden op haar rol tijdens crises, organiseren we diverse trainingen. Ook doen diverse functionarissen mee aan oefeningen (o.a. met politie, brandweer en geneeskundige tak (GHOR)).
Meer regionale uniformiteit bij gemeentelijke crisisbeheersing in de regio Haaglanden	Binnen de regio bestaan regionale piketfuncties. Ook wij leveren piketfunctionarissen. Dit heeft voordelen voor zowel de paraatheid als de vakbekwaamheid. We maakten in 2023 een start met de herziening van de visie gemeentelijke crisisbeheersing Haaglanden. Hierin nemen we de ontwikkelingen en ervaringen van de afgelopen jaren mee.

Fysieke veiligheid

De gemeente Westland zet in op het behouden van een positief veiligheidsbeeld door het opstellen van regelgeving en er daarnaast op toe te zien dat de regels worden nageleefd. We handhaven waar nodig. Ook neemt de gemeente Westland deel aan de gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Haaglanden (VRH). De Wet Veiligheidsregio's bepaalt dat de colleges van burgemeester en wethouders verantwoordelijk zijn voor de organisatie van de brandweerzorg, rampenbestrijding, crisisbeheersing en de geneeskundige zorg.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Een veilige leefomgeving waarbij aandacht is voor veilig ondernemen, recreëren, uitgaan en evenementen. Werken aan risicovermindering gericht op calamiteiten en incidenten	We zetten actief in op het voorkomen van misbruik van alcohol en het overtreden van de Alcoholwet bij evenementen. Ook houden we toezicht op exploitatievergunningen. Verder hebben we onverminderd geïnvesteerd in publiek-private samenwerkingsverbanden voor veilige winkelgebieden en veilige bedrijventerreinen. We voe- ren de vastgestelde evenementennota Westland 2020 uit en dragen daarmee bij aan een veilige leefomgeving. We voeren hiervoor veelvuldig overleg met de organisatoren van evenementen en de veiligheidspartners.
Een professioneler handhavings- en toezicht-apparaat met een duidelijke taak en goede samenwerking met veiligheidspartners (bijv. politie). Wendbaar en voldoende adaptief om ontwikkelingen in criminaliteit en leefbaarheid het hoofd te bieden	De eerste fase van het doorontwikkelingsplan voor het handhavingsteam is afgerond. Hiermee is een effectieve en efficiënte inzet van het handhavingsteam geborgd. Ook zetten we onverminderd in op de samenwerking met de politie. Noemenswaardige voorbeelden zijn de problematiek rondom jeugdoverlast in de zomer en de samenwerking met de politie rondom de sinterklaasintochten.

Zorg en veiligheid

De gemeente Westland zet in op een aanvaardbaar niveau van veiligheid rondom personen en gezinnen. Hiervoor maken we gebruik van de zorg- en veiligheidsketen (o.a. leefbaarheidskringen, veiligheidskamer, Zorg- en veiligheidshuis).

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Een sluitende keten van zorg en veiligheid waarbij we als gemeente de regie hebben	In de uitvoering zetten we onverminderd in op een goed functionerende zorg- en veiligheidsketen en het voeren van regie op zorg- en veiligheidsproblematiek. Dit gebeurde door een (intensieve) aanpak op casuïstiek met tijdige opschaling, en verbinding met de zorgpartners en veiligheidspartners. De veiligheidskamer en het veiligheidshuis waren daarbij belangrijke schakels. Daarnaast vond op managementniveau herhaaldelijk afstemming plaats over de samenwerking en waar nodig zijn werkafspraken vastgelegd. Ook werkten we samen met verschillende partners binnen de leefbaarheidskringen.

Integriteit

Het bevorderen en waarborgen van openheid en transparantie in het openbaar bestuur. Politieke ambtsdra- gers en ambtenaren handelen op moreel verantwoorde wijze, op basis van algemeen aanvaarde sociale en ethische normen.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Integriteitbewustzijn en (moreel) verantwoord handelen van werknemers en politieke ambtsdragers bevorderen. En we beschermen hen tegen misstappen door onnodige risico's en verleidingen weg te nemen	Het concept integriteitbeleidsplan is gereed. Nieuwe regelingen zijn geschreven, waaronder een algemene meldregeling inclusief geactualiseerde gedragscode. De stukken zijn gereed voor besluitvorming door de concerndirectie. Om bewustwording te verhogen is integriteit een belangrijk onderdeel van het onboardingsprogramma voor nieuwe medewerkers.
Vertrouwen van werknemers en politieke ambtsdragers in elkaar en vertrouwen van partners, ondernemers en inwoners in gemeente Westland	De coördinator integriteit verzorgt themabijeenkomsten voor het college van burgemeester en wethouders op het gebied van integriteit.
Borgen van integriteit binnen de organisatie gemeente Westland	Er zijn drie extra vertrouwenspersonen aangesteld. De organisatie beschikt nu in totaal over zes interne vertrouwenspersonen. Zij hebben een erkende opleiding gevolgd en afgerond.
Balans tussen zelfstandig oordelen en handelen van werknemers en politieke ambtsdragers. Het voorkomen en aanpakken van integriteitschendingen	Vier keer per jaar komt een klankbordgroep bijeen (vertrouwenspersonen, Arbo-medewerkers, de verzuimspecialist, talentencoaches en de coördinator integriteit) om vroegtijdig signalen te herkennen.

Veilige publieke taak

Het organiseren van bewustwording en het geven van handelingsperspectief gericht op het voorkomen, beperken en afhandelen van agressie en geweld tegen politieke ambtsdragers en werknemers met een publieke taak.

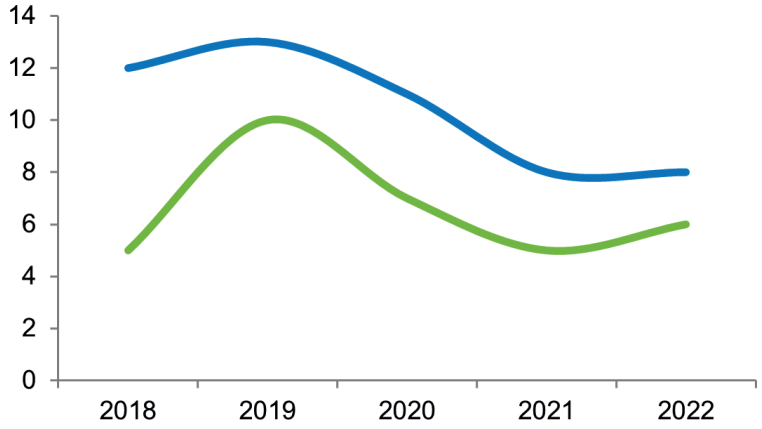
Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Beperking van VPT-gerelateerde incidenten en de juiste nazorg bieden na incidenten	Het intimidatie- en agressieprotocol is geactualiseerd en vastgesteld. De adviseur VPT biedt ondersteuning aan teammanagers bij agressiemeldingen. Teammanagers dienstverlening zijn getraind om adequate nazorg te kunnen leveren aan hun medewerkers met een publieke taak na een agressie-incident.

Prestatie-indicatoren

Verplichte BBV-indicatoren

Verwijzingen Halt Bron: Stichting Halt

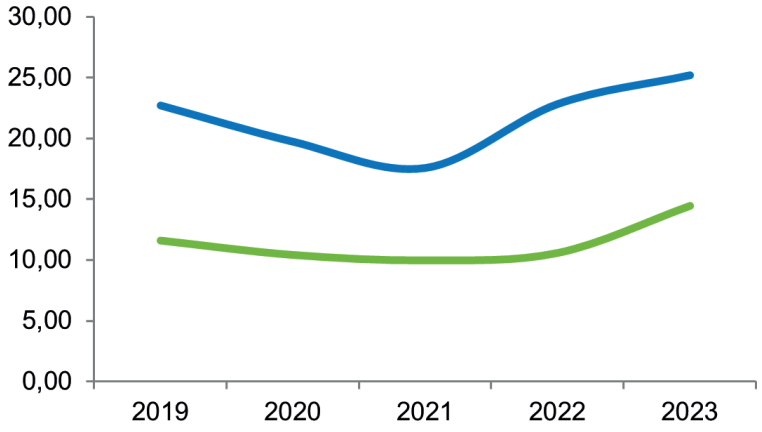
Het aantal verwijzingen Halt per 1.000 inwoners van 12 tot 18 jaar. Jongeren van 12 tot 18 jaar die een licht strafbaar vergrijp plegen, worden door de politie of leerplichtambtenaren naar Bureau Halt verwezen voor een passende Halt-straf. Zij krijgen leeropdrachten en er volgen gesprekken met de jongere en de ouders. Op deze manier kunnen jongeren rechtzetten wat zij fout hebben gedaan, zonder dat zij in aanraking komen met het Openbaar Ministerie.

Jaartal	Westland	Nederland
2018	5	12
2019	10	13
2020	7	11
2021	5	8
2022	6	8

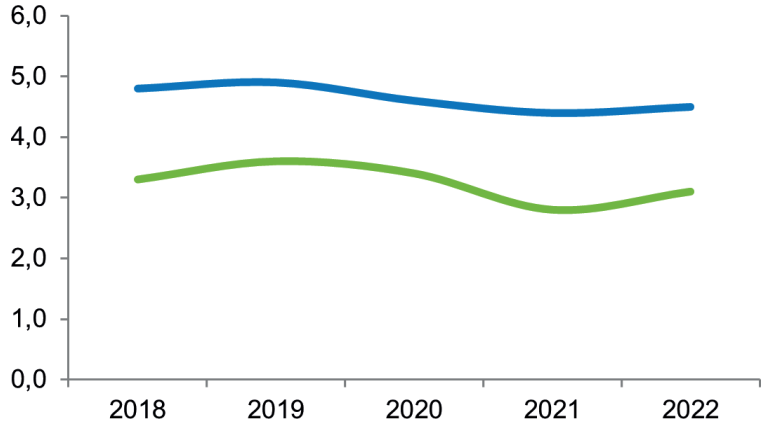
Winkeldiefstallen Bron: CBS Diefstallen

Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners.

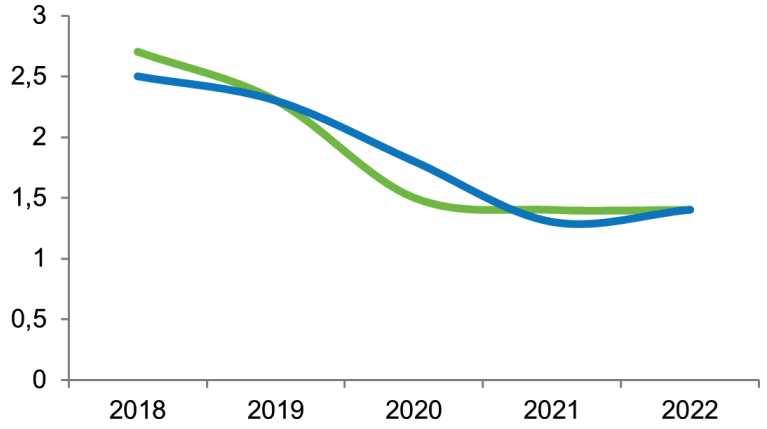
Jaartal	Westland	Nederland
2019	11,6	22,70
2020	10,42	19,73
2021	9,97	17,57
2022	10,58	22,82
2023	14,45	25,18

Geweldsmisdrijven Bron: CBS Criminaliteit
Het aantal geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreging, mishandeling, etc.).

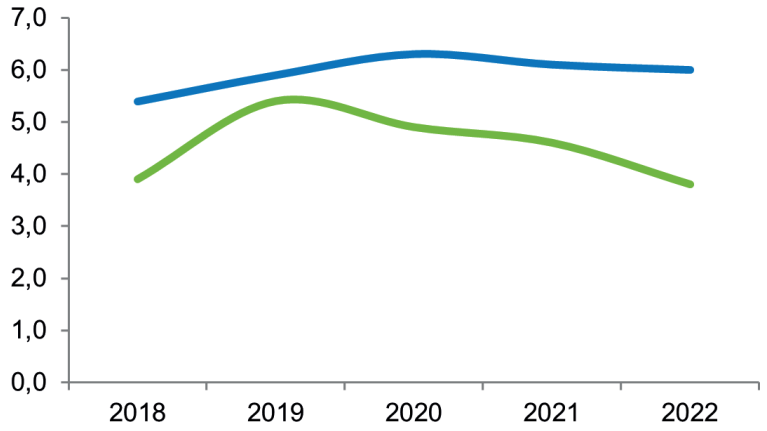
Jaartal	Westland	Nederland
2018	3,3	4,8
2019	3,6	4,9
2020	3,4	4,6
2021	2,8	4,4
2022	3,1	4,5

Diefstallen uit woning Bron: CBS Diefstallen
Het aantal diefstallen uit woningen, per 1.000 inwoners.

Jaartal	Westland	Nederland
2018	2,7	2,5
2019	2,3	2,3
2020	1,5	1,8
2021	1,4	1,3
2022	1,4	1,4

Vernielingen en misdrijven tegen de openbare orde (in openbare ruimte) Bron: CBS Criminaliteit
Het aantal per 1.000 inwoners. Hieronder vallen brandstichting, alle vormen van vernieling en misdrijven tegen de openbare orde en het openbaar gezag. Voorbeelden van misdrijven tegen de openbare orde en tegen het openbaar gezag zijn opruiing, huis-, computer- en lokaalvredebreuk, deelneming aan een criminele of terroristische organisatie, openlijke geweldpleging, godslastering, discriminatie en het doen van een valse aangifte. Omdat het delict mensenhandel vaak onder dezelfde feitcode geregistreerd wordt als het delict mensensmokkel worden deze twee delicten samengeteld en weergegeven bij de gewelds- en seksuele misdrijven.

Jaartal	Westland	Nederland
2018	3,9	5,4
2019	5,4	5,9
2020	4,9	6,3
2021	4,6	6,1
2022	3,8	6,0

Facultatieve indicatoren
Het rapportcijfer dat de inwoner toekent aan veiligheid (CBS veiligheidsmonitor)

2019	2021	2023*
7.4	7.5	7.6*

* streefcijfer

Het rapportcijfer dat de inwoner toekent aan leefbaarheid (CBS veiligheidsmonitor)

2019	2021	2023*
7.6	7.6	7.7*

* streefcijfer

Het rapportcijfer dat de inwoner toekent aan veiligheid (CBS veiligheidsmonitor)

2019	2021	2023*
7.4	7.5	7.6*

* streefcijfer

Aandeel dat onveiligheidsgevoelens ervaart in de buurt (CBS)

Westland	Nederland (70.000+ gemeenten)
10.7% (2021)	18.5% (2021)

Aandeel dat enige vorm van overlast ervaart (fysieke verloedering, sociaal, verkeer en milieu)

Westland	Nederland (70.000+ gemeenten)
41% (2021)	51% (2021)

Externe ontwikkelingen/risico's

In 2023 zijn we opnieuw geconfronteerd met een toename van maatschappelijk ongenoegen, zoals de discussies rondom de sinterklaasintochten en de verstoring van de raadsvergadering. Dit heeft gevolgen voor de inzet van de veiligheidspartners en daarmee voor de prioritering van de veiligheidsvraagstukken.
Door de krapte op de arbeidsmarkt is het moeilijk om nieuw personeel te werven. Dit geldt voor de gemeente, maar zeker ook voor de veiligheidspartners zoals de politie. Ook dit heeft impact op de prioritering van de veiligheidsvraagstukken.

Verbonden partijen

Veiligheidsregio Haaglanden (VRH) levert een bijdrage aan de uitvoering van de doelstellingen in dit programma.

Kaderstellende beleidsnota's

- Westlands veiligheidsbeleid 2023-2026.
- Regionaal beleidsplan politie, eenheid Den Haag: 'Coalitie voor veiligheid 2023-2026'.
- Regionaal beleidsplan Rampenbestrijding en Crisisbeheersing en Regionaal risicoprofiel 2023-2026.
- Meerjarenbegroting Veiligheidsregio Haaglanden (VRH) 2023-2026.

Wat heeft het gekost?

Opgave/product	Rekening 2022	Begroting 2023 voor wijzigingen	Begroting 2023 na wijzigingen	Rekening 2023	Saldo
Programma					
Lasten					
13. Crisis- en rampenbestrijding	17	31	32	60	-28
35. Aanpak ondermijning	994	815	1.694	1.446	247
36. Fysieke veiligheid	10.344	10.757	11.527	11.624	-97
57. Zorg en veiligheid	382	428	457	432	25
	11.738	**12.032**	**13.709**	**13.562**	**147**
Baten					
35. Aanpak ondermijning	-583	0	-844	-719	-125
36. Fysieke veiligheid	-200	-136	-147	-121	-26
57. Zorg en veiligheid	-4	0	0	-2	2
	-787	**-136**	**-991**	**-842**	**-149**
	10.951	**11.895**	**12.719**	**12.720**	**-2**
Mutatie Reserves					
Onttrekkingen					
08. Openbare orde en veiligheid mutatie reserve	0	0	0	0	0
	0	**0**	**0**	**0**	**0**
	0	**0**	**0**	**0**	**0**
	10.951	**11.895**	**12.719**	**12.720**	**-2**

Opgave/Product	Lasten	Baten	Saldo
Aanpak ondermijning	**247V**	**125N**	**122V**
a- De vacature toezichthouder was moeilijk te vervullen. Vacature is eind 2023 ingevuld.	117V	5V	122V
b- Het niet uitgegeven deel van de ontvangen rijksbijdrage voor Weerbare sierteelt is als vooruit ontvangen bedrag op de balans geboekt waardoor het voor de exploitatie budgettair neutraal is.	130V	130N	
Fysieke Veiligheid	**97N**	**26N**	**123N**
a- Reddingbrigades; de afwijking bestaat onder meer uit een lagere subsidieontvangst van de provincie Zuid-Holland voor bewaking van de Zandmotor (betreft o.a.de boekjaarsubsidie 2021).	13N	42N	55N
b- Algemene kosten OOV waren hoger dan geraamd onder andere door de Veiligheidsdag in 2023.	54N	2V	52N
c- De kosten voor de jaarwisseling waren hoger dan geraamd.	50N	50N	
e- Diverse afwijkingen kleiner dan € 50.000	20V	14V	34V
Zorg en Veiligheid & Crisis en rampenbestrijding	**14V**	**2V**	**16V**
Diverse afwijkingen kleiner dan € 50.000	**14V**	**2V**	**16V**
Subtotaal voor bestemming reserves	**147V**	**149N**	**2N**
Mutatie reserves			
Subtotaal mutatie reserves			
Saldo afwijkingen programma 6 na bestemming reserves	**147V**	**149N**	**2N**

SPORT, ONDERWIJS EN RECREATIE

Sport, onderwijs en recreatie dragen bij aan een fijn leefklimaat in Westland en aan de persoonlijke ontwikkeling van de inwoners. Vanuit een sociaal en educatief perspectief is het belangrijk dat we structureel aandacht geven aan deze drie thema's.

In het onderwijs staan een optimale ontwikkeling en de leerlijn van onze kinderen en jongeren centraal. Hiervoor is het van belang dat we een passend en kwalitatief goed onderwijsaanbod hebben. Ook is het nodig om een goede aansluiting te hebben tussen kinderopvang, onderwijs, leerplicht/voortijdig schoolverlaters, arbeidsmarkt en jeugdhulp. Voor laaggeletterden is het belangrijk dat er een aanbod met passende ondersteuning is.

Inwoners en bedrijven zijn zeer betrokken bij de verenigingen die Westland heeft. Hierbij past een gemeen- telijke overheid die faciliteert in de basisvoorzieningen voor sport en ondersteunend is in situaties die daar om vragen. Verduurzaming staat hierbij voorop.

We investeren op meerdere manieren in sport. Bijvoorbeeld door samen met verenigingen te investeren in accommodaties met voldoende faciliteiten. Sport wordt gestimuleerd voor iedereen, ook voor kwetsbare doelgroepen. Dit doen wij bijvoorbeeld door uitvoering te blijven geven aan het Sportakkoord Westland. We geven extra aandacht aan sport in de vorm van structureel extra ambtelijke capaciteit. Hetzelfde doen we op het gebied van recreatie. Toerisme en recreatie krijgen een extra impuls in 2023 door de uitvoeringsagenda te verlengen. Recreatie ondersteunen we op verschillende manieren, bijvoorbeeld op het strand, maar ook in de duinen, de watergangen en het glastuinbouwgebied met initiatieven zoals Kom in de Kas en het Varend Corso. Volgend jaar maken we extra geld vrij in de vorm van een bijdrage aan Nationaal Park Hollandse Duinen.

De kust krijgt de aandacht die deze verdient. Het is niet alleen een plek om te ontspannen, maar ook een verdedigingslinie die ontwikkeld moet worden. Ontspanning kan ook in de rest van Westland. We verbinden daarom kassen, kernen en kust als toeristische hotspots met goede horeca, bruisende evenementen en informatieve verwijzingen naar cultureel erfgoed. Veiligheid en plezier staan hierbij voorop.

Opgaven/Producten

Via het menu aan de rechterkant kunt per opgave/product zien wat we willen bereiken en wat we ervoor gaan doen.

Sportbeleid en accommodaties

Sporten helpt om maatschappelijke doelen te halen. Sport is een middel voor een gezonde leefstijl.

Sporten is goed voor de gezondheid. Het zorgt voor een betere kwaliteit van leven, een hogere levensverwachting, een lager ziekteverzuim en een hogere arbeidsproductiviteit. Dit zorgt voor lagere zorgkosten. Sporten is ook belangrijk voor de mentale gezondheid. Er is meer sociaal contact, minder eenzaamheid en het zorgt voor betere leerprestaties. Verder helpt het ook om de leefbaarheid in buurten te verbeteren en om jeugdoverlast te voorkomen.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Voldoende duurzame sportfaciliteiten op de sportparken en in de buitenruimte	Gebruiksoptimalisatie van bestaande sportfaciliteiten; Afronding aanbesteding binnensportaccommodaties voor de periode 2024-2033.
Een krachtig verenigingsleven waarin iedereen mee kan doen (Sportbeleid)	We investeerden op meerdere manieren in een krachtig verenigingsleven door samen met verenigingen te investeren in accommodaties met voldoende faciliteiten van hoge kwaliteit en ervoor te zorgen dat sport gestimuleerd wordt, ook voor kwetsbare doelgroepen. Dit is in 2023 gerealiseerd door: • Lancering nieuw Sportakkoord Westland 2023-2026. • Preventieakkoord Westland.
Stimuleren van topsport in Westland	In 2023 is bekend gemaakt dat het Westland 2024 doorkomstgemeente is van de Tour de France Femmes. Het grootste mondiale wielerevenement voor vrouwen rijdt in augustus 2024 door het Westland in de etappe Rotterdam-Den Haag. Inzetten van het Topsportfonds Westland voor de ondersteuning van talenten en de organisatie van topsportevenementen; Jaarlijks “Westlands Sportgala” met uitreiking van de Westlandse Sportprijzen.
Voldoende kwalitatief hoogwaardige sportaccommodaties verspreid over de dorpen in Westland	De 25% regeling voor investeringen in de accommodaties van de sportverenigingen is voortgezet en ook uitgebreid voor niet-sport verenigingen. Hiermee wordt bijgedragen aan de borging van voldoende kwalitatief hoogwaardige sportaccommodaties verspreid over alle kernen in het Westland. Structurele vrijstelling OZB voor sportverenigingen is afgegeven. • Afronden van de verkenning uitbreiding de Zweth en starten met realisatie ervan (verwerving grond, wijziging bestemmingsplan). • Verkenning gestart sportaccommodatie op Flora-gebied. • Verkenning gestart voor verplaatsen tennis- en padelvereniging MLTV ’90 (Monster). • Verkenning uitbreiding Sportpark Verburch. • Gestart met opzet Strategische Accommodatie Planning.
Uitvoeren bewegingsonderwijs	Zorgdragen voor voldoende en kwalitatieve gymaccommodaties; De gemeente voorziet in een bijdrage (middels klokuren vergoeding aan primair onderwijsinstellingen) daar waar het bewegingsonderwijs in een niet-gemeentelijke gymzaal plaatsvindt. • Verkennend onderzoek gestart bewegingsonderwijs locatie Hoogvlieger op sportpark Hoge Bomen/Westlandia.

Onderwijs en onderwijshuisvesting

De gemeente wil gelijke kansen voor alle kinderen en jongvolwassenen in Westland. Onderwijs kan daaraan bijdragen. Hiervoor is een goede samenwerking nodig met maatschappelijke partners zoals schoolbesturen, zorgpartijen en kinderopvang. De vijf ambities voor 2022-2025 staan in de Lokaal Educatieve Agenda waarbij de eerste twee ambities prioriteit hebben:

- Gelijke kansen voor iedereen.
- Voor iedereen een passende plek en ondersteuning.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Gelijke kansen voor iedereen •Verbeteren taalniveau, •Integrale aanpak taalontwikkeling, samenwerking tussen scholen, ouders en kinderen van 0-18 jaar d.m.v. educatief partnerschap, •Soepele overgangen realiseren tussen opvang- en onderwijssectoren	In navolging van wetgeving: • Regie gevoerd op de bestrijding van onderwijsachterstanden in de voorschoolse periode. Dit deden we door het faciliteren van de voorschoolse en vroegschoolse educatie (VVE) en het stimuleren van samenwerking in de keten. • We hebben het gebruik van gesubsidieerde peuteropvang voor kinderen gestimuleerd en gefaciliteerd. Dit is opgezet voor de doelgroep ouders die niet in aanmerking komen voor kinderopvangtoeslag van de Belastingdienst. We hebben uitvoering gegeven aan de projecten vanuit de LEA gericht op gelijke kansen voor iedereen door: • Vanuit de voorschoolse educatie zijn huisbezoeken gedaan waarbij aandacht is voor taalvaardigheid en voorlezen • Extra ondersteuning voor de basisscholen bij instroom leerlingen Taalschool • Inzetten van een Taal café op locatie van de school. • Programma 'voor jou en je kind' op de basisschool voor leerkrachten en ouders gericht op herkennen van laaggeletterdheid. • Ook in 2023 is succesvolle editie van de zomerschool in Westland georganiseerd. Ruim 100 kinderen in een achterstandsituatie (sociaal & economische- / leerachterstanden) namen deel aan diversie activiteiten.
Brede ontwikkeling (leer- en ontwikkelingslijn van 0-23 jaar waarbij samengewerkt wordt met organisaties uit zorg, welzijn, cultuur, sport en bedrijfsleven om aanbod buiten schooltijden te stimuleren).	• Aan de voorgezet onderwijs (VO) scholen is subsidie verstrekt om het schoolmaatschappelijk werk en maatschappelijke stage te organiseren. • Cultuureducatie op school gestimuleerd door jongeren op het voortgezet onderwijs in aanraking te laten komen met kunst en cultuur via programma Kunstpracht.
Onderwijshuisvesting	Uitvoering gegeven aan het IHP PO, SBO, (V)SO 2023-2038 en het Uitvoeringsplan 2023-2026 door: • Gestart met de nieuwbouw van de scholen Waalcampus in 's-Gravenzande en Molensloot in De Lier; • Vestiging Taalschool in De Lier; • Het ontwerpen van de gymzalen bij de ISW Sweelincklaan in 's-Gravenzande. • Voorbereidingen getroffen voor de nieuwbouw van de basisscholen Hoogvlieger in Naaldwijk en de Ontmoetingsschool in Wateringen; • Tijdelijke alternatieve huisvesting voor de Herman Broerencollege in Monster gevonden. • Gestart met verkenning naar huisvesting voor de nieuw te starten Ondernemende School in 2025. • Verkenning structurele huisvesting Yunus Emre. Nieuw IHP vastgesteld voor het voortgezet onderwijs, te weten het IHP-VO 2024-2039 en uitvoeren van de projecten: • Ingebruikname van de tijdelijke huisvesting bij het ISW Hoogeland in Naaldwijk; • Onderzoek gestart naar nieuwbouw voor ISW Irenestraat en WSKO in Poeldijk (De Expeditie); • Het voorbereiden van het Vakcollege+ als onderdeel van de gebiedsontwikkeling Flora Campus.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Voor iedereen een passende plek en ondersteuning	• In 2023 is Peuteropvang op Maat doorgezet, waarbij kinderen met een extra zorg vraag worden ondersteund. Met de partners heeft een evaluatie plaatsgevonden. De ervaringen zijn positief. • Aan het samenwerkingsverband (PO en VO) is een subsidie verstrekt gericht op Jonge Instromers (doelgroep: hoogbegaafde kinderen) om dekkend netwerk binnen Westland te versterken. • Verkenning en eerste start gemaakt met School als Vind-en Werkplaats op vijf basisscholen binnen Westland. • Inzet van jongerenwerk op het ISW Vakcollege en Praktijkcollege. • Gestart met een pilot gericht op verstevigen van de samenwerking op de VO scholen m.b.t. onderwijs en zorg.
Versterken onderwijs en arbeidsmarkt	• Participeren binnen het netwerk EWA-Haaglanden. Dit beoogd de arbeidsmarktpositie van jongeren in kwetsbare positie te verster- ken. • Faciliteren van Westland On Stage, zodat leerlingen kennismaken met verschillende beroepssectoren van Westlandse bedrijven en instellingen. • Subsidiëren van Westland Natuur en Techniek (WNT)-web zodat Westlandse jongeren op jonge leeftijd kennisnemen van de mogelijkheden die de Westlandse arbeidsmarkt biedt.

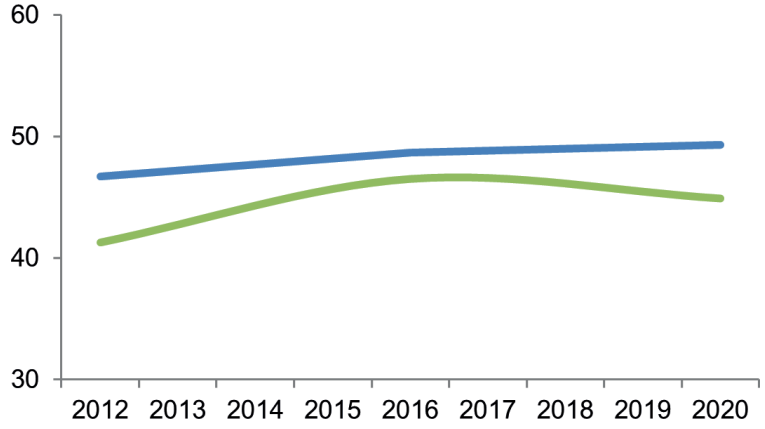
Recreatie en toerisme (beleid)

Westland is een prachtige plek om te ontspannen. In 2023 zagen we ook weer de nodige bezoekers naar onze gemeente komen om te fietsen of juist het strand te bezoeken. Om meer balans tussen rust en recreatie te krijgen, hebben we onze samenwerking met het Nationaal Park Hollandse Duinen geïntensiveerd. We zagen met onze samenwerkingspartners op het gebied van toerisme nieuwe ideeën ontstaan die Westland leuk moeten houden voor iedereen, maar in het bijzonder voor jongeren en gezinnen. Veel tijd is gaan zitten in de kustvisie die raadsbreed aangenomen werd. Met deze visie in de hand laten we meer van onze keuzes zien voor bereikbaarheid, natuur, economie en gezondheid.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
De recreant is bij ons te gast aan het strand waar we ondernemen en genieten. Er is voldoende ruimte om dat te doen, maar dat gaat alleen als de kust veilig is	• We onderzochten de haalbaarheid van extra jaarrond exploitatie van strandpaviljoens. • Ook voerden we onderzoek uit naar het ruimtelijk verbeteren van de strandslagen bij de Zandmotor. Hierdoor kunnen we het verhaal achter de Zandmotor nog beter vertellen. • Het strandseizoen legden we vast in het bestemmingsplan en de Kustvisie. • In nauwe samenwerking met het Hoogheemraadschap van Delfland kwamen we tot aanmeerbeleid en de aanpak van weesboten. Daarbij deden we onderzoek naar mogelijk nieuwe recreatievormen gekoppeld aan water. • Voor het parkeren bij het strand voerden we betalen met een QR-code in. • We waren nauw betrokken bij projecten van Nationaal Park Hollandse Duinen. Daarnaast is er een nieuwe samenwerkingsovereenkomst waarmee wij strategisch partner worden. • Het maximum van 9 strandpaviljoens namen we op in de Kustvi- sie.

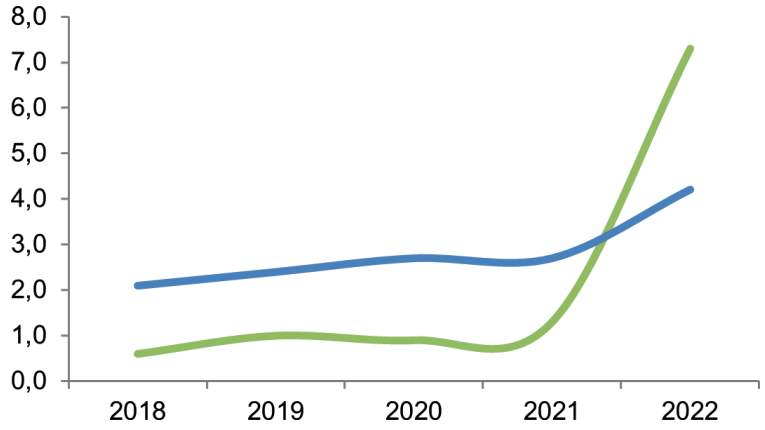
Prestatie-indicatoren
Verplichte BBV-indicatoren

Niet Sporters Bron: Gezondheidsmonitor volwassenen (en ouderen), GGD'en, CBS en RIVM
Het percentage niet-wekelijks sporters ten opzichte van bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.

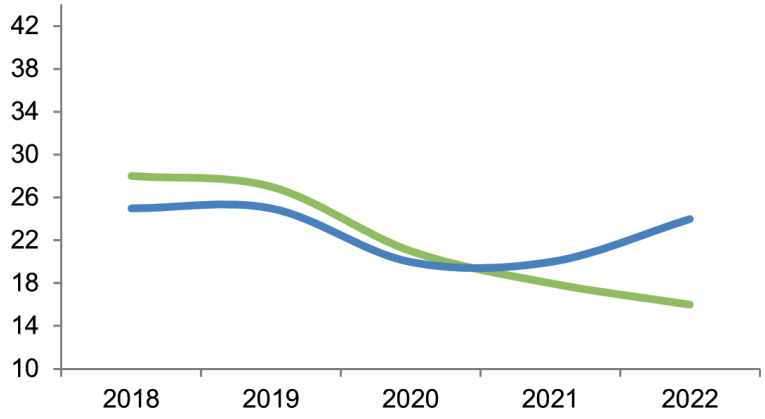
Jaartal	Westland	Nederland
2012	41,3	46,7
2016	46,5	48,7
2020	44,9	49,3

Absoluut verzuim Bron: DUO/Ingrado
Van absoluut verzuim is sprake als een leerplichtige jongere tussen de 5 en 16 jaar of een jongere van 16 of 17 jaar die valt onder de kwalificatieplicht niet is ingeschreven op een school en ook niet vrijgesteld is van de inschrijvingsplicht. De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2018" staat voor schooljaar "2017/2018". De eenheid is per 1.000 leerlingen.

Jaartal	Westland	Nederland
2018	0,6	2,1
2019	1,0	2,4
2020	0,9	2,7
2021	1,3	2,7
2022	7,3	4,2

Relatief verzuim Bron: DUO/Ingrado
Van relatief verzuim is sprake als een op een school ingeschreven leer- of kwalificatie plichtige jongere ongeoorloofd afwezig is. De periodeaanduiding "2018" staat voor schooljaar "2017/2018". De eenheid is per 1.000 leerlingen.

Jaartal	Westland	Nederland
2018	28	25
2019	27	25
2020	21	20
2021	18	20
2022	16	24

Externe ontwikkelingen/risico's

- Groei inwonersaantal met als gevolg tekort onderwijshuisvesting en sportvoorzieningen.
- Vergrijzing: aantal 70-plussers verdubbelt.
- Teruglopende deelname aan sport in verenigingsverband, landelijke trend, vooralsnog voor Westland niet.
- Stijgende behoefte aan sport en recreatie in buitenlucht.
- Teruglopende aantallen vrijwilligers.
- Personeelstekort binnen het onderwijs.
- Toenemende kansenongelijkheid.
- Leerachterstand (peuters) neemt toe.
- Aansluiting onderwijs (PO, VO en MBO-HBO) op lokale/regionale bedrijfsleven.

Verbonden partijen

Onderstaande verbonden partijen leveren een bijdrage aan het behalen van de doelen van dit programma:

- Sociaal Kernteam B.V. (SKT).
- Coöperatief Beheer Groengebieden Midden-Delfland (CBG).

Kaderstellende beleidsnota's

- Sociaal Beleidskader Kernachtig Sociaal 2016.
- Lokaal Educatieve Agenda Westland 2022-2025.
- Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs Westland 2015.
- Verordening Leerlingenvervoer gemeente Westland 2018.
- Sociaal beleidskader Kernachtig Sociaal 2016.
- IHP Primair Onderwijs
- IHP Voortgezet Onderwijs
- Sportakkoord 2023-2026
- Kustvisie 2023
- Kadernota sportbeleid 2008-2020.
- Deelnota's sportbeleid 2010-2020.
- Gebiedsgericht plan 2019-2022.
- Structuurvisie Westland 2025.
- Waterklimaatplan 2019.
- Vaarrecreatie in Westland 2012.

Wat heeft het gekost?

Opgave/product	Rekening 2022	Begroting 2023 voor wijzigingen	Begroting 2023 na wijzigingen	Rekening 2023	Saldo
Programma					
Lasten					
09. Sportbeleid en accommodaties	7.990	8.032	7.261	7.561	-300
33. Onderwijs	5.781	3.898	7.534	6.373	1.161
34. Onderwijshuisvesting	8.256	8.576	9.085	9.145	-60
59. Recreatie en Toerisme (incl. kust en evenementen) Beleid	253	292	0	110	-110
	22.280	**20.798**	**23.880**	**23.190**	**690**

Opgave/product	Rekening 2022	Begroting 2023 voor wijzigingen	Begroting 2023 na wijzigingen	Rekening 2023	Saldo
Baten					
09. Sportbeleid en accommodaties	-1.885	-1.946	-3.035	-4.252	1.217
33. Onderwijs	-2.569	-15	-3.310	-2.177	-1.133
34. Onderwijshuisvesting	-1.251	-1.013	-1.113	-1.339	226
	-5.705	**-2.974**	**-7.458**	**-7.768**	**310**
	16.575	**17.824**	**16.422**	**15.422**	**1.000**
Mutatie Reserves					
Toevoegingen					
09. Sport, onderwijs en recreatie mutatie reserve	0	0	807	807	0
	0	**0**	**807**	**807**	**0**
Onttrekkingen					
09. Sport, onderwijs en recreatie mutatie reserve	0	0	-2.148	-2.155	7
	0	**0**	**-2.148**	**-2.155**	**7**
	0	**0**	**-1.342**	**-1.349**	**7**
	16.575	**17.824**	**15.080**	**14.073**	**1.007**

Opgave/Product	Lasten	Baten	Saldo
Sportbeleid en accommodaties	**300N**	**1.217V**	**917V**
Specifieke uitkering (o.a. Sportakkoord) : Op specifieke uitkeringen (SPUK) is € 364.000 minder ontvangen en minder uitgegeven, per saldo is dit budgetneutraal.	364N	364V	
Vrijval SPUK: Voor de ontwikkeling van Sportaccommodaties vraagt de gemeente een specifieke uitkering aan waarmee een deel van de BTW lasten gedekt kunnen worden. Op deze regeling is meer ontvangen dan waarmee rekening was gehouden in de projecten. Aan de raad wordt voorgesteld dit voordeel toe te voegen aan de reserve sportaccommodaties. Hiermee blijven deze middelen beschikbaar voor de ontwikkeling van sportaccommodaties.		501V	501V
Door verenigingen is minder OZB-compensatie aangevraagd dan begroot.	66V		66V
Investeringssubsidies sportverenigingen: lagere lasten dan begroot omdat de bouwwerkzaamheden van veel verenigingen door corona zijn uitgesteld en / of de financieel haalbaarheid van projecten nogmaals tegen het licht is gehouden. Tevens speelt de beperkte beschikbaarheid van aannemers een rol. Aan de raad wordt voorgesteld de middelen over te hevelen naar 2024. Om hiermee de reeds verleende investeringssubsidies te kunnen uitbetalen.	613V		613V

Opgave/Product	Lasten	Baten	Saldo
Aan onderhoud voor zwembaden is € 301.000 meer uitgegeven dan begroot als gevolg van onvoorziene verborgen gebreken.	301N		301N
Het zwembad de Waterman is na badseizoen 2022 gesloten. Om de periode te overbruggen tussen sluiting en nieuwe openstelling is een incidentele subsidie van de gemeente nodig. Hiervoor was incidenteel in de begroting 2023 € 65.000 beschikbaar. De aanvraag is pas eind 2023 ontvangen en zal pas in 2024 afgehandeld worden. Aan de raad wordt verzocht om het bedrag over te hevelen naar 2024 ter dekking van de eenmalige subsidie	65V		65V
Overige sportaccommodaties	379N	352V	27N
Onderwijs	**1.161 V**	**1.133 N**	**28V**
Specifieke uitkeringen (SPUK): de gemeente ontvangt een SPUK voor onderwijs achterstandenbeleid en een vanuit nationaal programma onderwijs. Op deze 2 specifieke uitkeringen is € 1.140.000 minder uitgeven en € 1.140.000 minder ontvangen dan begroot. Per saldo is dit budget neutraal.	1.140 V	1.140 N	
Peuterspeelzalen: op het product peuterspeelzalen is € 265.000 minder uitgeven dan begroot. In 2023 was incidenteel € 200.000 extra beschikbaar om een tariefsverhoging opgelegd door het Rijk op te kunnen vangen. In 2023 bleek dat bij vaststelling van de subsidies 2022 er sprake was van onderprestatie. Hierdoor kon er teruggevorderd worden en was het incidentele budget niet nodig. Het overige verschil wordt veroorzaakt door een lagere bezetting in 2023 dan begroot, waardoor de subsidie ook lager kwam te liggen.	265V		265V
Leerlingenvervoer: het tekort op leerlingen vervoer (€ 236.000) ontstond in 2023 omdat de toenmalige gecontracteerde vervoerder niet aan de gestelde eisen kon voldoen.			
Als gevolg hiervan zette de gemeente andere vervoerders in met hogere tarieven dan uit het oorspronkelijke contract.	236N		236N
Diverse overige afwijkingen kleiner dan € 50.000	8N	7V	1N
Onderwijshuisvesting	**60N**	**226V**	**166V**
Onderwijshuisvesting basisonderwijs: De lagere kapitaallasten worden veroorzaakt door de lagere boekwaarden van de activa per einde boekjaar 2022.	298V		298V
Gouwe 8-10, Bernadetteschool: De eindafrekening van de maatregelen aan de Benadetteschool was lager dan waar in de begroting rekening mee is gehouden.	77V		77V
Voor het adequate huisvesten van de Driekleur en de Kameleon in de locatie ‘Kado’ Spinel 2 in ’s-Gravenzande is in 2023 het achterstallig onderhoud weggewerkt.	55N		55N
Achterlaantje 8-10, Achtsprong/Coolkid/Optisport: Hogere energiekosten en achterstallig onderhoud	104N		104N
Taalklassen: een investering was benodigd voor het verhuizen van de Taalklassen in Monster naar De Lier. Bij uitvoering bleek 195k benodigd.	194N		194N
Hoge Woerd 2, ISW: hogere belastingen en een niet begrote bijdragen aan de school	82N		82N

Opgave/Product	Lasten	Baten	Saldo
Accommodaties bewegingsonderwijs: Hogere huur en lagere bijdrage aan de school	90V		90V
SPUK onderwijshuisvesting Oekraïense vluchtelingen: Niet alle kosten worden afgedekt door SPUK	341N	290V	51N
Tijdelijke huisvesting: de tijdelijke huisvesting voor de Hoogvlieger is in gebruik en wordt gehuurd. Feitelijk betalingsschema wijkt af van begroting. Betalingen volgen later dan verwacht. Voorgesteld wordt om deze over te hevelen naar 2024.	331V		331V
Diverse overige afwijkingen kleiner dan € 50.000 (onderhoud en gebruik)	112N	32N	144N
Recreatie en toerisme	**110N**		**110N**
Bij de 2e VGR is het budget van toerisme verplaatst naar product Economische ontwikkelingen fcl 63106500 stimulering toerisme, terwijl de kosten nog geboekt werden op product recreatie en toerisme.	110N		110N
Subtotaal voor bestemming reserves	**691V**	**310V**	**1.001V**
Mutaties reserves			
Overhevelingsreserve 2023: meer onttrokken voor kosten sportaccommodaties.		7V	7V
Subtotaal mutatie reserves		**7V**	**7V**
Saldo afwijkingen programma 7 na bestemming reserves	**691V**	**317 V**	**1.008V**

OPENBARE RUIMTE

De openbare ruimte in de gemeente Westland is de leefomgeving van alle Westlanders. Zij willen fijn kunnen wonen, werken en recreëren. We zetten ons in om - met de benodigde voorzieningen - de openbare ruimte te laten aansluiten bij de behoeften en wensen van inwoners. Onze openbare ruimte is de verbindende factor in de Westlandse samenleving waarbij aandacht is voor een veilige leefomgeving, goede verbindingen en voldoende ruimte voor ontmoetingen. Om dit te bereiken zetten we in op:

- Het creëren van meer draagvlak.
- Maatschappelijke betrokkenheid.
- Gezamenlijke initiatieven van inwoners.
- Het goed beheren en verbeteren van de al ontwikkelde ruimte (onder andere beter onderhoud en meer groen).

Dit alles draagt bij aan een betere beleving en fijnere leefomgeving. Meerdere producten van het begrotingsprogramma zijn gekoppeld aan het kaderstellend document ‘Gebiedsgericht Plan (GGP) 2023-2027’. Deze opdrachtformulering is de basis voor alle activiteiten die we gaan uitvoeren.

Opgaven/Producten

Via het menu aan de rechterkant kunt per opgave/product zien wat we willen bereiken en wat we ervoor gaan doen

Klimaatadaptatie

Het Deltaprogramma ‘Ruimtelijke Adaptatie’ schrijft voor dat gemeenten uiterlijk in 2050 klimaatadaptief ingericht moeten zijn. In onze Omgevingsvisie staat de ambitie dat we in 2040 ‘klimaatrobuust’ willen zijn. Daarom zetten we in op:

- Ruimtelijke ontwikkelingen (via de richtlijnen van ‘Klimaatadaptief bouwen’).
- Het aanpakken van risicogebieden.
- Het creëren van draagvlak.
- Het stimuleren van maatschappelijke betrokkenheid (via een integrale duurzaamheidscampagne)
- Beleidsontwikkeling
- De monitoring van de omgevingswaarden.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Klimaatadaptief ontwikkelen: alle nieuwbouw bouwen conform de richtlijn ‘Klimaatadaptief bouwen’	Na de toevoeging van de klimaatadaptieve richtlijnen aan het programma van standaarden, is er actief gemonitord. Met name in hoeverre de maatregelen haalbaar waren (uitvoering en kosten) en hoe deze uitgevoerd zijn. Ook is een nieuwe hemelwaterverordening vastgesteld. Hierin staan - voor nieuwbouw - nieuwe eisen voor hemelwateropvang op het eigen perceel.
Verhogen van maatschappelijk draagvlak en acties stimuleren bij bedrijven en bewoners	Klimaatadaptatie is onderdeel van de campagne ‘Westland woont duurzaam’. Voor klimaatadaptatie waren er de volgende acties: • Het uitdelen van gratis boompjes. • De realisatie van klimaatpleinen bij Westlandse tuincentra. • De deelname aan het NK Tegelwippen. • Een regentonnen-actie.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Borging van beleid en proces	Behalve de eerder genoemde hemelwaterverordening zijn er ook stappen gezet om meer inzicht te krijgen in hitte en droogte.

Infrastructuur (bovengronds en ondergronds)

De vastgestelde kwaliteitsniveaus zijn leidend voor de kwalitatieve en functionele instandhouding (onderhoud) van de boven- en ondergrondse infrastructuur. In de praktijk betekent dit het beheren van de technische kwaliteit met daarbij aandacht voor schoon, heel en veilig. Het product 'infrastructuur' omvat de volgende onderdelen:

- Wegen (incl. bebording en belijning)
- Verkeersregelinstallaties
- Civiele kunstwerken (o.a. bruggen, tunnels en damwanden)
- Openbare verlichting
- Gladheidsbestrijding
- Parkeervoorzieningen
- Straatreiniging

Riolering is geen onderdeel van 'infrastructuur', omdat dit is ondergebracht bij het product 'waterhuishouding'. Het GGP 2023 - 2027 vormt het kaderstellend document voor de uit te voeren activiteiten.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Het ontwikkelen van een hoogwaardig systeem van boven- en ondergrondse infrastructuur met als doel een naadloze afstemming tussen de onderhoudsprogramma's en andere ruimtelijke programma's.	De infrastructurele arealen zijn - volgens de wettelijke kaders, vastgestelde kernwaarden en kwaliteitsniveaus van het GGP - geïnspecteerd, gemonitord en in stand gehouden. Voor het dagelijks onderhoud zijn beheerkaders uitgewerkt en vastgesteld. Ook voerden we grootschalig onderhoud uit, zoals aan: de Naaldwijkseweg en Koningin Julianaweg in 's-Gravenzande, de wielerbaan (Wollebrand) in Honselersdijk, het Burgemeester Woutersplein in Monster, Rentmeester in Naaldwijk en diverse civiele kunstwerken. We pasten duurzame en meer efficiënte LED-verlichting toe bij vervanging van de openbare verlichting.
Een verkeersveilige gemeente zijn, zowel objectief (het aantal geregistreerde ongevallen) als subjectief (de beleving van de bewoners en bezoekers).	We pakten diverse verkeersonveilige punten in Westland aan. Dit deden we door: • de maatregelen te combineren met regulier groot onderhoud aan onder andere onze wegen en riolering; • specifieke verkeersonveilige punten infrastructureel aan te pakken. Onder andere bij de Hoogweg, het creëren van een veilige schoolomgeving bij de Korte Kruisweg, het aanbrengen van verschillende snelheidsbeperkende maatregelen en het verwijderen van fietspaaltjes; • voorlichting te geven, zoals SEEF op school en Paolo de Zebratemmer; • bewustwording te creëren via de BOB-campagne en andere campagnematerialen.

Groen en recreatie

Een groenere woon- en werkomgeving draagt bij aan een gezond en prettig leefklimaat in Westland. Daarom houden we groen in de openbare ruimte kwalitatief en functioneel in stand volgens het - door de gemeenteraad - vastgestelde kwaliteitsniveau. En creëren we waardevol groen in de buitenruimte. Ook leveren we een bijdrage aan de gezondheid en het geluk van inwoners door het creëren van recreatieve en sportieve voorzieningen voor alle leeftijden.
Als het gaat om natuur en recreatie neemt de groenblauwe hoofdstructuur een prominente plek in. De huidige groengebieden en de geplande ecologische verbindingszones hebben een kwalitatieve impuls en meer ruimte nodig. Ook willen we de dorpscentra verder vergroenen door meer verblijfsgroen te realiseren in bestaand gebied én in nieuwbouwwijken (natuur inclusief). Het gaat hierbij niet alleen om kwantiteit, maar ook om de kwaliteit van het groen. Voor de uit te voeren activiteiten vormt het GGP 2023 - 2027 - als kaderstellend document - de basis.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Een leefomgeving met kwalitatief beter en waardevoller groen.	Het groenonderhoud en groenbeheer voerden we uit volgens de richtlijnen en kwaliteitsniveaus van het GGP. Om de veiligheid van onze inwoners te waarborgen, voerden we boomveiligheidscontroles en kwaliteitsinspecties uit. Waar nodig troffen we maatregelen. Ook breidden we de groenvoorzieningen in samenwerking met de BIZ-en verder uit door het toevoegen van groenbakken en mobiel groen om de leefomgeving en de uitstraling van de dorpskernen te verbeteren. In de warme maand juni besteedden we extra aandacht aan het water geven van waardevol groen om dit in stand te houden. Tijdens het plantseizoen zijn ongeveer 500 bomen geplant. Voor het actieplan ‘Groen = Goud’ zetten we - samen met natuurorganisaties - een volgende stap. Zo startten we met de inventarisatie en verkenning van de mogelijkheden en zijn de eerste projecten opgestart om kwalitatief en waardevol groen toe te voegen aan de leefomgeving. Ook is een bijdrage aan het realiseren van klimaat adaptieve schoolpleinen gerealiseerd.
De belevingswaarde van de kust optimaliseren.	Aan de kust is de beleving verbeterd. Het betaald parkeren maakten we gemakkelijker en sneller waardoor er geen lange wachttijden waren. Er is nieuw meubilair geplaatst op de strandslagen en er zijn extra zitgelegenheden op het strand gerealiseerd. Het onderhoud en beheer van de kust voerden we conform GGP kwaliteitsniveau uit wat resulteerde in het verkregen keurmerk “Blauwe vlag” en “Groene Wimpel”.
Bestaande blauw-groen structuren versterken door ecologische kwaliteiten en recreatieve en/of sportieve mogelijkheden te bevorderen.	Door te starten met het uitvoeren van projecten uit het actieplan ‘Groen = Goud’ hebben we een belangrijke stap gezet om de ecologische structuur te versterken. We voerden diverse projecten uit waarbij we investeerden in de groen-blauwe structuren en meer kwalitatief groen toevoegden aan de openbare ruimte. Met name het Prinsenbos, het groen in de dorpskernen en de natuurvriendelijke oevers springen hierbij in het oog.

Afvalinzameling

In 2022 zijn we gestart met het wijzigen van het inzamel- en verwerkingsbeleid voor huisvuil in Westland. We werken aan een nieuwe werkwijze op basis van nascheiding van het huisvuil. De hoofdboodschap blijft om afval zoveel mogelijk te voorkomen en de afvalberg te beheersen. Daarom willen we het voor inwoners van Westland zo makkelijk mogelijk maken om hier - op een duurzame manier- aan bij te dragen. Het in 2023 vastgestelde GGP 2023 - 2027 vormt het strategisch kader voor de uit te voeren activiteiten.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Een goede afvalscheiding met de nadruk op hergebruik	Sinds november 2022 geldt een andere afvalinzameling en -scheiding. Zo wordt in de kernen de ene week de grijze bak (restafval) geleegd en in de andere week de groene GFT-bak (groente, fruit en tuinafval). Het apart ophalen van plastic, blik en drankverpakkingen (PBD) in gele zakken is beëindigd. Dit zorgde voor een daling van het aan- tal meldingen en klachten over de afvalinzameling. Er is een nieuw en uitgebreid contract voor afvalinzameling en -verwerking van huishoudelijk afval voorbereid (besluitvorming hierover is in 2024). Dit nieuwe contract moet vanaf 2025 leiden tot een kwalitatieve verbetering van de afvalinzameling en een betere dienstverlening voor inwoners.
Een vermindering van de hoeveelheid restafval per inwoner	Er wordt gewerkt aan een vereenvoudigd, duurzaam en betaalbaar afvalsysteem met een uitstekende dienstverlening voor onze inwoners. Het streven is een zo hoog mogelijk serviceniveau en milieu resultaat te realiseren tegen zo laag mogelijke kosten voor onze inwoners. Hierbij zetten wij, conform de in het GGP genoemde afvaldriehoek, in op: • Goede service en gemak voor de inwoners; • Terugdringen totale gewicht van afval met positieve milieueffecten en meerjarig beheersbare kosten. Uit de sorteeranalyse 2023 blijkt dat er nog verbetering mogelijk is. Voor ongeveer 65% van het (fijn) restafval gaat het om afval waarvoor in het Westland voorzieningen zijn om ze te scheiden. In 2024 worden maatregelen ingevoerd om dit verder te verbeteren.
Het voorkomen van overlast en plagen	Door veranderende wetgeving mogen we geen gifstoffen meer gebruiken om ongedierte te bestrijden. Dit leidde tot een toename van het aantal overlastmeldingen. Daarom was er meer inzet om deze overlast te bestrijden. Aan bewoners vroegen we om hun afval beter aan te bieden en om zwerfafval te voorkomen.

Begraafplaatsen

Als gemeente zorgen we voor representatieve en goed verzorgde begraafplaatsen. Zo zorgen we niet alleen voor voldoende begraafcapaciteit voor de komende jaren, maar richten we begraafplaatsen ook meer parkachtig in. Het uitgangspunt hierbij blijft dat dit niet strijdig mag zijn met de hoofdfunctie van een begraafplaats. Het GGP 2023 - 2027 vormt het kaderstellend document voor de uit te voeren activiteiten.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Een kwalitatief goed beheer van onze begraafplaatsen	• Het dagelijks beheer en onderhoud van begraafplaatsen met een strikte regie richting externe aannemers. • Helder gecommuniceerd over het beheer en onderhoud van de begraafplaatsen. • De beeldkwaliteit van begraafplaatsen verbeterd door de parkachtige uitstraling te benadrukken. • Aan begraafplaats De Lier is groot onderhoud verricht.
Een goede basis bieden voor begrafenissen en crematies	We besteedden extra aandacht aan het beheer en onderhoud van de aula's. Ook voerden we intensiever periodieke overleggen met uitvaartverzorgers en uitvaartondernemers.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Voldoende begraafcapaciteit	Als nabestaanden - bij verlopen grafrechten - aangeven die rechten niet te willen verlengen, ruimen we die betreffende graven. Zo ontstaat er voldoende begraafcapaciteit voor de toekomst.

Waterhuishouding

Als gemeente zijn we verantwoordelijk voor een gezonde leefomgeving. Daarom voeren we de wettelijke taken uit op het gebied van afval-, hemel- en grondwater en beleids- en beheertaken voor het oppervlaktewater en klimaatadaptatie. In Westland is het water- en rioolbeheer op orde. We hebben de ambitie om in 2040 klimaatrobuust te zijn. Daarom bereiden we ons voor op klimaatverandering (meer stortregens en langere droogteperiodes) door klimaatadaptieve maatregelen te nemen. Maar ook door moderne en goed functionerende systemen te behouden. We blijven investeren in een goed, betrouwbaar en robuust water- en rioleringssysteem. Door werkzaamheden integraal en wijkgericht te programmeren, werken we efficiënter en effectiever. We koppelen het klimaatadaptief inrichten van de openbare ruimte aan reguliere vervangingen van riool, groen en wegen. Het GGP 2023 - 2027 vormt het kaderstellend document voor de uit te voeren activiteiten.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Een klimaatbestendige waterhuishouding	Voor een betere klimaatbestendige waterhuishouding koppelden we - waar mogelijk - het hemelwater af van het rioolsysteem. Bij de beheer-, onderhouds- en vervangingswerkzaamheden pasten we zoveel mogelijk klimaatadaptieve maatregelen toe.
Voldoende schoon en bruikbaar zoetwater waarbij klimaatadaptie en circulariteit de norm zijn	Voor het leveren van voldoende schoon en bruikbaar zoetwater namen we klimaatadaptieve maatregelen integraal mee in onze ruimtelijke ontwikkelingen en bij het beheer en onderhoud. De vastgestelde hemelwaterverordening stelt om hemelwater te bergen en vertraagd terug te brengen in het watersysteem. Door extra inzet van toezicht en handhaving op lekstromen werkten we aan het verbeteren van de waterkwaliteit.
Een klimaatbestendig Westland met een circulaire afvalwaterketen	Om de klimaatveranderingen zo goed mogelijk het hoofd te bieden koppelden we tijdens beheer-, onderhouds- en vervangingswerkzaamheden het rioolsysteem - waar mogelijk - af van hemelwater. Ook werd de Taskforce ingezet voor het terugbrengen van illegale lozingen.
Een gezonde ecologie in de Westlandse wateren	Voor het verbeteren van ecologie in de Westlandse wateren willen we het areaal van natuurvriendelijke oevers vergroten en de waterkwaliteit verbeteren. Daarom waren we betrokken bij en faciliteerden we - waar mogelijk - het onderzoek naar locaties en de realisatie hiervan. Ook waren we betrokken bij en kritisch op het onderzoek naar het behoud en de verbetering van de waterkwaliteit van zwemwater van de Wollebrand en het Prinsenbos.

Gemeentelijk vastgoed en grond

We sturen op een financieel gezonde vastgoedportefeuille over de hele keten: exploitatie, investering, beheer en onderhoud. Er is aandacht om dit op een duurzame en toekomstbestendige wijze te doen met als uitgangspunt een doelmatige en efficiënte vastgoedportefeuille. Hieronder valt ook de Gemeentewerf (milieustraat, locatie Naaldwijk). Hier zorgen we voor een goede scheiding van afvalstromen en toekomstbestendige afval inlever-mogelijkheden en een adequate huisvesting voor onze medewerkers in de buitenruimte. Het GGP 2023 - 2027 vormt het kaderstellend document voor de uit te voeren activiteiten.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Doelmatig omgaan met gemeentelijk vastgoed	Het gemeentelijk vastgoed is onderhouden volgens de kwaliteitsnormen van het GGP. Hierbij hanteren we de categorieën die landelijk worden gehanteerd (Eigen Huisvesting, Onderwijs, Welzijn en Zorg, Kunst en Cultuur, Sport en Recreatie, Wonen, Commercieel, Grond en Multifunctioneel) om zo benchmarken met andere gemeenten gemakkelijker te maken. Uiteraard is er rekening gehouden met de wettelijke eisen en het soort gebruik van het vastgoed. Objecten zijn kritisch beoordeeld in relatie tot de gestelde beleidsdoelen. Indien ze niet aan de doelen voldoen, zijn ze verkocht, zoals het gemeentelijk object bekend als De Eendenburcht te Wateringen.
Hoogwaardige sportfaciliteiten	De gemeente Westland heeft (top)sportieve ambities. Om deze ambities waar te maken, zijn er voldoende faciliteiten, zoals sportcomplexen en zwembaden van hoge kwaliteit nodig. Deze worden tijdig doelmatig onderhouden of gerenoveerd waar nodig. Zo renoveerden we in zwembad De Hoge Bomen zowel de buiten- als binnenbaden grondig met een levensduurverlenging van ten minste 10 jaar. Inmiddels is de renovatie van het buitenzwembad De Waterman gestart en deze zal conform planning in 2024 worden afgerond. Ook worden onze sportparken uitgebreid en aangepast passend bij de groeiende en veranderende behoefte als gevolg van de stijging van het aantal inwoners. De aanpassingen aan Sportpark De Hoge bomen zijn afgerond en voor de uitbreidingen van zowel sportpark De Zweth als Verburch zijn de eerste stappen al gezet. Ook krijgen onze sportverenigingen de ruimte om uit te breiden waar mogelijk zoals in het Juliana Sportpark.
Een goed cultureel voorzieningenniveau	Maatschappelijke gebouwen beheren, aankopen, aanpassen/ renoveren
Zichtbaarheid cultureel erfgoed	Een deel van het Westlandse cultureel erfgoed is gemeentelijk bezit (waaronder enkele fruitmuren en kerktorens). Deze vastgoedobjecten worden conform GGP doelmatig onderhouden.
Optimalisatie van de gemeentelijke vastgoed portefeuille	Vanuit duurzaamheidsoverwegingen werken we nadrukkelijk aan een optimale inzet van ons gemeentelijk vastgoed. Bijvoorbeeld door te kijken naar bezettingsgraden en - waar mogelijk - te faciliteren voor dubbel gebruik. Ook bevorderden we dubbel gebruik van de opstallen van maatschappelijke rechtspersonen die een Recht van Opstal op gemeentelijke grond hebben. (zoals op onze sportparken).
Een duurzame milieustraat die geschikt is om de komende 50 jaar te gebruiken	Er is een verkennend onderzoek uitgevoerd. Advies wijst in de richting om één afvalbrengstation te realiseren op een centrale locatie in onze gemeente voor alle afval(grondstof)stromen is wenselijk en haalbaar.
Een centrale locatie voor onze medewerkers buitenruimte	Een ambtelijke verkenning is uitgevoerd. Hieruit volgt het advies om alle medewerkers buitenruimte van de gemeente Westland op één locatie te huisvesten en deze gemeentewerf altijd te combineren met een milieustraat/afvalbrengstation.

Milieubeleid en beheer

Het is aan onze gemeente om de ruimtelijke ambities voor de leefomgeving voor de komende jaren helder te krijgen. Waar liggen kansen en wat zijn de beperkingen om de opgaven waar te maken. Dit doen we samen met verschillende stakeholders waarbij de bevoegdheden vaak erg versnipperd zijn. Het gaat om stakeholders zoals de omgevingsdienst Haaglanden, de provincie Zuid-Holland, het Hoogheemraadschap van Delfland en de verschillende ministeries. Ook stemmen we onze ambities af met de glastuinbouwsector en het bedrijfsleven. Door de komst van de omgevingswet zal afstemming ook steeds vaker met inwoners zijn.

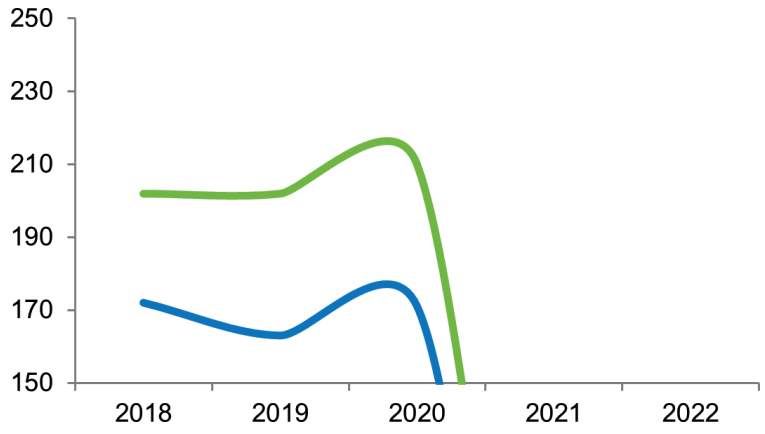
Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
De doelstellingen aanscherpen op basis van indicatoren en metingen	De bodemkwaliteitskaart en de PFAS-bijlage zijn vastgesteld door de raad. We leverden de geluidskaarten op.
De implementatie van nieuwe taken en richtlijnen	De provincie heeft de dossiers voor 'bodem' aan ons overgedragen. De beleidsregels 'hoge grenswaarde (geluid) zijn in de omgevingswet vastgesteld. Door het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) zijn er uitwerkingen gedaan op uitbreidingskansen voor natuurgebieden en groenblauwe dooradering. Op het gebied van waterkwaliteit werd een Taskforce ingezet (in samenwerking met het Hoogheemraadschap van Delfland). Hierdoor pakten we 28 knelpunten binnen Westland aan waarvan een deel is opgelost, zoals de overstort van de rioleringen.
Het opdrachtgeverschap ODH verbeteren	We hebben ingezet op een goede samenwerking met de omgevingsdienst Haaglanden. Via reguliere overleggen, de komst van een accounthouder en voortgangsgesprekken gaven we hier invulling aan.

Prestatie-indicatoren

Verplichte BBV-indicatoren

Omvang huishoudelijk restafval Bron: CBS-Statistiek Huishoudelijk afval

Kg per inwoner, niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval.

Jaartal	Westland	Nederland
2018	202	172
2019	202	163
2020	210	171
2021	n.b.	n.b.
2022	n.b.	148

Facultatieve indicatoren:

- Minimaal realiseren en vasthouden van de kwaliteitsniveaus GGP 2023-2027.
- Toename hoeveelheid vierkante meters groen.
- Bestuurlijke overeenkomst 2021-2027 NAD.
- Monitoring van grondwater.

Externe ontwikkelingen/risico's

- Landelijke maatregelen en wetgeving.
- Stijging energiekosten, grondstoffen- en materiaalprijzen.
- Energietransitie: ondergrondse infra.
- Klimaatverandering: toenemende hitte, droogte of wateroverlast, afname biodiversiteit.
- Nieuwe aanbestedingen en prijsstijgingen.
- Krapte arbeidsmarkt en gekwalificeerd personeel.

Verbonden partijen

De volgende verbonden partijen leveren een bijdrage aan dit programma en zijn toegelicht in de paragraaf Verbonden partijen:

- Gemeenschappelijk bezit Evides BV.
- NV HVC.
- CBG Midden-Delfland.
- Omgevingsdienst Haaglanden.

Daarnaast wordt ook samengewerkt met de volgende partijen:

- Samenwerkingsverband Netwerk Waterketen Delfland (NAD).
- AWZI Nieuwe-Waterweg.
- Waterketen team Groote Lucht.
- OAS Harnaschpolder.
- Capturam (JUVA).
- ANEXO (JUVA).
- Gezondheidsdienst Haaglanden.
- Provincie Zuid-Holland (PZH).
- Rijkswaterstaat (RWS).

Kaderstellende beleidsnota's

- Leidraad gedragscode Soortenbescherming 2022.
- GGP 2023-2027.
- Omgevingsvisie 2030.
- Strategie klimaatadaptatie Westland 2021-2024.
- VGRP 2018-2022.
- Water & klimaatplan 2019-2022.
- Verordening afval-, hemel- en grondwater.
- Riool- en waterzorgheffing 2020-2022.
- Hemelwaterverordening Westland 2023.
- Beheerverordening Begraafplaatsen gemeente Westland 2013.
- Woonvisie Westland 2020-2030.
- Uitvoeringsprogramma Wonen 2021-2022.
- Welstandsnota Westland inclusief reclame maken in Westland 2016.
- Verordening vestiging uitsluitend recht NV JUVA 2019-2023 inzake openbare verlichting.
- Nadere regels sandwich- en/of driehoeksreclameborden (AO-signs/multi-views gemeente Westland.
- Verordening commissie omgevingskwaliteit Westland 2022
- Meerjaren Investeringsplan 2024 (MIP Nieuwe Stijl);

Wat heeft het gekost?

Opgave/product	Rekening 2022	Begroting 2023 voor wijzigingen	Begroting 2023 na wijzigingen	Rekening 2023	Saldo
Programma					
Lasten					
17. Klimaatadaptatie	499	461	592	377	215
18. Infrastructuur (bovengronds en ondergronds)	17.987	18.970	19.465	20.034	-569

Opgave/product	Rekening 2022	Begroting 2023 voor wijzigingen	Begroting 2023 na wijzigingen	Rekening 2023	Saldo
19. Groen en recreatie	9.501	9.175	15.588	15.564	24
20. Afvalinzameling	12.664	13.519	15.278	14.263	1.015
21. Begraafplaatsen	2.154	2.381	2.445	2.682	-237
22. Waterhuishouding	15.766	15.774	17.802	18.173	-371
23. Gemeentelijk vastgoed en grond	5.014	3.234	4.211	4.035	176
41. Milieubeleid en -beheer	4.219	4.354	5.100	4.494	606
	67.804	**67.869**	**80.481**	**79.622**	**859**
Baten					
17. Klimaatadaptatie	233	0	0	-243	243
18. Infrastructuur (bovengronds en ondergronds)	-702	-1.047	-997	-1.595	598
19. Groen en recreatie	-247	-158	-689	-1.389	699
20. Afvalinzameling	-16.278	-16.110	-16.385	-16.356	-30
21. Begraafplaatsen	-1.656	-1.534	-1.534	-1.475	-59
22. Waterhuishouding	-15.956	-15.759	-17.792	-18.231	439
23. Gemeentelijk vastgoed en grond	-2.630	-2.219	-2.631	-3.230	599
41. Milieubeleid en -beheer	-82	-15	-586	243	-829
	-37.318	**-36.842**	**-40.615**	**-42.276**	**1.661**
	30.485	**31.027**	**39.866**	**37.346**	**2.520**
Mutatie Reserves					
Toevoegingen					
10. Openbare ruimte mutatie reserve	0	0	0	-717	717
	0	**0**	**0**	**-717**	**717**
Onttrekkingen					
10. Openbare ruimte mutatie reserve	0	0	-2.971	-1.675	-1.297
	0	**0**	**-2.971**	**-1.675**	**-1.297**
	0	**0**	**-2.971**	**-2.392**	**-579**
	30.485	**31.027**	**36.895**	**34.954**	**1.941**

Opgave/Product	Lasten	Baten	Saldo
Gemeentelijk vastgoed en grond'diverse kosten (energie etc)'.	**176V**	**599V**	**775V**
Diverse kosten (energie/taxatie/onderhoud/kapitaallasten)	72N		72N
Opbrengst verkopen bouwterrein Maasdijkseweg (Wateringen), water bij Otterschelp (Monster) en percelen de nieuwe tuin (Heenweg).		491V	491V
Er is (achterstallig) ongepland onderhoud uitgevoerd (ten laste van de exploitatie) voor diverse vastgoed objecten zoals: Sporthal De Pijl, HN Kerk te Wateringen en De Veiling in Poeldijk.	373N		373N
Eenmalige inhaalslag onderhoud van de artistieke kunstwerken in de buitenruimte.	83N		83N
Gepland groot onderhoud is ten laste van regulier onderhoud (exploitatie) gebracht (zie regel hiervoor N 373) waardoor er ook minder onttrokken is aan de reserve groot onderhoud vastgoed.	639V		639V
Diverse afwijkingen kleiner dan € 50.000	65V	108V	173V
Milieubeleid en -beheer	**606V**	**829N**	**223N**
Minder inzet personeel	188V		188V
Aanpak energiearmoede (SPUK)	423V	423N	
ISV 3 geluid. Betreft een correctie uit voorgaande jaren		600N	600N
HVC geothermie Er is een belang van Trias W overgedragen waarvoor inkomsten zijn ontvangen. Naar het nu op lijkt is dat het een incidenteel voordeel is omdat er een belang van Trias W verkocht is.		200V	200V
Diverse afwijkingen kleiner dan € 50.000	5N	6N	11N
Waterhuishouding	**371N**	**439V**	**68V**
Een deel van de werkzaamheden voor baggeren van sloten wordt uitgevoerd in 2024	229V		229V
Uitvoering hydraulische studies doorgezet naar 2024.	142V		142V
Aanpak CAD systeem, extra uitgaven door aanpak op overstorten en juridisch traject.	78N		78N
Extra kosten door indexering. Aanbesteding raamovereenkomsten valt duurder uit . Met name de kosten piketdiensten hoger uitgevallen.	189N		189N
Voor pompen en gemalen zijn de kosten voor energie veel hoger uit gevallen.	69N		69N
Diverse afwijkingen kleiner dan € 50.000	406N	439V	33V
Klimaatadaptatie	**215V**	**243V**	**458V**
Door het ontbreken van personele capaciteit konden we minder gebruik maken van SPUK	215V	243 V	458V
Infrastructuur boven en ondergronds	**569N**	**598V**	**29V**

Opgave/Product	Lasten	Baten	Saldo
Er zijn meer kosten gemaakt voor het dagelijks onderhoud van de elementenverhardingen onder meer door weersinvloeden en boomwortelopdruk.	123N		123N
Door toename van het aantal vergunningaanvragen en verbeterd toezicht zijn inkomsten gestegen.	91V	69V	160V
Minder onderhoud noodzakelijk geweest voor bebording en belijning.	80V		80V
Minder kosten gemaakt vanwege vertraagde facturering door EBS.	134V		134V
Meer dagelijks onderhoud en reparatie van kolken door o.a. vuurwerkschades moeten uitvoeren.	206N		206N
Er is meer onderhoud uitgevoerd ter bestrijding van onkruid op verharding om de levensduur te verlengen en veiligheid te behouden.	150N		150N
Het aantal schades aan de openbare verlichting is toegenomen onder meer door weersinvloeden en aanrijdingen. Waar mogelijk worden de kosten verhaald op de veroorzaker en we hebben dan ook inkomsten ontvangen,	285N	66V	219N
Door indexering zijn de kosten structureel gestegen.	220N		220N
Voordeel op inkomsten vanuit Nedvang		86V	86V
Diverse afwijkingen kleiner dan € 50.000	110V	377V	430V
Groen en recreatie	**24V**	**699V**	**723V**
Door uitkering van SPUK-gelden vanuit het rijk ontstaat er een voordeel		571V	571V
Minder uitvoering op investeringen leidde tot minder kapitaallasten	377V		377V
Het aanleggen van drie bossen viel door minder benodigde werkzaamheden lager uit wat resulteerde in een voordeel op de hogere bijdrage vanuit het rijk	56N	148V	92V
Door de ouderdom van speeltoestellen was meer onderhoud nodig zodat we deze nog veilig kunnen gebruiken	56N		56N
Door onvoorziene verhoging van het schoonmaken van de toiletten, meer inzet van verkeersregelaars en het toenemen van toepassingen van verkeersmaatregelen ontstaat er een nadeel	89N		89N
Diverse afwijkingen kleiner dan € 50.000	152N	20N	172N
Afvalinzameling	**1.015V**	**30N**	**985V**
Door minder inzamelen van glas en kunststof maakten we minder kosten	124V		124V
Lagere inzameling (oud)papier resulteerde in een lagere opbrengst		112N	112N
Minder kunststof inzameling waardoor er minder opbrengsten zijn		138N	138N
Hogere onttrekking uit de voorziening		200V	200V
Door het niet uitvoeren van onderzoeken hebben we voordeel op uitgaven	70V		70V

Opgave/Product	Lasten	Baten	Saldo
HVC heeft de afrekening gemaakt over 2022 en 2023. De reeds betaalde voorschotten zijn verrekend met de werkelijke kosten. Dit levert een correctie op van € 985.000.	985V		
Diverse afwijkingen kleiner dan € 50.000	164 N	20V	144N
Begraafplaatsen	**237N**	**59N**	**296N**
Er zijn meer kosten gemaakt om ervoor te zorgen dat de audioapparatuur werkend en op orde is, zodat de juiste kwaliteit geleverd kon worden. Voor de aula in de Lier zijn meer kosten gemaakt voor de verbetering van de aankleding en om de dienstverlening op peil te houden. Voor de overige aula's zijn meer kosten gemaakt dan begroot.	209N		209N
Hogere onttrekking voorziening n.a.v. voortgangsrapportage		221V	221V
Lagere opbrengsten begraafplaatsen		280N	280N
Diverse afwijkingen kleiner dan € 50.000	28N		28N
Subtotaal voor bestemming reserves	**859V**	**1.660V**	**2.519V**
Mutaties Reserves			
Minder onttrekkingen reserve klimaatadaptatie omdat er minder projecten worden uitgevoerd dan verwacht		77N	77N
Geen onttrekking Algemene reserve voor het product milieubeheer		200N	200N
Storting reserve maatschappelijk nut voor de kredieten Geluidscherm aan de Leeweg en de Vogelaer	717V		717V
Onttrekking reserve Groot onderhoud gebouwen		697N	697N
Geen onttrekking reserve bovenwijkse voorzieningen		297N	297N
Diverse afwijkingen kleiner dan € 50.000		26N	26N
Subtotaal mutatie reserves	**717V**	**1.297N**	**580N**
Saldo afwijkingen programma 8 na bestemming reserves	**1.576V**	**363V**	**1.939V**

POLITIEK EN BESTUUR

De gemeente is er voor haar inwoners, instellingen en bedrijven. We vinden het belangrijk naar hen te luisteren en open te staan voor suggesties. Daarom werken we meer samen aan het waarmaken van suggesties en het oplossen van problemen. We maken nog meer ruimte voor gesprekken over onderwerpen die belangrijk zijn voor inwoners en ondernemers. Datzelfde geldt voor onze partners in de regio.

Opgaven/Producten

Via het menu aan de rechterkant kunt per opgave/product zien wat we willen bereiken en wat we ervoor gaan doen.

Bestuur

De gemeenteraad en het college spelen elk hun rol in de besturing van onze gemeente. De komende jaren werken wij samen aan de toekomst van Westland en haar inwoners. Onze ambitie is om open en toeganke- lijk te besturen.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Een goed werkend en navolgbaar gemeentebestuur	• Continueren van een tijdige en volledige informatievoorziening van de gemeenteraad; • Heldere communicatie over het handelen en de besluiten van college en raad; • Grip op samenwerkingsverbanden houden en sturen op kwaliteit en kostenbeheersing; • Participatie van inwoners en partners bij plannen en projecten.

Besluitvormingsprocessen

Als gemeente nemen we dagelijks beslissingen over veel verschillende onderwerpen. Dat doen we volgens vastgestelde processen. Deze processen zorgen ervoor dat we zo transparant, tijdig en zorgvuldig mogelijk besluiten kunnen nemen.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Een transparant, tijdig en zorgvuldig besluitvormingsproces	• In juni is door college en griffie besloten om per voorjaar 2024 een nieuw RIS/BIS systeem in gebruik te nemen om het bestuurlijk besluitvormingsproces van de college en raad te ondersteunen. • De overgang naar het nieuwe systeem wordt goed voorbereid om informatievoorziening aan raad, college en inwoners te garanderen. • Met de ambtelijke organisatie is het besluitvormingsproces aangescherpt en verbeterd. De onderliggende processen zijn opgenomen in een handleiding bestuurlijke besluitvorming die begin 2024 zal worden vastgesteld.

Verkiezingen

In maart 2023 zijn de verkiezingen voor de leden van Provinciale Staten en het Waterschap gehouden. In november 2023 heeft een tussentijdse verkiezing voor de leden van de Tweede Kamer plaatsgevonden. Naast de wettelijke bepalingen vanuit de Kieswet is in 2023 de bepaling uit de Wet nieuwe procedure vaststelling verkiezingsuitslagen leidend geweest voor het bepalen van de uitslag van een verkiezing.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Goed en open verloop van verkiezingen	• Voor de gecombineerde verkiezing in maart 2023 zijn 63 stembureaus ingericht. In november zijn 55 stembureaus ingericht. • (Nieuwe) Stembureauleden zijn geworven, geïnstrueerd en benoemd. • Per verkiezing is gemiddeld aan 87.000 kiesgerechtigden een stempas toegezonden. • Op de verkiezingsavond zijn de stemmen op partij geteld en is de uitslag per partij bekend gemaakt. De dag na de verkiezingen zijn de stemmen in Sporthal De Pijl op kandidaatniveau geteld. • Het Gemeentelijk Stembureau heeft de uitslag van Westland vastgesteld, gepubliceerd en ter controle aangeboden aan het hoofd/centraal stembureau. • De gemeentelijke uitslag is zonder aanvullende hertelling definitief vastgesteld door het hoofd/centraal stembureau.

Externe betrekkingen, incl. internationale zaken

We spelen in op ontwikkelingen, kansen en bedreigingen die voortkomen uit besluitvorming van andere overheden. Daarmee vergroten we de kans dat we ambities, waarbij we afhankelijk zijn van externe partijen, bereiken.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Versterken van de relaties met belangrijke partners. Bestuurlijke aanwezigheid in de regio	• Collegeleden zijn lid geworden van diverse bestuurlijke gremia. Denk hierbij aan regionale en landelijke bestuurlijk overleggen (waaronder VNG Commissies). • Ook had het college ontmoetingen met colleges van buurgemeenten om de onderlinge relaties te versterken en verdere samenwerking te stimuleren.
Collegeleden zijn ambassadeurs van Westland richting bezoekers uit binnen- en buitenland	Er hebben het afgelopen jaar verschillende bezoeken plaatsgevonden van hoogwaardigheidsbeklederes uit binnen- en buitenland aan Westland. Tijdens al deze bezoeken wordt het belang van de glastuinbouw, de bereikbaarheid van de regio én de intensieve samenwerking tussen cluster partners binnen Westland benadrukt.

Prestatie-indicatoren

Facultatieve indicatoren

Er zijn geen facultatieve indicatoren van toepassing op dit programma.

Externe ontwikkelingen/risico's

Er zijn geen externe ontwikkelingen/risico's van toepassing op dit programma.

Verbonden partijen

Er zijn geen verbonden partijen die een bijdrage leveren aan dit programma.

Kaderstellende beleidsnota's

Er zijn geen beleidsnota's die kaders stellen voor dit programma.

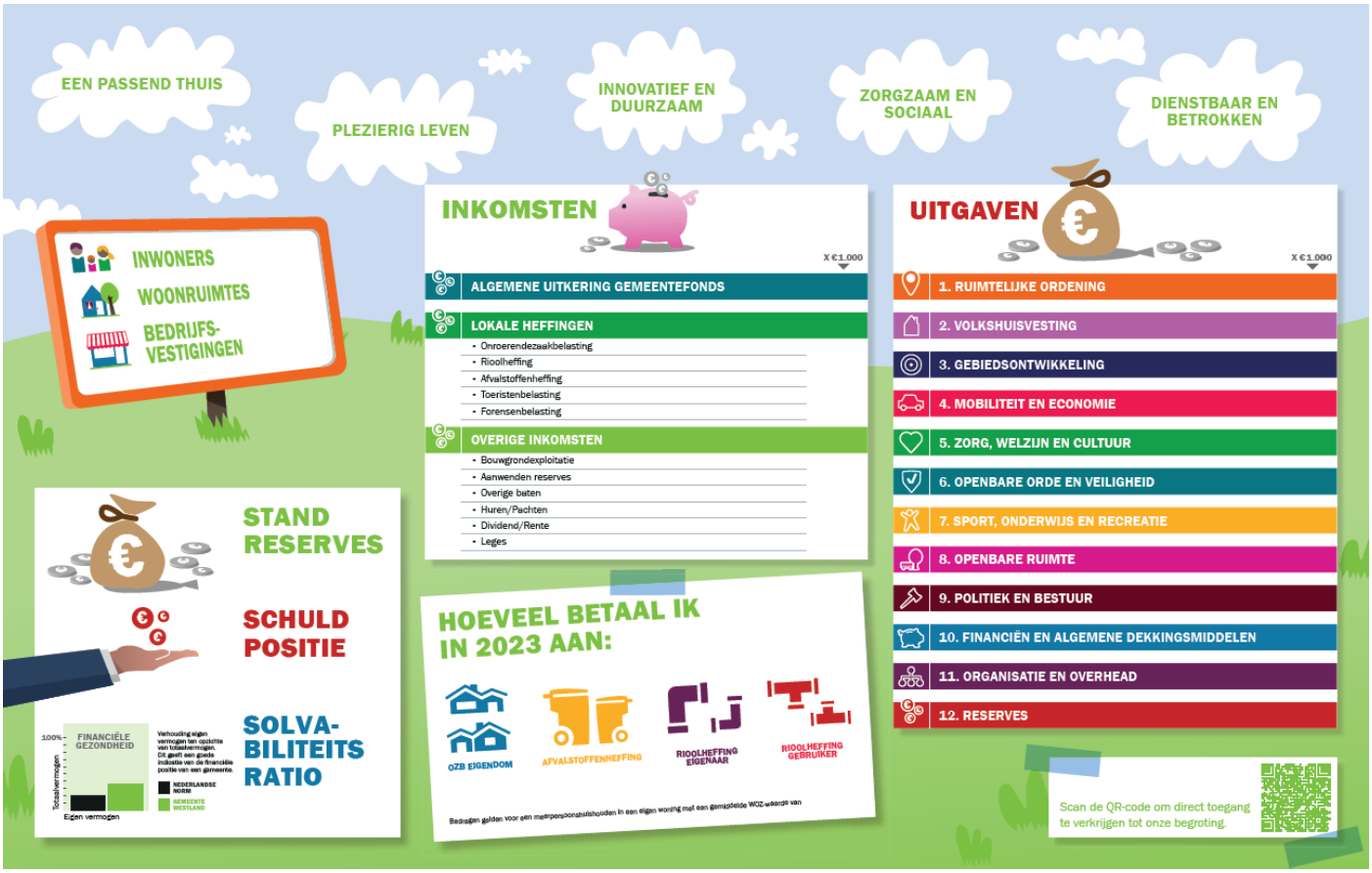
Wat heeft het gekost?

Opgave/product	Rekening 2022	Begroting 2023 voor wijziging	Begroting 2023 na wijziging	Rekening 2023	Saldo
Programma					
Lasten					
60. Externe betrekkingen	342	473	759	940	-182
58. Verkiezingen	623	382	733	793	-61
12. Bestuur	1.207	1.900	1.637	2.357	-719
01. Griffie en gemeenteraad	2.466	2.540	2.594	2.461	133
	4.639	**5.294**	**5.723**	**6.551**	**-829**
Baten					
60. Externe betrekkingen	-6	0	0	-4	4
12. Bestuur	-161	-7	-7	-567	560
	-166	**-7**	**-7**	**-570**	**563**
	4.473	**5.287**	**5.716**	**5.981**	**-265**
Mutatie Reserves					
Onttrekkingen					
11. Politiek en bestuur mutatie reserve	0	0	-50	-50	0
	0	**0**	**-50**	**-50**	**0**
	0	**0**	**-50**	**-50**	**0**
	4.473	**5.287**	**5.666**	**5.931**	**-265**

Opgave/Product	Lasten	Baten	Saldo
Externe betrekkingen	**182N**	**4V**	**178N**
Communicatie glastuinbouw: ter verbetering van het imago van de tuinbouw is externe expertise ingehuurd. De activiteiten waren: - het opstellen van de strategie 'branding en positionering', - de uitrol van de knelpuntentafels, - het leggen van contacten met het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV), - het organiseren van werkbezoeken. Deze activiteiten zijn laat in 2023 tijdelijk stopgezet en vervolgens is de herijking van het evenemen-tenbeleid ingezet. Omdat dit onvoorzien was, kon niet tijdig budget worden aangevraagd.	172N		172N
Diverse afwijkingen kleiner dan € 50.000	10N	4V	6N
Verkiezingen	**61N**		**61N**

Opgave/Product	Lasten	Baten	Saldo
Het afgelopen jaar zijn er twee verkiezingen geweest. In maart waren de verkiezingen voor de Provinciale Staten, in november waren de verkiezingen voor Tweede Kamer. Voor de verkiezingen van november hebben we bij de 2e Voortgangsrapportage 2023 het budget verhoogd met € 300.000. De organisatiekosten van beide verkiezingen zijn, inclusief de kosten van extra inhuur, in totaal € 61.000 hoger uitgevallen dan wij begroot hadden.	61N		61N
Bestuur	**719N**	**560V**	**159N**
Algemene kosten burgemeester en wethouders: de lasten zijn hoger uitgevallen door extra kosten die gemaakt zijn voor de beveiliging van de collegeleden, het vervoer van de collegeleden en attenties in de vorm van bloemen voor jubilerende inwoners.	125N	7N	132N
Voorziening wachtgeld en pensioenen: door stijging van de rente heeft er een vrijval plaatsgevonden van de voorziening wethouders pensioenen (voordelig). Verder heeft er een hogere dotatie aan de voorziening wachtgelden wethouders plaatsgevonden door het tussentijdse vertrek van een wethouder (nadelig).	237N	210V	27N
Corona toegangsbewijs (SPUK): in 2023 heeft de afrekening van de specifieke uitkering voor controle corona toegangsbewijs plaatsgevonden. € 357.000 is teruggestort naar het rijk. Dit zorgt voor hogere lasten en hogere baten dan begroot, per saldo: budget neutraal	357N	357V	
Griffie en gemeenteraad	**133V**		**133V**
Griffie: de vacatures bij de griffie zijn in 2023 niet vervuld waardoor er een voordeel is ontstaan van € 115.000.	115V		115V
Diverse afwijkingen kleiner dan € 50.000	18V		18V
Subtotaal voor bestemming reserves	**829N**	**564V**	**265N**
Mutatie reserves			
Subtotaal mutatie reserves			
Saldo afwijkingen programma 9 na bestemming reserves	**829N**	**564V**	**265N**

FINANCIËN EN ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN

In 2023 hebben we ons ingezet ons om onze ambities te realiseren én tegelijkertijd Westland financieel gezond te houden. In 2023 slaagden we erin om financieel beter in control te zijn ondanks de exogene invloeden. Voorbeelden hiervan zijn de hoge inflatie, krapte op de arbeidsmarkt en de val van het kabinet met alle gevolgen van dien. De beschikbare middelen hebben we zo goed mogelijk ingezet voor de Westlandse samenleving en we hielden oog voor de schuldpositie.

Opgaven/Producten

Via het menu aan de rechterkant kunt U per opgave/product zien wat we wilden bereiken en wat we ervoor gaan hebben.

Algemene dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen zijn inkomsten die vrij besteedbaar zijn, omdat ze geen specifiek bestedingsdoel hebben. De belangrijkste onderdelen hiervan zijn:

- Algemene uitkering uit het gemeentefonds;
- Lokale belastingen (onroerendezaakbelasting, toeristen - en forensenbelasting);
- Rente en dividend van geldleningen en deelnemingen.

Verder zijn ramingen opgenomen van stelposten die in eerste instantie niet over de programma's te verdelen waren.werken wij samen aan de toekomst van Westland en haar inwoners. Onze ambitie is om open en toegankelijk te besturen.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Zorgen dat de gemeente Westland de inhoudelijke resultaten kan bereiken, zoals in de programma's beschreven	• We hielden de raad op de hoogte van de ontwikkelingen binnen het gemeentefonds en het Financieel Meerjarenperspectief (FMP); • We informeerden de gemeenteraad over financiële en beleidsmatige ontwikkelingen via de 1e en 2e Voortgangsrapportage. Zie voor lokale belastingen, rente en dividend de producten Belastingen en Treasury.

Treasury

De treasury functie betreft het sturen en beheersen van geldstromen, de financiële vermogenswaarden en de financiële posities met de hieraan verbonden risico's

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
De financieringskosten van Westland zo laag mogelijk houden	Op basis van een liquiditeitsplanning is periodiek de financieringsbehoefte in kaart gebracht. De financieringsbehoefte is ingevuld tegen de meest optimale condities en timing. Bij de bepaling van optimale condities zijn de volgende afwegingen gemaakt: • Verwachtingen over financieringsbehoefte: investeringen zijn met langlopende leningen gefinancierd. De resterende financieringsbehoefte is met kortlopende leningen ingevuld. • Marktcondities: voor het afsluiten van een lening is de markt ver- kend om de laagste rentetarieven tegen acceptabele condities op financiering te vinden. • We zorgden voor een gelijkmatig aflossingsschema. • Wettelijke normen: bij de invulling van de financieringsbehoefte is beoordeeld of aan de wettelijke normen en randvoorwaarden is voldaan. • Interne processen en procedures: om zorgvuldigheid van uitvoering te borgen is er gehandeld conform in het treasury statuut vastgestelde processen en procedures. In de paragraaf Financiering zijn de rentekosten en de mutaties in de schuldpositie toegelicht.
Financiële risico's zoveel mogelijk beperken	De financiële risico's van investeringen, het stellen van garanties en het aantrekken en verstrekken van leningen worden periodiek (in de planning en control cyclus) en tussentijds bij het verstrekken van kredieten en garanties beoordeeld. Financiële risico's zijn onder andere renterisico's, risico's dat verstrekte garanties (direct en indirect) worden ingeroepen en dat onze activiteiten financierbaar blijven. Financiële risico's zijn gemonitord aan de hand van: • Financiële kengetallen: de ontwikkeling van de financiële kengetallen solvabiliteit en de schuldquote geven een beeld van de risico's die de gemeente loopt. De financiële gevolgen van het uitvoeren van het bijgestelde Meerjarig Investeringsplan zijn vertaald naar de ontwikkeling van de financiële kengetallen. • Kapitaallasten: de verwachte ontwikkelingen in de kapitaalslasten zijn in kaart gebracht bij het opstellen van de begroting en het doorrekenen van het bijgestelde Meerjarig Investeringsplan. • Renteontwikkelingen: verwachtingen ten aanzien van renteontwikkelingen zijn meegewogen bij de invulling van de financieringsbehoefte. • Garanties: bij de aanvragen voor het verstrekken van garanties zijn analyses gemaakt van de risico's voor de gemeente. • Zekerheden: er zijn zoveel mogelijk zekerheden gevraagd bij het verstrekken van garanties. In de paragraaf Financiering zijn de financieringsbehoefte, de rentekosten en garanties en borgstellingen in 2023 toegelicht
Vermogenswaarden van de gemeente binnen de in de Wet Fido bepaalde bandbreedte houden	In de Wet Fido zijn normen aangegeven voor kasgeld en renterisi- co. Aan de hand van een periodieke beoordeling zijn de kasgeldlimiet en de renterisiconorm gemonitord. Zowel de kasgeldlimiet- als de renterisiconorm zijn in 2023 niet overschreden. Zie ook de paragraaf Financiering.

Belastingen

Het opleggen en invorderen van de gemeentelijke belastingen en daarbij waar mogelijk verlenen van kwijtschelding

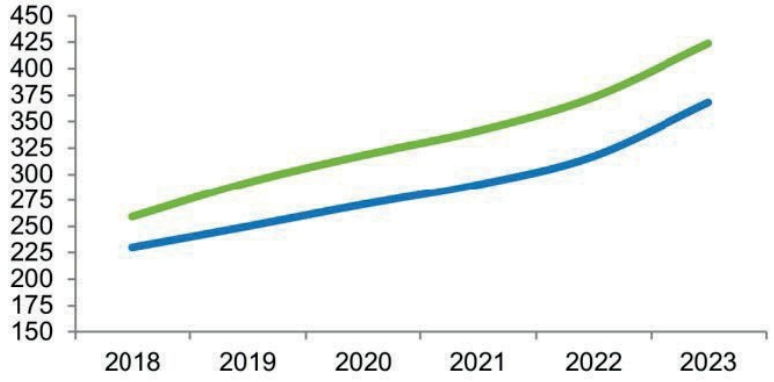
Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Het realiseren van de geraamde belastingopbrengsten	De geraamde belastingopbrengsten zijn gerealiseerd.
De tarieven voor rioolheffing en afvalstoffenheffing zijn kostendekkend. De hoogte van de OZB ontwikkelt zich jaarlijks in lijn met de nationale consumentenprijsindex.	• De tarieven voor de afvalstoffenheffing zijn met 2,5% verlaagd. De tarieven van de rioolheffing zijn verhoogd met het inflatiepercentage van 2,4%. • De tarieven voor de leges, forensenbelasting, lijkbezorgingsrechten en marktgelden zijn verhoogd met het inflatiepercentage van 2,4%. Uitzondering hierop zijn de tarieven waarvoor een wettelijk maximum geldt. Het tarief voor de toeristenbelasting bleef ongewijzigd. • De tarieven voor de OZB zijn verhoogd met het inflatiepercentage van 2,4%.
Kostendekkende tarieven	Voor de afvalstoffenheffing en de rioolheffing zijn maximaal 100% kostendekkende tarieven vastgesteld.

Prestatie-indicatoren

Verplichte BBV-indicatoren

Gemiddelde WOZ-waarde Bron: CBS-Statistiek WOZ

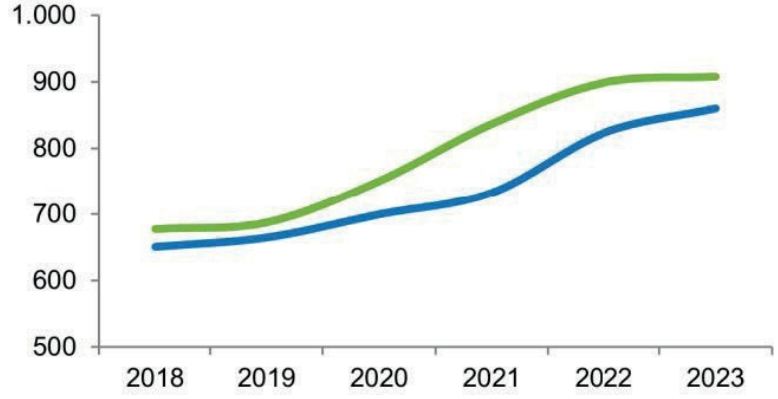
Gemiddelde WOZ-waarde woningen x € 1.000

Jaartal	Westland	Nederland
2018	259	230
2019	292	250
2020	318	271
2021	341	290
2022	373	317
2023	424	368

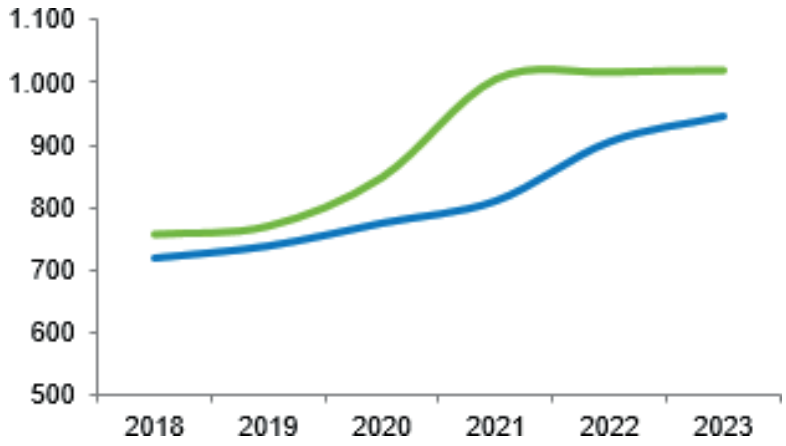
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden Bron: COELO, Groningen

Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.

Jaartal	Westland	Nederland
2018	678	651
2019	688	665
2020	751	700
2021	837	733
2022	899	823
2023	908	860

Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden Bron: COELO, Groningen
Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.

Jaartal	Westland	Nederland
2018	759	721
2019	772	740
2020	849	776
2021	1.006	811
2022	1.017	904
2023	1.020	944

Facultatieve-indicatoren
Zie voor de indicatoren van belastingen de paragraaf lokale heffingen.

Kaderstellende beleidsnota's

- Beleidsregels garanties 2020.
- Nota reserves en voorzieningen 2021.
- Nota activabeleid 2017.
- Treasurystatuut 2021.
- Financiële verordening 2023.
- De volgende belasting- en legesverordeningen:
  1. Verordening onroerendezaakbelastingen 2023.
  2. Verordening Forensenbelasting 2023.
  3. Verordening Afvalstoffenheffing 2023.
  4. Verordening Riool- en waterzorgheffing 2023.
  5. Verordening Marktgelden 2023.
  6. Verordening Lijkbezorgingsrechten 2023.
  7. Legesverordening 2023.
- Leidraad invordering gemeentelijke belastingen gemeente Westland 2022.
- Regeling kwijtschelding gemeentelijke belastingen 2014.

Externe ontwikkelingen/risico's

- Ten aanzien van de financiering van lokale overheden lijkt het (demissionaire) kabinet vast te houden aan een nieuwe financieringssystematiek voor de periode na 2025. Dit brengt (ook) voor onze gemeente financiële onzekerheid.
- De omstandigheden in de financiële markten zijn onstabiel. Door verschillende oorzaken is de inflatie in de laatste jaren opgelopen, maar deze lijkt nu te stabiliseren. Ook de financieringsrente is hierdoor opgelopen. Voor Westland betekent dit dat wanneer de hogere renteniveaus aanhouden, de gemiddelde kapitaallasten in de komende jaren stijgen.

Ten opzichte van de begroting 2023 is de situatie ongewijzigd.

Verbonden partijen

Onder andere onderstaande partij levert een bijdrage aan de realisatie van de doelstellingen van dit programma:

- N.V. Bank Nederlandse Gemeenten.

Wat heeft het gekost?

Opgave/product	Rekening 2022	Begroting 2023 voor wijzigingen	Begroting 2023 na wijzigingen	Rekening 2023	Saldo
Programma					
Lasten					
14. Treasury	-1.666	-1.526	-671	452	-1.123
15. Belastingen	808	755	832	828	5
42. Algemene uitkering gemeente-fonds en stelposten	2.289	16.000	4.304	3.365	938
43. Resultaat van de rekening van Baten en Lasten	0	0	-6.504	0	-6.504
	1.430	**15.229**	**-2.039**	**4.645**	**-6.684**
Baten					
14. Treasury	-17.213	-15.694	-13.102	-13.366	264
15. Belastingen	-33.665	-33.123	-35.893	-35.988	94
42. Algemene uitkering gemeente-fonds en stelposten	-182.373	-176.481	-187.676	-190.424	2.748
43. Resultaat van de rekening van Baten en Lasten	0	0	0	0	0
	-233.251	**-225.298**	**-236.672**	**-239.778**	**3.107**
	-231.821	**-210.070**	**-238.711**	**-235.134**	**-3.577**
Mutatie Reserves					
Toevoegingen					
02. FinanciÃ«n en algemene dek-kingsmiddelen	0	0	43.676	43.099	577
	0	**0**	**43.676**	**43.099**	**577**
Onttrekkingen					
02. FinanciÃ«n en algemene dek-kingsmiddelen	0	0	-44.418	-42.559	-1.859
	0	**0**	**-44.418**	**-42.559**	**-1.859**
	0	**0**	**-742**	**540**	**-1.282**
	-231.821	**-210.070**	**-239.453**	**-234.593**	**-4.860**

Opgave/Product	Lasten	Baten	Saldo
Treasury	**1.123 N**	**264V**	**859N**
Treasurylasten: door het achterblijven van investeringen was de financieringsbehoefte lager dan begroot. Dit leidt eveneens tot een lagere doorbelasting van rente aan de verschillende programma's. Per saldo is er op dit product sprake van een nadeel van € 1.123.000.	1.123 N		1.123 N
Treasurybaten: door de hogere rente zijn de baten per saldo € 264.000 hoger uitgevallen dan begroot.		264V	264V
Belastingen	**5V**	**94V**	**99V**
Belastingen lasten: de daadwerkelijke lasten zijn conform de begroting, afwijkingen zijn kleiner dan € 50.000	5V		5V
Belastingbaten: de daadwerkelijke baten zijn conform de begroting. De afwijkingen op de diverse belastingen zoals OZB, toeristenbelasting e.d. zijn kleiner dan € 50.0000		94V	94V
Algemene uitkering Gemeentefonds en stelposten	**938V**	**2.748 V**	**3.686 V**
Algemene uitkering Gemeentefonds: de uitkering Gemeentefonds is € 2.748.000 hoger uitgevallen dan begroot. De hogere uitkering is via de decembercirculaire Gemeentefonds 2023 aan de gemeente medegedeeld.		2.748 V	2.748 V
Algemene baten en lasten: de lasten zijn per saldo € 606.000 hoger uitgevallen dan begroot. Deze toename betreft enerzijds de verhoging van de voorziening dubieuze debiteuren met € 717.000 op basis van een nieuwe berekeningswijze die in de begroting nog niet was toegepast. Anderzijds is er sprake van een hogere dotatie aan de voorziening groot onderhoud gebouwen van € 531.000 in verband met de omzetting van een reserve naar een voorziening. Daarnaast ontvingen we een teruggaaf vennootschapsbelasting over 2021 van € 478.000 en een lagere verrekening van de BTW € 164.000.	606N		606N
Saldo kostenplaatsen: er is over 2023 € 1.941.000 minder gestort in reserves dan begroot. Dit betreft met name een begrootte storting van € 1.700.000 in de bestemmingsreserve voor de nieuwbouw van de gemeentewerf. De storting in de bestemmingsreserve heeft niet plaatsgevonden omdat er in 2023 nog geen start is gemaakt met deze nieuwbouw. Dit is een voordeel van € 1.700.000.	1.941 V		1.941 V
Stelpost salarisstijging: in de begroting was een stelpost opgenomen ter dekking stijging salariskosten. In 2023 waren de totale loonkosten incidenteel € 401.000 hoger dan in de stelpost beschikbaar was.	401N		401N
Overige verschillen kleiner dan € 50.000 (voordelig)	4V		4V
Resultaat van de rekening baten en lasten	**6.504 N**		**6.504 N**
Resultaat van de rekening baten en lasten: Op basis van de 2e voortgangsrapportage 2023 is uitgegaan van een verwacht nadelig saldo van € 6.504.000 (nadelig).	6.504 N		6.504 N
Subtotaal voor bestemming reserves	**6.684 N**	**3.106 V**	**3.578 N**
Mutatie reserves			

Opgave/Product	Lasten	Baten	Saldo
Lasten dotatie: per saldo is er € 525.000 minder gedoteerd dan begroot. Grotendeels betreft dit enerzijds een mutatie in de reserve Grondbank, reserve dekking investering materieel nut en anderzijds de omzetting van de reserve Groot Onderhoud naar een voorziening.	525V		525V
Baten onttrekking: per saldo is er € 1.859.000 minder onttrokken dan begroot. Dit betreft in hoofdzaak een onttrekking aan de bestemmingsreserve voor de nieuwbouw van de gemeentewerf. In de begroting 2023 is ten behoeve van de investering met economische nut een onttrekking aan de bestemmingsreserve opgenomen van € 1.700.000. Deze investering betreft de nieuwbouw van de gemeentewerf. Uit deze bestemmingsreserve worden over een periode van 50 jaar de kapitaallasten gedekt nadat de nieuwbouw in gebruik is genomen. Er zijn nog geen activiteiten gestart voor de nieuwbouw waardoor de onttrekking niet plaats heeft gevonden. Dit betreft een nadeel van € 1.700.000.		1.859 N	1.859 N
Lasten dotatie: per saldo is er € 52.000 minder onttrokken doordat de storting garantiepremies hoger is uitgevallen	52V		52V
Subtotaal mutatie reserves	**577V**	**1.895 N**	**1.282 N**
Saldo afwijkingen programma 10 na bestemming reserves	**6.107 N**	**1.247 V**	**4.860 N**

Overige verplichte informatie

De volgende informatie moet conform BBV-regelgeving verplicht worden opgenomen in de jaarrekening en betreffen het overzicht van algemene dekkingsmiddelen.

Het overzicht van algemene dekkingsmiddelen is opgesteld conform BBV-regelgeving en sluit niet helemaal aan op het product algemene dekkingsmiddelen eerder in dit programma. Dit komt doordat er in het product ook lasten zijn opgenomen zoals bijvoorbeeld voor de Vennootschapsbelasting, terwijl het onderstaande overzicht alleen baten betreft.

Overzicht algemene dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen zijn inkomsten die vrij besteedbaar zijn, omdat ze geen specifiek bestedingsdoel hebben. De belangrijkste onderdelen hiervan zijn:

- Algemene uitkering uit het gemeentefonds;
- Lokale belastingen (onroerende zaakbelasting, toeristen- en forensenbelasting);
- Rente en dividend van geldleningen en deelnemingen.

In de onderstaande tabel zijn de ramingen opgenomen van de algemene dekkingsmiddelen (x 1.000)

Overzicht algemene dekkings-middelen	Werkelijk 2022	Raming 2023	Raming 2023 na wijziging	Werkelijk 2023	Afwijking
Geldleningen en deelnemingen					
Dividend nutsbedrijven	11.961	10.313	7.651	7.584	67
Beleggingen/deelnemingen	688	375	755	755	0
Renteresultaat	32	89	89	-1.549	-1.638
Subtotaal geldleningen en deelnemingen	**12.681**	**10.777**	**8.495**	**6.790**	**-1.571**
Algemene uitkering uit het gemeentefonds	**182.343**	**175.921**	**187.676**	**190.422**	**2.746**
Onroerende zaak belastingen					
OZB eigenaren niet-woning	11.217	10.765	12.120	12.151	31

Overzicht algemene dekkings-middelen	Werkelijk 2022	Raming 2023	Raming 2023 na wijziging	Werkelijk 2023	Afwijking
OZB eigenaren woning	14.831	15.050	15.336	15.335	-1
OZB gebruikers niet-woning	7.204	6.781	7.896	7.930	34
Subtotaal onroerende zaakbelastingen	**33.252**	**32.596**	**35.352**	**35.416**	**64**
Overige belastingen					
Toeristen-belasting	185	270	305	307	2
Forensen-belasting	96	115	95	99	4
Subtotaal overige belastingen	**281**	**385**	**400**	**406**	**6**
Overige algemene dekkings-middelen	**0**	**12.513**	**-401**	**0**	**-401**

Geldleningen en deelnemingen
De baten van leningen en beleggingen bestaan uit het renteresultaat en uit dividenden. De dividendopbrengst van de nutsbedrijven bestaat uit dividenden van Evides en van JUVA.
We lichten het renteresultaat nader toe in de paragraaf Financiering.

Algemene uitkering uit het gemeentefonds
Via het gemeentefonds krijgen gemeenten geld van de Rijksoverheid. Het gemeentefonds biedt dekking voor een deel van de uitgaven in de programma's van de begroting. De Rijksoverheid stelt het gemeente- fonds drie keer per jaar bij en informeert gemeenten hierover via circulaires in mei, september en decem- ber. De raming van de algemene uitkering is in de 2e Voortgangsrapportage 2023 bijgesteld op basis van de septembercirculaire 2023.

De verantwoording van de algemene uitkering is gebaseerd op de decembercirculaire en de uitkerings-specificaties die zijn ontvangen.

In 2023 ontvingen we € 190,4 miljoen aan algemene uitkering. Ten opzichte van de bijgestelde begroting betekent dit een voordeel van € 2,7 miljoen.

Dit voordeel is grotendeels te verklaren door een hogere uitkering vanwege de decembercirculaire. De voornaamste mutatie in deze circulaire betreft aan het gemeentefonds toegevoegde middelen voor het uitkeren van de energietoeslag. Aangezien de uitkering niet meer volledig in 2023 kan plaatsvinden, stellen we bij deze jaarrekening voor om de ontvangen middelen deels over te hevelen naar 2024.

Onroerende zaakbelastingen en overige belastingen
Voor een toelichting verwijzen wij u naar de paragraaf Lokale Heffingen.

Overige algemene dekkingsmiddelen
In dit onderdeel worden posten opgenomen, die in eerste instantie niet over de programma's te verdelen zijn. De concernstelposten maken deel uit van de overige algemene dekkingsmiddelen. De stelposten worden verdeeld naar de programma's nadat een besluit is genomen over concrete bestedings- of bezuinigingsvoorstellen. In de onderstaande tabel zijn de overige algemene dekkingsmiddelen opgenomen.

Overzicht algemene dekkings-middelen	Raming 2023	Raming 2023 na wijziging	Werkelijk 2023	Afwijking
Algemeen en bedrijfsvoering				
Post onvoorzien	100	0	0	0
Loon- en prijscompensatie	6.445	-401	0	-401
Stelpost salarissen	200	0	0	0
Stelpost hybride werken	300	0	0	0
Stelpost rente-afhankelijkheid	155	0	0	0
Stelpost garantiebanen	404	0	0	0
Stelpost nader uit te werken CWP	200	0	0	0
Stelpost dienstverlening op orde en uitvoering colle-gewerkprogramma	4.419	0	0	0
Stelpost organisatieontwikkeling	850	0	0	0
Stelpost uitkering plafond BCF	-560	0	0	0
Totaal overige algemene dekkingsmiddelen	**12.513**	**-401**	**0**	**-401**

Stelpost onvoorzien
De post onvoorzien is in 2023 gebruikt voor een donatie in verband met de aardbeving in Turkije.

Stelpost loon- en prijscompensatie
De stelpost loon- en prijscompensatie wordt ingezet ter dekking van de in het begrotingsjaar optredende loonontwikkeling. Deze wordt veroorzaakt door cao-afspraken en/of mutaties in de sociale premies, en door prijsstijgingen en stijgingen in bijdragen aan externe partijen als gevolg van inflatie.

Vennootschapsbelasting

Met ingang van 1 januari 2016 is de “Wet modernisering vennootschapsbelasting (Vpb-plicht) overheidsondernemingen” in werking getreden.Hierdoor zijn overheden in beginsel belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting, voor zover zij een onderneming drijven. In eerste instantie was het Grondbedrijf de enige activiteit die door de zogenoemde ondernemerspoort ging.
Begin 2019 werd duidelijk dat de inkomsten die gemeenten genereren uit de verkoop van reststromen (kunststof, papier, glas) ook meegenomen moeten worden in de aangifte vennootschapsbelasting.
In 2021 heeft de Belastingdienst het standpunt ingenomen dat ook de reclame-inkomsten in de aangifte vennootschapsbelasting moeten worden opgenomen.

In 2021 is de definitieve aanslag over het belastingjaar 2016 opgelegd. Tegen deze aanslag is een bezwaarschrift ingediend bij de Belastingdienst. In 2023 zijn er gesprekken geweest met de belastingdienst.

In mei 2024 is een compromis bereikt met de Belastingdienst over de verwerking van het grondbedrijf. De komende periode worden de effecten van dit compromis doorgerekend.

ORGANISATIE EN OVERHEAD

Het streven is erop gericht om Westland een aantrekkelijk werkgever te laten zijn waar betrokken medewerkers zich met plezier inzetten voor de Westlandse samenleving. Om focus aan te brengen in het werk en daarbij tegelijk de werkdruk beheersbaar te houden, wordt gewerkt volgens het sturingsconcept van 'Opdrachtgericht werken'.

Het programma Organisatie en overhead is nauw verbonden met de vroegere bedrijfsvoering. Er is voor gekozen om de organisatie-activiteiten die gericht zijn op inwoners, ondernemers en de gemeenteraad onder te brengen bij dit programma. De meer intern gerichte activiteiten zijn opgenomen in de paragraaf bedrijfsvoering.

Opgaven/Producten

Via het menu aan de rechterkant kunt per opgave/product zien wat we willen bereiken en wat we ervoor gaan doen.

Organisatie(ontwikkeling)

Het sturingsconcept voor de gemeentelijke organisatie geeft richting om de organisatie zo in te richten dat we de blik naar buiten houden op de opgaven die er voor gemeente Westland liggen. Het geeft ook sturing om de samenwerking tussen bestuur en ambtelijke organisatie soepeler en scherper te laten verlopen. Om daarbij een goede verbinding te houden met de wereld om ons heen en de flexibiliteit van de organisatie te vergroten. De voorspelbaarheid en dienstverlening zal daardoor verder verbeteren. Al het werk wordt realistisch geprogrammeerd waardoor meer haalbare werkpakketten ontstaan. Ook zal dit traject de organisatie helpen om meer creativiteit, durf en ondernemingsgeest te ontwikkelen. Waarbij het werken bij ons aantrekkelijker wordt. Door extra aandacht voor de HR -taken en nieuwe manieren voor het matchen van talenten en werk ontstaat er meer afwisseling en uitdaging, wat zorgt voor meer persoonlijke loopbaanmogelijkheden.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Realiseren van een robuuste personele organisatie zowel kwalitatief als kwantitatief	• De personele formatie heeft prioriteit gekregen met meerdere wervingscampagnes en door actief de arbeidsmarkt te benaderen. Dit vraagt blijvend aandacht. Wel hebben wij in 2023 het kantelpunt bereikt dat de instroom groter is dan de uitstroom. We zijn hierdoor op weg naar voldoende personele bezetting voor de realisatie van onze opgaven en producten. • Om de duurzame grip op de personele bezetting te verbeteren zijn wij in 2023 gestart met de actualisatie van de strategische personeelsplanning. In 2024 worden de resultaten geborgd in (organisatie-)analyses met sturingselementen, ontwikkelacties op organisatie en teamniveau. Hierna wordt strategische personeelsplanning geborgd in een jaarlijkse cyclus. • In de loop van 2023 is een nieuwe gemeentesecretaris aangesteld.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Realistisch werkpakket	• Het bestaande werkbestand en het nieuwe werkbestand zijn geanalyseerd. • De programmabegroting 2024 is hierop geactualiseerd en ingericht.
Verbeteren van de ambtelijke – Bestuurlijke samenwerking	• Bewustwording én wijze van ambtelijk-bestuurlijke samenwerking zijn versterkt, onder meer door het leertraject Ambtelijk Bestuurlijk Samenwerken (ABS).
Continue persoonlijke professionele ontwikkeling	• Aangepaste trainings- en onboardingsprogramma's voor managers, medewerkers en teams zijn operationeel. • Interne doorstroming van medewerkers binnen organisatie is gestimuleerd.
Ontwikkelagenda voor het concern	• Alle organisatieontwikkelingen zijn gebundeld en de focus is gericht op wat nodig is. Hierdoor hebben we duidelijkheid, inzicht en kunnen we effectief en meerjarig de financiële middelen inzet- ten.

Digitale transformatie

We willen ons als een professionele een digitale dienstverlener opstellen naar Westlandse inwoners en bedrijven. Meegaan met de nieuwe technologische ontwikkelingen, continu blijven verbeteren en innoveren betekent vooral het verder digitaliseren van de processen. Daarbij staan de behoeften van de klanten centraal. Een overheid die beleid op basis van data maakt en snel besluiten neemt, is 24x7 volledig digitaal bereikbaar.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Professionele en digitale dienstverlener voor inwoners en bedrijven	Vanuit de ambitie om de professionele en digitale dienstverlener voor inwoners en bedrijven te zijn, is het noodzakelijk om de ICT-organisatie van de gemeente Westland door te ontwikkelen. Hiervoor is in 2023 de eerste aanzet gegeven; verdere vormgeving vindt plaats in 2024. Dan zal ook scherp zijn wat de precieze impact is op de dienstverlening, de organisatie en de daarbij passende middelen. We zetten dit in via drie in samenhang aangestuurde sporen die gelijktijdig worden uitgevoerd: Spoor 1: de basisprocessen en activiteiten op orde brengen. Om dit te realiseren is onder meer het programma Eigentijdse ICT gestart. Dit programma is in 2023 opgestart en zorgt ervoor dat eind 2024 veel van de gestelde doelen haalbaar worden. Spoor 2: de opbouw van een nieuwe I&A- organisatie in processen en bemensing. De transformatie hiervoor is in 2022 gestart. In 2023 is een belangrijk deel van deze transformatie vormgegeven en wordt 2024 opgeleverd. Spoor 3: het formuleren van beleid en het invulling geven aan de opgave digitale transformatie die wij als organisatie hebben.
Datagedreven en datagericht werken.	Onze gemeente is begin 2023 gestart met het programma Datagedreven werken. Voor de uitvoering is een startnotitie opgesteld die bestaat uit een doorkijk naar de doelen voor de periode 2023-2026 en een uitgewerkt plan voor het jaar 2023. Via drie programmalijnen wordt dit verder uitgewerkt: 1. Programmalijn Opgaven & data. 2. Programmalijn Mens & organisatie. 3. Programmalijn Technologie & dataplatform.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Zaakgericht en digitalisering dienstverlening	Het zaaksysteem heeft een aantal producten opgeleverd om zaakgericht werken en digitale dienstverlening te ondersteunen. De herijking van het zaaksysteem is eind 2023 gestart om aan te sluiten bij de laatste ontwikkelingen.

Modernisering financiële sturing

We willen grip hebben en houden op onze financiën. Financiën zijn onlosmakelijk verbonden met het uitvoeren van de gemeentelijke taken, het voldoen aan wet –en regelgeving en het realiseren van de gemeen- telijke doelen. Dit alles doen wij in een dynamische en complexe werkomgeving. Daar hoort een moderne financiële sturing bij om actueel inzicht te hebben in de financiën. We hebben actueel inzicht in de financiele stand van zaken. Dit inzicht gebruiken we om het gesprek te voeren of we financieel op koers liggen of bij moeten sturen.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
College heeft met inbegrip van management en medewerkers actueel inzicht over financiële stand van zaken, en gaan samen het gesprek aan om tijdig te kunnen sturen op actuele ont-wikkelingen	• Oplossen bevindingen vanuit de accountantscontrole • Doorvoeren verbeteringen interne beheersingsmaatregelen bij 18 cruciale processen • Voorbereiden rechtmatigheids-verantwoording 2023 door kwalitatieve verbeteringen bij de Verbijzonderde Interne Controle

Risicomanagement

Westland is een dynamische gemeente die veel ambities en doelen wil realiseren voor inwoners en bedrijven. Risico's kunnen het behalen van die doelen in de weg staan, maar zijn onlosmakelijk verbonden met het besturen van een gemeente. Wanneer de risico's en mogelijke beheersmaatregelen bekend zijn, kunnen weloverwogen besluiten worden genomen om de gemeentelijke doelen te behalen. Dat gebeurt – in lijn met de aanbevelingen van de Rekenkamercommissie – door risicomanagement organisatiebreed en op alle niveaus onderdeel te maken van de werkprocessen. Risicomanagement ondersteunt daarmee het bestuur en de organisatie bij het realiseren van de doelen.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Risico's en bijbehorende beheersmaatregelen zijn integraal onderdeel van weloverwogen besluitvorming en de uitvoering daarvan	• We actualiseren periodiek de risico's waarbij naast financiële schade ook oog is voor risico's die niet in getallen zijn uit te drukken. De wijze van actualiseren van de risico's ontwikkelt zich. Het afgelopen jaar hebben we de risico's geactualiseerd voor alle thema's (onder meer gebiedsontwikkeling en sociaal domein) vanuit verschillende vakdisciplines. • De aanbevelingen van de Rekenkamer worden uitgevoerd aan de hand van diverse actielijnen. Risicomanagement is onderdeel van de invulling van de sturingsrollen. Daarnaast is er een handleiding risicomanagement opgeleverd en worden er trainingen gegeven. • Frauderisicomanagement is gekoppeld aan risicomanagement. Er wordt verkend hoe de doorontwikkeling hiervan vorm kan krijgen.

Subsidiebeleid, - verordening en -regelingen

Op basis van het rekenkameronderzoek subsidieverlening wordt er subsidiebeleid vastgesteld en worden de algemene verordening en de regelingen herzien. In dit traject wordt ook gekeken naar verhuur van eigen gemeentelijk vastgoed en de huurstelling die daaraan verbonden is. Daarnaast worden de werkprocessen en het subsidievolgsysteem gemoderniseerd. Ook wordt de verantwoording van de subsidieverlening naar de Raad via een paragraaf in begroting 2024 en jaarrekening vormgegeven. Daarbij hebben we te maken met inkomende- en uitgaande subsidies. Voor inkomende subsidies worden de werkprocessen geëvalueerd en wordt aansluiting gezocht bij het nieuwe subsidievolgsysteem.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Betere juridische grondslag voor de subsidieverlening. Inzicht in verkapte subsidies	De raad heeft het Subsidiebeleid Westland en de Algemene Subsidieverordening Westland 2024 vastgesteld. Daarnaast heeft het college de Nadere Subsidieregels Westland vastgesteld. Ook is er gestart met het huurprijzenbeleid voor het gemeentelijk vastgoed dat in 2024 verder wordt uitgewerkt. Het huurprijzenbeleid valt niet onder het subsidiebeleid.
Vereenvoudiging werkprocessen en verbeteren inzicht status subsidie door het moderniseren van het subsidievolgsysteem	In 2023 is een marktverkenning gestart naar een subsidievolgsysteem voor de inkomende en de uitgaande subsidies omdat gebleken is dat het subsidieproces in de bestaande systemen niet kan worden ondergebracht. Dit wordt in 2024 verder uitgewerkt. Met de realisatie van het subsidievolgsysteem komt er ook een publiekelijk toegankelijk subsidieregister beschikbaar dat conform het subsidiebeleid iedere twee weken wordt geactualiseerd.
Verbetering rapportage subsidies aan de raad	Dit krijgt in 2024 en verder zijn beslag onder meer door een paragraaf in de begroting 2025 en een raadsinformatiebrief over het subsidieprogramma 2025. Dit is op basis van het in 2023 door de raad vastgestelde Subsidiebeleid.

Klachtenmanagement gedragingen en inhoud

Behandeling van klachten van inwoners en bedrijven over gedragingen of nalaten van (een medewerker van) gemeente Westland. Met als maatschappelijk effect dat zij zich gehoord voelen en dat wij ons blijven verbeteren.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Realiseren van een beter digitaal klachten-systeem	In 2023 is een digitaal klachtensysteem in gebruik genomen. Alle klachtafhandeling (Hoofdstuk 9 Awb) verloopt via dit systeem. Het draagt bij aan een zorgvuldige en tijdige afhandeling van klachten.
Aanstellen gemeentelijke ombudsman	In 2023 zijn verschillende scenario's in beeld gebracht. Dat heeft niet geleid tot de aanstelling van een gemeentelijke ombudsman.
Goed en optimaal lopend klachtenproces van de gemeente Westland	Het klachtenproces is geoptimaliseerd. Daarbij is er aandacht voor een persoonlijke benadering van de indieners.

Inspraak en participatie

Inwoners kunnen actief meedenken over beleid en hebben inspraak. Dat kan op verschillende niveaus: informeren, raadplegen en adviseren tot co -produceren en meebeslissen. Participatie draagt bij aan gedra- gen (maatschappelijke) initiatieven en versterkt het contact tussen de gemeente en haar inwoners.

Met de invoering van de omgevingswet hebben inspraak en participatie een steviger positie gekregen.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Beleid dat beter aansluit op de behoeften van inwoners	• We hebben de zichtbaarheid rondom de plannen van de gemeente vergroot. • We hebben ruimte geboden voor en het organiseren van participatiemomenten. • Bij steeds meer projecten is participatie een vast onderdeel van de besluitvorming geworden.
Draagvlak onder inwoners voor beleid groeit	We zijn gestart met het zichtbaar maken van de resultaten van inspraak- en participatietrajecten.
Het wederzijds vertrouwen vergroten door direct contact tussen gemeente en inwoners	We evalueerden en optimaliseerden participatietrajecten. Ook is het platform OpenStad ingericht waardoor er in de toekomst uniformiteit en herkenbaarheid van participatietrajecten voor de gemeente en haar inwoners ontstaat.

Governance verbonden partijen

Wij maken gebruik van verbonden partijen (VP) waarvoor de wettelijke kaders anders zijn dan de door de raad vastgestelde kaders. In deze kaders is opgenomen hoe het college de VP beheert en hoe aan de gemeenteraad wordt gerapporteerd. Zie verder de paragraaf Verbonden partijen.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Rechtmatige besluitvorming	De besluitvorming vond plaats in verschillende vergaderingen waarin de betrokken partijen (deelnemers) aanwezig waren. De governance speelde hierbij een belangrijke rol. Dit betekent dat er een goed bestuurlijk proces is, waarbij er regels en procedures zijn die nageleefd worden.
Behoud aandeelhouderswaarde	Het bewaken van de aandeelhouderswaarde heeft plaatsgevonden via de bestuurlijke vergaderingen dan wel via de tussentijdse rapportages of de jaarrekening.
Dividendontvangsten volgens meerjarenraming	De dividendontvangsten in het boekjaar zijn overeenkomstig de begroting na wijziging. Zie ook het financieel overzicht bij de paragraaf verbonden partijen van de gemeente.
Doelmatige organisaties	We beoordeelden de verbonden partijen roulerend actief. Dit is opgenomen in het beleidskader Governance Verbonden partijen uit 2017 dat is vastgesteld door de gemeenteraad.
Risico-inschatting en risicomanagement	Ook in 2023 maakten we twee keer per jaar een risico-inschatting van verbonden partijen. Het gaat hierbij om het in kaart brengen van mogelijke financiële risico's die voortvloeien uit de verbonden partijen waarbij de gemeente betrokken is.
Effectief en efficiënt beheersysteem VP	De herijking van het beleidskader dat bijdraagt aan een effectief en efficiënt beheersysteem stond gepland voor 2023. Door beperkte personele capaciteit is dit niet gerealiseerd.

GEO Basisregistratie

Als bronhouder voeren wij de wettelijke verplichte werkzaamheden uit in het kader van de wetten Waardering Onroerende Zaken (WOZ) en Basisregistraties Adressen en Gebouwen (BAG), Grootschalige Topografie (BGT) en Ondergrond (BRO).

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
WOZ: algemeen oordeel Waarderingskamer uitvoering Wet WOZ handhaven op Goed (5 sterren)	Voor 2023 is het algemeen oordeel door de Waarderingskamer vastgesteld op Goed (5 sterren)
BAG: resultaat verantwoordingsrapportage EN-SIA totaalscore > 75% (=landelijke norm)	Voor 2023 is de score 92%.
BGT: resultaat verantwoordingsrapportage EN-SIA totaalscore > 75% (=landelijke norm)	Voor 2023 is de score 95%.
BRO: resultaat verantwoordingsrapportage ENSIA totaalscore > 60% (=landelijke norm).	Voor 2023 is de score 89%.
Benoemde prestatie-indicatoren (paragraaf lo-kale heffingen)	Zie de prestatie-indicatoren in de paragraaf lokale heffingen.

(Online) Communicatie en marketing

Wij zetten ons in om een open en betrouwbare gemeente te zijn. Dat doen we door inwoners, bedrijven, partners en stakeholders goed en op tijd te informeren en waar nodig erbij te betrekken. We gaan het gesprek aan en kiezen waar dat kan voor interactie, participatie en samenwerking.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Belanghebbenden - inwoners, bedrijven, instellingen – goed, begrijpelijk en op tijd informeren en waar mogelijk betrekken	We maken actief gebruik van de methode Direct Duidelijk als het gaat over taal en maken alle communicatie digitaal toegankelijk. In 2023 is de nieuwe website www.gemeentewestland.nl opgeleverd. Deze website is één van de kanalen waarmee we onze belanghebbenden bereiken. Hierop staat onze dienstverlening en belangrijkste opgaven centraal.
Taken, doelen en ambities van de gemeente zichtbaar maken voor de inwoners	Op basis van interne- en externe data zorgden we ervoor dat de meest impactvolle en/of behoeftevolle onderwerpen makkelijk vindbaar en Direct Duidelijk zijn. Er zijn nieuwe websites live gegaan zoals www.westlandwoontduurzaam.nl en www.hulpzoekerwestland.nl. Doelstelling was om zoveel mogelijk mensen gericht te bereiken zodat de inwoners die het nodig hebben de hulp kregen die ze nodig hadden.
Buitenwereld naar binnen halen gericht op de dienstverlening	Aan de hand van omgevingsanalyses richten we onze blik naar buiten en verzamelen we input en feedback van inwoners om zo de vertaling te maken naar onze binnenwereld. We hebben hiervoor informatie uit de participatietrajecten gehaald, regelmatig onderzoek onder de stakeholders verricht en verbinden de verschillende maatschappelijke opgaven aan elkaar om zo meer impact te creëren.

Inkoop

Het zorgdragen voor een rechtmatig en doelmatig inkoopbeleid en -proces met aandacht voor de lokale economie en andere maatschappelijke doelen.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Beheersen en overzicht hebben van bestaande en nieuwe contracten	De contracten worden verzameld en beheerd in een contractregistratie en beheersysteem.
Herziening Inkoopbeleid	Eind 2023 heeft de gemeenteraad het nieuwe Inkoopbeleid vastgesteld. Nieuw in dit beleid is de aandacht voor Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgericht Inkopen (MVOI).

Gegevensbescherming / Security

Het beschermen van onze gemeentelijke organisatie tegen inbreuk op de (informatie)beveiliging en datalekken. De technische en organisatorische maatregelen treffen en monitoren die noodzakelijk zijn om (persoons)gegevens te beschermen.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
In staat zijn om in geval van cybercrises te zorgen dat de (interne) dienstverlening gewaarborgd blijft	Er is een cyberincident responseplan vastgesteld. Ook is een cy- ber emergency-pakket beschikbaar met daarin artikelen waarmee het crisisteam snel aan de slag kan.
Voldoen aan de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) en Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG)	In 2023 is de jaarlijkse zelfevaluatie op de BIO (Baseline Informatieveiligheid Overheid) uitgevoerd. De BIO is een set van maatregelen waar wij als gemeente op het gebied van informatieveiligheid aan moeten voldoen. Voor de BIO geldt geen vastgesteld minimum scoringspercentage. In 2023 voldeed gemeente Westland. In 2023 heeft een externe auditor een review uitgevoerd voor de zelfevaluatie van de BIO en de AVG (Algemene Verordening Gegevensbescherming). De uitkomsten hiervan sluiten aan op ons eigen beeld van de compliance.
Bewustwording medewerkers	In 2023 hebben circa 1.000 medewerkers een verplichte training over het herkennen van phishingmails gevolgd. Met maandelijkse phishingtests hebben we de alertheid van de medewerkers gemeten. Er zijn in 2023 vier hackdemo's gehouden. Dit zijn bewustwordingsbijeenkomsten waarin medewerkers worden voorgelicht. Ook hebben alle nieuwe medewerkers in het onboarding program- ma een presentatie over informatieveiligheid en privacy aangebo- den gekregen.

Personeel & Organisatie (HRM)

Het leveren van HR-advies en ondersteuning. Daarnaast ook ontwikkelen en implementeren van een passend HR-beleid voor onze gemeentelijke organisatie in lijn met de Westlandse visie en ambities, waardoor we onze taken als lokale overheidsinstantie en werkgever zo goed mogelijk vervullen.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Adequaat adviseren en ondersteunen Bestuur en Management in de uitvoering van hun HR-taken	• HR heeft integraal geadviseerd aan het management over arbeidsvoorwaarden, rechtspositie, wet- en regelgeving en beleid. • Aanbesteding en implementatie van een digitaal E-HRM systeem waarmee managers en medewerkers zelf aanvragen en mutaties kunnen doen. Doorontwikkeling van dit systeem loopt door in 2024. • Er zijn periodieke managementrapportages verstrekt met relevante HR sturingsinformatie.
Verbeteren arbeidsmarktpositie	• Bij werving en selectie hebben wij jonge talenten kansen gegeven. Deze jongeren boden wij via lidmaatschap van de vereniging Jong Westland extra gezamenlijke activiteiten om onderlinge binding te versterken en Westland beter te leren kennen. Regionale samenwerking van jongere medewerkers wordt opgepakt in de beleidsvisie Jong Westland. • Aantrekkelijke werkgever zijn door het delen van successen en gerichte wervingscampagnes op online platforms. Dit is gecombineerd met onze aanwezigheid op banenmarkten. Ook zetten wij in op een modern en aantrekkelijk arbeidsvoorwaardenpakket.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Doorontwikkeling Talentmanagement	• Doorontwikkelen van het aanbod van trainingen, cursussen en evenementen van de Westland Academie. Ook meer ingezet op promotie van de Westland Academie. • Beleidsvisie Lerende Organisatie en doorontwikkeling Gesprekscyclus hebben even on hold moeten staan in verband met niet beschikbare capaciteit om dit op te pakken. De HR-gesprekken vinden wel plaats. • Gestart met Strategische Personeelsplanning waarbij talentontwikkeling centraal staat om de talenten en het werk voor de gemeente Westland nog beter op elkaar te laten aansluiten en zo de organisatie toekomstbestendig te maken.
Vergroten duurzame inzetbaarheid	• Arbo- en verzuimmanagement zijn geactualiseerd samen met een Risico- inventarisatie en Evaluatie. Lopende het jaar waren we genoodzaakt van arbodienst te wisselen om de gestelde doelen te bereiken. • Het opstellen en uitvoeren van een Vitaliteitsplan (duurzame inzetbaarheid) heeft even on hold gestaan in verband met niet beschikbare capaciteit om dit op te pakken.
Vergroten inzicht toekomstige personeelsbehoefte	• Een systeem van strategische personeelsplanning is aanbesteed, ontwikkeld en geïmplementeerd om zo de duurzame bezetting om alle maatschappelijke opgaven inzichtelijk te krijgen en te kunnen realiseren en is in 2023 gestart.

Invoering Wet open overheid

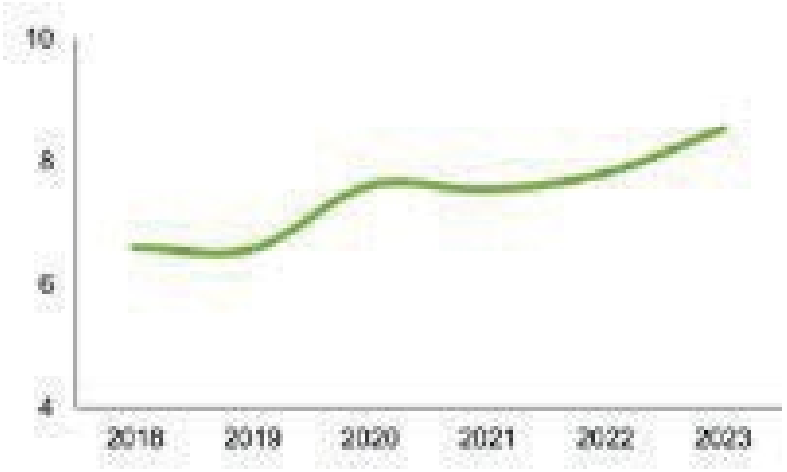
Invoering Wet open overheid.

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we hiervoor gedaan?
Passieve openbaarmaking binnen gestelde wettelijke termijnen	In 2023 is gewerkt aan een vernieuwde werkwijze voor de passieve openbaarmaking. De focus is gelegd op de verbetering van de werkprocessen en het achterliggende werk. Ca. 77% is binnen de termijnen gehaald.
Actieve openbaarmaking vanaf 1 januari 2023 op landelijk digitaal platform PLOOI	De oplevering van het digitale landelijke platform PLOOI is door het rijk uitgesteld. Actieve openbaarmaking vindt plaats op de gemeentelijke website.
Bewustwording organisatie	Met diverse campagnes en trainingen is er ingezet op vergroting van de bewustwording over de Wet open overheid in de organisatie.

Prestatie-indicatoren

Verplichte BBV-indicatoren
Formatie Bron: Gegevens Gemeente Westland
Formatie (Fte) per 1.000 inwoners.

Het aantal wettelijke taken van de gemeente neemt nog steeds toe. Hierdoor is meer formatie benodigd om deze taken uit te voeren.

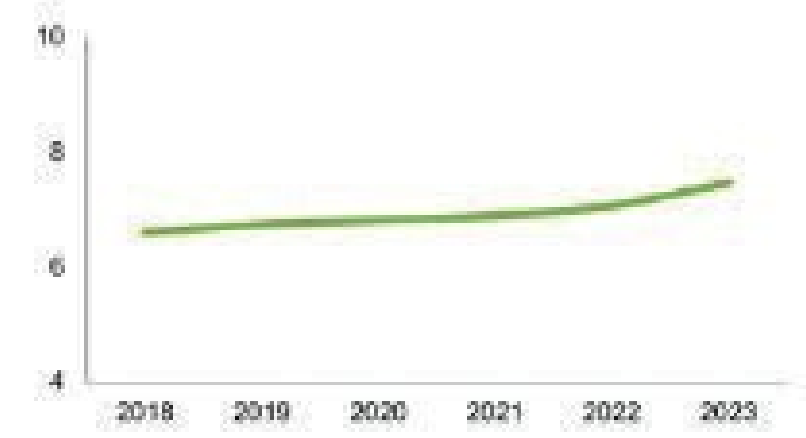

Jaartal	Westland
2018	6,61
2019	6,57
2020	7,61
2021	7,54
2022	7,81
2023	8,32

Bezetting Bron: Gegevens Gemeente Westland
Bezetting (Fte) per 1.000 inwoners
De bezetting van Westland is 7,29 per 10000 inwoners. De formatie van Westland is 8,32 per 1000 inwoners.

Hiermee zitten we al een geruim aantal jaren in vergelijking lager dan gemeenten van gelijke omvang. Het werk wordt met minder eigen capaciteit gedaan.

En een deel van de formatie (8,32 formatie t.o.v. 7,29 bezetting) kan niet worden ingevuld vanwege de krappe arbeidsmarkt. Hier worden externen op ingehuurd.

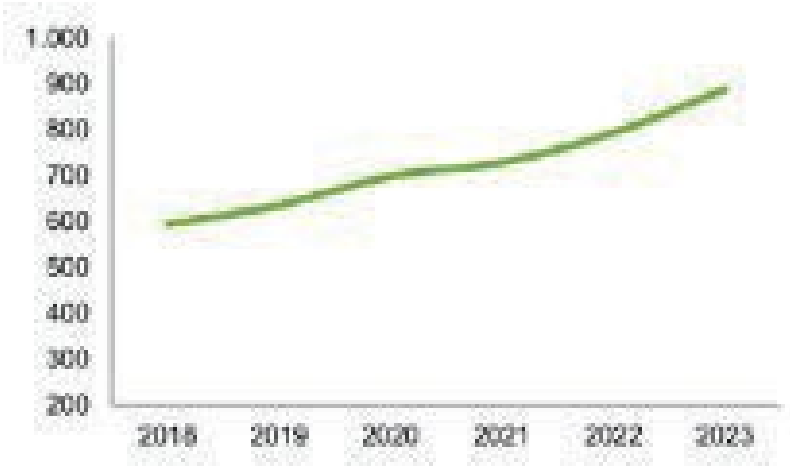

Jaartal	Westland
2018	6,60
2019	6,74
2020	6,81
2021	6,89
2022	7,06
2023	7,29

Apparaatskosten Bron: Gegevens Gemeente Westland
De totale apparaatskosten gedeeld door het aantal inwoners.

De apparaatskosten zijn sinds 2018 gestegen, onder andere door stijgende formatie (meer wettelijke taken die wij als gemeente uit moeten voeren, inzet voor uitvoering CWP 2022-2026, effect formatie op orde brengen (2018) na eerdere bezuinigingsoperaties), de daarmee samenhangende CAO-stijgingen en inflatie.

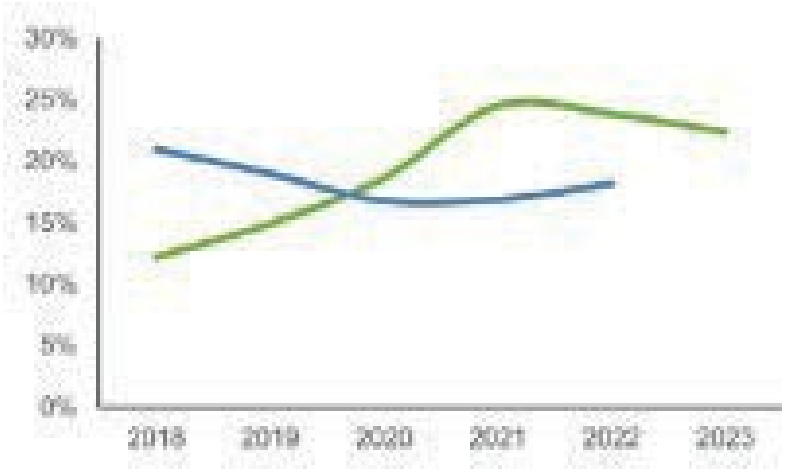
Er zijn geen landelijke vergelijkingscijfers beschikbaar maar indicatief worden de cijfers van in grootte met Westland vergelijkbare gemeenten (2022) vermeld: Zoetermeer € 965, Delft € 929, Ede € 746, Dordrecht € 1.001.

Jaartal	Westland
2018	€ 595
2019	€ 636
2020	€ 699
2021	€ 729
2022	€ 793
2023	€ 888

Externe inhuur Bron: Gegevens Gemeente Westland
Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen.

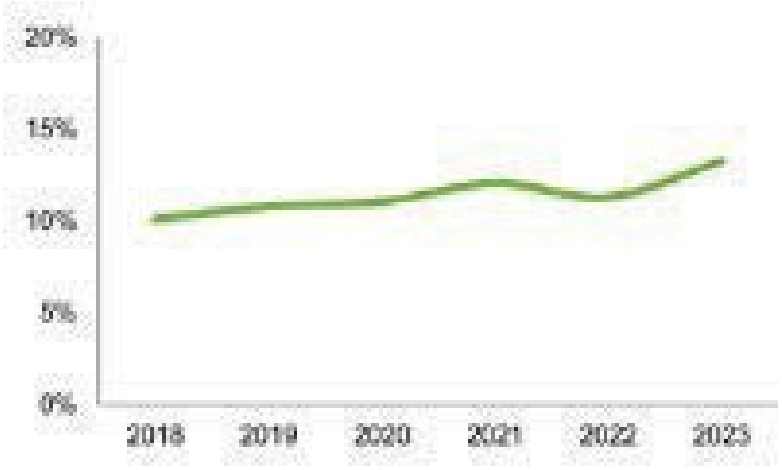
De inhuurtarieven stijgen en in 2023 zijn er op een aantal sleutelposities (2 concerndirecteuren), programmamanagers enz. externe krachten ingehuurd die marktconforme tarieven rekenen. Daarnaast is in de grafieken Formatie en Bezetting (zie hiervoor) te zien dat de bezetting nog achterblijft bij de beschikbare formatie. Dit verklaart in hoofdlijnen de afwijking van het landelijke cijfer. Overigens is vanaf 2021 wel een dalende trend ingezet in Westland, terwijl er landelijk juist een stijgende lijn is te zien.

Jaartal	Westland	100.000+ gemeenten
2018	12,2%	21,0%
2019	14,9%	19,0%
2020	18,6%	16,8%
2021	24,5%	16,9%
2022	23,9%	18,2%
2023	22,4%	n.b.

Overhead Bron: Gegevens Gemeente Westland
De totale apparaatskosten gedeeld door het aantal inwoners.

De kosten overhead zijn in 2023 toegenomen door de loonstijging in de CAO-gemeenten 2023. Daarnaast is er in 2023 sprake geweest van een aantal incidentele kostenposten die van invloed zijn op de kostenontwikkeling zoals onder andere het treffen van een voorziening verlofsparen.

Jaartal	Westland
2018	10,1%
2019	10,8%
2020	11,0%
2021	12,1%
2022	11,3%
2023	13,2%

Externe ontwikkelingen/risico's

- Aanhoudende krapte op de arbeidsmarkt.

Verbonden partijen

Er is voor gekozen om de verbonden partijen in de programma's te noemen waar de meeste beleidsmatige raakvlakken mee zijn. In dit programma zijn geen verbonden partijen opgenomen.

Kaderstellende beleidsnota's

- Sturingsconcept Maart 2021.
- Wet op OndernemingsRaden (WOR).

Wat heeft het gekost?

Opgave/product	Rekening 2022	Begroting 2023 voor wijzigingen	Begroting 2023 na wijzigingen	Rekening 2023	Saldo
Programma					
Lasten					
63. Overhead - personeel	37.402	36.318	41.279	42.018	-739
64. Overhead - huisvesting	4.305	3.920	4.156	4.243	-87
65. Overhead - facilitair	471	503	885	901	-16
66. Overhead - ICT	5.556	5.936	7.778	6.430	1.347
67. Organisatie - overig	2.778	2.305	2.898	2.784	114
68. Overhead - dekking uit investe-ring en grondexploitaties	-2.708	-3.570	-3.470	-3.571	101
	47.804	**45.412**	**53.526**	**52.806**	**720**
Baten					
63. Overhead - personeel	-1.535	-768	-768	-913	145
67. Organisatie - overig	0	-3	-3	0	-2
	-1.536	**-770**	**-770**	**-913**	**143**
	46.268	**44.642**	**52.755**	**51.893**	**862**
Mutatie Reserves					
Toevoegingen					
03. Organisatie en overhead	0	0	280	210	70
	0	**0**	**280**	**210**	**70**
Onttrekkingen					
03. Organisatie en overhead	0	0	-3.733	-3.108	-624
	0	**0**	**-3.733**	**-3.108**	**-624**
	0	**0**	**-3.453**	**-2.898**	**-554**
	46.268	**44.642**	**49.302**	**48.995**	**308**

Opgave/Product	Lasten	Baten	Saldo
Overhead Personeel	**739N**	**143V**	**594N**
a. Volgens het principe-akkoord Cao-gemeenten van 3 november 2021 kunnen medewerkers vanaf 1 januari 2022 bovenwettelijke vakantie-uren sparen. Met dit verlofsparen kunnen medewerkers passend bij hun levensfase hun bovenwettelijke vakantie-uren inzetten op een manier die aansluit bij hun persoonlijke levens- en carrièreplanning en het gemeentelijke vitaliteitsbeeld. Deze vakantie-uren verjaren niet. Dit kan gaan leiden tot verlofstuwmeren die bijvoorbeeld ingezet gaan worden om eerder met pensioen te gaan. Hiervoor is in 2022 een voorziening gevormd. In 2023 is aan de hand van de berekende openstaande bovenwettelijke uren een aanvullende storting gedaan van € 685.000 in de voorziening. Daarmee is de voorziening op peil.	685N		
b. In 2023 is de vrije ruimte voor de Werkkostenregeling (WKR) overschreden, hierover moet 80% eindheffing worden betaald.	224N		
c. De bezetting eigen personeel bleef per ultimo 2023 mede door krapte op de arbeidsmarkt met 86 FTE achter op de formatie zoals is vastgesteld in de begroting. De vacatureruimte is voor een groot deel ingevuld door externe inhuur. Doordat de kosten van externe inhuur hoger zijn dan de kosten van eigen personeel, is er een nadelig saldo van € 162.000 ontstaan op de personele lasten overhead.	162N		
d. Voordelig saldo op overige personele lasten	332V		
e. Diverse baten kleiner dan € 50.000, zoals: hogere bijdragen van derden, inkomsten uit externe detachering, vergoedingen invorderingskosten.		143V	
Overhead huisvesting	**87N**		**87N**
Door de extra kosten voor beveiliging van de gemeentepanden is er in 2023 een nadelig saldo van € 87.000 op het product huisvesting.	87N		
Overhead facilitair	**16N**		**16N**
Diverse afwijkingen kleiner dan € 50.000	16N		
Overhead ICT	**1.347 V**		**1.347 V**
De materiële kosten laten een budget overschot zien. Dit wordt vooral veroorzaakt door de lagere boekwaarden van de activa per einde boekjaar 2022 waarop werkelijke kapitaallasten 2023 gebaseerd zijn.	517V		
De kosten voor hard- en software zijn lager dan begroot. Dit wordt veroorzaakt doordat we applicatiekosten doorbelasten aan taken die direct te maken hebben met de dienstverlening aan de inwoners van Westland, zoals belastingen en documenten (paspoorten, rijbewijzen en dergelijke).	317V		
Projecten zijn in 2023 gestart en niet alle projecten zijn in 2023 afgerond. Deze projecten lopen door in 2024.	470V		
Diverse afwijkingen kleiner dan € 50.000	43V		
Overhead - overig	**114V**		**114V**

Opgave/Product	Lasten	Baten	Saldo
In 2023 zijn minder televisiediensten afgenomen, ook zijn er min- der advertenties geplaatst door Westland. Het restant bestaat uit diverse kleinere verschillen op algemene voorlichting.	71V		
Diverse afwijkingen kleiner dan € 50.000	43V		
Overhead - dekking uit investering en grondexploitaties	**101V**		**101V**
Aan de investeringen en grondexploitaties is op basis van tijd- schrijven per saldo € 100.000 meer aan ondersteunende kosten doorbelast.	101V		
Subtotaal voor bestemming reserves	**720V**	**143V**	**863V**
Mutatie reserves			
Bij de 2e voortgangsrapportage 2023 is het restant van de inci- dentele middelen voor het project Kibioo overgeheveld naar 2024. Bij deze jaarrekening blijkt dat de middelen toch zijn uitgegeven in 2023. Hierdoor komt de storting in de overhevelingsreserve te vervallen.	70V		70V
De projectkosten I&A konden gedekt worden uit de beschikba- re budgetten 2023. De onttrekking aan de bestemmingsreserve Masterplan Digitalisering is daardoor niet noodzakelijk gebleken. Het bedrag van de bestemmingsreserve daarmee blijft beschikbaar voor 2024.		615N	615N
Diverse afwijkingen kleiner dan €50.000		9N	9N
Subtotaal mutatie reserves	**70V**	**624N**	**554N**
Saldo afwijkingen programma 11 na bestemming reserves	**790V**	**481N**	**309V**

Overige verplichte informatie

De volgende informatie moet volgens BBV-regelgeving verplicht worden opgenomen in de programmabegro- ting en betreft het overzicht overhead met toelichting daarop.

Overzicht overhead

Onder de term overhead verstaan we alle ondersteunende activiteiten die nodig zijn om gemeentelijke pro- ducten en diensten te leveren (de verstrekking van een uitkering, de aanleg van wegen et cetera).

In de beleidsprogramma's nemen we alleen kosten op die betrekking hebben op het primaire proces. Alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van het primaire proces nemen we op in het taakveld 'overhead' volgens de definitie van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV).

Omschrijving rubriek	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2023 na wijziging	Realisatie 2023
Personeelskosten				
- Loonkosten	33.290	32.243	36.254	36.357
- Overige personeelskosten	3.576	4.075	5.024	5.991
- Bijdragen van derden	-1.539	-768	-768	-913
Huisvesting				
- Kapitaallasten	995	992	992	992

Omschrijving rubriek	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2023 na wijziging	Realisatie 2023
- Overige huisvestingskosten	3.354	2.928	3.164	3.237
Facilitair				
- Facilitaire kosten	485	503	605	555
ICT				
- Kapitaallasten	602	1.321	1.321	803
- Overige ICT- kosten	5.036	4.615	6.457	5.627
Subtotaal	**45.799**	**45.909**	**53.049**	**52.649**
Doorbelasting overhead aan grondexploitaties	-706	-1.075	-1.075	-706
Doorbelasting overhead aan investeringen	-2.007	-2.495	-2.395	-2.865
Totaal overhead	**43.086**	**42.339**	**49.479**	**49.078**
Reservemutaties	-5.058	-3.608	-3.453	-2.898
Saldo taakveld overhead	**38.028**	**38.731**	**46.026**	**46.180**

Toelichting tabel overhead
Personeelskosten
Deze kosten maken deel uit van het zogenoemde P -budget van de organisatie, zoals dit ook aan de orde komt in de paragraaf bedrijfsvoering. Voor een overzicht van het P-budget in 2023 verwijzen wij u naar de paragraaf bedrijfsvoering.

Materiële lasten
De verschillen op de materiële lasten worden toegelicht in de cijfermatige analyse tussen programmabegroting en verantwoording 2023 eerder in dit programma.

Reservemutaties
De verschillen op de reservemutaties worden toegelicht in de cijfermatige analyse tussen programmabegroting en verantwoording 2023 eerder in dit programma.

Toe te rekenen ondersteunende activiteiten aan Investeringen en grondexploitaties en projecten

De verschillen op de doorbelastingen overhead worden toegelicht in de cijfermatige analyse tussen programmabegroting en verantwoording 2023 eerder in dit programma.

PARAGRAFEN

LOKALE HEFFINGEN

Een belangrijke bron van inkomsten voor de gemeente zijn de lokale heffingen. Bij lokale heffingen onderscheiden we belastingen, retributies en leges. De opbrengsten van de belastingen gaan naar de algemene middelen. Dit betekent dat de opbrengsten voor alle gemeentelijke taken en voorzieningen ingezet kunnen worden. Bij retributies en leges is sprake van een tegenprestatie van de gemeente. Hierbij mogen de totale geraamde opbrengsten niet hoger zijn dan de totale geraamde kosten van de gemeente voor uitoefening van de taak.

De paragraaf Lokale heffingen gaat over de gerealiseerde inkomsten, uitgaven en de lokale lastendruk en is als volgt opgebouwd:
a. De gerealiseerde inkomsten;
b. Het beleid ten aanzien van de lokale heffingen;
c. Een overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen;
d. De lastendruk in 2023;
e. Een overzicht verstrekte kwijtscheldingen in 2023.

Geraamde inkomsten

In de onderstaande tabel staan de gerealiseerde inkomsten uit belastingen, retributies en leges.

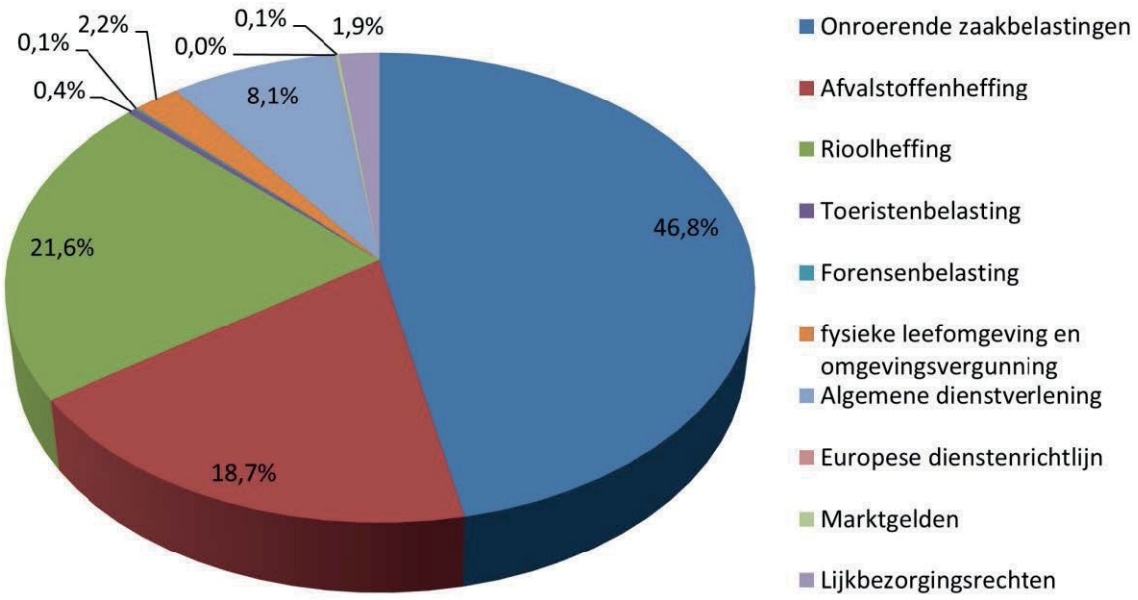
(Bedragen x € 1.000)

Geraamde inkomsten belastingen en heffingen	Geraamde inkomsten 2023 (1)	Gerealiseerde inkomsten 2023
Onroerendezaakbelastingen	35.352	35.416
Afvalstoffenheffing	14.075	14.127
Rioolheffing	16.254	16.342
Toeristenbelasting	305	307
Forensenbelasting	95	99
Leges		
Titel 1 Algemene Leges	1.694	1.696
Titel 2 Fysieke leefomgeving/Wabo	6.548	6.148
Titel 3 Europese dienstenrichtlijn	27	29
Marktgelden	100	106
Lijkbezorgingsrechten	1.534	1.475
Totaal	**75.984**	**75.745**

(1) De geraamde inkomsten 2023 zijn gebaseerd op de ramingen van de inkomsten volgens de begroting na wijziging.

Het merendeel van de inkomsten uit lokale heffingen bestaat in 2023 uit onroerende-zaakbelastingen, afvalstoffenheffing, rioolheffing en leges. De verleende kwijtschelding van de afvalstoffenheffing en rioolheffing is verminderd op de opbrengst. De inkomsten van de lijkbezorgingsrechten zijn inclusief de onttrekking aan de voorziening ter dekking van de kosten. De marktgelden zijn inclusief de inkomsten uit elektra.

De totale opbrengst van de gemeentelijke belastingen en heffingen is € 239.000 lager dan geraamd. Dit wordt met name veroorzaakt door lagere opbrengsten bij Titel 2 Fysieke leefomgeving / Wabo. Bij de desbetreffende hoofstukken wordt de meer- of minderopbrengst nader verklaard.

Figuur 1: opbouw lokale belastingen en heffingen 2023

Prestatie-indicatoren

Prestatie-indicatoren	Werkelijk Nulmeting	Werkelijk 2021	Werkelijk 2022	Werkelijk 2023	Prognose 2023
Aanvragen kwijtschelding binnen 12 weken afhandelen	100%	80%	100%	83% (1)	100%
Tijdig opleggen gecombineerde aanslagen met WOZ-beschikking					
1 maart: > 95%	96,20%	94%	95%	96%	96%
1 juni: 100%	98,30%	96%	99%	99%	98%
Bezwaren afhandelen voor:					
1 oktober: > 80%	65%	68%	71%	60%	85%
31 december: 100%	86%	93%	96%	95% (2)	99%
Reacties inwoners binnen 1 werkdag beantwoorden > 95%	93%	96%	96%	96%	96%
Automatische incasso uitbreiden tot: > 40%	40,15%	44%	44%	44%	45%
Saldo openstaande debiteuren over de laatste 6 jaar terugbrengen tot ≤ 0,50%N	1,09%	0,60%	0,56%	0,49%	0,72%

(1) In 2023 is de norm niet gehaald als gevolg van een personeelstekort.
Voor 2024 is dat inmiddels opgelost.
(2) In 2023 was er sprake van een verdubbeling van het aantal WOZ-bezwaren, grotendeels veroorzaakt door no-cure-no-paybureaus. Het afdoen van de bezwaren heeft daarom langer geduurd. In februari 2024 zijn alle bezwaren afgedaan.

Beleid lokale heffingen

Ook in 2023 zijn de loon- en overheadkosten toegerekend naar de taakvelden voor zover dit wettelijk is toegestaan. De werkelijke kosten stegen door hogere personeelslasten en door indexering van materiële kosten.

Per belastingsoort lichten we het beleid toe verderop in deze paragraaf.

Overzicht op hoofdlijnen diverse heffingen

Tarieven belangrijkste lokale heffingen

Omschrijving soort heffing	Tarieven 2022	Tarieven 2023
Onroerendezaakbelastingen (% WOZ-waarde)		
- eigenaar woning	0,0861%	0,0767%
- eigenaar niet-woning	0,2522%	0,2495%
- gebruiker niet-woning	0,1899%	0,1879%
Afvalstoffenheffing		
- eenpersoonshuishouden	€ 283,20	€ 276,72
- tweepersoonshuishouden	€ 319,80	€ 311,76
- meerpersoonshuishouden	€ 357,24	€ 348,24
Rioolheffing		
eigendom (% WOZ-waarde)		
- woning	0,0196%	0,0175%
- niet-woning	0,0438%	0,0433%
gebruik (per aansluiting)		
- eenpersoonshuishouden	€ 168,96	€ 172,92
- tweepersoonshuishouden	€ 190,68	€ 195,24
- meerpersoonshuishouden	€ 212,64	€ 217,68
- bedrijven	€ 219,12	€ 224,28

Onroerendezaakbelasting

De OZB is een belasting voor:
- De eigenaar van een woning of bedrijfspand (niet-woning);
- De huurder of gebruiker van een bedrijfspand (niet-woning).

Gemeente Westland voert de uitvoering voor de Wet waardering onroerende zaken (WOZ) volledig in eigen beheer uit. Het onroerend goed wordt elk jaar gewaardeerd voor de WOZ. Hierdoor volgt de WOZ-waarde jaarlijks de marktontwikkeling. De gemeente Westland hanteert bij herwaardering het uitgangspunt dat de tarieven conform de waardeontwikkelingen worden aangepast. De stijging van de gemiddelde WOZ-waarden van 15% is gecompenseerd door een gelijktijdige daling van het tarief woningen. Hierdoor is de waar-

deontwikkelingen van woningen niet van invloed te laten zijn op de opbrengst. De waardeontwikkeling van niet-woningen was 3,5% Ook hier zijn de tarieven gelijktijdig verlaagd. De tarieven van de OZB woningen en niet-woningen zijn naast de hiervoor genoemde correctie op de waardeontwikkeling met 2,4% verhoogd.

Gerealiseerde OZB
In 2023 is de werkelijke opbrengst € 35,42 miljoen. Dit is € 64.000 hoger dan de raming 2023.

Afvalstoffenheffing

We leggen een afvalstoffenheffing op aan inwoners voor het inzamelen van afval van huishoudens. Uitgangspunt voor de afvalstoffenheffing is dat we de inwoners de kosten laten betalen voor de inzameling van het huishoudelijk afval. De tarieven zijn 100% kostendekkend tarief en gedifferentieerd per huishoudtype. Bewoners met een inkomen tot 100% van het wettelijk sociaal minimum kunnen kwijtschelding van de afvalstoffenheffing krijgen. De tarieven van de afvalstoffenheffing zijn ten opzichte van 2022 met 2,5% verlaagd.

Afvalstoffenheffing	Realisatie baten 2023	Realisatie lasten 2023
7.3 Afval kosten taakvelden incl. (omslag)rente		12.609.800
2.1 Verkeer en vervoer kosten taakveld incl. (omslag-) rente		283.700
Inkomsten taakveld(en), excl. heffingen		-1.307.200
Netto kosten taakveld		**11.586.300**
Toe te rekenen kosten:		
0.4 Overhead incl. (omslagrente)		1.207.300
Btw		2.454.100
Opbrengst heffingen:		
7.3 Afval heffingen huishoudelijk afval	14.479.300	
7.3 Afval grofvuil	34.500	
6.3 Inkomstenregeling (kwijtschelding)	-386.800	
Totaal afvalstoffenheffing gerealiseerd	**14.127.000**	**15.247.800***
Dekkingspercentage voor onttrekking		92,6%
Onttrekking voorziening egalisatie	199.600	
Onttrekking reserve	921.200	
Totaal afvalstoffenheffing gerealiseerd	**15.247.800**	**15.247.800***
Dekkingspercentage 2023		100%
Totaal na begrotingswijziging 2023	**14.074.500**	**15.852.400**
Dekkingspercentage voor onttrekking		88,8%
Onttrekking voorziening egalisatie	743.200	
Dekkingspercentage na begrotingswijziging 2023		100%

**afrondingsverschil van €100,00*

Toelichting berekening afvalstoffenheffing:
De tarieven van de afvalstoffenheffing zijn gedaald met 2,5%. In 2023 bedroeg de werkelijke opbrengst uit heffingen € 14,1 miljoen. Dit is inclusief de opbrengsten uit grofvuil en de verrekening van de kwijtschelding. Dit is € 54.000 meer dan begroot. Dit komt met name doordat de kwijtschelding € 33.000 lager is uitgevallen dan begroot en de € 16.000 meeropbrengst grofvuil.

De toerekenbare kosten voor afval bedragen € 15,2 mln. Dit is € 0,6 miljoen minder dan begroot. Ten opzichte van de 2e voortgangsrapportage is dit verschil veroorzaakt door de eindafrekening HVC 2022 en 2023 met teruggaven van in totaal € 900.000. Daar staan gestegen kosten voor het inzamelen van oud papier tegenover. Daarnaast zijn er lagere kapitaallasten als gevolg van niet gerealiseerde investeringen. Ook zijn de overheadkosten gestegen en waren de opbrengsten uit de deelstromen (kunststof en papier) lager dan verwacht.

Voorziening egalisatie afval (artikel 44 lid 2 BBV)
Opbrengsten uit de afvalstoffenheffing en bespaarde gelden als gevolg van uitgestelde werkzaamheden blijven uitsluitend voor het afvaldoel. Daarom brengen we dit onder in een voorziening. De kosten voor de afvaltaken worden gecompenseerd door een dotatie aan de voorziening artikel 44 lid 2. Opbrengsten uit de afvalstoffenheffing en bespaarde gelden zoals hierboven beschreven geven een saldo van de voorziening op 31 december 2023 is € 671.000.

Reserve Tariefegalisatie afvalstoffenheffing
Met de onttrekking van € 921.200 is de hoogte van de reserve nihil. Het voorstel is om na resultaatbestemming € 985.380 toe te voegen aan deze reserve.

Rioolheffing

De opbrengst van de rioolheffing gebruiken we alleen ter dekking van de kosten van: - Het inzamelen en transporteren van huishoudelijk en bedrijfsafvalwater en het zuiveren van huishoudelijk afvalwater; - Het inzamelen van afvloeiend hemelwater en het verwerken hiervan. En de maatregelen om structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand te voorkomen of te beperken.

Rioolheffing wordt geheven van een eigenaar en een gebruiker van een perceel. Voor het bepalen van de tarieven van de rioolheffing gelden uitgangspunten als 100% kostendekkend tarief en gedifferentieerde tarieven per huishoudtype. Bewoners met een inkomen tot 100% van het wettelijk sociaal minimum kunnen kwijtschelding van de rioolheffing krijgen. De tarieven van de rioolheffing zijn ten opzichte van 2022 met de inflatiecorrectie van 2,4% gestegen.

Rioolheffing	Realisatie baten 2023*	Realisatie lasten 2023*
7.2 Kosten taakveld Riolering incl. (omslag)rente		9.966.400
7.2 Dotatie vervangingsinvestering, artikel 44 lid 1		2.550.000
2.1 Verkeer en vervoer		283.700
2.4 Economische havens en waterwegen		847.100
Netto kosten taakveld		**13.647.200**
Toe te rekenen kosten:		
0.4 Overhead incl. (omslagrente)		2.030.600
Btw		1.827.700
Opbrengst heffingen:		
7.2 Riolering (plus areaaluitbreiding)	16.584.000	
6.3 Inkomstenregeling (kwijtschelding)	-241.900	
Totaal rioolheffing gerealiseerd	**16.342.100**	**17.505.600**

Rioolheffing	Realisatie baten 2023*	Realisatie lasten 2023*
Dekkingspercentage voor onttrekking		93,3%
Onttrekking voorziening artikel 44 lid 2	1.163.500	
Totaal rioolheffing gerealiseerd	**17.505.600**	**17.505.600**
Dekkingspercentage 2023		100,0%
Totaal rioolheffing na begrotingswijziging 2023	**16.254.400**	**17.162.200**
Dekkingspercentage voor onttrekking		94,7%
Onttrekking voorziening artikel 44 lid 2	907.800	
Totaal rioolheffing na begrotingswijziging 2023	**17.162.200**	**17.162.200**
Dekkingspercentage na begrotingswijziging 2023		100,0%

**afrondingsverschil van €100,00*

Toelichting berekening rioolheffing:
In 2023 is de werkelijke opbrengst € 16,3 miljoen. Dat is € 88.000 hoger dan de raming 2023. De meeropbrengst van rioolgebruik niet-woningen is hier de oorzaak van. Er is een vrijstelling van toepassing voor de rioolheffing voor gebruikers van een onroerende zaak met een WOZ-waarde tot € 50.000. Met name de WOZ-waarden voor opslagruimten zijn gestegen tot boven het bedrag van de vrijstelling.

De toegerekende kosten bedragen € 17,5 miljoen. Dit is € 0,3 miljoen minder dan begroot door gestegen materiële kosten.

Voorziening toekomstige rioolvervangingsinvesteringen (art. 44 lid 1d BBV)
In het tarief mogen we spaarbedragen voor toekomstige vervangingsinvesteringen worden meenemen. Deze worden als last genomen in de exploitatie en toegevoegd aan de voorziening. Met ingang van 1 januari 2017 is deze voorziening gevormd. De storting dit jaar was € 2,55 miljoen. De stand van de voorziening op 31 december 2023 is € 7,3 miljoen.

Voorziening riolering (artikel 44 lid 2 BBV):
Opbrengsten uit de rioolheffing en bespaarde gelden als gevolg van uitgestelde werkzaamheden blijven uitsluitend voor het rioleringsdoel. Dit wordt daarom ondergebracht in een voorziening. De kosten voor de watertaken worden gecompenseerd door een dotatie aan de voorziening artikel 44 lid 2. Op 31 december 2023 bedraagt de voorziening € 11,4 miljoen.

Toeristenbelasting

Dit is de belasting die wordt geheven voor het houden van verblijf met overnachting binnen de gemeente tegen vergoeding in welke vorm dan ook door personen die niet als ingezetene zijn opgenomen in de Basisregistratie Personen (BRP). Voor een eerlijke verdeling heffen we de toeristenbelasting op basis van een percentage van het “kale” overnachtingstarief. De hoogte van het tarief is een vast percentage van 5% van de overnachtingsprijs met een minimum van € 1,25 per persoon per overnachting. Het minimumbedrag dient als stimuleringsmaatregel voor de inschrijvingen van arbeidsmigranten en verzekert Westland van een basisopbrengst. Er vinden geen jaarlijkse aanpassingen plaats van het tarief, omdat de inflatie verdisconteerd is in de overnachtingsprijs. Door het heffen van een toeristenbelasting dragen ook niet-inwoners bij in de kosten van de algemene voorzieningen.

Met uitzendbureaus die in Westland arbeidsmigranten huisvesten maakten we afspraken gemaakt op welke wijze arbeidsmigranten efficiënt kunnen worden ingeschreven als ingezetenen. Als uitzendbureaus niet inzetten op inschrijving in de BRP dan kunnen aanslagen oplopen tot enkele tienduizenden euro’s (of meer) per jaar. De toeristenbelasting dient als stok achter de deur voor de uitzendbureaus bij de inschrijving van arbeidsmigranten.

Realisatie toeristenbelasting
In 2023 bedraagt de (nog te realiseren) opbrengst € 307.000. Dit is nagenoeg gelijk aan de geraamde inkomsten. De toeristenbelasting 2023 wordt pas in 2024 opgelegd aan de hand van de retour ontvangen aangiften.

Forensenbelasting

Forensenbelasting

Dit betreft een belasting die wordt geheven van degene die, zonder in de gemeente hoofdverblijf te hebben, op meer dan 90 dagen per jaar een gemeubileerde woning beschikbaar houdt. De tarieven van de forensenbelasting zijn ten opzichte van 2022 met de inflatiecorrectie van 2,4% gestegen.

Realisatie Forensenbelasting

In 2023 bedroeg de werkelijke opbrengst € 99.000. Dit is nagenoeg conform de raming.

Leges titel 1, 2 en 3

In de onderstaande tabel staan de gerealiseerde inkomsten van de leges Titel 1, 2 en 3. De tarieven van de leges zijn ten opzichte van 2022 met de inflatiecorrectie van 2,4% gestegen. Uitzondering zijn de tarieven waarvoor een wettelijk maximum geldt.

Tabel 6 Overzicht leges Titel 1, 2 en 3

Titel	Leges	Realisatie baten 2023	Realisatie lasten 2023	Dekking
1	Algemene dienstverlening	1.695.500	5.319.200	31,9%
2	Fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning	6.147.600	6.299.700	97,6%
3	Europese dienstenrichtlijn	28.800	436.300	6,6%
Totaal inkomsten leges Titel 1, 2 en 3		**7.871.900**	**12.055.200**	**65,3%**

Leges Titel 1

In de onderstaande tabel staan de gerealiseerde inkomsten van de leges Titel 1 algemene dienstverlening.

Nummer	Hoofdstuk	Baten	Lasten	Dekking
1	**Burgerlijke stand**			
	Begroting na wijziging	178.000	575.100	31,0%
	Realisatie 2023	197.700	565.200	35,0%
2	**Reisdocumenten**			
	Begroting na wijziging	720.900	1.176.600	61,3%
	Realisatie 2023	621.000	1.181.600	52,6%
3	**Rijbewijzen**			
	Begroting na wijziging	335.000	852.300	39,3%
	Realisatie 2023	386.400	845.200	45,7%
4	**Verstrekkingen uit BRP**			
	Begroting na wijziging	23.400	495.800	4,7%
	Realisatie 2023	30.700	590.500	5,2%
9	**Overige publiekszaken**			
	Begroting na wijziging	36.600	715.100	5,1%

Nummer	Hoofdstuk	Baten	Lasten	Dekking
	Realisatie 2023	33.300	645.500	5,2%
10	**Gemeentearchief**			
	Begroting na wijziging	2.600	760.400	0,3%
	Realisatie 2023	0	845.100	0,0%
11	**Huisvestingswet**			
	Begroting na wijziging	150.000	101.900	147,2%
	Realisatie 2023	137.300	108.100	127,0%
12	**Leegstandwet**			
	Begroting na wijziging	2.000	51.000	3,9%
	Realisatie 2023	2.100	53.800	3,9%
16	**Kansspelen**			
	Begroting na wijziging	1.500	26.200	5,7%
	Realisatie 2023	1.500	14.900	10,1%
17	**Telecommunicatie**			
	Begroting na wijziging	203.900	253.700	80,4%
	Realisatie 2023	225.300	246.200	91,5%
18	**Verkeer en vervoer**			
	Begroting na wijziging	38.000	64.000	59,4%
	Realisatie 2023	55.600	79.200	70,2%
19	**Diversen**			
	Begroting na wijziging	1.800	35.400	5,1%
	Realisatie 2023	4.600	143.900	3,2%
Totaal inkomsten leges Titel 1 raming 2023		1.693.700	5.107.500	32,8%
Totaal inkomsten leges Titel 1 gerealiseerd 2023		**1.695.500**	**5.319.200**	**31,9%**

Toelichting leges Titel 1:

- Hoofdstuk 2 Reisdocumenten
Vanaf 2014 hebben reisdocumenten die worden verstrekt door de gemeente een geldigheidsduur van 10 jaar in plaats van 5 jaar. De bij de eerste voortgangsrapportage begrote toename van het aantal af te geven reisdocumenten heeft zich in mindere mate voorgedaan.

- Hoofdstuk 3 Rijbewijzen
Het aantal afgegeven rijbewijzen is hoger dan op basis van de prognose van de RDW mocht worden verwacht.

- Hoofdstuk 4 Basisregistratie en personen en Hoofdstuk 9 Overige publiekszaken
De lasten en baten van Hoofdstuk 4 en Hoofdstuk 9 worden op dezelfde kostenplaats (FCL's) geboekt. Op basis van de aantallen wordt 46% (begroot 39%) toegerekend aan Hoofdstuk 4 en 54% (begroot 61%) aan Hoofdstuk 9.

- Hoofdstuk 10 Gemeentearchief
De stijging wordt met name veroorzaakt door de stijging van de overheadkosten.

- Hoofdstuk 16 Kansspelen en Hoofdstuk 19 Diversen.
De lasten van Hoofdstuk 19 worden op dezelfde kostenplaats (FCL's) geboekt als de lasten van Hoofdstuk 16 Kansspelen. Op basis van de toerekenbare uren worden de lasten naar rato verdeeld over hoofdstuk 16 en hoofdstuk 19. In totaal zijn er 120 meer aanvragen voor ontheffingen 2:10 (plaatsen van voorwerpen op of aan de openbare weg) en ontheffing geluidshinder ontvangen dan begroot. Beide heffingen vallen onder Hoofdstuk 19. De verhoging va de toerekenbare uren aan hoofdstuk 19 (werkelijk 1.068 uren t.o.v. 246 begroot) resulteert in een verhoging van de lasten.

Leges titel 2
In de onderstaande tabel staan de gerealiseerde inkomsten van de leges Titel 2 dienstverlening vallend onder leefomgeving/omgevingsvergunning.

Nummer	Hoofdstuk	Baten	Lasten	Dekking
2	Vooroverleg/beoordelen conceptaanvraag			
	Begroting na wijziging	29.000	491.200	5,9%
	Realisatie 2023	42.700	445.100	9,6%
3	Omgevingsvergunning			
	Begroting na wijziging	6.425.600	6.165.400	104,2%
	Realisatie 2023	6.067.900	5.492.500	110,5%
5	Teruggaaf			
	Begroting na wijziging	-10.400	221.100	n.v.t.
	Realisatie 2023	-10.400	147.900	n.v.t.
7	Wijziging omgevingsvergunning o.g.v. wijziging project			
	Begroting na wijziging	3.400	55.100	6,2%
	Realisatie 2023	3.400	74.200	4,6%
8	Bestemmingswijzigingen zonder activiteiten			
	Begroting na wijziging	100.000	139.100	71,9%
	Realisatie 2023	44.000	139.900	31,5%
Totaal leges titel 2 raming 2023		6.547.600	7.071.900	92,6%
Totaal leges titel 2 gerealiseerd 2023		6.147.600	6.299.700*	97,6%

**afrondingsverschil van €100,00.*

Toelichting leges Titel 2:

Opbrengsten/lasten Omgevingsvergunning
Het gerealiseerde dekkingspercentage bedraagt 97,6%, terwijl een dekking van circa 92,6% was geraamd. De lasten zijn € 772.000 lager dan geraamd. Voor het overgrote deel is dit het gevolg van lagere legesopbrengsten, waardoor minder inhuur en/of personeelsuren zijn toegerekend. In 2023 deden we voorbereidend werk voor de invoering Omgevingswet/WKB. Dit kostte veel tijd, mede door een noodzakelijke

aanpassing van de software en bijkomende gewenningsperiode. De verwachting was dat er een piek zou komen in najaar 2023 voor de aanvraag van vergunningen. Dit als gevolg van de invoering van de Omgevingswet en de onbekendheid hiermee. De piek bleef lange tijd uit, waardoor de inkomsten in oktober zijn afgeraamd. De piek in aanvragen is in december uiteindelijk toch gekomen. Omdat de aanvragen in 2024 in behandeling zijn of worden genomen, zijn de leges niet toerekenbaar in 2023.

Leges titel 3
In de onderstaande tabel staan de geraamde inkomsten van de leges Titel 3 Europese dienstenrichtlijn.

Nummer	Hoofdstuk	Baten	Lasten	Dekking
1	**Horeca**			
	Begroting na wijziging	12.000	60.400	19,9%
	Realisatie 2023	12.200	64.000	19,1%
2	**Organiseren evenementen of markten**			
	Begroting na wijziging	13.000	333.700	3,9%
	Realisatie 2023	12.200	353.900	3,4%
5	**Marktstandplaatsen en standplaatsen**			
	Begroting na wijziging	1.700	13.800	12,3%
	Realisatie 2023	4.400	18.400	23,9%
Totaal leges Titel 3 raming 2023		26.700	407.900	6,5%
Totaal leges Titel 3 gerealiseerd 2023		**28.800**	**436.300**	**6,6%**

Toelichting leges Titel 3
De producten of diensten uit Titel 3 mogen onderling niet worden verrekend (kruissubsidiëring), tenzij sprake is van een onderling verband. Hiervan is in de huidige legestabel echter geen sprake. Per product of dienst mag geen winst worden gemaakt;

Hoofdstuk 2: voor een evenement waar minder dan 100 bezoekers aanwezig zijn kan een melding volstaan als het aan de vereisten voldoet van artikel 2.25 van de APV Westland. Een evenement wordt als ‘groot’ beschouwd als er meer dan 600 bezoekers zijn, het twee of meer aaneengesloten dagen duurt of ernstige gevolgen kan hebben voor de openbare orde. Een ‘gewoon’ evenement heeft tussen de 100 en 600 bezoekers en duurt maximaal één dag. Los van het feit of er evenementen plaatsvinden of niet -wat bepalend is voor de hoogte van de inkomsten - staan er vanwege de berekeningswijze die wij momenteel hanteren altijd vaste lasten tegenover. De toerekening houdt geen rekening met daadwerkelijk bestede uren en kan daarom nu relatief hoog lijken.

Marktgelden

Onder de naam marktgelden wordt in de gemeente Westland een recht geheven voor het innemen van een standplaats op het marktterrein op de dagen en uren dat er markt wordt gehouden zoals dit in de ‘Marktverordening Westland’ is vastgesteld. De heffingsmaatstaf is het aantal strekkende meters per dagdeel dat een vaste standplaatshouder, een dagplaatshouder of een standwerker op de markt in gebruik neemt. Voor het gebruik van (kracht)stroom wordt een toeslag gerekend. Er geldt een tarief per dag, kwartaal of jaar. Het tarief per kwartaal bedraagt 90% van het dagtarief. Het jaartarief bedraagt 90% van het kwartaaltarief. Dit kan worden beschouwd als een stimuleringsmaatregel met als doel de perceptiekosten te beperken.

De tarieven van de marktgelden zijn ten opzichte van 2022 met de inflatiecorrectie van 2,4% gestegen.

Marktgelden	Realisatie baten 2023	Realisatie lasten 2023
Kosten taakveld(en) incl. (omslag)rente		107.100
Netto kosten taakveld		**107.100**
Toe te rekenen kosten:		
0.4 Overhead incl. (omslagrente)		41.200
Totale kosten		**148.200**
Opbrengst heffingen	89.900	
Inkomsten taakveld(en) excl. heffingen	1.600	
Opbrengst energie	14.200	
Totaal Marktgelden 2023 gerealiseerd	**105.700**	**148.200**
Dekkingspercentage 2023 gerealiseerd		71,3%
Totaal Marktgelden 2023 raming	**99.900**	**143.800**
Dekkingspercentage 2023 raming		69,5%

Toelichting marktgelden:
De veegkosten van de markt worden voor 50% toegerekend. Hierbij gaan we ervan uit dat niet al het vuil op het plein wordt veroorzaakt door de markten, maar dat ook sprake is van zwerfvuil.

Lijkbezorgingsrechten

We heffen lijkbezorgingsrechten voor het gebruik van de begraafplaatsen en voor de diensten die de gemeente verleent rondom de begraafplaatsen. In de Programmabegroting 2023-2026 is vastgelegd dat de tarieven van de lijkbezorgingsrechten maatschappelijk aanvaardbaar moeten zijn. De tarieven van de lijkbezorgingsrechten zijn ten opzichte van 2022 met de inflatiecorrectie van 2,4% gestegen.

Lijkbezorgingsrechten	Realisatie baten 2023	Realisatie lasten 2023
Kosten taakveld(en) incl. (omslag)rente begraafplaatsen en crematoria		2.808.800
Netto kosten taakveld		**2.808.800**
Toe te rekenen kosten:		
0.4 Overhead incl. (omslagrente)		692.800
Btw		56.100
Totale kosten		**3.557.600***
Opbrengst heffingen:		
Begraafplaatsen en crematoria	979.100	
Onttrekking voorziening ter dekking kosten	495.900	
Totaal gerealiseerd 2023	**1.475.000**	**3.557.600**
Dekkingspercentage 2023		41,5%
Totaal raming 2023	**1.534.200**	**3.123.900**
Dekkingspercentage 2023		49,1%

**afrondingsverschil van €100,00*

Toelichting berekening lijkbezorgingsrechten:
In 2023 zijn de kosten voor het taakveld begraafplaatsen en crematoria € 434.000 hoger dan begroot. Dit wordt met name veroorzaakt door een nadeel op "Begraafplaatsen en crematoria" van € 293.000. Voor de aula's, met name de aula in De Lier, zijn meer kosten gemaakt dan geraamd voor het opknappen en moderniseren. Dit was noodzakelijk om de dienstverlening op peil te houden. Een onderdeel hiervan was het aanpassen van de audiovisuele apparatuur. Inmiddels werken we aan een meer realistische begroting per aula. Verder is de overhead met circa € 110.000 hoger uitgevallen. Dit wordt veroorzaakt door indexatie op de materiele kosten en stijging van de personele lasten.

Voorziening afkoopsommen onderhoud begraafplaatsen (artikel 44 lid 2)
Op grond van het BBV is een voorziening afkoopsommen onderhoud begraafplaatsen gevormd. Hierin storten we de ontvangen afkoopsommen. Slechts een deel van deze vooruit ontvangen onderhoudskosten vallen jaarlijks vrij. De voorziening voor afkoopsommen onderhoud begraafplaatsen bedraagt per 31 december 2023 € 1,5 miljoen.

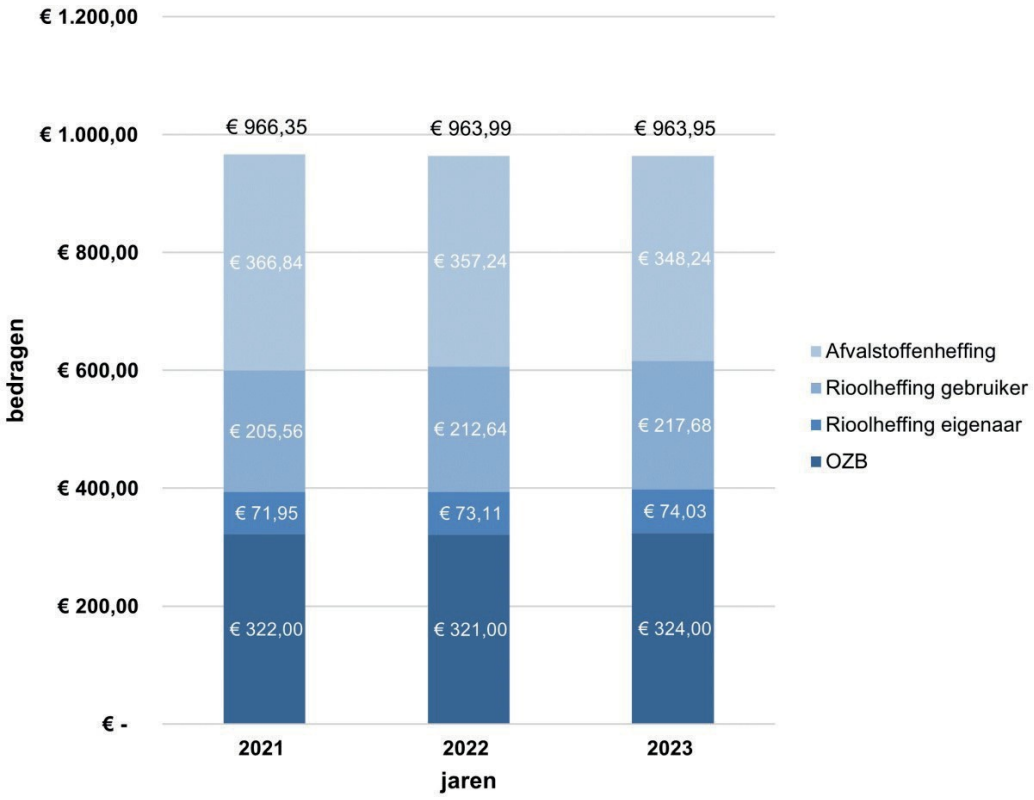
Voorziening Grafrechten (artikel 44 lid 2)
Naast de voorziening afkoopsommen onderhoud begraafplaatsen is ook een voorziening grafrechten gevormd. De grafrechten hebben ook betrekking op meerdere jaren en worden toegerekend aan de betreffende jaren. De stand van de voorziening grafrechten bedraagt per 31 december 2023 € 5,6 miljoen.

Lokale lastendruk

We bepalen de lokale lastendruk aan de hand van de ontwikkeling van de woning gebonden belastingen. Dit zijn de OZB, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. In de onderstaande tabel is de opbouw opgenomen van de lokale lastendruk in Westland voor de jaren 2021, 2022 en 2023. De ontwikkeling van de lokale lasten is gebaseerd op een gemiddelde. De feitelijke lastenontwikkeling voor een individuele inwoner kan hiervan afwijken.

Met ingang van 2020 sluiten we aan bij de gemiddelde WOZ-waarde zoals deze staat op de website van de Waarderingskamer. Voor de berekening van de lokale lastendruk bedraagt de gemiddelde waarde van een woning € 341.000 in 2021, € 373.000 in 2022 en € 423.000 in 2023. De lokale lastendruk voor een eigenaar van een woning met een meerpersoonshuishouden bedroeg in 2021 € 966,35, in 2022 € 963,99 en in 2023 € 963,95.

Figuur 2 Lokale lastendruk gemiddelde woning (2021-2023)

Kwijtscheldingsbeleid

De wettelijke regels gaan ervan uit dat een belastingplichtige een ontvangen aanslag moet betalen. Alleen in een beperkt aantal uitzonderlijke situaties verlenen we kwijtschelding. Deze kwijtschelding kan alleen worden verleend als de gemeenteraad die mogelijkheid heeft vastgesteld. De raad doet dit in het gemeentelijk kwijtscheldingsbeleid. Dit beleid bepaalt de belastingen waarvan kwijtschelding mogelijk is en de voorwaarden waaronder de kwijtscheldingsprocedure plaatsvindt. De gemeenteraad is hierbij gebonden aan landelijk voorgeschreven regels van de staatssecretaris van Financiën. Deze regels komen erop neer dat alleen inwoners met een inkomen tot ongeveer bijstandsniveau en zonder vermogen voor kwijtschelding in aanmerking komen.

Gemeente Westland hanteert ten aanzien van de normbedragen een kwijtscheldingspercentage van 100%. Voor meer informatie wordt verwezen naar de Leidraad Invordering gemeentelijke belastingen Westland.

Gemeente Westland verleent kwijtschelding voor de afvalstoffenheffing en de rioolheffing voor het gebruik van een perceel door een particulier huishouden. De gemeente gebruikt sinds een aantal jaren naar de diensten van Stichting Inlichtingenbureau. Waar mogelijk wordt dit uitgebreid. Voor een deel van de kwijtscheldingsverzoeken moet altijd een schriftelijke aanvraag worden ingediend. De gemeente blijft zoeken naar mogelijkheden om de efficiency te vergroten en de administratieve lasten te verminderen.

Omschrijving	2019	2020	2021	2022	2023
Aantal aanvragen	1.536	1.461	1.499	1.488	1.446
Waarvan:					
-Toegewezen	1.245	1.199	1.214	1.207	1.270
-Gedeeltelijk toegewezen	41	37	59	56	17
-Afgewezen	163	131	141	185	159
-Buiten behandeling gesteld*	87	94	85	40	

**Met ingang van 1 januari 2023 worden de aantallen van "buiten behandeling gesteld" toegerekend aan "afgewezen".*

WEERSTANDSVERMOGEN EN RISICOBEHEERSING

Ook de gemeente Westland heeft te maken met risico's. Het is van belang om die risico's inzichtelijk te hebben, onder andere omdat de risico's de uitvoering van beleidsdoelen nadelig kunnen beïnvloeden.

Risicomanagement

Risicomanagement

In de begroting 2023 is in het weerstandsvermogen rekening gehouden met de risico's in onderstaande tabel. De actualisatie van het risicoregister en bijbehorend weerstandsvermogen leidt in deze jaarrekening tot een aantal verschillen ten opzichte van de begroting:

- Kosten renteconversie bij externe partijen is door stijgende rentestanden niet meer actueel en komt te vervallen.
- Op basis van voortschrijdend inzicht kiezen we er voor om de structurele risico's niet langer een plek te geven in het register. Structurele risico's moeten worden opgevangen met structurele middelen, in plaats incidenteel met weerstandsvermogen. Het risico 'openeinde sociaal domein' wordt daarom verwijderd.
- De 'risico's grex deelneming OWBZ en ONW' zijn ondergebracht in een voorziening en daarom verwijderd uit het register. Door deze beheersmaatregel is er geen impact op het weerstandsvermogen en daarmee komt het risico te vervallen.
- Het risico inzake 'Liermolen Molensloot grond onder schoollocatie' is vervallen omdat de grond is overgedragen en daarmee het risico niet meer actueel is.
- We constateren dat het risico 'bijdragen derden bij grootschalige activiteiten' zich voordoet, maar dat dit niet resulteert in financiële schade. Dit risico is daarmee niet meer actueel voor het te reserveren weerstandsvermogen.
- Het schadebedrag bij 'faillissement van contractpartijen' is verhoogd op basis van ervaringen met een faillissement afgelopen jaar.

Risico's begroting 2023	Ingeschat schadebedrag	Wijziging jaarrekening 2023
Ontsluiting Maasdijk / Honderdland	€ 3.600.000	Geen
Niet geheel terughalen boete renteconversie externe partijen	€ 3.000.00	Vervallen want niet meer actueel
Sociaal domein	€ 2.900.000	Vervallen want structureel
SOK Honderdland	€ 1.800.000	Geen
Risico's grex deelneming OWBZ	€ 1.500.000	Vervallen want voorziening
Liermolen Molensloot grond onder schoollocatie	€ 700.000	Vervallen want niet meer actueel
Bijdragen derden bij grootschalige activiteiten	€ 500.000	Vervallen want geen financiële schade
Risico's grex deelneming ONW	€ 300.000	Vervallen want voorziening

Risico's begroting 2023	Ingeschat schadebedrag	Wijziging jaarrekening 2023
Liermolen Molensloot plankosten	€ 300.00	Geen
Faillissement van contractpartijen	€ 200.000	Verhoogd
Totaal	**€ 14.800.000**	

Frauderisicomanagement
We constateerden in 2023 geen fraudegevallen. Daarnaast actualiseerden we begin 2024 de frauderisico's. Een belangrijke steunpilaar van een anti-fraudeaanpak is preventie en bewustwording. Daarom is de verbinding gelegd met het integriteitsbeleid.

Risicoregister

In onderstaande tabel worden, conform beleidskader risicomanagement, de actuele kwantificeerbare risico's met een ingeschatte kans groter of gelijk aan 50% weergegeven.

Risico's met kwantificeerbare kans en schade	Ingeschat schadebedrag
Ontsluiting Maasdijk / Honderdland	€ 3.600.000
SOK Honderdland	€ 1.800.000
Faillissement van contractpartijen	€ 500.000
Liermolen Molensloot plankosten	€ 300.000
Totaal	**€ 6.200.000**

Het gewogen gemiddelde van de overige risico's (met uitzondering van de achtervangleningen) met een kans kleiner dan 50% bedraagt € 8.434.540. Dit bedrag is conform het beleidskader niet meegerekend in het te reserveren weerstandsvermogen.

In onderstaande tabel worden de voornaamste niet-kwantificeerbare (strategische) risico's weergegeven.

Risico's met niet kwantificeerbare kans en schade begroting 2023	Verantwoording jaarrekening 2023
1. Marktontwikkelingen Marktontwikkelingen zoals schaarste aan grondstoffen en prijsstijgingen, met als gevolg dat de gemeente haar ambities beperkt, niet tijdig of in z'n geheel niet kan realiseren. De omvang van de impact van deze marktontwikkelingen op de gemeente, het bedrijfsleven en de samenleving laat zich lastig voorspellen en kwantificeren.	We verwijzen u naar de paragraaf gebiedsontwikkelingen.
2. Arbeidsmarktontwikkelingen Het onvoldoende beschikbaar zijn van arbeidskrachten voor de ambtelijke organisatie, het bedrijfsleven en maatschappelijke instellingen door vergrijzing, verloop van personeel en arbeidsmarktkrapte, met als gevolg dat processen niet meer kunnen draaien en investeringen niet/niet tijdig gerealiseerd worden.	We verwijzen u naar de paragraaf bedrijfsvoering.
3. Rampen / crises Rampen laten zich lastig voorspellen en de omvang van de schade is afhankelijk van de aard van de ramp (b.v. milieuschade, klimaatschade, pandemie, ongeplande onderbreking van de bedrijfsvoering, terrorisme). Ten aanzien van de dekking van die schade is onzeker in hoeverre de financiële ondersteuning van de Rijksoverheid voldoende zal zijn.	De gemeentelijke crisisorganisatie is speelt een cruciale rol in het beheersen van noodsituaties en het beschermen van de gemeenschap.

Risico's met niet kwantificeerbare kans en schade begroting 2023	Verantwoording jaarrekening 2023
4. Ondermijning Het plotseling en vergaand toenemen van ondermijning van het openbaar bestuur en het bedrijfsleven, met als gevolg een bedreiging van de veiligheid en integriteit van Westland.	In februari 2023 is het Westlands Veiligheidsbeleid 2023-2026 vastgesteld waarin ondermijning een plek heeft.
5. Wendbaarheid en keuzes	
Binnen onze groeiende en met schaarste (financieel, ruimtelijk, arbeidscapaciteit) geconfronteerde gemeente onvoldoende in staat zijn om ons wendbaar op te stellen, de uiteenlopende belangen van partners integraal te benaderen en te managen en om (onzekere, innovatieve en inpasbare) keuzes te maken.	We verwijzen u naar het programma ruimtelijke ordening.
6. Omgevingswet In verband met landelijke besluitvorming kent de implementatie van omgevingswet nog veel onzekerheid op het gebied van procesaanpassingen, ICT/automatisering en derving van leges. Deze kosten zijn op dit moment niet met zekerheid te ramen.	Invoering is een feit en de systemen draaien. Risico niet meer actueel.

Weerstandsvermogen

Onder het weerstandsvermogen verstaan wij het vermogen van onze gemeente om financiële risico's op te vangen. Hierdoor gaan taken door en blijven doelen bereikbaar. Dit weerstandsvermogen wordt bepaald door een relatie te leggen tussen de beschikbare weerstandscapaciteit (middelen die beschikbaar zijn om niet begrote kosten te dekken) en de benodigde weerstandscapaciteit (de risico's die de gemeente loopt met een kans van 50% of hoger). De weerstandscapaciteit wordt gevormd door de middelen die beschikbaar zijn om risico's op te vangen.

Voor de gemeente Westland gelden op begrotingsbasis de volgende posten als beschikbare weerstandscapaciteit:

- Algemene reserve;
- (Een vast geoormerkt deel van de) reserve Versterking financiële soliditeit;
- Post onvoorzien.

De weerstandsratio geeft aan in hoeverre de gemeente Westland in staat is risico's op te vangen. In de Beleidsnota reserves en voorzieningen 2021 (vastgesteld in de raad van maart 2021) is in art. 2.2.8 bepaald dat wordt gestreefd met de weerstandsratio uit te komen in de bandbreedte tussen 1,0 – 1,4. Deze bandbreedte wordt als norm 'voldoende' gekwalificeerd. Tevens is in de nieuwe Beleidsnota opgenomen dat een vast geoormerkt deel van de reserve Versterking financiële soliditeit als bestanddeel van de weerstandsca- paciteit wordt gekwalificeerd.
Voor 2023 is gemeente Westland uitgekomen op € 6,2 miljoen.

Weerstandscapaciteit en -ratio

De benodigde weerstandscapaciteit berekenen we met de digitale methode. Dit staat in het beleidskader Risicomanagement bij het onderdeel weerstandsvermogen. Hierbij worden de risico's, waarvan het waarschijnlijk wordt geacht dat deze zich voordoen (kans van optreden > 50%), in volle omvang meegenomen. Op basis van de gebruikelijke methode is de benodigde weerstandscapaciteit bepaald op € 6.2 miljoen. Dit is € 8.6 miljoen lager dan in de 2023 begroting opgenomen.

Beschikbare weerstandscapaciteit
Op grond van de nu bekende gegevens kan het volgende overzicht worden gegeven:

Beschikbare weerstandscapaciteit per 31 december 2023	(bedragen x 1 miljoen)
Reservecapaciteit	
Algemene reserve	42,4
Geoormerkt deel van de Reserve financiële soliditeit	21,7

Beschikbare weerstandscapaciteit per 31 december 2023	(bedragen x 1 miljoen)
Post onvoorzien	0,1
Beschikbare weerstandscapaciteit	64,2

Weerstandsratio
Op basis van een recente actualisatie van het gemeentelijk risicoprofiel ontstaat ten aanzien van de weerstandsratio het volgende beeld:

Weerstandsratio	(bedragen x 1 miljoen)
Risico's	6,2
Benodigde weerstandscapaciteit	6,2
Aangemerkt als beschikbare capaciteit:	
Algemene Reserve en onvoorzien	42,5
Beschikbare weerstandscapaciteit	42,5
Weerstandsratio	**6,9**

Bij de berekening is afgezien van het geoormerkt deel van de Reserve financiële soliditeit van € 21,7 miljoen omdat de Algemene Reserve en de Post Onvoorzien al genoeg dekking bieden voor een uitstekend weerstandstandsratio.

De algemeen geaccepteerde norm voor het weerstandsvermogen is als volgt:

Waarderingscijfer	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	2,0 < x	Uitstekend
B	1,4 < x < 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 < x < 1,4	Voldoende
D	0,8 < x < 1,0	Matig
E	0,6 < x < 0,8	Onvoldoende
F	x < 0,6	Ruim onvoldoende

Wanneer we de ratio van de gemeente Westland voor 2023 afzetten tegen de norm, dan is er sprake van een uitstekend weerstandsvermogen.

Financiële kengetallen

In het Besluit Begroting en Verantwoording is bepaald dat in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing vijf financiële kengetallen worden opgenomen. Naast de kengetallen dient een beoordeling van de onderlinge verhouding van de kengetallen in relatie tot de financiële positie te worden opgenomen. De kengetallen en de beoordeling zijn bedoeld om raadsleden op eenvoudige wijze inzicht te geven in de financiële positie.

De kolom 'begroting 2023' bevat de cijfers uit de oorspronkelijke begroting 2023.
Het gaat om de volgende financiële kengetallen:
I.A Netto schuldquote
I.B Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen (correctie door de uitleenquote)
II Solvabiliteitsratio
III Grondexploitatie dan wel voorraadquote

IV Structurele exploitatieruimte
V Belastingcapaciteit: woonlasten meerpersoonshuishouden

Netto schuldquote

De netto-schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. De netto-schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. De eigen middelen zijn de gemeentelijke exploitatiebaten exclusief reservemutaties. De fluctuatie in baten wordt vooral veroorzaakt door de jaarlijkse verschillen in de baten met betrekking tot de bouwgrondexploitatie.

Netto Schuldquote	Werkelijk 2020	Werkelijk 2021	Werkelijk 2022	Begroot 2023	Werkelijk 2023
A Vaste schulden	342.158	319.225	314.034	276.859	320.529
B Netto Vlottende schuld	35.093	49.553	46.381	49.553	29.834
C Overlopende passiva	33.369	35.622	35.758	35.621	56.512
D Uitzettingen > 1 jaar	0	0	0	0	0
E Uitzettingen < 1 jaar	49.166	36.093	37.927	36.093	31.081
F Liquide middelen	13	148	14.173	148	377
G Overlopende activa	10.567	17.868	20.466	17.868	20.636
H Totaal baten (excl. reserves)	314.700	306.090	372.605	351.502	366.622
Netto schuldquote	**149,5%**	**114,4%**	**86,8%**	**87,6%**	**96,8%**
(A+B+C-D-E-F-G)/H * 100%					

Netto schuldquote na verstrekte leningen

Om inzicht te krijgen in hoeverre sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven. Op die manier wordt duidelijk in beeld gebracht wat het aandeel is van de verstrekte leningen en wat dit betekent voor de schuldenlast. De verstrekte leningen worden uitgedrukt in de zogenaamde uitleenquote.

(Bedragen X € 1.000)

Uitleenquote	Werkelijk 2020	Werkelijk 2021	Werkelijk 2022	Begroot 2023	Werkelijk 2023
A Verstrekte leningen	19.346	18.578	18.313	17.875	18.171
B Totaal baten (excl. reserves)	314.700	306.090	372.605	351.502	366.622
Uitleenquote (A/B)*100%	**6,1%**	**6,1%**	**4,9%**	**5,1%**	**5,0%**

De netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen wordt berekend door de uitleenquote af te trekken van de netto schuldquote.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	Werkelijk 2020	Werkelijk 2021	Werkelijk 2022	Begroot 2023	Werkelijk 2023
A Netto schuldquote	149,5%	114,4%	86,8%	87,6%	96,8%
B Uitleenquote	6,1%	6,1%	4,9%	5,1%	5,0%
Netto gecorrigeerde schuldquote (A-B)	**143,4%**	**108,3%**	**81,9%**	**82,5%**	**91,8%**

Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. De solvabiliteitsratio is het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Het eigen vermogen van een gemeente bestaat uit de reserves (zowel de algemene reserve als de bestemmingsreserves) en het resultaat uit het overzicht van baten en lasten. Landelijk geldt als norm dat de solvabiliteitsratio boven de 20% ligt.

(bedragen x € 1.000)

Solvabiliteitsratio	Werkelijk 2020	Wekelijk 2021	Werkelijk 2022	Begroot 2023	Werkelijk 2023
A Eigen vermogen	258.264	264.861	272.114	234.100	270.694
B Balanstotaal	731.674	727.289	730.306	657.215	736.263
Solvabiliteitsratio (A/B)*100%	**35,3%**	**36,4%**	**37,3%**	**35,6%**	**36,8%**

Grondexploitatie

De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. De boekwaarde van de voorraden is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop.

De voorraden kunnen als aandeel van de inkomsten worden uitgedrukt. Dat levert de voorraadquote als kengetal op.

(bedragen x € 1.000)

Grondexploitatie	Werkelijk 2020	Werkelijk 2021	Werkelijk 2022	Begroot 2023	Werkelijk 2023
A Voorraden	184.501	185.506	153.709	97.997	148.474
B Totale baten (excl. reserves)	314.700	306.090	372.605	351.502	366.622
Grondexploitatie (A/B)*100%	**58,6%**	**60,6%**	**41,2%**	**27,9%**	**40,5%**

De gemeente beschikt over grote voorraden bouwgrond en heeft voor de verwerving en ontwikkeling de nodige financieringsmiddelen moeten aantrekken. De grondverkopen bleven achter bij de begroting waardoor het kengetal hoger uitkwam.

Effectieve schuldquote	Werkelijk 2020	Werkelijk 2021	Werkelijk 2022	Begroot 2023	Werkelijk 2023
A Netto gecorrigeerde schuldquote	149,5%	108,3%	81,9%	82,5%	91,8%
B Voorraadquote	58,6%	60,6%	42,2%	27,9%	41,4%
Effectieve schuldquote (A-B)	**90,9%**	**47,7%**	**39,8%**	**54,6%**	**50,4%**

Structurele exploitatieruimte

De structurele exploitatieruimte is de capaciteit die een gemeente heeft om bijkomende structurele lasten op te vangen.

Om dit kengetal te relateren aan het overzicht van baten en lasten is het noodzakelijk om de volgende cijfers te presenteren:

(bedragen x € 1.000)

Structurele exploitatieruimte	Werkelijk 2020	Werkelijk 2021	Werkelijk 2022	Begroot 2023	Werkelijk 2023
A Structurele lasten	286.343	284.826	349.432	351.696	389.741
B Structurele baten	300.453	295.666	351.399	354.206	398.242
C Structurele toevoegingen reserves	3.793	1.810	6.365	2.357	1.675
D Structurele onttrekkingen reserves	7.174	2.340	1.468	2.360	2.307
E Totale baten (excl. reserves)	314.700	306.938	372.605	351.502	366.622
Structurele exploitatieruimte (B-A)+(D-C)/E	**5,6%**	**3,7%**	**-0,8%**	**0,7%**	**2,5%**

Belastingcap: Woonlasten meerpers. huishouden

De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Het centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) publiceert deze lasten ieder jaar in de Atlas van de lokale lasten. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB, de rioolheffing en de afvalstoffenheffing voor een woning met een gemiddelde WOZ-waarde in de gemeente. De COELO is vanaf 2021 gaan rekenen met een gemiddelde WOZ-waarde van alleen koopwoningen. Voorheen werd gerekend met een gemiddelde WOZ-waarde van koop- en huurwoningen (gelijk aan de Waarderingskamer). Dat verklaart ook de stijging van de OZB ingaande 2021. De belastingcapaciteit van gemeenten wordt berekend door de totale woonlasten meerpersoonshuishouden in jaar t te vergelijken met het landelijk gemiddelde in jaar t-1, uitgedrukt in een percentage.

(Bedragen in €)

Woonlasten meerpersoonshuishoudens	Werkelijk 2020	Werkelijk 2021	Werkelijk 2022	Begroot 2023	Werkelijk 2023
A OZB-lasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	310	364	365	369	369
B Rioolheffing voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	256	275	295	303	303
C Afvalstoffenheffing voor een gezin	283	367	357	348	348
D Eventuele heffingskorting					
E Totale woonlasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde (A + B + C – D)	849	1.066	1.017	1.020	1.020
F Woonlasten landelijke gemiddelde voor gezin t-1	740	776	811	811	904
Woonlasten t.o.v. landelijke gemiddelde jaar ervoor (E / F) x 100%	**114.7%**	**129,6%**	**125,4%**	**125,8%**	**112,8%**

Beoordeling onderlinge verhouding kengetallen

Voor een juiste beoordeling van de financiële positie van de gemeente moeten de kengetallen altijd in samenhang worden bezien. Juist gezamenlijk en in hun onderlinge verhouding geven de cijfers een goed beeld van de financiële gezondheid van de gemeente Westland.

Ten opzichte van de stand in de jaarrekening 2022 zijn de vaste schulden licht gestegen. In de begroting 2023 was juist rekening gehouden met een afname van vaste schulden door opbrengsten van geraamde grondverkopen. Dit is het gevolg van de negatieve ontwikkelingen op de vastgoedmarkt en de opgelopen rente. Ondanks de vertragingen in grondverkopen, is de Westlandse netto schuldquote met 96,8% ruim binnen de door de VNG als kritische aangemerkte richtlijn van 130% gebleven.

De eigen vermogenspositie van onze gemeente die wordt uitgedrukt in de solvabiliteitsratio is in 2023 licht hoger dan de begroting. Het eigen vermogen was ultimo 2023 ongeveer € 35 miljoen hoger dan de begroting 2023. Dit komt overeen met ongeveer 15,0%. Verhoudingsgewijs is de totale schuldpositie met 11,5% hoger dan begroot. De solvabiliteit is daardoor licht beter uitgekomen dan in de begroting 2023 verwacht. De minimale landelijke norm voor de solvabiliteitsratio is 20%. Ultimo 2023 lag de solvabiliteitsratio van onze gemeente daar met 36,4% ruim boven en kwalificeren wij als gezond.

Op grond van de overwegend positieve financiële indicatoren, concluderen wij dat in de basis de financiële positie van onze gemeente in 2023 verstevigd is. Hiermee staan we sterker voorgesorteerd voor het uitvoe- ren van toekomstige opgaves en het waarmaken van ambities van onze gemeente.

ONDERHOUD KAPITAALGOEDEREN

De gemeente beheert, onderhoudt en investeert in de openbare ruimte in wegen, groen, water, riolering en gebouwen. Dit worden kapitaalgoederen genoemd. Kapitaalgoederen hebben vaak een hoge financiële waarde en gaan een langere periode mee. Het onderhoud aan kapitaalgoederen is van groot belang om te zorgen voor een veilige, gezonde en aantrekkelijke woon- en leefomgeving voor onze inwoners. Voor een aantal zaken is wettelijk vastgelegd dat de gemeente hiervoor verantwoordelijk is, bijvoorbeeld het onderhouden van wegen en het aanleggen van riolering.

In deze paragraaf komen aan de orde: het beleidskader voor het onderhoud van de kapitaalgoederen, de financiële consequenties en de vertaling hiervan in de jaarrekening. De documenten die hierop betrekking hebben, zijn ingedeeld van strategisch tot uitvoerend niveau. Er is gewerkt met beleids- en beheerkaders en een uitvoerend programma. In onderstaande tabel is hiervan een overzicht opgenomen. Daarnaast waren er ook andere gemeentelijke beleidskaders en opgaven relevant, zoals op het gebied van klimaat-adaptatie en energie.

Onderwerp	Looptijd	Datum vastgesteld	Vastgesteld door	Cyclus
Beleidskader				
Gebiedsgericht plan	2023-2027	24 mei 2023	gemeenteraad	1x per 4 jaar
Integraal Huisvestingsplan PO, SBO, SO 2023-2038	2023-2038	14 september 2022	gemeenteraad	
Integraal Huisvestingsplan VO 2023-2039	2023-2039	11 oktober 2023	gemeenteraad	
Beheerkaders				
Beheerkader Afvalwater, hemelwater en grondwater	2018-2022	11 december 2018	gemeenteraad	1x per 4 jaar
Beheerkader Spelen 2023	2023-2027	21 november 2023	College B&W	1x per 4 jaar
Beheerkader Algemene begraafplaatsen	2018-2022	11 december 2018	gemeenteraad	1x per 4 jaar
Uitgangspuntennota vastgoedbeleid		2009	gemeenteraad	Bij nieuw beleid
Uitvoering				
Uitvoeringsplan PO, SBO, SO 2023-2026	2023-2026	23 augustus 2022	College B&W	1x per 4 jaar
Uitvoeringsplan IHP VO 2024-2027	2024-2027	5 september 2023	College B&W	1x per 4 jaar
Meerjarenonderhoudsplan gemeentelijk vastgoed			Ambtelijk	1x per jaar

Beleids- en beheerskader

Het Gebiedsgericht Plan (GGP) is een strategisch kader en geeft richting aan de ontwikkeling, inrichting, beheer en onderhoud van de openbare ruimte en het vastgoed van de gemeente Westland. Op 23 mei 2023 is het GGP 2023-2027 door de gemeenteraad vastgesteld.

Met inachtneming van de wettelijke taak om de kapitaalgoederen te beheren en te onderhouden, wordt binnen de gemeente Westland de uitvoering gecoördineerd op basis van programma's. In het strategische kader GGP 2023-2027 zijn de programma's vastgelegd die betrekking hebben op de kapitaalgoederen, na- melijk:

- Groen en Recreatie;
- Begraafplaatsen;
- Gemeentelijk vastgoed en grond (gebouwen);
- Waterhuishouding (Water en riolering);
- Infrastructuur (Boven- en ondergronds).

We hanteren bij de zorg voor de kapitaalgoederen een minimum-kwaliteitsniveau dat voldoet aan de CROW norm 'C'. In het GGP is de relatie tussen de kwaliteitsniveaus die gehanteerd worden en die van de CROW aangegeven. Het kwaliteitsniveau 'matig' in het GGP is gelijk aan het kwaliteitsniveau 'C' volgens de CROW.

Beheerkaders

Voor een aantal onderdelen is of wordt een nieuw beheerkader opgesteld om nadere uitwerking te geven aan de kernwaarden en kwaliteitsniveaus uit het GGP. In 2023 is het beheerkader Spelen vastgesteld en is er gewerkt aan een beheerkader Infrastructuur (bovengronds) en een nieuw beheerkader voor de Begraaf- plaatsen.

Uitvoeringsprogramma GGP

Het Gebiedsgericht Plan (GGP) is een strategisch kader en geeft richting aan de ontwikkeling, inrichting, beheer en onderhoud van de openbare ruimte en het vastgoed van de gemeente Westland. Op 23 mei 2023 is het GGP 2023-2027 door de gemeenteraad vastgesteld. De uitwerking van het strategisch kader wordt gemaakt in beheerkaders en in jaarlijkse beheer- en onderhoudsplannen. De uitvoering van de maatre- gelen vindt vervolgens zowel planmatig (beheer en onderhoud) als projectmatig (grootschalige en veelal complexe werkzaamheden) plaats op basis van regievoering. De (grootschalige) activiteiten in de openbare ruimte worden gepland op basis van de kwaliteit van de openbare ruimte, kernwaarden, ambities, beschik- bare middelen en waar we werk met werk kunnen maken (prioritering). Voor de integrale afhandeling van meldingen en klein onderhoud is één centraal service-cluster ingericht.

Door inspecties en schouwen wordt het werkelijke kwaliteitsniveau van de te beheren kapitaalgoederen in kaart gebracht en vergeleken met de afgesproken kwaliteitsniveaus. De kwaliteit moet minimaal voldoen aan het kwaliteitsniveau 'matig'. Zo wordt voorkomen dat er achterstallig onderhoud ontstaat. Wanneer niet voldaan wordt aan het kwaliteitsniveau dan worden de benodigde beheer en onderhoudsactiviteiten geïn- tensiveerd of het wordt als een investering in het Meerjaren Investeringsplan (MIP) opgenomen. Het MIP 2024 is op 13 december 2023 door de gemeenteraad vastgesteld.

Over het kwaliteitsniveau van de kapitaalgoederen en de bijbehorende maatregelen wordt jaarlijks gerap- porteerd in de verplichte paragrafen van de jaarrekening.

In onderstaande alinea's volgt per programma een toelichting.

Groen en Recreatie

Bij het ontwikkelen, beheer en onderhoud van het openbaar groen wordt zowel ingezet op het behoud van het aanwezige groen als op de aanleg van nieuw openbaar groen en groenstructuren. Kwalitatief onder- houden en bereikbaar groen in de dorpen, de woonwijken en het buitengebied vergroot de groenbeleving en het woongenot van bewoners. Daarnaast biedt het mogelijkheden tot recreëren en bevordert het de gezondheid. De groenblauwe verbindingsstructuur met een toegankelijk strand en goede verbindingen naar Midden-Delfland zorgt voor goede recreatie- en ontspanningsmogelijkheden. Het ontwikkelen en waar nodig versterken van de groen/blauwe structuren draagt bij aan de nabijheid van groen voor inwoners, re- creatie (zoals varen en wandelen), waterkwaliteit, waterberging, klimaatadaptatie en aantrekkelijke woon- milieus. In het programma Groen en recreatie behoren verschillende onderdelen zoals openbaar groen, speelvoorzieningen, straatmeubilair en recreatiegebieden. Deze verschillende onderdelen en het kwaliteit- sniveau hiervan worden elk kwartaal gemonitord.

Functionele en goed onderhouden speelvoorzieningen dragen bij aan een kindvriendelijke en aantrekkelij- ke woonomgeving. Met het oog op veiligheid wordt specifiek geïnspecteerd volgens de Europese normen en procedures. Op 21 november 2023 is het Beheerkader Spelen door de gemeenteraad vastgesteld. Dit is een uitwerking van het GGP 2023-2027. Dit beheerkader dient ter ondersteuning voor de werkzaamheden

van gebiedsbeheer (het beheerteam). Zij maken met behulp van dit kader o.a. de jaarlijkse onderhoudsplannen, bestekken en aanbestedingen.

In onderstaande tabel is aangegeven wat het gewenste onderhoudsniveau was voor 2023:

Tabel gewenste onderhoudsniveau: Groen en recreatie

Producten	Gewenst onderhoudsniveau GGP
Groenonderhoud	Voldoende/goed
Speelvoorzieningen	Goed
Recreatiegebieden	Voldoende

Begraafplaatsen
Voor de (her)inrichting, beheer, onderhoud en gebruik van de zes gemeentelijke begraafplaatsen binnen gemeente Westland is een uniform en toekomstbestendig beheer en gebruik het uitgangspunt. Er is in 2023 daarom gewerkt aan het opstellen van een Beheerkader Begraafplaatsen. Op 4 oktober 2023 is het concept beheerkader besproken met de gemeenteraad. Het beheerkader zal in 2024 door het college worden vastgesteld.

De bijzondere functie van de begraafplaatsen wordt benadrukt en gerealiseerd door een parkachtige inrichting en beheer van de begraafplaatsen. Begraafplaatsen kennen een rustige uitstraling en het begraven en herdenken staat hier centraal. Hieraan wordt bijgedragen door het groen in te richten op basis van deze omgevingskwaliteit. Door middel van een beeldbestek worden de begraafplaatsen onderhouden en beheerd op het afgesproken kwaliteitsniveau “goed”.

In onderstaande tabel is aangegeven wat het gewenste onderhoudsniveau was voor 2023:

Tabel gewenste onderhoudsniveau: Begraafplaatsen

Producten	Gewenst onderhoudsniveau GGP
Begraafplaatsen	Goed

Gemeentelijk vastgoed en grond (gebouwen)
De gemeente Westland heeft een omvangrijke vastgoedportefeuille die voornamelijk wordt ingezet voor het realiseren van maatschappelijke doelstellingen. De gemeente is als eigenaar verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud en de exploitatie van het vastgoed. De gemeente stuurt op een financieel gezonde, doelmatige en efficiënte vastgoedportefeuille op het gebied van exploitatie, onderhoud en investeringen. Denk hierbij aan het optimaliseren van het vastgoed gebruik, het toepassen van klimaatadaptatie bij gebouwen, het nemen van energiebesparende maatregelen of het gebruik van levensduurrekkende materialen of middelen.

Voor een deel van de vastgoedportefeuille, zoals de zwembaden, is het beheer en onderhoud contractueel geregeld met de hoofdgebruiker, de exploitant. Het in portefeuille houden van vastgoed moet een doel die- nen. Wanneer vastgoed zijn functie verliest, wordt het in principe afgestoten.

Waterhuishouding (Water en riolering)
De gemeente streeft naar een goede waterkwaliteit van het oppervlaktewater, omdat schoon water een belangrijke randvoorwaarde is voor een gezonde en aantrekkelijke woon- en leefomgeving. Om de waterkwa- liteit te bevorderen zet de gemeente samen met haar partners, zoals Hoogheemraadschap van Delfland en Provincie Zuid-Holland, onder meer in op bescherming van drinkwaterbronnen, voldoende aanbod van zoet- water en het creëren van natte ecologische zones met natuurvriendelijke oevers. Om ongezuiverde lozingen op oppervlaktewater zo veel mogelijk te beperken, worden samen met deze partners en de tuinbouwsector afspraken gemaakt over het benutten en vasthouden van hemelwater, bevorderen van circulariteit en beschermen van cruciale infrastructuur. Actief grondwaterbeheer bij ontwikkelingen in de leefomgeving helpt verontreinigingen van het grondwater in de toekomst zo goed mogelijk te voorkomen.

In 2019 is het Beheerkader afval-, hemel- en grondwater vastgesteld waar in onder andere de beheermaatregelen en omvang van de investeringen zijn opgenomen. Dit beheerkader is nog steeds leidend voor o.a. de jaarlijkse onderhoudsplannen, bestekken en aanbestedingen. De vervangingsinvesteringen zijn opgenomen in het MIP Nieuwe Stijl.

Het Westlandse rioolstelsel moet voldoen aan de vastgestelde eisen van veiligheid, namelijk kwaliteitsniveau “voldoende” in alle functiegebieden. Dit wordt vastgesteld op basis van inspecties (technische gegevens) en belevingsgegevens gebaseerd op binnenkomende meldingen. Het monitoren hiervan vindt continu plaats. Daarnaast wordt het stelsel voorbereid op toekomstige ontwikkelingen onder andere door systeem-optimalisaties en wordt afkoppelen standaard bij wijkrenovatie- en vervangingswerkzaamheden en bij nieuwe rioolaanleg, zodat overstorten (piekvervuiling) met vuilwater minder vaak plaatsvinden en de impact van overstorten op de waterkwaliteit kleiner is. Het huidige systeem is sober en doelmatig.

Waterkanten en beschoeiingen voldoen nog niet overal aan de gestelde aantrekkelijkheidseisen. Vanwege de staat van sommige beschoeiingen fungeren deze niet overal voldoende als grondkering (technisch). Hierdoor wordt de doorvaart op die locaties beperkt (beleving). Voor wat betreft de veiligheid moet door goede afvoer worden voldaan aan de kwaliteitseis “voldoende”. Door middel van meerjarenplanningen wor- den de benodigde investeringen in het MIP opgenomen. Voorts wordt doorgegaan met de insteek om, daar waar mogelijk, natuurlijke oevers aan te leggen in plaats van beschoeiingen.

In de tabel is het gewenste onderhoudsniveau voor 2023 weergegeven:

Tabel gewenste onderhoudsniveau: Waterhuishouding

Producten	Gewenst onderhoudsniveau GGP
Riool	Voldoende
Water	Voldoende/goed

Infrastructuur (Boven- en ondergronds)
Een goede aansluiting op de landelijke en internationale netwerken is essentieel voor de Westlandse economie. Verbetering van de doorstroming en het beter benutten van de parkeercapaciteit helpt de bereikbaarheid te optimaliseren voor zowel autoverkeer als fiets en openbaar vervoer. Ook de recreatieve netwerken moeten op orde zijn. Veiligheid speelt hierin een belangrijke rol. Inwoners en bezoekers moeten zich veilig in Westland kunnen verplaatsen. De toename van de verkeersintensiteiten vraagt om doelgerichte en effectieve maatregelen. De ontwikkeling van het R-net is hier een voorbeeld van. R-net is een te ontwikkelen netwerk van hoogwaardige en herkenbare bus- en tramlijnen door heel de Randstad.

Kwaliteitsniveaus van de verhardingen, belijning, bebording, verkeersregelinstallaties, bruggen, geluidsschermen en openbare verlichting worden systematisch gemonitord. De streefkwaliteiten zijn gedifferentieerd per functiegebied. Op basis van monitoring moet blijken of de kwaliteitsniveaus voldoen aan het gewenste onderhoudsniveau. In 2023 is gewerkt aan een Beheerkader Infrastructuur (bovengronds). Deze zal begin 2024 aan het college ter besluitvorming worden voorgelegd.

Er worden werkzaamheden verricht om de doelstellingen uit het Energieakkoord 2020 te halen. Conventionele lichtbronnen worden zoveel mogelijk geclusterd per gebied en worden van energiebesparende ledverlichting voorzien. Ook wordt gewerkt aan slim energiemanagement, dat zich vertaalt in het dimmen van verlichting op momenten waarbij een lager verlichtingsniveau nauwelijks merkbaar is en daardoor geen effect heeft op de (verkeers-)veiligheid.

In de tabel is het gewenste onderhoudsniveau voor 2023 weergegeven:

Tabel gewenste onderhoudsniveau: Infrastructuur

Producten	Gewenst onderhoudsniveau GGP
Verhardingen (incl. bebording en belijning)	Voldoende
Infrastructurele kunstwerken (bruggen en geluidsschermen)	Voldoende
Openbare verlichting	Voldoende
Straatreiniging	Voldoende/goed

Budgetbehoefte Gebiedsgericht plan 2023-2027
Het benodigde budget voortvloeiend uit de ambities vastgelegd in het GGP wordt per jaar gespecificeerd via het onderstaande overzicht. Naar aanleiding van (visuele) inspecties en schouwen die onderdeel uitmaken van dagelijks beheer is jaarlijks zicht op de werkelijke kwaliteitsniveaus (huidige status en omvang). De benodigde maatregelen voor het behouden en/of behalen van de gewenste streefkwaliteit kunnen enerzijds als dagelijks beheer maatregelen (exploitatiegelden) in de begroting en anderzijds als investeringsmaatregel in het MIP worden opgenomen. De jaarlijkse kosten van deze investeringen (rente en afschrijving) komen als kapitaallasten in de lopende exploitatie terug. De lasten zijn bepaald op basis van de levensduur en bijbehorende afschrijvingstermijnen.

Voor wat betreft de investeringen is het wenselijk om grip te houden op de investeringsplanning en de bijkomende effecten op de begroting. Het is van belang dat de hoeveelheid opdrachten goed aansluit bij de beschikbare capaciteit, zowel intern als extern. Dit betekent dat projecten en maatregelen getemporiseerd of geschrapt kunnen worden. Daarbij blijft het van belang integraal te werken en gemeente brede afwegingen te maken.

De producten in het GGP zijn gelijk aan de producten uit de programmabegroting. De jaarlijks benodigde exploitatiegelden voor het dagelijks beheer en onderhoud worden in de programmabegroting opgenomen:

Pr.	Omschrijving programma	Omschrijving product
8	Openbare Ruimte	Groen en Recreatie begraafplaatsen Gemeentelijk vastgoed en grond (gebouwen) Infrastructuur (Boven- en ondergronds) Waterhuishouding (Water en riolering)

FINANCIERING

De financieringsfunctie heeft betrekking op het sturen en beheersen van de financiële vermogenswaarden, geldstromen en de financiële positie van de gemeente en de hieraan verbonden risico's. De financieringsfunctie betreft de wijze waarop de gemeente financiering aantrekt ten behoeve van de uitvoering van haar (meerjaren-)programmabegrotingen en investeringsopgaven. De financieringsbehoefte wordt voor een groot deel bepaald door de investeringen die worden gedaan, in bijvoorbeeld scholen, riolering en aanleg van wegen. Maar ook het aan- en verkopen van grondposities heeft hierop grote invloed.

De wettelijke kaders waarbinnen de financieringsfunctie wordt uitgeoefend zijn bepaald in de Wet Financiering Decentrale Overheden (Wet Fido). De specifieke kaders voor de gemeente Westland zijn vastgelegd in de Financiële Verordening. Vervolgens is in het Treasury Statuut het beleid voor de financieringsfunctie verder uitgewerkt.

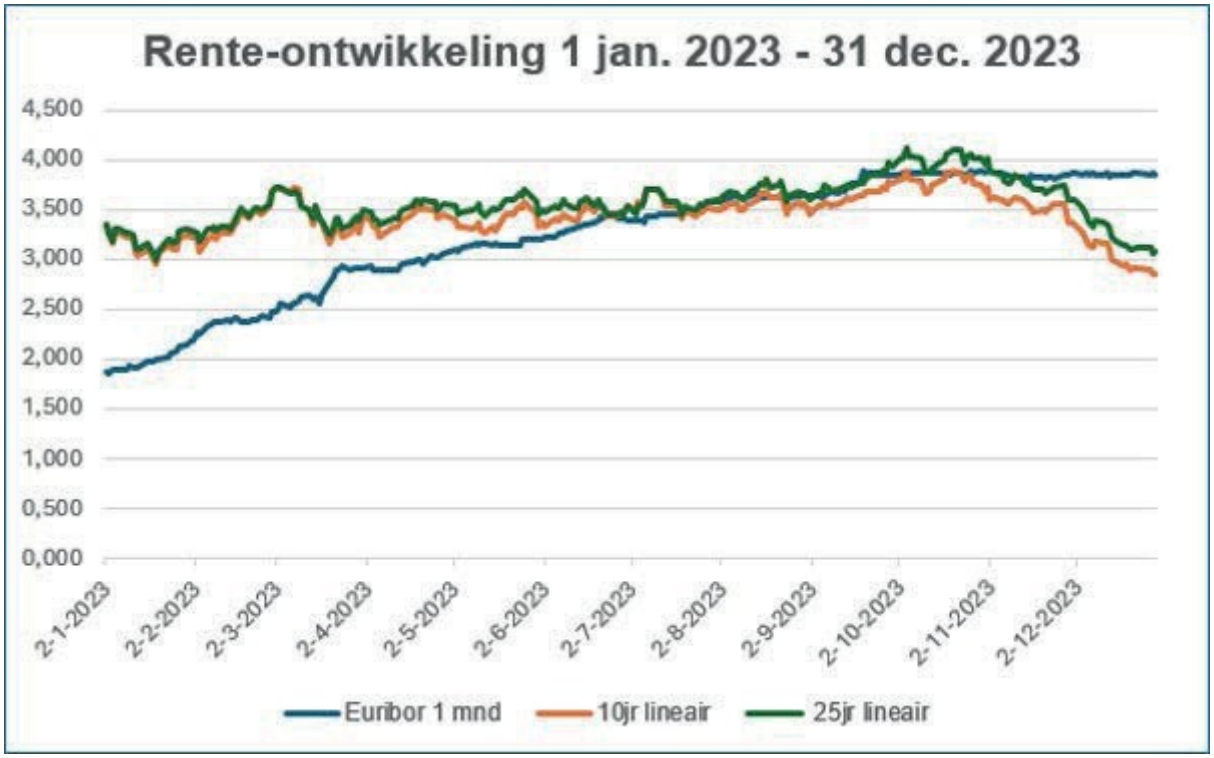
Treasuryfunctie

In de Gemeentewet en de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido) zijn de kaders gesteld voor een verantwoorde, prudente en professionele inrichting en uitvoering van de treasuryfunctie van decentrale overheden. De treasuryfunctie wordt hierbij gedefinieerd als:

Het sturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op: de financiële vermogenswaarden, de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's

De financieringsfunctie betreft daarmee de wijze waarop de gemeente financiering aantrekt ten behoeve van de uitvoering van haar (meerjaren-) programmabegrotingen en investeringsopgaven. De specifieke kaders voor de gemeente Westland zijn vastgelegd in de Financiële Verordening. Vervolgens is in het Treasury Statuut en de Beleidsregels Garanties en Borgstellingen het beleid voor de financieringsfunctie verder uitgewerkt.

Renteontwikkeling

De uitvoering van de treasuryfunctie wordt sterk beïnvloed door de ontwikkelingen op de geld- en kapitaalmarkt. Uit bovenstaande grafiek blijkt dat de korte geldmarktrente in 2023 geleidelijk is opgelopen. Dit was het gevolg van de rentestijgingen die de Europese Centrale Bank in 2023 heeft doorgevoerd om de oververhitting van de economie met bijbehorende hoge inflatie af te remmen. In die periode liep de 1 maands-euribor met circa 2% op van 1,88% naar circa 3,84%. De 10-jaars en de 25-jaars rente hebben bewogen op niveaus van tussen de 2,75% en 3,50%. Waar de 10-jaars rente in het begin van het jaar nog nagenoeg op hetzelfde niveau lag als de 25-jaars rente, liepen deze per gedurende het jaar licht uit elkaar, waarbij de 25-jaars rente uiteindelijk hoger lag dan de 10-jaars rente. Voor de lange termijn komt dit overeen met een normale (stijgende) rentecurve.

Externe financieringsmiddelen

Het aangaan van leningen maakt het mogelijk om de wenselijke ontwikkelingen in de samenleving te realiseren.

De schuldpositie ultimo 2022 was € 313 miljoen en deze is in 2023 gestegen naar € 320 miljoen.

(Bedragen x € 1 miljoen)

Ontwikkeling langlopende leningen	2023
Saldo per 1 januari	313
Aflossingen	-53
Financieringsbehoefte	60
Saldo per 31 december	320
Mutatie lange schuldpositie	**7**

In 2023 hebben we de volgende uitgangspunten gehanteerd bij het aangaan van financiering:
- De gemeente financiert zich vrijwel volledig op basis van totaalfinanciering
- De langlopende schuld bestaat voornamelijk uit lineaire leningen
- De financieringsbehoefte wordt deels met korte termijn leningen ingevuld (binnen de wettelijke kaders)

Voor het aantrekken van zowel de langlopende als kortlopende financiering was een renteniveau begroot van 3,50%. Ondanks dat de rente op kasgeldleningen aan het einde van het jaar hoger was dan op de langlopende leningen, hebben we willen voorkomen dat we op langere termijn over-liquide raken, wanneer er teveel langlopende leningen zouden worden aangetrokken. De korte termijn schommelingen in de financieringsbehoefte zijn daarom met kasgeldleningen ingevuld.

(Bedragen x € 1 miljoen)

Rentekosten	2023
Langlopende leningen	4,5
Kortlopende financiering	0,5
Totale rentekosten 2023	**5,0**

Leningen zijn deels direct aangetrokken bij geldgevers, maar ook via geldmakelaars. Geldgevers zijn van oudsher vaak banken, zoals BNG Bank en NWB Bank. Via geldmakelaars hebben gemeenten ook toegang tot geldverstrekkers uit de publieke sector. In 2023 is er voor € 50 miljoen aan langlopende leningen aangetrokken bij provincies.

Renteresultaat en rekenrente

We hanteerden de berekeningswijze voor het renteresultaat zoals in de begroting is toegelicht.

(Bedragen x € 1.000)

Renteschema	
A. Externe rentelasten over de korte en lange financiering	5.241
B. Externe rentebaten	-547
Totaal door te berekenen externe rente	**4.694**
C.1 Rente grondexploitatie die moet worden doorberekend	-1.476
C.2 Rente van projectfinanciering	-187
Saldo door te berekenen rente	3.031
D.1 Rente over eigen vermogen	4.408
D.2 Rente over voorzieningen (op basis van contante waarde)	187
E. Aan taakvelden toe te rekenen omslagrente	7.626
F. Werkelijk aan taakvelden toegerekende omslagrente	6.077
Renteresultaat op taakveld treasury	-1.549

Rentepercentage over externe financiering: 1,51%;
Rentepercentage grondexploitatie: 0,95%;
Omslagpercentage: 1,3%

Wettelijke normen

Kasgeldlimiet

In de Wet Fido is bepaald dat een gemeente niet meer van korte financiering (looptijd één jaar of korter) gebruik mag maken dan de geldende kasgeldlimiet. Deze bepaling is opgenomen om te voorkomen dat wanneer de rente oploopt, er grote herfinancieringen moeten plaatsvinden tegen hogere renteniveaus. Deze limiet wordt vastgesteld op 8,5% van het begrotingstotaal van het betreffende jaar. De limiet voor 2023 bedroeg € 33 miljoen, zijnde 8,5% van het begrotingstotaal van € 389 miljoen. In 2023 is de kasgeldlimiet niet overschreden.

(Bedragen x € 1 miljoen)

Kasgeldlimiet 2023	Q1	Q2	Q3	Q4
Gemiddelde vlottende schuld	12	28	14	20
Kasgeldlimiet	33	33	33	33
Ruimte (+) / Overschrijding (-)	**21**	**5**	**19**	**13**

Renterisiconorm

Niet alleen het volume dat kort geleend mag worden is aan een limiet gebonden. Ook het bedrag van jaarlijkse aflossingen op langlopende leningen waarover een gemeente renterisico mag lopen is gemaximeerd. Hiermee voorkomen we dat een onverwachte stijging van de kapitaalmarktrente direct leidt tot grote stijgingen in onze jaarlijkse rentelasten. Deze renterisiconorm is binnen de Wet Fido bepaald. De norm bedraagt 20% van het begrotingstotaal en is voor 2023 € 78 miljoen. Het renterisico op langlopende leningen is voor 2023 binnen de gestelde norm gebleven.

(Bedragen x € 1 miljoen)

Renterisico 2023	
Begrotingstotaal	389
Percentage renterisiconorm	20%
Renterisiconorm	78
Renterisico op vaste schuld	53
Ruimte (+) / Overschrijding (-)	**25**

Schatkistbankieren

In de wet Fido staat een bepaling over het verplicht schatkistbankieren voor decentrale overheden. Reden voor de invoering van het verplicht schatkistbankieren is het beheersen van de overheidsschuld en het re- duceren van het financiële risico voor decentrale overheden. Schatkistbankieren betekent dat deelnemers de middelen die zij (tijdelijk) niet nodig hebben voor de uitoefening van hun publieke taken en verantwoor- delijkheden – met andere woorden hun overtollige middelen – aanhouden in de schatkist.

De ondergrens van het verplichte schatkistbankieren is 2,0% van het begrotingstotaal. In 2023 houdt dat in dat er maximaal een saldo van € 8 miljoen buiten schatkistbankieren mag worden aangehouden. Wij hebben ervoor gekozen dat de BNG het saldo boven de € 0,5 miljoen automatisch afroomt. Daardoor blijven we binnen de gestelde norm. Over creditsaldi op de rekening bij de schatkist ontvangen wij de door het Ministerie van Financiën vastgestelde credit rentevergoeding.

Uitgezette geldleningen

Westland heeft een beperkte portefeuille uitgezette leningen. De belangrijkste leningen zijn de startersleningen, die voornamelijk via SVN lopen. Daarnaast is er nog een aantal personeelshypotheken en zijn er nog enkele oude uitstaande leningen met een kleine restant hoofdsom die zijn verstrekt aan woningcorporaties. Het risico op deze leningen is zeer klein. In het totaal gaat het ultimo 2023 om een bedrag van € 18 miljoen.

Verstrekte garanties en borgstellingen

Naast leningen verstrekt Westland garanties op leningen van derden die bij banken zijn aangetrokken. Hiermee neemt de gemeente het debiteurenrisico dat de bank loopt over. Wanneer de geldnemer niet betaalt, wordt de gemeente op de garantie aangesproken. Garanties worden uitsluitend verstrekt op financiering van maatschappelijke projecten, wanneer het project zonder garantie niet financierbaar is.

Er zijn directe en indirecte garanties. Bij directe garanties wordt de garantie direct aan de bank gericht die de lening heeft verstrekt. Indirecte garanties worden verstrekt aan een waarborgfonds, dat op haar beurt de lening richting de bank garandeert. Het grootste waarborgfonds is het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Het fonds garandeert leningen van woningcorporaties. Gemeenten nemen een achtervangpositie in, als extra dekking voor het fonds, voor het geval het fondsvermogen op enig moment niet toereikend zou zijn. In dat geval moet een gemeente liquiditeit aan het fonds verstrekken in de vorm van een achtergestelde, renteloze lening. Het risico dat gemeenten lopen bestaat uit het renterisico. Er worden renteloze leningen verstrekt, deze moeten door de gemeenten tegen marktrentes worden aangetrokken. Ultimo 2023 had Westland een bedrag van € 326 miljoen als achtervangpositie.

Ultimo 2023 had Westland een uitstaand bedrag van € 93 miljoen voor direct gewaarborgde geldleningen. In 2023 is er één garantie verstrekt aan Stichting Juliana Sportpark voor een bedrag van € 1,5 miljoen voor een bancaire lening. In 2023 is de totale hoofdsom van de direct door de gemeente gewaarborgde leningen afgenomen met de aflossingen van de opgenomen geldleningen.

BEDRIJFSVOERING

In Westland is het prettig wonen, ondernemen en recreëren. We stimuleren, faciliteren en initiëren de nodige opgaven om dat te behouden en te versterken. Zoals op het gebied van bouwen en wonen, vergroening, kwaliteit van de openbare ruimte, vitale kernen, mobiliteit, energietransitie, klimaat-adaptatie, veiligheid en het sociaal domein. Hiervoor is een gemeentelijke organisatie nodig die resultaatgericht, snel, wendbaar en modern is. Inwoners, het bestuur, bedrijven en instellingen verwachten snelle en betrouwbare dienstverlening. Om dit te bereiken werken we aan een professionele en duurzame organisatie met eenzelfde bedrijfsvoering. In deze paragraaf en samen met het programma 11 Organisatie/overhead schetsen we hoe we hier in 2023 invulling aan hebben gegeven.

In 2023 waren er geen corona beperkingen meer waardoor de organisatie op een normale manier kon functioneren.

De inrichting van deze paragraaf is gebaseerd op de desbetreffende BBV-notitie: sturen en beheersen van de bedrijfsprocessen zijn niet de primaire verantwoordelijkheid van de raad maar van het college. De raad moet zich wel een oordeel kunnen vormen over de inrichting en het functioneren van de bedrijfsvoering.
We gaan eerst in op onderdelen van bedrijfsvoering en daarna op de stand van zaken rond de verbeterop- drachten in het kader van de organisatieontwikkeling.

Personeel en organisatie

Personeel en organisatie
We moeten als organisatie extra inspanningen blijven leveren om mensen aan ons te binden en te behouden. Er is een aanhoudende krapte op de arbeidsmarkt. Daarnaast zijn de beschikbare mensen bijna allemaal volledig ingezet en stellen zij hogere eisen. Het dienstverband van medewerkers bij organisaties wordt steeds korter. Ook zijn de competenties waarover een medewerker moet beschikken veranderd. De maatschappij is flink in beweging. Wetgeving en taken worden complexer en de inwoner is mondiger. Medewerkers willen steeds meer een bijdrage leveren aan de maatschappij en willen zichzelf tegelijkertijd ontwikkelen. De balans tussen werk en privé wordt steeds belangrijker. We hebben hier meer ruimte voor gemaakt door hybride werken, afspraken rondom vervroegd uittreden (RVU), leren en ontwikkelen en duurzame inzetbaarheid (denken in mogelijkheden) .

(Uitdagend) werkgeverschap
Om in deze tijd een uitdagend werkgever te zijn, is al een uitdaging op zich. Dat start bij de wijze van werven. De focus is verschoven naar het zoeken van nieuw talent op basis van vaardigheden en competenties en minder op harde kennis en werkervaring. In 2023 hebben mensen tijdens de banenmarkt bij World Horti Center op een laagdrempelige manier kennis gemaakt met onze organisatie. We organiseerden kennismakingsmomenten zodat geïnteresseerden op een informele wijze de teams van Westland leerden kennen. Met specifieke wervingsacties hebben we lastig vervulbare vacatures onder de aandacht gebracht.

Het binden en boeien van nieuwe medewerkers blijft onze aandacht houden. We hebben het onboardingstraject voor de nieuwe medewerkers uitgebreid en verdiept waardoor er goed geïnvesteerd wordt in binding met collega's en in zorgvuldige inwerktrajecten. Ons onboardingstraject heeft landelijk een extra vermelding gekregen van het A&O fonds (Top 10 onboardingsvoorbeelden | A&O fonds Gemeenten (aeno.nl)). We ondersteunen het continue leren en ontwikkelen van medewerkers door het bieden van opleidingsmogelijkheden. En met de inzet van talentencoaches die adviseren bij brede persoonlijke ontwikkelvraagstukken van medewerkers.

Naast de thema's resultaatgericht en wendbaarheid kreeg leren en ontwikkelen een belangrijke plaats. Daarbij wordt ieders talent gestimuleerd en gewaardeerd. In juni 2023 zijn we gestart met Strategisch Personeelsplanning. Talentontwikkeling staat hierin centraal om de talenten en het werk binnen onze organisatie nog beter op elkaar aan te sluiten. Zo maken we de organisatie toekomstbestendig. De eerste intakes en sessies legden een goede basis om beeld te krijgen wat de resultaten en doelen voor de komende jaren moeten zijn, aansluitend op de strategische organisatievisie.

Om scherp te blijven op verbeteringen van de organisatie nemen we de feedback van uitstromende medewerkers structureel op in managementrapportages. Hier zijn in 2023 verbeteracties uitgekomen. Met als doel om nieuwe medewerkers een realistisch beeld te schetsen van de functies, de begeleiding door buddy's te verbeteren en het inwerktraject te verlengen om beter vinger aan de pols te kunnen houden.

Garantiebanen
Als werkgever bieden we mensen met een beperking graag een kans op de arbeidsmarkt door bij ons aan de slag te gaan. Op dit moment hebben wij 12 medewerkers in dienst met een doelgroep indicatie. Samen vervullen zij 12,54 garantiebanen binnen de Wet Banenafspraak. Het tijdelijk volledig thuiswerken van de afgelopen jaren zorgden voor een negatieve invloed op de realisatie van de garantiebanen bij Westland. Het eerder gestelde doel van 33 garantiebanen (23,43 fte) in 2023 is niet gerealiseerd en is daarom bijgesteld naar 24 garantiebanen (circa 17 fte) voor het einde van 2024.

Inmiddels wil het kabinet de regels voor de banenafspraak en de quotumregeling simpeler maken. De quotumheffing is opgeschort tot in ieder geval 1 januari 2026. Onderdeel van het wetsvoorstel is omzetting van de quotumheffing naar een realisatiebonus van € 5.000 (Plannen kabinet vereenvoudiging banenafspraak en quotumregeling | Werken met arbeidsbeperking | Rijksoverheid.nl).

Formatie en loonsom
In de loonbegroting 2023 is rekening gehouden met 902 FTE formatie. In tegenstelling tot de jaren tijdens corona is er in 2023 geen beroep meer gedaan op een calamiteitenbudget. De ontwikkeling van de loonkosten is weergegeven in de volgende tabel.

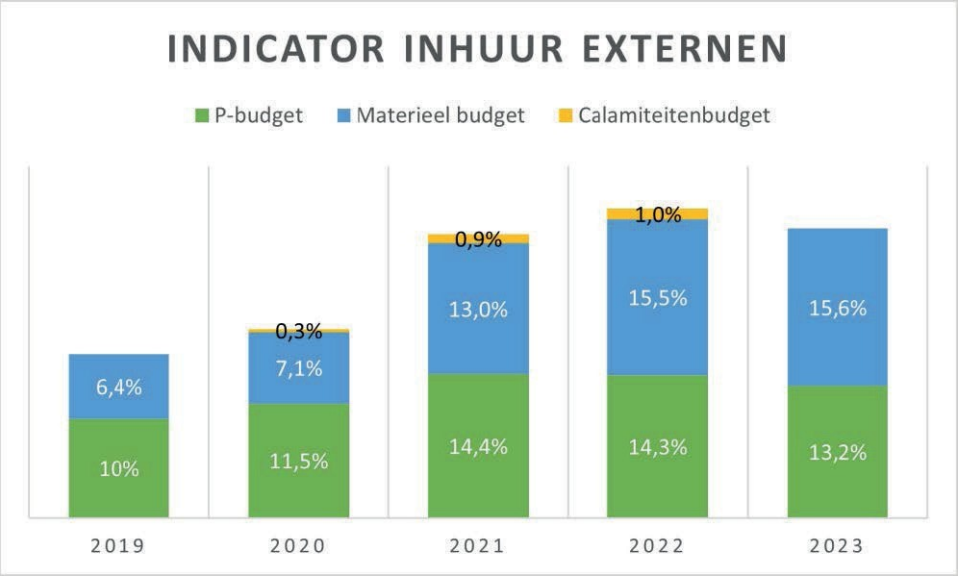
Ontwikkeling loonkosten (bedragen x € 1.000)	Rekening 2022	Primitieve begroting 2023	Begroting 2023 na wijziging	Rekening 2023
Loonsom organisatie	€ 66.246	€ 68.957	€ 82.642	€ 74.959
Aantal FTE organisatie (formatie)		902	965	
Aantal FTE organisatie (bezetting)	814			879
Gemiddelde loonsom per FTE	€ 81	€ 76	€ 86	€ 85

Het verschil tussen de primitief begrote loonsom en de begrote loonsom na wijziging is te verklaren door de in 2023 ingegane nieuwe CAO en de formatiestijging. Ten opzichte van de primitieve begroting 2023 is de formatie in de loop van 2023 toegenomen met 63 FTE. Het grootste gedeelte hiervan is bekostigd uit de stelpost 'versterken organisatie' die met de begroting 2023-2026 is opgenomen.

De bezetting is in 2023 toegenomen van 814 FTE naar 879 FTE. Dat is in totaal een stijging van 65 FTE. Tegenover de beschikbare formatie ultimo 2023 is er een onderbezetting van 86 FTE. Ook in 2023 bleef het lastig om de vacatures te vervullen. Vooral in de gespecialiseerde vakgebieden ICT, Financiën, Ruimtelijke ordening en het Sociaal domein. Een deel van de vacatures is ingevuld met externe inhuur zoals toegelicht in de paragraaf externe inhuur.

Externe inhuur
De inhuurkosten ten laste van het P-budget zijn in 2023 procentueel lager dan in 2022. Verder stijgt de inhuur ten laste van materiële budgetten licht, met 0,1 procentpunt ten opzichte van 2022. Zoals eerder vermeld deden we in 2023 geen beroep op inhuur via een calamiteitenbudget. De inhuur is toe te schrijven aan de krappe arbeidsmarkt, minder beschikbaar personeel, toenemende vergrijzing en betere arbeidsvoorwaarden bij profit organisaties. Daarnaast hebben we in 2023 te maken gehad met nieuwe uitdagingen zoals de energiecrisis, tekort aan woningen, crisisopvang Oekraïners, gewijzigde wet- en regelgeving en overige extra taken. Deze extra taken kunnen niet gestapeld worden op het al volle werkpakket van onze eigen medewerkers. Dat betekent dat hiervoor vaak externe expertise of vervanging nodig is. Het college kiest ervoor om voorrang te geven aan het op peil houden van de dienstverlening.

Begrote loonsom	Inhuur t.l.v. p-budget	% loonsom	Inhuur t.l.v. materieel budget	% loonsom
€ 82.642	€ 10.766	13,2%	€ 12.885	15,6%

Informatievoorziening en automatisering

De manier waarop inwoners, bedrijven en overheid met elkaar communiceren en gegevens uitwisselen, is sterk in ontwikkeling naar de toekomst toe. We willen een moderne dienstverlener zijn en snelle ontwikkelingen in onze dienstverlening steeds toepassen. Om dit in goede banen te leiden is een wendbare, goed geïnformeerde en proactieve I&A-organisatie nodig. In 2019 is de ontwikkeling van deze I&A-organisatie ingezet. In 2022 maakten we een doorstart met deze ontwikkeling na het stoppen van de samenwerking met gemeente Leidschendam-Voorburg. Deze ontwikkeling vanaf 2022 noemen we de transformatie van I&A. Hiervoor is in 2023 de eerste aanzet gegeven; verdere vormgeving vindt plaats in 2024. Dan zal ook scherp zijn wat de precieze impact is op de dienstverlening, de organisatie en de daarbij passende middelen. Het doel is om gebruikers op een voorspelbare manier te ondersteunen zodat zij optimaal hun werk kunnen doen in een steeds meer digitale informatiesamenleving.

Realisatie van deze visie wordt in samenhang en in parallel uit te voeren sporen omschreven:
Spoor 1: de basisprocessen en activiteiten op orde brengen
Spoor 2: de opbouw van een verbeterde I&A organisatie in processen en bemensing
Spoor 3: het formuleren van beleid en invulling geven aan de opgave digitale transformatie die wij als gezamenlijke organisatie hebben.

Wat hebben we gedaan?
In 2022 zijn we begonnen aan de benodigde activiteiten om invulling te geven aan deze sporen. Deze activiteiten lopen door in de periode 2023 en 2024. Eind 2024 verwachten we de in de drie sporen opgenomen activiteiten af te ronden en de beoogde effecten van de inspanningen te evalueren. De tussenstand in 2023 ziet er als volgt uit:

- Het doel is dat eind 2024 het volwassenheidsniveau van de beheerorganisatie verder is gestegen als randvoorwaarde voor meer procesgericht, voorspelbaar, betrouwbaar en doelgericht werken. Op een schaal van 1 tot 5 is inmiddels vastgesteld dat de I&A organisatie nog wel een weg te gaan heeft om op niveau 3 te komen. De stand van eind 2023 is ongeveer een niveau 2. Belangrijk om te weten hierbij is dat het kunnen functioneren op een hoger niveau dan 2 ook afhankelijk is van de omgeving waarin I&A actief is. In een interne klant - leverancier relatie zoals een gezamenlijk dienstverleningsproduct aan bijvoorbeeld een inwoner, zal het samengestelde volwassenheidsniveau nooit hoger zijn dan het laagste van de 2 volwassenheidsniveaus van beide betrokken interne partijen.
- De basis is gelegd voor een moderne informatie infrastructuur (meer Cloud en SAAS based) waarmee I&A in kan spelen op veranderingen. In 2023 is de basis gelegd voor de nieuwe virtuele datacenter infrastructuur als opvolger van het eigen fysieke datacenter in het gebouw van de Laan van de Glazen stad. Deze infrastructuur maakt de digitale dienstverlening robuuster en toekomstbestendiger. Bovendien kunnen we met de nieuwe infrastructuur veel beter voldoen aan huidige en aangekondigde wetgeving. In 2023 is de basis gelegd voor deze infrastructuur die in 2024 wordt opgeleverd.

- Door middel van goed geïnformeerde en proactieve professionals kan vanuit I&A invulling worden ge- geven aan regie, kaderstelling en advisering voor de wendbaarheid en het aanpassingsvermogen van de organisatie. In 2023 zijn de eerste stappen hiervoor gezet.
- De visie vanuit I&A op digitaal, zaakgericht en datagericht werken sluit aan op gangbare ontwikkelin- gen. Zodat I&A goed voorbereid kan voorsorteren op de digitale transformatie en waarde kan leveren aan de interne gebruikers, inwoners en bedrijven. In 2023 hebben we geconstateerd dat het programma om zaakgericht werken in te voeren moet worden herijkt. Dit was nodig omdat de afgesproken doelen van het programma niet meer haalbaar waren. In 2024 wordt deze herijking gereed. Voor invoering datagericht werken is in 2022 een plan van aanpak vastgelegd. In 2023 had de programmamanager de resultaten bekend en we gebruiken deze om in 2024 met een vervolgplan te komen.
- We handhaven de stabiele continuïteit en veiligheid van onze ICT-omgeving en we ontwikkelen verder volgens actuele standaarden. In 2023 hebben we de auditbevindingen van 2022 opgepakt en omgezet in verdere verbeteringen. Een mooi voorbeeld hierbij is dat we het product Cloudflaire hebben ingezet. Dankzij dit product hebben we aantoonbaar al diverse DDOS aanvallen kunnen afslaan in 2023.

De technologieleveranciers waar I&A mee werkt, bewegen duidelijk naar de Cloud. We sluiten daarop aan en gaven hier in 2023 vorm aan Onze transformatie van een ICT- en eigen beheerfocus naar een businessgerichte focus wordt ondersteund door deze clouddiensten. I&A streeft naar een hybride verantwoorde Cloud architectuur waarmee we in de gemeentelijke ICT-dienstverlening een combinatie hanteren van 'Software as a service' SAAS, private en publieke Clouddiensten en een beperkte hoeveelheid op locatie. Deze architectuur wordt uitgevoerd via een fasegewijze planning op basis van de geïntegreerde Cloudstrategie. I&A heeft hiermee een belangrijk aantal in 2023 gezette stappen voor het bereiken van de beschreven ambitie in beeld gebracht. In 2024 wordt dit verder vormgegeven, geactualiseerd en wordt de impact bepaald.

Gegevensbescherming en security

Gegevensbescherming is de verzamelterm waaronder onze organisatie geïntegreerd beleid voert op informatiebeveiliging en privacy. Het belang en de noodzaak van gegevensbescherming nemen nog steeds toe. Er is een duidelijke toename in de dreigingen van buitenaf in de vorm van cybercrime en hackers. Ook de oorlog in Oekraïne zorgt dat de dreiging onverminderd hoog blijft.

Advisering over en toezichthouden op informatiebeveiliging en privacy zijn kerntaken van het team Gegevensbescherming. In goed overleg met de teams wordt geadviseerd over de impact op de informatiebeveiliging en privacy op onder meer wijzigingen van processen, nieuwe gegevensverwerkingen en veranderingen in systemen.

Binnen de organisatie is er veel aandacht voor bewustwording. In 2023 is door ruim 1.000 medewerkers een e-learning gevolgd over het herkennen van phishingmails. De medewerkers zijn elke maand op hun kennis getoetst door het uitvoeren van phishingtests.

Wettelijke kaders en normen

De BIO (Baseline Informatiebeveiliging Overheid) is het verplichte kader voor informatiebeveiliging waaraan we moeten voldoen. Dit normenkader helpt ons om het niveau van informatiebeveiliging binnen de organisatie steeds meer te versterken. De Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG, Europese privacy verordening) is het verplichte kader voor privacy. In 2023 implementeerden we een Information Security Management system (ISMS). Hiermee monitoren we doorlopend het niveau van compliance op zowel informatiebeveiliging als privacy. Zo krijgen en houden we het volwassenheidsniveau op het gebied van informatiebeveiliging en privacy beter in beeld. Op basis van de PDCA-cyclus (Plan-Do-Check-Act) realiseren we doorlopend verbetering. De verantwoording over gegevensbescherming sluit aan bij de P&C-cyclus.

ENSIA

Het voldoen aan kaders en normen op het gebied van informatieveiligheid (en indirect privacy) verplicht ons om daar verantwoording over af te leggen. Dit doen we op de wijze van zelfevaluaties in het kader van ENSIA (Eenduidige Normatiek Single Information Audit). Het uitgangspunt daarbij is het horizontale verantwoordingsproces aan de gemeenteraad. Dit vormt de basis voor het verticale verantwoordingsproces aan de diverse ministeries en agentschappen die een rol hebben in het toezicht op informatieveiligheid. Doel van ENSIA is ook het tijdig en accuraat opleveren van de verantwoording over DigiD en de basisregistraties Suwinet, BAG, BGT, BRO, BRP en Reisdocumenten aan de verticale toezichthouders. In 2023 hebben wij weer enkele verbeteringen doorgevoerd waardoor onze eindscore opnieuw verbeterd is.

We implementeren aandachtpunten en verbeteringen uit een vorige ENSIA -verantwoording voordat de zelf-evaluatie van het volgende jaar start.

Borging

Team Gegevensbescherming stelt periodieke rapportages en ongevraagde adviezen op. Dit ondersteunt de borging van bescherming van persoonsgegevens van klanten en de privacy van medewerkers in alle pro-

cessen. Het geeft inzicht in de mate van borging. Door het taakveld Gegevensbescherming direct bij de start van gemeentelijke projecten en nieuwe ontwikkelingen te betrekken, worden informatiebeveiliging en privacy direct in processen geborgd. Ook voor de borging zal het ISMS een grote meerwaarde hebben.

Ketensamenwerking
In 2023 is de samenwerking in ketens en met verbonden partijen versterkt. Met meer ketenpartners vindt regelmatig overleg plaats. Hierdoor weten we elkaar bij security- en privacy incidenten beter te vinden, maar er is ook kennisuitwisseling. Uiteraard hebben wij met deze partijen overeenkomsten gesloten over hoe zij in hun verwerkingen omgaan met informatiebeveiliging en privacy.

Informatiebeheer (IB)
Alles wat de gemeente Westland aan informatie verzamelt, opstelt of ontvangt valt onder het werkgebied van informatiebeheer (IB) en informatiemanagement waarbij vooral het toegankelijk maken en houden van belang is. Zo vereist wet- en regelgeving dat overheden hun informatie ‘open’ en geschikt voor hergebruik aanbieden en dat het zoveel mogelijk openbaar wordt voor alle inwoners. Tegelijkertijd moeten de privacy van personen en de veiligheid van de bewaarde informatie worden gewaarborgd. IB biedt de organisatie hiervoor beleid, kaders, randvoorwaarden en advies.

Documentaire Informatievoorziening (DIV)
DIV begeleidt en ontzorgt de organisatie met kaders en randvoorwaarden over het archiveren en geeft advies over informatievraagstukken, efficiënte procesinrichting en digitale duurzaamheid. Hierbij houden we rekening met nieuwe inrichtingsprincipes zoals ‘archiveren by design’, ‘privacy by design’ en het ‘bewaren bij de bron’. Ook controleert en monitort DIV de kwaliteit van informatie uit werkprocessen op basis van automatische controles en levert zij verbetervoorstellen en managementinformatie. Zodat managers beter kunnen sturen op het in goede, geordende en toegankelijke staat bewaren van hun informatie.

Ons huidige DMS MyCorsaNext heeft een upgrade gekregen naar de release 2023 die nog in gebruik wordt genomen. Het digitaal archief met pre- en e-depot functionaliteit is geïmplementeerd en deels ingericht.

Post- en Registratie
Team Registratie zorgt ervoor dat de centraal binnengekomen documentenstroom wordt beoordeeld en op de juiste wijze wordt vastgelegd zodat er een correcte afhandeling kan plaatsvinden. Het samenvoegen naar één team IB heeft gezorgd voor meer uniformiteit in het werk en vastlegging van de werkprocessen van dit taakveld.

HAW (Historisch Archief Westland)
Het (HAW) Historisch Archief Westland zorgt ervoor dat nu en in de toekomst de geschiedenis van Westland zo goed mogelijk gereconstrueerd kan worden aan de hand van authentieke en aanvullende informatiebronnen. Om ook de digitale informatiebronnen op een duurzaam toegankelijke wijze te bewaren, is een Digitaal Archief Depot met een pre- en e-depot functionaliteit aangeschaft.

De informatiebronnen die het HAW beheerd zijn in de studiezaal van het HAW in te zien en steeds vaker digitaal beschikbaar op het historisch informatieplatform Erfgoed Westland (samenwerkingsverband met het Westlands Museum).

Daarnaast houdt het HAW toezicht op het beheer van de wel of nog niet overgebrachte gemeentelijke informatie/archiefstukken.

Per 1 oktober 2023 hebben we een gemeentearchivaris aangesteld.

Organisatieontwikkeling en verbeteropdrachten

De onderstaande organisatieontwikkelingen en verbeteropdrachten (zoals beschreven in deze paragraaf en begrotingsprogramma 11) worden in samenhang uitgevoerd.

Opdrachtgericht werken
Werken volgens de principes uit het sturingsconcept Opdrachtgericht Werken helpt onze organisatie om een goede verbinding te maken met de leefwereld om ons heen en onze blik nog meer naar buiten te richten.

Wat hebben we gedaan?
Resultaatgericht:
- Duidelijkere prioritering en meer realistische werkpakketten voor de organisatie.
- Meer aandacht voor samenwerken op bestuurlijk en ambtelijk niveau.
- Heldere resultaatgerichte sturingslijnen benoemd en beschreven.

Wendbaarder:
- Minder intern gericht door het werk directer te koppelen aan maatschappelijke opgave.
- Minder gedetailleerde procedures en regels door meer bredere kaderstelling in onze maatschappelijke opgaven.
- Meer scherpte op de gemeentelijke rol bij maatschappelijke opgave.

Lerender:
- Beter inzicht op takenpakket voor HR-verantwoordelijken en aanpassingen doorgevoerd zodat er meer aandacht is voor HR-zaken.
- Start gemaakt met het werken met strategische personeelsplanning waardoor we het inzicht op en aandacht voor medewerkers gericht verbeteren.
- Richten op continue verbeteren van de dienstverlening.

Robuuste organisatie
Het Project Robuuste Organisatie heeft bijgedragen aan het realiseren van een organisatie die op slagvaardige wijze het nog vast te stellen collegewerkprogramma uitvoert, gericht op de personele invulling die hiervoor nodig is.

Wat hebben we gedaan?
- Formatie op orde heeft prioriteit gekregen door middel van meerdere wervingscampagnes en actief benaderen van de arbeidsmarkt. Dit vraagt blijvend aandacht.
- De uit- en instroom zijn in balans gebracht.
- Om duurzaam de grip op de bezetting te verbeteren zijn we gestart met de actualisatie van de strategische personeelsplanning. Deze wordt opgeleverd in 2024.

Procesmanagement
Het procesmanagement heeft zich doorontwikkeld naar Lean principes waarmee we de focus hebben verschoven van (tijdelijk) processen optimaliseren naar continue verbeteren met en door de organisatie.

Wat hebben we daarvoor gedaan?
- Na beëindiging van het OPEX programma hebben we deze onderdelen in 2023 verder opgepakt: alle Omgevingswetprocessen zijn in 2023 verder aangepast en ingericht volgens Lean-principes. Deze processen verlopen logisch en zijn ingericht vanuit klantperspectief met gebruik van klantreizen. Daarnaast is er differentiatie toegepast. Eenvoudige producten kunnen snel en online geregeld worden. Voor complexe zaken is er voor inwoners persoonlijk advies en maatwerk.
- Dit is terug te zien in de dienstverlening op maat voor de Omgevingswet, het bieden van nog meer digitale mogelijkheden. Ook is dit terug te zien in de vernieuwde nog meer klantgerichte website. En op Omgevingswet.overheid.nl vinden inwoners en ondernemers in één keer alle informatie die voorheen versnipperd was over meerdere websites. Niet alleen de regelgeving per locatie, maar ook een vergunning-check of het indienen van een aanvraag.
- Er is een start gemaakt met Lean-trainingen voor de eerste groep medewerkers.

Verbeteropdracht Contractmanagement
Ieder jaar kopen we verschillende soorten leveringen, werken en diensten in voor de vele werkzaamheden van het brede terrein van aandachtgebieden waar we als gemeente mee bezig zijn.

Wat hebben we daarvoor gedaan?
- De afspraken binnen deze contracten worden goed vastgelegd en de naleving wordt bewaakt. Hiervoor is een adequaat contractbeheer opgezet en ingericht.
- Het contractmanagement en bijbehorende uniforme werkwijze en samenwerking in de projectorganisatie is gericht verstrekt.
- Om het contractmanagement continue te verbeteren, besteden we structureel aandacht aan opleiden, uniformiteit in begeleiding, bewaking, (risico)beheersing, vastlegging en automatisering.

Verbeteropdracht Project- en programmamanagement
We staan als gemeente voor grote opgaven die alleen via goed project- en programmamanagement kunnen worden ingevuld.

Wat hebben we daarvoor gedaan?
- In het ruimtelijke domein is het project- en programmamanagement verder geoptimaliseerd. Het interne opleidingsprogramma is hierop afgestemd.
- Het omgevingsmanagement en samenwerking met ontwikkelaars en andere partijen vraagt continue onze aandacht.
- De sturing op planning, financiën en risico's van programma's en projecten (uit het meerjarig investeringsprogramma) is gemoderniseerd.

Rechtmatigheidsverantwoording

Met ingang van het boekjaar 2023 geeft het college een rechtmatigheidsverantwoording in de jaarrekening. Voorheen werd dit gedaan door de accountant. De accountant ziet toe op de getrouwheid van deze verklaring. We beschouwen de verantwoording als een groeimodel, waarbij we ons voor 2023 hebben gefocust op de belangrijkste risico's en kaders.

Voor de rechtmatigheidsverantwoording zijn verantwoordingsgrenzen met de gemeenteraad afgesproken op 1 juni 2021 en herbevestigd bij de vaststelling van het controleprotocol 2023 op 27 maart 2024. De toleran- tiegrens voor de rechtmatigheid is vastgesteld op 3% van de lasten inclusief dotaties aan reserves, zijnde € 12,9 miljoen voor 2023. Voor de verantwoordingsgrens geldt een bedrag van € 50.000 voor de baten en lasten en € 100.000 voor de investeringen.

De begrotingsrechtmatigheid komt op een totaalbedrag van 35,9 miljoen, waarvan 13,5 miljoen acceptabel is op basis van de financiële verordening van de gemeente. Daar komt een bedrag bij van € 4 miljoen bij voor het voorwaardencriterium en misbruik & oneigenlijk gebruik. Het totaalbedrag wat in deze paragraaf verklaard wordt komt daarmee op € 26,4 miljoen. Aangezien dit bedrag boven de tolerantiegrens ligt, geeft het college een toelichting op de onrechtmatigheden en welke maatregelen worden genomen om deze afwijkingen in de toekomst te voorkomen.

De rechtmatigheidsverantwoording heeft betrekking op drie criteria:
- Begrotingscriterium
- Voorwaardencriterium
- Misbruik en oneigenlijk gebruik criterium

In de tekst zijn de bedragen gepresenteerd op één cijfer achter de komma. Hierdoor kunnen er afrondingsverschillen ontstaan in de tellingen.

Begrotingscriterium

Dit criterium heeft betrekking op alle financiële beheershandelingen die ten grondslag liggen aan de baten en de lasten en ook aan de balansposten. Zij dienen tot stand te zijn gekomen binnen de grenzen van de geautoriseerde begroting en hiermee samenhangende programma's. Ook dient gekeken te worden naar de beschikbaar gestelde investeringskredieten en hun uitnutting.

Programma's

Er is sprake van te verklaren overschrijding (meer dan € 50.000) van de lasten bij de programma's 9 en 10. Op de programma's 1, 3 en 6 is sprake van een onderschrijding van de baten. Voor een toelichting op deze afwijkingen wordt verwezen naar de betreffende programma's.

Programma	Overschrijding lasten	Overschrijding baten
Programma 1: Ruimtelijke ordening		€ 0,2 mln.
Programma 3: Gebiedsontwikkeling		€ 18,7 mln.
Programma 6: Openbare orde en veiligheid		€ 0,1 mln.
Programma 9: Politiek en bestuur	€ 0,8 mln.	
Programma 10: Financiën en algemene dekkingsmiddelen	€ 0,2 mln.	

Programma 1

Er zijn ten opzichte van de 2e Voortgangsrapportage minder leges ontvangen dan was verwacht op basis van de bijgestelde begroting. Dit is niet tijdig gemeld aan de gemeenteraad.

Programma 3

De onderschrijding is vooral het gevolg van een latere afname van de grond uit de grondbank van OBWZ dan was voorzien. Omdat dit niet tijdig met de raad is gecommuniceerd is er sprake van een onrechtmatigheid.

Programma 6

Het niet uitgegeven deel van de ontvangen rijksbijdrage voor Weerbare sierteelt is als vooruit ontvangen bedrag op de balans geboekt, waardoor het voor de exploitatie budgettair neutraal is.

Programma 9
Er is sprake van een overschrijding op de algemene kosten van het college en een hogere dotatie aan de voorziening wachtgeld wethouders. Ook is er een overschrijding van het beschikbaar gesteld budget voor verkiezingen en externe betrekkingen.

Programma 10
De overschrijding op dit programma wordt veroorzaakt door een lagere doorbelastingen naar de andere programma's als gevolg van een lagere financieringsbehoefte in combinatie met achterblijvende investeringen.

Beheersmaatregelen
Om te zorgen dat bovenstaande onrechtmatigheden in de toekomst niet meer voorkomen gaat het college scherper letten op de verwerking van inkomsten en bijstelling daarvan. Daarnaast overweegt het college om de verwerking en vaststelling van het Meerjarenperspectief Gebiedsontwikkeling te koppelen aan de P&C planning. Ook een eindejaarsbrief met de laatste ontwikkelingen van dat jaar kan helpen om de raad in kennis te stellen van mogelijke onrechtmatigheden.
Investeringen
Ten aanzien van de investeringen zijn er bij 42 van 218 investeringen overschrijdingen van het beschikbare krediet geconstateerd. Dit gaat om een totaalbedrag van 15,6 miljoen, waarvan € 13,1 miljoen acceptabel is op grond van artikel 26 lid 3 van de financiële verordening. Resteert een onrechtmatigheid van 2,6 miljoen.

De verplaatsing van de gronden van de Gantelhof van de grondbank naar de materiele vaste activa, totaal € 0,8 miljoen, is onrechtmatig omdat hiervoor geen krediet was aangevraagd. Bij de tijdelijke huisvesting ISW prof. Holwerdalaan zijn de kosten hoger uitgevallen dan er krediet beschikbaar was (€ 1,5 miljoen).

De verkoop van de gronden IRG De Baak is in 2023 lager uitgevallen dan was geraamd (€ 0,3 miljoen).

Beheermaatregelen
Het vaststellen van de nieuwe werkwijze voor investeringen is bedoeld om een beter overzicht en meer zicht op fasering en realisatie te krijgen. We zijn van mening dat dit besluit eenmalig nodig was. Monitoring van fasering en uitnutting van de kredieten blijft uiteraard nodig en afwijkingen dienen tijdig aan de gemeenteraad gemeld te worden.

Voorwaardencriterium
Het voorwaardencriterium heeft betrekking op de eisen die worden gesteld bij de uitvoering van de financiele beheershandelingen. De eisen/voorwaarden zijn afkomstig uit diverse wet- en regelgeving, zowel intern als extern. Met onze interne controles sluiten we aan bij de goedkeurings- en rapporteringstoleranties zoals door de raad zijn vastgesteld.

Ten aanzien van het voorwaardencriterium is er sprake van een overschrijding van de maximale contractwaarde van een raamcontract. Dit geeft een onrechtmatigheid van € 1,6 miljoen. Daarnaast is er ook sprake van onrechtmatigheden bij aanbestedingen bij de Verbonden Partijen. Nieuwe aanbestedingen in combinatie met monitoring moeten herhaling voorkomen.

Bij de WMO is er sprake van een onduidelijkheid van 1,3 miljoen. Dit is te voorkomen door het aanpassen van de verordening.

Misbruik en oneigenlijk gebruik criterium
Onder misbruik wordt verstaan het opzettelijk niet, niet tijdig, onjuist of onvolledig verstrekken van gegevens met als doel ten onrechte overheidssubsidies of uitkeringen te verkrijgen of het niet of dan wel een te laag bedrag aan heffingen aan de overheid te betalen.

Onder oneigenlijk gebruik wordt verstaan het door het aangaan van rechtshandelingen, al dan niet gecombineerd met feitelijke handelingen, verkrijgen van overheidsbijdragen of het niet dan wel tot een te laag bedrag betalen van heffingen aan de overheid, in overeenstemming met de bewoordingen van de regelgeving maar in strijd met het doel en de strekking daarvan.

Uit de controles is naar voren gekomen dat de gemeente geen overkoepelend M&O beleid heeft. Hier gaat het college in 2024 mee aan de slag. Er is voor een bedrag van € 97.000 aan uitkeringen teruggevorderd. Andere fraudesignalen zijn niet geconstateerd.

VERBONDEN PARTIJEN

Een verbonden partij is een privaat- of publiekrechtelijke rechtspersoon, waarin de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft. Er is sprake van een bestuurlijk belang als de gemeente zeggenschap heeft door stemrecht, door zitting te nemen in het bestuur of in een toezichthoudend orgaan van een verbonden partij. Er is sprake van een financieel belang als er een bedrag ter beschikking is gesteld dat bij faillissement niet verhaalbaar is, of wanneer financiële problemen bij de organisatie kunnen worden verhaald bij de gemeente.

Ook als er structureel sprake is van een overwegende bekostiging van (activiteiten van) een organisatie gezien het maatschappelijk of algemeen belang in combinatie met een bestuurlijk belang, kan sprake zijn een verbonden partij.

Uitgangspunt voor iedere deelname in een verbonden partij is dat er sprake is van een publiek belang. De belangrijkste afwegingen om deel te nemen aan een verbonden partij zijn;

1. een wettelijke verplichting;
2. de verwachting dat autonomie van de verbonden partij leidt tot prestatieverbetering, efficiencyoverwegingen, schaalvergroting en/of flexibiliteit.

De gemeente draagt de verbonden partij op om taken namens haar uit te voeren. De gemeente zet met het aangaan van een verbonden partij de uitvoering van het publiek belang op afstand. De gemeente moet wel kunnen vaststellen of de activiteiten van de verbonden partij bijdragen aan het gestelde publiek belang en of dat op een efficiënte en doelmatige wijze tot stand komt. Van belang is daarop toezicht te houden en te controleren of de verbonden partijen bijdragen aan het publiek belang.

Beleid

Opzet paragraaf verbonden partijen

Op grond van het BBV dient de informatie die gerelateerd is aan de betrokkenheid van de verbonden partij bij de realisatie van de programmadoelstellingen in de beleidsprogramma's te worden opgenomen.

In de paragraaf verbonden partijen moet minimaal de visie op en de beleidsvoornemens omtrent verbonden partijen worden opgenomen. Net als de lijst van verbonden partijen met informatie over onder meer het bestuurlijk en financieel belang, een aantal financiële kengetallen en de risico's.

Toelichting gebruikte termen

Onder financieel belang verstaan we een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is. Dit kan het gestorte aandelenkapitaal zijn in het geval van een NV of BV, een verstrekte lening of een garantstelling. In de toelichtende tekst wordt dit per verbonden partij uitgewerkt. In het overzicht met financiële gegevens is onder het kopje financieel belang de waarde van de deelneming of de boekwaarde opgenomen.

Met de termen eigen vermogen en vreemd vermogen bedoelen we het eigen en vreemd vermogen dat de verbonden partij bij begin en einde van het boekjaar op de balans heeft staan.

Het resultaat is het exploitatieresultaat vóór belastingen dat de verbonden partij in 2023 heeft gerealiseerd. Een aantal verbonden partijen heeft hiertoe een (concept-) jaarrekening opgesteld, zodat deze cijfers ook beschikbaar zijn voor de verwerking in deze paragraaf. Dat is het geval bij de Gemeenschappelijke Regelingen, omdat daar de rapportageverplichtingen ook op het BBV zijn gebaseerd. Voor de privaatrechtelijk rechtspersonen geldt een ander verantwoordingskader. Voor hen zijn de laatst beschikbare gegevens opgenomen.

Onder de kop financiële bijdrage staat de (min of meer structurele) bijdrage vermeld die vanuit de beleidsprogramma's van de gemeente aan de verbonden partijen zijn verstrekt in 2023.
Uitgangspunt voor iedere deelname in een verbonden partij is dat er sprake is van een publiek belang. De belangrijkste afwegingen om deel te nemen aan een verbonden partij zijn;

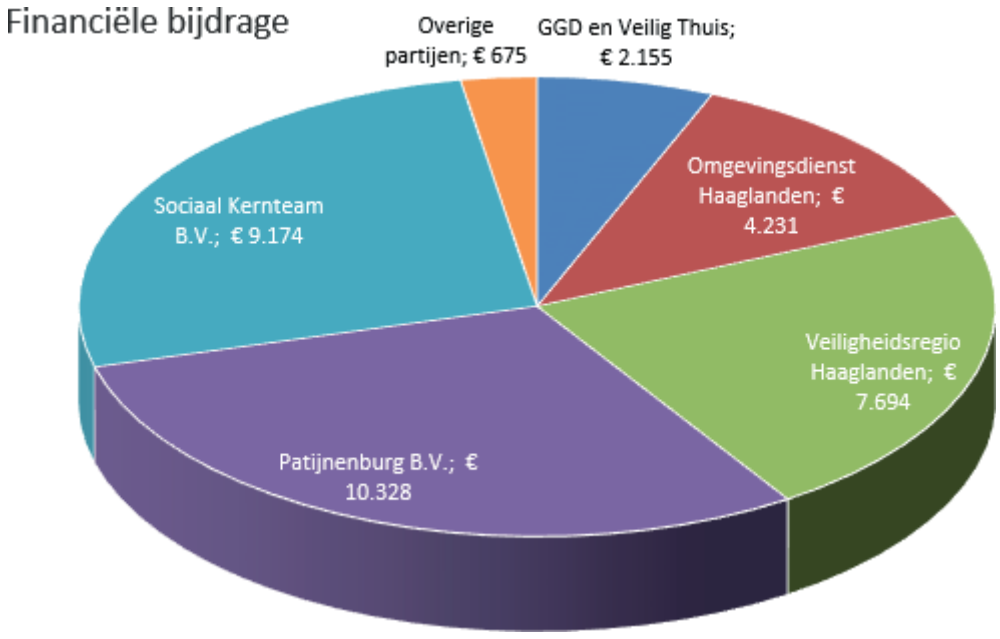
1. een wettelijke verplichting;
2. de verwachting dat autonomie van de verbonden partij leidt tot prestatieverbetering, efficiencyoverwegingen, schaalvergroting en/of flexibiliteit.

De gemeente draagt de verbonden partij op om taken namens haar uit te voeren. De gemeente zet met het aangaan van een verbonden partij de uitvoering van het publiek belang op afstand. De gemeente moet wel kunnen vaststellen of de activiteiten van de verbonden partij bijdragen aan het gestelde publiek belang en of dat op een efficiënte en doelmatige wijze tot stand komt. Van belang is daarop toezicht te houden en te controleren of de verbonden partijen bijdragen aan het publiek belang.

Het kader voor het beheer van verbonden partijen is vastgelegd door de gemeenteraad in 2017 in het beleidskader Governance Verbonden Partijen. De implementatie is doorgevoerd, onder meer door het vaststellen en uitrollen van een organisatorische inbeddingsplan, waarin accounthouders en accountteams een belangrijke rol spelen bij de integrale advisering over de verbonden partijen van de gemeente. Voorbeelden in 2023 zijn de integrale advisering over de wijziging van de verbonden partij Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden na de uittreding van de gemeente Voorschoten en de aanschaf van aanvullend aandelenkapitaal van ROM Innovation Quarter. De ontwikkelde instrumentaria zoals jaarlijkse screenings, toezichtarrangementen en beheerplannen zijn inmiddels vaste onderdelen van de jaarlijkse cyclus van rapportage en verantwoording van het beheer van verbonden partijen. We gaan verder met het ontwikkelen van het risicomanagement rond de verbonden partijen. Dit omvat onder andere de herijking van het beleidskader.

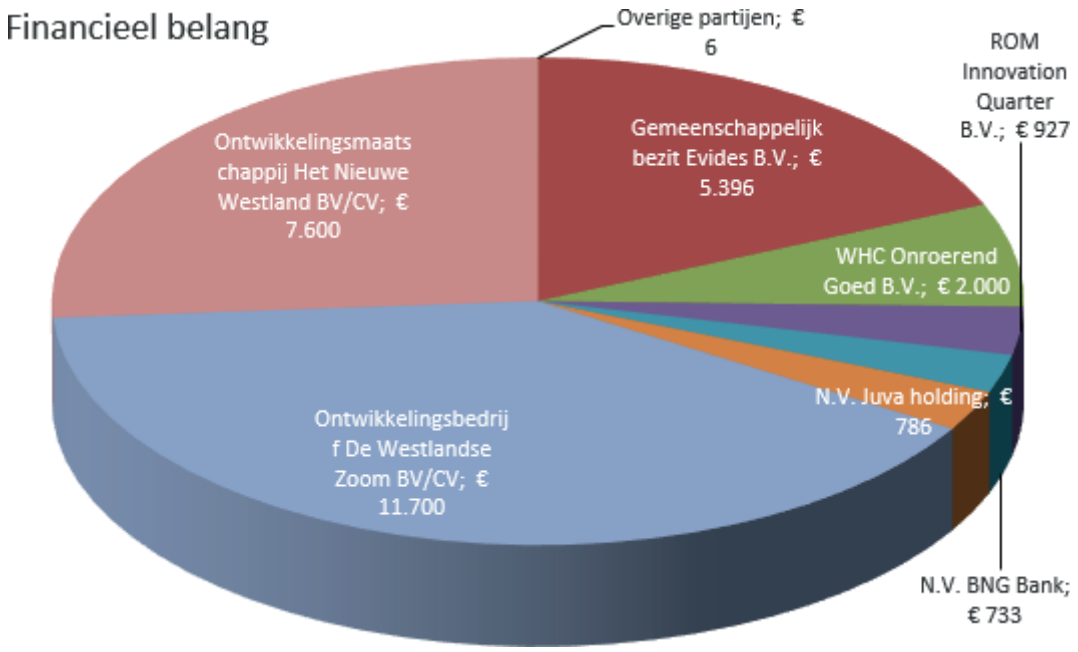
Periodiek wordt geëvalueerd of de samenwerking met de verbonden partijen op een doelmatige en doeltreffende wijze verloopt en of deze bijdraagt aan het behalen van de gestelde (maatschappelijke) doelen. Iedere 4 jaar worden de verbonden partijen roulerend geëvalueerd, zo ook in 2023.

Grafieken
Financiële bijdrage 2023
Voor 2023 is voor € 34,5 miljoen aan financiële bijdragen vanuit de programmabegroting verstrekt aan de verbonden partijen. In onderstaand diagram zijn de bijdragen in vergelijking opgenomen voor die verbonden partijen waaraan een exploitatiebijdrage is verstrekt. Dit is zo'n 11% van de totale in de beleidsprogramma's opgenomen lasten (excl. overhead).

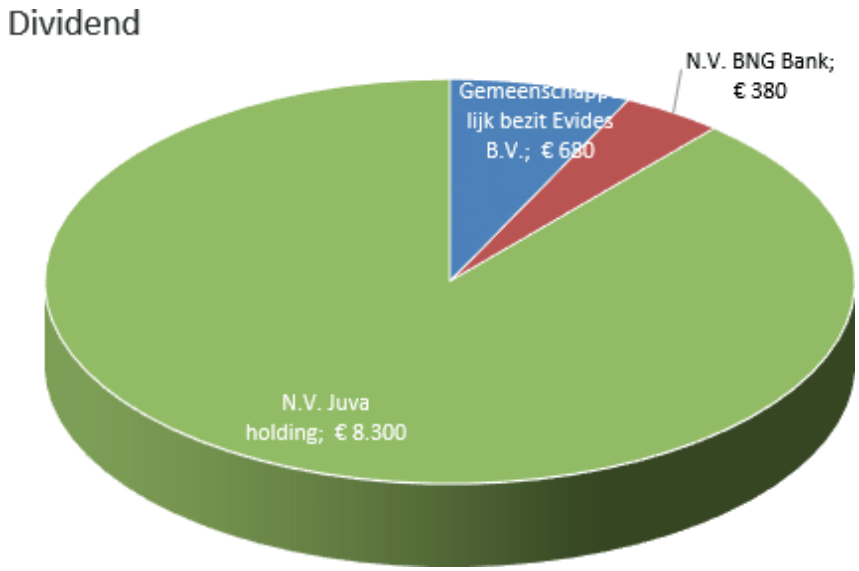
Financieel belang 2023

In de meeste vennootschappen (NV of BV) heeft de gemeente een aandelenbelang in de vorm van gestort kapitaal. De nominale waarde van dit aandelenbelang is zo'n € 29,1 miljoen en is als volgt over de verbonden partijen (vennootschappen) verdeeld (zie diagram). Dit is het bedrag wat de gemeente feitelijk heeft gestort, als boekwaarde is opgenomen en waarop de gemeente nog risico loopt. Het kapitaalbelang in OWBZ en ONW is afgewaardeerd en opgenomen in de voorzieningen. Als de gemeente naar rato van de kapitaalstorting gerechtigd zou zijn in het eigen vermogen van de vennootschappen (zie financieel overzicht - totaal eigen vermogen van ruim € 5,8 miljard), dan zou de werkelijke waarde veel hoger zijn dan de boekwaarde.

Dividend gemeente over 2023

In principe kunnen alle vennootschappen hun aandeelhouders bij een positief resultaat (winst) dividend uitkeren als het eigen vermogen van de vennootschap daartoe toereikend is. In de volgende grafiek is de verdeling van € 9,9 miljoen aan dividendopbrengsten weergegeven. Verreweg het meeste dividend wordt uitgekeerd door de NV Juva (€ 8,3 miljoen). Uit het diagram is ook op te maken dat een aantal vennootschappen geen dividend uitkeert. Voor onze ruimtelijke deelnemingen is dit min of meer logisch omdat een eventueel resultaat tot uiting komt in het verwachte resultaat van de grondexploitaties. De ruimtelijke deelnemingen zijn om die reden uit het overzicht weggelaten.

Gemeenschappelijke regelingen

GGD en Veilig thuis Haaglanden

Algemeen
Vestigingsplaats
Den Haag

Rechtsvorm
Gemeenschappelijke Regeling (openbaar lichaam)

Bestuursfunctie
Lid AB
Lid bestuurlijke adviescommissie Veilig Thuis
Lid bestuurlijke adviescommissie GGD

Belangen
Openbaar belang
De gezondheid van de inwoners van de regio Haaglanden en het voorkomen en bestrijden van huiselijk geweld en kindermishandeling.

Bestuurlijk belang
In het algemeen bestuur (AB) wordt een afgevaardigde van het college van B en W, zijnde de wethouder Zorg of de wethouder Jeugd, van iedere deelnemende gemeente benoemd.

Financieel belang
De gemeente heeft geen aandelenbelang in deze GR of staat niet garant voor een bepaald bedrag. Wel kunnen tekorten onder bepaalde situaties ten laste van de deelnemende partijen worden gebracht. De gemeente verstrekt een min of meer structurele bijdrage aan de GGD van € 1,512 miljoen en aan VT een bijdrage van € 0,643 miljoen (bedragen zijn op basis van voorlopige eindafrekening).

Deelnemende partijen
De negen gemeenten van de Veiligheidsregio Haaglanden, te weten Delft, Den Haag, Leidschendam-Voorburg, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Wassenaar, Westland, Zoetermeer.

Financiële gegevens

Financiële gegevens	Begin 2023	Eind 2023
Financieel belang	-	-
Eigen Vermogen	€ 2.618.000	€ 1.335.000
Vreemd vermogen	€ 0	€ 0
Verwacht resultaat	€ 0	€ 0
Financiële bijdrage (begroot/werkelijk)	€ 2.185.000	€ 2.155.000

Actuele ontwikkelingen
De GGD geeft uitvoering aan de taken uit de Wet publieke gezondheid, de Wet op de lijkbezorging en de Wet Kinderopvang. In 2023 is gewerkt aan pandemische paraatheid zodat de GGD goed voorbereid is als er opnieuw een pandemie optreedt. In de forensische geneeskunde zijn we gekomen tot een samenwerking met GGD Hollands Midden. Hiermee wordt forensische geneeskunde gelijk aan de politieregio georganiseerd en worden de forensische artsen, waar een zeer groot tekort aan is, zo efficiënt mogelijk ingezet. M.b.t. de toezicht kinderopvang is er ingezet op realistischer begroten en op intensievere sturing van de GGD op deze werkzaamheden. Daarnaast heeft de GGD (samen met JGZ) een rol gespeeld in de advisering rondom de ketenaanpakken ‘kind naar gezond gewicht’, ‘kansrijke start’ en ‘valpreventie’ uit het Ge- zond en Actief Leven Akkoord (GALA).

Veilig Thuis heeft een wettelijke taak die voortkomt uit de Wet maatschappelijke ondersteuning. Naast de reguliere taken is er in 2023 veel aandacht geweest voor werving en behoud van personeel en voor het terugdringen van de wachtlijsten. Dit heeft geleid tot een invulling van openstaande vacatures en een flinke afname van de wachtlijst. Ook heeft Veilig Thuis zich ingezet voor de regionale proeftuin Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming.

Risico's in relatie tot weerstandsvermogen
Door het externe bureau dat in 2022 de evaluatie van de GR heeft uitgevoerd is het advies gegeven te overwegen om weerstandsvermogen te creëren om risico's op te vangen. Het tijdpad voor deze overweging was aanvankelijk bepaald op voorjaar 2023. Dit is inmiddels doorgeschoven naar 2024. Gezien de financiele situatie bij gemeenten, lijkt het niet aannemelijk dat het AB zal besluiten om weerstandsvermogen bij de GR aan te houden. Via de bestemmingsreserves bij de GR worden wel incidentele uitgaven afgedekt, waarmee wordt voorkomen dat de deelnemersbijdragen omhoog gaan. Voor de deelnemende gemeenten is het risico daarnaast beperkt tot de p*q taken (toezicht kinderopvang, lijkschouw en meldingen Veilig Thuis). Daarop vindt verrekening op basis van de realisatie plaats. Voor de overige taken geldt een vaste deelnemersbijdrage. Indien er sprake is van tegenvallers, zijn deze voor rekening van de opdrachtnemer (gemeente Den Haag).

Metropoolregio Rotterdam Den Haag

Algemeen
Vestigingsplaats
Rotterdam

Rechtsvorm
Gemeenschappelijke Regeling (openbaar lichaam)

Bestuursfunctie
Lid DB
Lid AB
Lid Bestuurscommissie economisch vestigingsklimaat
Lid Bestuurscommissie vervoersautoriteit

Belangen
Openbaar belang
Het verbeteren van de bereikbaarheid en het versterken van de concurrentiepositie ten behoeve van de huidige en toekomstige werkgelegenheid.

Bestuurlijk belang
De burgemeester is lid van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur van de MRDH. De wethouder Economische Zaken is lid van de bestuurscommissie Economisch Vestigingsklimaat en de wethouder Verkeer en Vervoer is lid van de bestuurscommissie Vervoersautoriteit. Twee raadsleden maken deel uit van de adviescommissie Economisch Vestigingsklimaat. Daarnaast maken twee raadsleden deel uit van de adviescommissie Vervoersautoriteit. Een raadslid heeft zitting in de Rekeningencommissie.

Financieel belang
Er is door de gemeente geen kapitaalbelang gestort en er zijn geen garanties verstrekt. De totale inwonerbijdrage van de 21 deelnemende gemeenten bedraagt afgerond € 7,3 mln. Het aandeel van de gemeente Westland hierin bedraagt € 317.213. Dit is afgerond 4,7%.

Deelnemende partijen
Albrandswaard, Barendrecht, Brielle, Capelle aan den IJssel, Delft, Den Haag, Krimpen aan den IJssel, Lansingerland, Leidschendam-Voorburg, Maassluis, Midden-Delfland, Nissewaard, Pijnacker-Nootdorp, Ridderkerk, Rijswijk, Rotterdam, Schiedam, Vlaardingen, Wassenaar, Westland, Voorne aan Zee en Zoetermeer.

Financiële gegevens

Financiële gegevens	Begin 2023	Eind 2023
Financieel belang	-	-
Eigen vermogen	€ 33.843.976	€ 36.702.117
Vreemd vermogen	€ 1.583.899.056	€ 1.563.056.863
Verwacht resultaat	€ 0	€ 0
Financiële bijdrage (begroot/werkelijk)	€ 300.187	€ 317.213

Actuele ontwikkelingen
In mei 2023 is de Strategische Agenda 2023-2026 ‘met elkaar, voor elkaar’ vastgesteld. Meer welvaart én welzijn voor de mensen die in de metropoolregio Rotterdam Den Haag wonen, werken en leven. Dat is het vertrekpunt. De inzet is meer samenwerken, betere fysieke verbindingen realiseren en het economisch vestigingsklimaat versterken. De opgaven zijn gevat in 6 opdrachten:

1. investeren in bereikbaarheid om de inwonersgroei in de regio te faciliteren;
2. toekomstbestendige economie stimuleren;
3. actieve en collectieve vormen van mobiliteit stimuleren;
4. vernieuwen van werklocaties;
5. versterken van het regionaal mobiliteitsnetwerk;
6. herstellen van het OV-systeem (afgerond).

De coronacrisis en de energiecrisis trokken een wissel op het openbaar vervoer. Er zijn nog altijd minder reizigers, waardoor er minder inkomsten zijn voor de openbaar vervoerbedrijven. Het belangrijk om te zorgen voor een solide financiële basis voor de vervoerbedrijven. De MRDH reserveert daarom tot 2030, 145 miljoen euro voor de exploitatie van het OV. Met dit genomen besluit in december 2023 is opdracht 6 van de strategische agenda afgerond. Voor EBS, de concessiehouder voor o.a. Haaglanden Streek, geldt dat de gesprekken tussen hen en de MRDH nog lopen. Een definitieve oplossing voor EBS is daarom in 2023 nog niet gereed. Als onderdeel van de 145 miljoen euro is hiervoor een reservering van 35 miljoen euro opgenomen in de meerjarenbegroting van de MRDH.

Afgelopen jaar is vanuit Westland opnieuw op verschillende manieren bij de MRDH aangegeven dat het hoog tijd is voor een betere HOV-verbinding. In 2024 start voor het eerst sinds Corona weer een reguliere Vervoerplanprocedure. Een aandachtspunt blijft het personeelstekort waarmee alle vervoerbedrijven kam- pen en de gevolgen hiervan voor een betrouwbare dienstverlening.

Een van de kerntaken van de MRDH is het vergroten en verbeteren van het economisch vestigingsklimaat. Als gemeente is het mogelijk om, in samenwerking met bedrijfsleven, aanvragen voor financiële steun in te dienen ten behoeve van het vestigingsklimaat, conform de bijdrageregeling van MRDH. Ondanks dat individuele gemeentes, namens een consortium van bedrijven of andere organisatie, deze aanvraag indienen is het uitgangspunt dat een dergelijk project meerwaarde levert voor de regionale economie en eventueel schaalbaar is voor andere gemeentes.

In 2023 is het door de gemeente Westland bij de MRDH aangevraagde ‘Do IoT voor de glastuinbouw’ van start gegaan. Hiermee wordt ingezet op de verdere digitalisering van de glastuinbouw. Het project is gericht op het bieden van 5G test- en experimenteerfaciliteiten waar MKB-bedrijven hun digitale innovaties kunnen testen en toetsen op schaalbaarheid van prototype naar praktijk. Daarin stimuleren we samenwerking tussen wetenschap, eindgebruikers en bedrijfsleven op het gebied van digitalisering in de glastuinbouw (5G, IoT en robotica). Eén van de living labs hiervoor is Tomatoworld in Westland. De looptijd van het project is van maar 2023 tot 31 mei 2025. Vanuit MRDH is aan dit project € 450.000 bijgedragen (van de totaal € 1,2 miljoen aan projectkosten).

Eind 2022 is door de Rotterdamse rekenkamer een onderzoek uitgevoerd naar de bijdrage regeling van het MRDH EV programma. Hierin zijn concrete voorstellen gedaan om deze bijdrageregeling, die op sommige vlakken suboptimaal en niet efficiënt was, te hervormen. In 2023 is met alle deelnemers gewerkt aan deze hervorming aan de bijdrageregeling en in het eerste kwartaal van 2024 zal een definitief voorstel voor hervorming van de regeling worden voorgesteld aan de Bestuurscommissie Economisch Vestigingsklimaat.

Risico’s in relatie tot weerstandsvermogen
De meerjarenbegroting geeft aan dat er na 2024 wel weer toevoegingen aan de reserve nodig zullen zijn om de benodigde weerstandscapaciteit te bereiken.

Weerstandsvermogen-ratio begroting 2024: Weerstandsvermogen ratio = Beschikbare weerstandscapaciteit/Benodigde weerstandscapaciteit

Weerstandcapaciteit Financiering OV bedrijven: € 38.900.000/ Benodigde weerstandscapaciteit Financiering OV bedrijven: € 38.900.000: 1 ratio (voldoende)

Benodigde weerstandscapaciteit voor de financieringsactiviteiten wordt in 2024 bereikt. Er is dan geen dekkingstekort op de te bereiken reserve. De meerjarenbegroting geeft aan dat er na 2024 ook toevoegingen aan de reserve nodig zullen zijn om de benodigde weerstandscapaciteit te bereiken.

Omgevingsdienst Haaglanden

Algemeen
Vestigingsplaats
Den Haag

Rechtsvorm
Gemeenschappelijke regeling

Bestuursfunctie
Lid DB (voorzitter)
Lid AB

Belangen
Openbaar belang
De uitvoering van vergunningverlenende, toezichthoudende, adviserende en handhavende taken (VTH-taken) op het gebied van het omgevingsrecht.

Bestuurlijk belang
Twee wethouders maken deel uit van het algemeen bestuur van de ODH (wethouder Milieu en Beheer openbare ruimte en wethouder Financiën). De wethouder Milieu heeft ook zitting in het dagelijks bestuur van de ODH.
Financieel belang
De gemeente heeft geen aandelenbelang in deze GR, noch zijn er garanties verstrekt. De (min of meer structurele) deelnemersbijdrage 2023 is € 4.230.595, inclusief de incidentele bedragen van Label C en nacalculatie 2-2022.

Deelnemende partijen
De provincie Zuid-Holland, de gemeenten: Delft, Den Haag, Leidschendam-Voorburg, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Wassenaar, Westland en Zoetermeer.

Financiële gegevens

Financiële gegevens	Begin 2023	Eind 2023
Financieel belang	-	-
Eigen vermogen	€ 1.441.085	€ 1.756.528
Vreemd vermogen	€ 0	€ 0
Verwacht resultaat	€ 188.200	€ 897.254
Financiële bijdrage (begroot/werkelijk)	€ 4.121.120	€ 4.230.595

Hogere bijdrage in 2023 komt door het niet verwerken van de indexering bij de begrotingswijziging.

Actuele ontwikkelingen
De Omgevingswet is op 1 januari 2024 in werking getreden. De ODH is hierop zo goed als mogelijk voorbereid. De toetsingskaders en werkprocessen zijn met Omgevingswet gewijzigd. Lopende 2024 zal blijken wat de effecten in de praktijk zijn en welke impact deze hebben. Indien nodig zal het werkplan 2024 bijgesteld worden.

De ODH stelt in 2024 een plan op om te voldoen aan de robuustheidscriteria van het interbestuurlijk programma versterking VTH-stelsel. De bodemtaken van de provincie zijn per 2024 overgedragen naar de gemeente (bij wet). De jaarlijkse bijdrage van gemeente Westland aan de ODH wordt hierdoor naar verwachting met € 0.1 mln verhoogd. In 2024 worden de resultaten van het project “Lekstroom” beoordeeld en zal indien nodig bijsturing plaatsvinden.

Risico’s in relatie tot weerstandsvermogen
De verhouding tussen de beschikbare weerstandscapaciteit (exclusief de post onvoorzien) en de benodigde weerstandscapaciteit wordt weergegeven in een ratio.

Het eigen vermogen per 31-12-2023 bedraagt € 1.756.528, bestaande uit de algemene reserve van € 1.312.200 en de bestemmingsreserve eigen risicodragerschap WW, ZW en WGA van € 444.328.

Het weerstandsvermogen is gelijk aan de hoogte van de algemene reserve (€ 1.312.200). Bij resultaatbestemming 2023 is voorgesteld in 2024 een bedrag van € 653.000 beschikbaar te stellen voor organisatieontwikkeling.

De algemene reserve kent per 1-1-2024 een saldo van € 1.312.200.

De weerstandsratio bedraagt € 1.312.200 / € 1.307.400 = 1,00 en wordt op basis van het door het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement gehanteerde risicoprofiel als 'voldoende' beoordeeld. Dit is ook het afgesproken niveau dat wij nastreven.

Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden

Algemeen
Vestigingsplaats
Den Haag

Rechtsvorm
Gemeenschappelijke Regeling (bedrijfsvoeringsorganisatie)

Bestuursfunctie
In 2023 is een nieuw bestuur benoemd, nadat in alle deelnemende gemeenten de colleges zijn gevormd. Het bestuur bestaat uit een bestuurslid namens de gemeente Den Haag, een bestuurslid namens de H4 gemeenten (waar Westland onderdeel van uitmaakt) en een bestuurslid namens de H5 gemeenten zodat alle 10 gemeenten vertegenwoordigd zijn.

Belangen
Openbaar belang
Het beschikbaar hebben en houden van voldoende aanbod voor Jeugdhulp.

Bestuurlijk belang
Westland is een van de tien deelnemende gemeenten in de GR Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden. Bij de vorming van een nieuw bestuur in 2023 is er geen collegelid van Westland afgevaardigd voor deze bestuursperiode.

Financieel belang
Er is geen kapitaal gestort en er zijn geen garanties. De Westlandse bijdrage bedroeg in 2023 € 491.777 en is 9,71% (gebaseerd op het inwonersaantal) van de begroting voor het Servicebureau H10.

Deelnemende partijen
De gemeenten Delft, Den Haag, Leidschendam-Voorburg, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Wassenaar, Westland en Zoetermeer. Vanaf 1 januari 2024 maakt de gemeente Voorschoten geen deel meer uit van de GR Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden.

Financiële gegevens

Financiële gegevens	Begin 2023	Eind 2023
Financieel belang	-	-
Eigen vermogen	€ 122.000	€ 122.000
Vreemd vermogen	€ 0	€ 0
Verwacht resultaat	n.v.t.	€ 0
Financiële bijdrage (begroot/werkelijk)	€ 491.777	€ 491.777

Actuele ontwikkelingen
Op 1 juli 2022 is de Wet gemeenschappelijke regeling (Wgr) gewijzigd. Deze wetswijziging dient voor 1 juli 2024 in alle gemeenschappelijke regelingen geïmplementeerd te worden. Ook de gemeenschappelijke regeling (GR) Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden moet worden gewijzigd. Dit proces is in 2023 in gang gezet en wordt in 2024 voortgezet.

Per 1 januari 2024 gaat de gemeente Den Haag een groot deel van de jeugdhulp anders organiseren. Dit kan gevolgen hebben voor de huidige vorm van samenwerken en het gezamenlijke inkoopproces dat in regionaal verband plaatsvindt. Over de effecten hiervan wordt in 2024 meer duidelijkheid verwacht. De gemeente Den Haag blijft deelnemer van de GR Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden.

Per 1 januari 2024 treedt de gemeente Voorschoten uit als deelnemer van de GR Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden. De procedure voor uittreding zoals beschreven artikel 20 van de regeling is in gang gezet.

Risico's in relatie tot weerstandsvermogen
Het externe bureau (dat in 2022 de evaluatie van de GR heeft uitgevoerd) gaf het advies te overwegen weerstandsvermogen te creëren om risico's te kunnen opvangen.

De termijn voor deze overweging was oorspronkelijk gesteld op voorjaar 2023. Dit is doorgeschoven naar 2024. Gezien de financiële situatie bij gemeenten, lijkt het niet aannemelijk dat het AB zal besluiten om weerstandsvermogen bij de GR aan te houden.

Via de bestemmingsreserves bij de GR worden wel incidentele uitgaven afgedekt, waarmee wordt voorko- men dat de deelnemersbijdragen omhooggaan. Voor de deelnemende gemeenten is het risico daarnaast beperkt tot de p*q taken (toezicht kinderopvang, lijkschouw en meldingen Veilig Thuis). Daarop vindt verrekening plaats op basis van realisatie. Voor de overige taken geldt een vaste deelnemersbijdrage. Indien er sprake is van tegenvallers, zijn deze voor rekening van de opdrachtnemer (gemeente Den Haag).

Veiligheidsregio Haaglanden

Algemeen
Vestigingsplaats
Den Haag

Rechtsvorm
Gemeenschappelijke Regeling (openbaar lichaam)

Bestuursfunctie
Lid AB

Belangen
Openbaar belang
De Veiligheidsregio behartigt de belangen van de gemeenten op het gebied van brandweerzorg, rampenbestrijding en crisisbeheersing, en geneeskundige hulpverlening.

Bestuurlijk belang
Het algemeen bestuur (AB) van de VRH bestaat uit de negen burgemeesters van de deelnemende gemeenten. Uit de leden van het AB wordt een dagelijks bestuur (DB) gevormd. De burgemeester van de gemeente Westland is geen lid van het DB.

Financieel belang
Er is door de gemeente geen kapitaalbelang gestort en er zijn geen garanties verstrekt. De gemeente Westland draagt wel bij aan de VRH. Op basis van het inwoneraantal is dit voor het jaar 2023 € 7.694.000.

Deelnemende partijen
De gemeenten uit de regio Haaglanden: Den Haag, Westland, Delft, Rijswijk, Pijnacker-Nootdorp, Leidschendam-Voorburg, Wassenaar, Midden-Delfland, Westland en Zoetermeer.

Financiële gegevens

Financiële gegevens	Begin 2023	Eind 2023
Financieel belang	-	-
Eigen vermogen	€ 6.175.000	€ 6.865.000
Vreemd vermogen	€ 111.766.000	€ 118.103.000
Resultaat	n.v.t.	€ 4.641.000
Financiële bijdrage (begroot/werkelijk)	€ 7.713.000	€ 7.694.000

Afwijking begroting na wijziging versus resultaat is ontstaan vanwege de niet gefactureerde onvoorziene post.

Actuele ontwikkelingen

Brandweer

Het in 2020 vastgestelde meerjarenbeleidsplan 'Verantwoord doorontwikkelen' is nog steeds van kracht. Inzet op de doorontwikkeling van materieel en procedures en het blijven investeren in de ontwikkeling van kennis wordt voortgezet om brandweerzorg op niveau te kunnen blijven continueren. Duurzame inzetbaarheid is een van de speerpunten waar hard aan wordt gewerkt. De brandweer zal ook in de komende periode investeren om in het kader van risicobeheersing adviseur van de gemeenten te blijven. Het Regionaal Uitvoeringsprogramma Risicobeheersing blijft het handvat voor de gemeenten voor de activiteiten op dit vakgebied.

Aankomende wet- en regelgeving (o.m. Omgevingswet) beïnvloedt de uitvoeringspraktijk voor risicobeheersing. Het programma Omgevingsrechtproof Risicobeheersing geeft invulling aan alle randvoorwaarden die voor risicobeheersing noodzakelijk zijn om te werken met de nieuwe wetgeving. Voor de informatievoorziening gaat de afdeling door met de implementatie en de aansluiting op het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Het DSO ondersteunt de interactie tussen overheid en samenleving.

Rampenbestrijding en crisisbeheersing

Als basis voor de voorbereiding op de incidenten en crises die een multidisciplinair en veelal grootschalig optreden vergen, beschikt de VRH over een regionaal risicoprofiel, een beleidsplan Rampenbestrijding en Crisisbeheersing en een regionaal crisisplan. Deze plannen zijn geactualiseerd en begin 2023 aangeboden aan het Algemeen Bestuur ter vaststelling. De huidige beleidsperiode van deze plannen loopt tot en met 2026.

In navolging van de evaluatie van de Wet Veiligheidsregio's zijn landelijk bestuurlijke afspraken gemaakt om de crisisbeheersing en de informatiepositie te versterken. Onderdeel van deze afspraken is de geleidelijk opbouwende structurele toevoeging in de brede doeluitkering rampenbestrijding (BDUR). De VRH heeft in dit kader met ingang van 2023 € 1,6 miljoen extra BDUR ontvangen specifiek bestemd voor de versterking van de (toekomstige) crisisbeheersing en de informatiepositie. Zowel landelijk als regionaal wordt momenteel bezien hoe de beoogde versterking kan worden vertaald naar de praktijk. Leidend hierbij is dat de versterking recht moet doen aan de uitdagingen waarvoor zowel de nationale als de regionale crisisbeheersing gesteld staat.

GHOR

Belangrijk voor de positie van de Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio (GHOR) is de geplande vernieuwing van de Wet Veiligheidsregio's. Na de contourennota Versterking Crisisbeheersing en Brandweerzorg van december 2022 heeft het kabinet nog geen vervolgstappen gezet.
Ondertussen blijft de GHOR inzetten op het verder vormgeven en uitbreiden van het netwerkmanagement. Het is de ambitie van de GHOR om de overload aan data die door de digitalisering van de maatschappij op instellingen afkomt, om te zetten in bruikbare integrale informatie die tijdens een crisis gebruikt wordt bij de sturingsvraagstukken of op de toekomst gericht inzicht biedt. De verandering in soorten crises, zoals de COVID-19 crisis en (vluchtelingen)opvangcrises, bevestigt de behoefte aan een 24/7 actueel en gedeeld geneeskundig beeld. De GHOR heeft als doel te groeien naar een informatieknooppunt door aan te sluiten op bestaande en toekomstige informatiesystemen in de zorg- en veiligheidsregio's om zodoende een actueel en gedeeld geneeskundig beeld te kunnen creëren, proactief te monitoren en waar mogelijk te sturen. Daarnaast kan het omzetten van data naar een voorspellende waarde voor belangrijke stakeholders inzicht verschaffen om uitspraken te kunnen doen over mogelijke scenario's en trends. Landelijk is dit een onderwerp dat hoog op de beleidsagenda staat.

Meldkamers

Het Transitieakkoord (TA) 'Meldkamer van de Toekomst' uit 2013 is nu in de eindfase beland. In dit kader is de meldkamer in 2022 gestart met de overgang naar het Learning Management Systeem (LMS). Naar verwachting zal de overgang in 2024 zijn gerealiseerd en zal helder worden wat de VRH-opschalingsruimten gaan kosten. De VRH heeft middelen gereserveerd voor het optimaliseren van de meldkamerfunctie. Bij de Geneeskundige Meldkamer krijgt het ambulance coördinatiecentrum vorm. De veiligheidsregio's Haaglanden en Hollands Midden hebben een convenant gesloten over de intensivering van de samenwerking in de gezamenlijke brandweermeldkamer.

Als gevolg van de nieuwe Wet ambulancevoorzieningen is het voor RAV's echter niet meer toegestaan om voor de meldkamerfunctie een onderaannemer in te schakelen. De RAV en VRH hebben uitgesproken dat de huidige uitvoering van de meldkamertaak wordt gecontinueerd totdat een oplossing is bereikt. Aan deze oplossing wordt thans gezamenlijk gewerkt, waarbij het VRH-bestuur belang hecht aan publieke borging en een multidisciplinaire organisatie van de geneeskundige meldkamerfunctie. Besluitvorming heeft geen gevolgen voor de gemeentelijke bijdrage.

Gemeentelijke crisisbeheersing/ bevolkingszorg
De evaluatie van de Wet Veiligheidsregio's heeft geleid tot een aantal aanbevelingen die ook de gemeentelijke crisisbeheersing (bevolkingszorg) raken. Landelijk wordt de uitwerking van deze aanbevelingen vormgegeven in het programma 'Versterking Crisisbeheersing en Brandweerzorg', dat wordt geleid door het ministerie van Justitie en Veiligheid en een project 'Uniform kwaliteitsniveau Bevolkingszorg' dat hieraan gekoppeld is. De verwachting is dat per 1 juli 2024 met de nieuwe structuur binnen Haaglanden gewerkt zal worden. Er wordt dan ook een lokaal implementatieplan opgesteld.

Risico's in relatie tot weerstandsvermogen
De beschikbare weerstandscapaciteit (€ 1.738.000) is in relatie tot de benoemde risico's (€ 1.738.000) voldoende. De ratio van het weerstandsvermogen bedraagt 1,0 en is hiermee op het afgesproken niveau.

BESLOTEN VENNOOTSCHAPPEN

Gemeenschappelijk bezit Evides BV

Algemeen
Vestigingsplaats
Rotterdam

Rechtsvorm
Besloten Vennootschap

Bestuursfunctie
De wethouder Financiën vertegenwoordigt de gemeente in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AVA) in de GBE BV.

Belangen
Openbaar belang
Voor inwoners en bedrijven in Zuid-Holland Zuid, Zeeland en op de Brabantse Wal is het van groot belang dat zij altijd kunnen rekenen op de levering van voldoende en kwalitatief betrouwbaar water.

Bestuurlijk belang
De gemeente Westland is aandeelhouder in Gemeenschappelijk Bezit Evides BV. De wethouder Financiën vertegenwoordigt de gemeente in de AVA.

Financieel belang
De aandeelhouders hebben zeggenschap in de GBE BV via het stemrecht op de aandelen. Het stemrecht is naar rato van het aandelenkapitaal. GB Evides BV heeft een 50% belang in Evides NV. De andere 50% van de NV is in bezit van NV PZEM (vooral provincie Zeeland en alle Zeeuwse gemeenten).

De gemeente Westland houdt 6,43% (118.904) van de aandelen in GBE BV, hetgeen overeenkomt met een bedrag van € 5,4 mln, gelijk aan de boekwaarde en kapitaalstorting van onze gemeente. De actuele waarde wordt geraamd op € 20,7 mln. In 2023 kwam het dividend uit op € 0,68 miljoen.

Deelnemende partijen
De gemeenten Rotterdam, Dordrecht, Westland, Delft en Nissewaard. Deze gemeenten bezitten samen ongeveer 75% van de aandelen. Daarnaast is er nog een aantal gemeenten met kleinere belangen.

Financiële gegevens

Financiële gegevens	Begin 2023	Eind 2023
Financieel belang	€ 5.396.000	€ 5.396.000
Eigen vermogen	€ 294.150.000	€ 296.724.000
Vreemd vermogen	€ 0	€ 0
Verwacht resultaat	n.v.t.	€ 15.575.000
Financiële bijdrage (begroot/werkelijk)	n.v.t.	n.v.t.

Actuele ontwikkelingen
Waterbedrijven worden steeds vaker geconfronteerd met droge periodes, waardoor het aanhouden van grotere voorraden steeds belangrijker wordt. Ook de beschikbaarheid en kwaliteit van drinkwater vergt investeringen om deze te waarborgen voor de toekomst. Ook voor de industriewateractiviteiten zijn investeringen benodigd om de winstgevendheid van het bedrijf op peil te houden. De AVA van Evides heeft het eerdere besluit om de normsolvabiliteit te verhogen van 40% naar 41% uitgesteld tot 2027. Op dat moment zal de normsolvabiliteit worden geëvalueerd en zo nodig verhoogd. Na de overdracht van de aandelen Evides van PZEM aan Aqua BV zijn de aandelen Evides volledig in publieke handen en is de governancestructuur volledig symmetrisch: 50% aandelenbezit Aqua BV (Zeeuwse overheden) en 50% aandelenbezit GBE BV (de gemeenten in Zuidwest-Holland).

Risico's in relatie tot weerstandsvermogen
De gemeente Westland heeft een aandelenkapitaal van € 5,4 miljoen op de balans staan als risicodragend vermogen. De solvabiliteit van GBE BV is 100%; voor Evides NV bedraagt deze ruim 42%, waarmee de ondernemingen voldoende solvabel zijn.

OB De Westlandse Zoom BV/CV

Algemeen
Vestigingsplaats
Gemeente Westland

Rechtsvorm
Commanditaire -/Besloten vennootschap

Bestuursfunctie
Vertegenwoordiging in de AVA
Vertegenwoordiging in de Raad van Vennoten (RvV)

Belangen
Openbaar belang
Het realiseren van voldoende (betaalbare) woningbouw binnen de gemeente Westland.

Bestuurlijk belang
Het college van B&W wordt in de aandeelhoudersvergadering van de BV en in de raad van vennoten van de CV vertegenwoordigd door de wethouder Gebiedsontwikkeling en de wethouder Grondzaken / Ruimtelijke ordening.

Financieel belang
De gemeente Westland bezit 50% van de aandelen in het Ontwikkelingsbedrijf de Westlandse Zoom BV. De overige 50% is in handen van Bouwfonds Ontwikkeling BV. Gemeente Westland bezit 100% van de aandelen in de Participatiemaatschappij De Westlandse Zoom BV. De gemeente Westland en Bouwfonds Ontwikkeling BV hebben beide een aandeel van 50% in de Beheer BV.

De participatiemaatschappij De Westlandse Zoom BV is met een 49% aandelenbelang commanditair vennoot van het Ontwikkelingsbedrijf De Westlandse Zoom CV. De commandiet Bouwfonds bezit eveneens 49% van deze aandelen. Het restant van 2% is in handen van de Beheer BV.
Door de gemeente is € 11,7 miljoen ingebracht (volledig geplaatst startkapitaal in de participatiemaatschappij).

De gemeente staat voor € 56,6 miljoen garant voor deze deelneming. Bouwfonds Ontwikkeling BV heeft hiertoe een contragarantie van 50% verstrekt.

Deelnemende partijen
Gemeente Westland en Bouwfonds Ontwikkeling BV (BPD).

Financiële gegevens

Financiële gegevens	Begin 2023	Eind 2023
Financieel belang	€ 11.700.000	€ 11.700.000
Eigen vermogen	€ 9.400.000	€ 9.000.000
Vreemd vermogen	€ 34.410.000	€ 28.080.000
Verwacht resultaat	-	-/- € 400.000
Financiële bijdrage (begroot/werkelijk)	n.v.t.	n.v.t.

Actuele ontwikkelingen
Gelet op de marktomstandigheden bestaat het risico dat planning en programmering van de plannen bijgesteld moeten worden, met mogelijke consequenties voor de grondexploitatie. Daarnaast blijven het stikstofdossier, betaalbare woningbouw en mobiliteitsissues vraagstukken die dit jaar en de komende jaren verder uitgewerkt gaan worden.

Risico's in relatie tot weerstandsvermogen
De door de gemeente getroffen voorziening per 31 december 2023 bedraagt € 14,6 miljoen. Er heeft een afwaardering van het aandelenkapitaal plaatsgevonden van € 11,7 miljoen. Hiermee bedraagt het totaal verwachte verlies € 26,3 miljoen.

OB Het Nieuwe Westland BV/CV

Algemeen
Vestigingsplaats
Gemeente Westland

Rechtsvorm
Commanditaire -/Besloten Vennootschap

Bestuursfunctie
Lid Raad van Commissarissen (RvC)
Lid Raad van Vennoten (RvV)
Vertegenwoordiging in de AVA

Belangen
Openbaar belang
Het realiseren van voldoende (betaalbare) woningbouw binnen de gemeente Westland.

Bestuurlijk belang
Het college van B&W wordt in de aandeelhoudersvergadering en raad van commissarissen van de BV vertegenwoordigd door de wethouder Gebiedsontwikkeling en in de raad van vennoten van de CV door de wethouder Financiën.

Financieel belang
Binnen de CV/BV participeert de gemeente Westland voor 38,62% en BNG GO BV voor 50%. De provincie neemt deel in de CV voor 6,83% en het Hoogheemraadschap van Delfland voor 4,55%. Het geplaatst en gestort gemeentelijk aandeel in de financiering is 38,37%, totaal € 7,6 miljoen.

Ten behoeve van de ONW CV is een garantie verstrekt van € 37,5 miljoen voor de financieringsbehoefte voor de ontwikkeling van het gebied. De garantiestelling geldt tot 31 december 2027.

Deelnemende partijen
Gemeente Westland, BNG Gebiedsontwikkeling BV (BNG GO BV), Provincie Zuid-Holland, Hoogheemraadschap van Delfland

Financiële gegevens

Financiële gegevens	Begin 2023	Eind 2023
Financieel belang	€ 7.600.000	€ 7.600.000
Eigen vermogen	€ 10.863.000	€ 10.142.000
Vreemd vermogen	€ 31.471.000	€ 31.436.000
Verwacht resultaat	-	-/- € 721.000
Financiële bijdrage (begroot/werkelijk)	n.v.t.	n.v.t.

Actuele ontwikkelingen
BNG GO sluit landelijk al haar participaties af en wordt opgeheven door BNG. BNG GO heeft aangegeven dat dit ook geldt voor haar participatie in ONW. In 2024 zal een definitief besluit over uittreding worden genomen. Gelet op de marktomstandigheden bestaat het risico dat planning en programmering van de plannen bijgesteld moeten worden, met mogelijke consequenties voor de grondexploitatie. Betaalbare woningbouw blijft een vraagstuk dat veel aandacht vraagt.

Risico's in relatie tot weerstandsvermogen
De door de gemeente getroffen voorziening per 31 december 2023 bedraagt € 3,7 miljoen. Er heeft een afwaardering van het aandelenkapitaal plaatsgevonden van € 7,6 miljoen. Hiermee bedraagt het totaal verwachte verlies € 11,3 miljoen.

Patijnenburg BV

Algemeen
Vestigingsplaats
Naaldwijk

Rechtsvorm
Besloten vennootschap
Bestuursfunctie
Lid AVA

Belangen
Openbaar belang
Uitvoering geven aan de Wet sociale werkvoorziening (Wsw), de Participatiewet en de gemeentelijke re-integratietaken en de Wet Inburgering 2021.

Bestuurlijk belang
De wethouder Financiën is namens het college van B&W van de gemeente Westland lid van de AVA Patijnenburg en behartigt daarin de belangen van de gemeente als enig aandeelhouder.

Financieel belang
De gemeente Westland is 100% eigenaar en aandeelhouder van Patijnenburg BV met de daarbij behorende rechten en plichten. Aan kapitaal is € 100 gestort.

De (structurele) gemeentelijke bijdrage voor de uitvoering van de Wsw is € 7,9 mln en voor re-integratietaken € 1,7 mln. en met overige opdrachten (o.a. voor inburgering) 0,9 miljoen.

Deelnemende partijen
Uitsluitend de gemeente Westland.

Financiële gegevens

Financiële gegevens	Begin 2023	Eind 2023
Financieel belang	€ 100	€ 100
Eigen vermogen	€ 3.884.745	€ 3.268.590
Vreemd vermogen	€ 3.499.244	€ 3.771.029
Verwacht resultaat	N.v.t.	€ - 616.153
Financiële bijdrage (begroot/werkelijk)	€ 10.318.000	€ 10.328.000

Actuele ontwikkelingen
Om de financiële gezondheid en maatschappelijke resultaten te kunnen borgen hebben we samen met Patijnenburg in 2023 een aantal toekomstscenario's uitgewerkt. Uit de scenario-analyse is het toekomstscenario 'On the move' van Patijnenburg als voorkeursscenario getypeerd. Het is het meest toekomstbestendig en sluit aan bij het concept van een werk--ontwikkelbedrijf. De ambitie is dat alle doelgroepen die tijdelijk of langer bij Patijnenburg zijn, zich kunnen ontwikkelen met als doel een zo passend mogelijke baan te vervullen binnen of buiten Patijnenburg. Hierbij richt Patijnenburg zich o.a. op de volgende doelgroepen: mensen met een bijstandsuitkering, werkzoekenden, mensen die zich willen laten bij- en omscholen, statushouders, ex-gedetineerden en vroegtijdig schoolverlaters.

Om het Toekomstscenario meer kans van slagen te geven en als eigenaar meer grip te krijgen op Patijnenburg, hebben we een aantal aanbevelingen gedaan. In 2023 is hier uitvoering aan gegeven door de overlegstructuur met Patijnenburg te intensiveren o.a. door maandelijkse monitorgesprekken met de directeur van Patijnenburg. Daarnaast hebben de kwartaalrapportages vanaf Q2 2023 een vernieuwde opzet met als doel meer overzicht en grip te bieden op de resultaten zoals afgesproken in de jaarlijkse dienstverleningsovereenkomsten (DVO). Ook zijn er in 2023 eerste stappen gezet om te verkennen of een monitoringsinstrument gericht op output-financiering haalbaar is. Output-financiering richt zich op het doorberekenen van producten in een integrale kostprijs per product.

In de jaarlijkse DVO tussen Patijnenburg en gemeente zijn de resultaatgerichte afspraken in relatie tot de financiën opgenomen voor 2023. Deze resultaatgerichte afspraken hebben betrekking op: het gewenste toekomstscenario (transitie), re-integratie en inburgering.

Transitie
Na de zomer 2023 is Patijnenburg gestart met de voorbereidingen voor het transformeren van Patijnenburg naar het gewenste toekomstscenario. Het streven is om de raad in Q2 van 2024 schriftelijk te informeren over de eerste resultaten van de transformatie van Patijnenburg naar een werk-ontwikkelbedrijf.

Re-integratie
Samen met Patijnenburg hebben we inwoners geholpen bij het vinden van werk, het verbeteren van hun kansen en het creëren van de juiste omstandigheden om te participeren in de samenleving. Hierbij zijn verschillende re-integratie instrumenten ingezet zoals loonkostensubsidie, job coaching, werkplaatsaanpassingen, praktijkleer trajecten en IPS-trajecten (Individuele Plaatsing en Steun). Ook hebben we nieuw beschut werkplaatsen gecreëerd voor mensen met een arbeidsbeperking en mensen aan werk geholpen via de banenafspraak. We hebben intensief samengewerkt met lokale werkgevers en maatschappelijke partners om passende kansen te creëren.

Inburgering
In samenwerking met Patijnenburg, NL Training, werkgevers en maatschappelijke organisaties hebben we inburgeraars ondersteund bij hun integratie in de samenleving. Dit hebben we gedaan door de inzet op persoonlijke ontwikkeling, intensieve begeleiding en ondersteuning en samenwerking met lokale partners. De inburgeraars zijn gestart met taallessen bij NL Training en zijn daarnaast begeleid om actief te partici- peren, met als uiteindelijk doel begeleiding naar een passende baan.

Risico's in relatie tot weerstandsvermogen
Door invoering van de Participatiewet is de toegang tot de WSW afgesloten en vindt er alleen nog uitstroom en geen instroom plaats. In de toekomst blijft de afbouw van de oude Sociale Werkvoorziening (SW) een belangrijke rol spelen. Als gevolg van de invoering van de Participatiewet is de toegang tot de WSW gesloten, waardoor er alleen nog sprake is van uitstroom en niet meer van instroom. Tegelijkertijd wordt het budget voor de WSW verminderd vanwege het afnemende aantal werk- en ontwikkelmedewerkers. Hiervoor in de plaats komt een stijging van het aantal Nieuw Beschut.

Bovendien is de subsidie voor de plaatsingen binnen het kader van de Participatiewet voor de Nieuw Beschut regeling ontoereikend om de kosten te dekken. Er is daarom meer begeleiding nodig om deze groeiende groep op de juiste manier aan het werk te krijgen en de te behouden. Met het initiatiefvoorstel van de Tweede Kamer en het onderzoek naar de infrastructuur van sociaal ontwikkelbedrijven (uitgevoerd door Berenschot in juni 2023) lijkt er een heroriëntatie op landelijk niveau in zicht te zijn.

Voor risico's heeft Patijnenburg voldoende eigen vermogen. Het weerstandsvermogen van Patijnenburg is nog ruim voldoende en ligt boven de uit een risicoanalyse voortkomende grens van € 1,05 miljoen.

ROM Innovation Quarter BV

Algemeen
Vestigingsplaats
Den Haag

Rechtsvorm
Besloten vennootschap

Bestuursfunctie
Lid AVA

Belangen
Openbaar belang
Verbetering van de economische positie van de regio Zuid-Holland, waaronder ook Westland.
Bestuurlijk belang
Het college van B&W, vertegenwoordigd door de wethouder Economische Zaken en Greenport, is direct betrokken als aandeelhouder met stemrecht in de AVA naar rato van het aandelenkapitaal.

Financieel belang
De gemeente Westland bezit 926.846 aandelen van nominaal € 1 euro. In 2021 is door de raad ingestemd met fondsversterking (boven op het bestaande aandeel). De kapitaalstorting is voor een bedrag van € 426.846 geactiveerd als boekwaarde van het gemeentelijk aandelenbezit in IQ BV. De aandeelwaarde van gemeente Westland is, na storting fondsversterking, €926.846, zijnde 0,737% van de aandelen. De storting heeft eind 2023 plaatsgevonden.

Het participatiebedrijf wordt gedekt door het aandelenkapitaal van de aandeelhouders en het (toekomstig) rendement. IQ verwacht dat de begroting 2024 ten minste sluitend is en rendement te kunnen genereren uit de investeringen.

Deelnemende partijen
Aandeelhouders zijn het Ministerie van Economische Zaken, de provincie Zuid-Holland, Rotterdam, Den Haag, Delft, Leiden, Westland, Drechtsteden, Erasmus MC, TU Delft, Universiteit Leiden en LUMC. Naast deze partijen ontvangt IQ jaarlijks een exploitatiebijdrage van de Metropoolregio Rotterdam-Den Haag, Erasmus Universiteit en de gemeente Zoetermeer.

Financiële gegevens

Financiële gegevens	Begin 2023	Eind 2023
Financieel belang	€ 500.000	€ 926.846
Eigen vermogen	€ 95.384.000	€ 95.384.000
Vreemd vermogen	€ 11.321.000	€ 35.355.000
Verwacht resultaat	€ -1.500.000	€ 0
Financiële bijdrage (begroot/werkelijk)	€ 100.000	€ 103.000

Actuele ontwikkelingen
Innovation Quarter (IQ) is sinds 2014 risicodragend aan het participeren. Het rendement op deze participaties is afhankelijk van het succes van de innovatieve ondernemingen waarin wordt geparticipeerd. AInnovation Quarter is sinds 2014 risicodragend aan het participeren. Het rendement op deze participaties is afhankelijk van het succes van de innovatieve ondernemingen waarin wordt geparticipeerd. Als de waarde van een participatie daalt, dan dient te worden afgeschreven. Bij een waardestijging en verkoop daarvan, wordt een winst gerealiseerd. In 2022 heeft een aantal exits geleid tot winstneming op de participaties.

Naast ons aandelenkapitaal draagt Westland als participant ook jaarlijkse een bijdrage aan de exploitatiekosten mee. Met deze kosten werkt InnovationQuarter aan de taken die hen vanuit de opdrachtgevers is meegeven en is beschreven in zowel de meerjarenstrategie en het jaarplan voor 2023. Al in 2022 is door InnovationQuarter aangegeven dat het voor hen lastig is de begroting (voor het exploitatiebedrijf) sluitend te krijgen. Dit vanwege toegenomen kosten (zoals personeel) en gelijkblijvende inkomsten (exploitatiebijdragen van de aandeelhouders). In 2023 heeft InnovationQuarter gewerkt aan het sluitend maken van de begroting door én kostenbesparing en het verzoek tot verhoging van bijdragen (zowel de structurele als de incidentele). Daarnaast is alle aandeelhouders gevraagd de bijdrage voor de periode tot 2026 jaarlijks te indexeren. De gemeente Westland heeft voor 2023 en 2024 hier gehoor aangegeven door de exploitatiebijdragen in beide jaren te indexeren.

De nieuwe meerjarenstrategie voor 2023-2026 is in 2023 door de aandeelhouders goedgekeurd en van kracht gegaan. Hieraan is ook de meerjarenbegroting voor die periode gekoppeld. Hierin is onder meer gekozen voor meer focus, wat ook moet leiden tot minder uit de pas lopende kosten. Generieke uitgangspunten in die meerjarenbegroting zijn het verkrijgen van een sluitende meerjarenbegroting, continuering exploitatiebijdragen alle financiers/participanten, jaarlijkse indexering waar mogelijk en de meerjarenstrategie moet meer richting geven voor scherpere keuzes met meer Impact.

Eind 2022 is middels een collegebesluit besloten de jaarlijkse exploitatiebijdrage voor 2023 met 3% te indexeren tot €103.000. Dit percentage aan zal ook voor 2024 worden aangehouden. De Gemeente Westland heeft in 2021 besloten in te stemmen met het verzoek van het ministerie van EZK aan de aandeelhouders van de Regionale ontwikkelingsmaatschappijen om middels cofinanciering bij te dragen aan de fondsversterking van de investeringsfondsen ten behoeve van een kapitaalinjectie in de Nederlandse economie gehoor te geven.

De bijdrage van de gemeente Westland komt naar verhouding van het aandeel uit op € 426.846. De daadwerkelijk storting vanuit Westland heeft eind 2023 plaatsgevonden en deze kapitaalstorting wordt geactiveerd als boekwaarde van het gemeentelijk aandelenbezit in IQ BV.

Risico's in relatie tot weerstandsvermogen
De structurele subsidie is € 103.000 per jaar op basis van een jaarlijkse subsidieaanvraag door IQ. Het risico beperkt zich verder tot het financieel belang van de gemeente en dat is de boekwaarde eind 2023 van € 426.846 dat door het risicodragend participeren en het inzetten van het aandelenkapitaal minder waard kan worden.

Sociaal Kernteam BV

Algemeen
Vestigingsplaats
's-Gravenzande

Rechtsvorm
Besloten vennootschap

Bestuursfunctie
Lid AVA

Belangen
Openbaar belang
Het waarborgen en faciliteren van de toegang tot de jeugdzorg (zoals jeugdhulp, jeugdbeschermingsmaatregelen en jeugdreclassering) in het kader van de Jeugdwet en het faciliteren van de toegang tot maatschappelijke ondersteuning in het kader van de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 voor inwoners van de Gemeente Westland die niet in staat zijn de benodigde ondersteuning (met of zonder hulp van de basisvoorzieningen) in hun eigen sociale netwerk te organiseren dan wel wier behoefte aan ondersteuning te complex is.

Bestuurlijk belang
De gemeente is enig aandeelhouder. De wethouder Financiën vertegenwoordigt de gemeente als aandeelhouder in de AVA.

Financieel belang
De gemeente is enig aandeelhouder van het SKT met een gestort kapitaal van € 100. De (structurele) bijdrage bedraagt in 2023 € 8.941.421.

Deelnemende partijen
Uitsluitend de gemeente Westland.

Financiële gegevens

Financiële gegevens	Begin 2023	Eind 2023
Financieel belang	€ 100	€ 100
Eigen vermogen	€ 392.066	€ 392.066
Vreemd vermogen	€ 1.625.438	€ 1.625.438
Verwacht resultaat	n.v.t.	€ 0
Financiële bijdrage (begroot/werkelijk)	€ 9.519.981	€ 9.174.481

Bijdrage over 2023 valt lager uit vanwege openstaande vacatures bij het SKT die niet vervuld zijn vanwege de krapte op de arbeidsmarkt.

Actuele ontwikkelingen
Het SKT verleent de toegang tot de gespecialiseerde jeugdzorg. In het kader van kostenbeheersing is er vanaf 2020 extra geïnvesteerd om als toegang meer in positie te komen bij de verwijzing naar jeugdzorg. Hiermee wordt de invloed op de uitgaven vergroot. Het gaat om nauwere samenwerking met de huisartsen, toetsing van externe verwijzingen op inhoud en volume, en meer hulpverlening door het SKT zelf in plaats van inzet van aanbieders. De concrete afspraken hierover zijn in de dienstverleningsopdracht (DVO) aan het SKT opgenomen. Medio 2023 zijn deze maatregelen geëvalueerd, waarbij is vastgesteld dat de maatregelen zowel financieel alsook in kwalitatief opzicht meerwaarde hebben. Deze interventies zijn daarmee onderdeel geworden van de zogeheten going concern. De raad is hierover schriftelijk geïnformeerd.

Kostenbeheersing binnen de jeugdhulp blijft nodig, waarbij gemeente gezamenlijk optrekt met het SKT. De landelijke hervormingsagenda vormt het vertrekpunt. Werving voor natuurlijk verloop blijft moeilijk vanwege de aanhoudende arbeidsmarktproblematiek in deze sector. Landelijke CAO-ontwikkelingen hebben voorts geleid tot een aanzienlijke kostenverhoging van de bestaande dienstverlening.

Risico's in relatie tot weerstandsvermogen
In de meerjarige overeenkomst van opdracht en de jaarlijkse DVO stelt de gemeente haar financiële kader, gebaseerd op de verwachte caseload van het SKT, en de wijze waarop zij hierop stuurt en de financiële risico's minimaliseert. Door middel van een risicoanalyse zijn de risico's inzichtelijk gemaakt en is bepaald wat een wenselijke hoogte van het weerstandsvermogen voor het SKT is (€ 0,3 mln.). Het SKT heeft dit weerstandsvermogen van € 0,3 mln. gevormd. Het beroep hierop is niet nodig geweest.

WHC Onroerend Goed BV

Algemeen
Vestigingsplaats
Naaldwijk

Rechtsvorm
Besloten Vennootschap

Bestuursfunctie
De wethouder Financiën vertegenwoordigd de gemeente in de Prioriteitsaandeelhoudersvergadering.

Belangen
Openbaar belang
Versterken van de economische positie en innovatieve activiteiten van Westland in de glastuinbouwsector.

Bestuurlijk belang
De gemeente is prioriteitsaandeelhouder van WHC Onroerend Goed BV en namens de gemeente neemt de wethouder Financiën deel aan de Prioriteitsaandeelhoudersvergadering.

Financieel belang
De gemeente heeft een aandelenbelang van € 2,0 miljoen in WHC Onroerend Goed om een expositieruimte mogelijk te maken. Afgesproken is om dit risicodragend vermogen voor vijf jaar na opening van expositiecentrum in het World Horti Campus aan te houden. Het aandelenkapitaal bestaat uit € 2 miljoen aandelen B (zonder stemrecht) en een prioriteitsaandeel van € 1. Het college heeft de gemeenteraad voorgesteld om het aandeelhouderschap te continueren ten dienste van de uitvoering van het Masterplan Flora Campus Westland. De gemeenteraad heeft nog geen besluit genomen.

Deelnemende partijen
GFFX Participaties BV als aandeelhouders A en de gemeente Westland als aandeelhouder B.

Financiële gegevens

Financiële gegevens	Begin 2023	Eind 2023
Financieel belang	€ 2.000.001	€ 2.000.001
Eigen vermogen	€ 4.201.864	€ 4.250.519
Vreemd vermogen	€ 2.168.478	€ 1.962.734
Verwacht resultaat	n.v.t.	€ 48.654
Financiële bijdrage (begroot/werkelijk)	n.v.t.	n.v.t.

Actuele ontwikkelingen
Verder professionaliseren en nieuwe concepten voor benutting van het gebouw zijn ontwikkeld en worden uitgevoerd. Voorts hebben de aandeelhouders van GFFX aangegeven een actieve rol te willen spelen in de uitvoering van het gemeentelijke Masterplan Flora Campus Westland en gevraagd om continuering van het gemeentelijk aandelenbezit in WHC OG BV.

De onderneming heeft geïnvesteerd in nieuwe concepten en mogelijkheden om de inkomsten te verhogen en daarmee de financiële basis te versterken, na de financiële onzekerheden in de exploitatie tijdens de coronapandemie. Deze investeringen en inzet om bij te dragen aan de uitvoering van het Masterplan Flora Campus vragen om een solide aandeelhouderssamenstelling en daarom is aan de gemeenteraad voorgelegd om het gemeentelijk aandeelhouderschap te continueren.

Risico's in relatie tot weerstandsvermogen
Het risico voor de gemeente is beperkt tot de kapitaalstorting van € 2 mln.

NAAMLOZE VENNOOTSCHAPPEN

NV BNG
Algemeen
Vestigingsplaats
Den Haag

Rechtsvorm
Naamloze vennootschap

Bestuursfunctie
Westland is aandeelhouder van BNG en wordt vertegenwoordigd in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AVA) door wethouder Financiën.

Belangen
Openbaar belang
BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen en ondersteunt daarmee het maatschappelijk belang. De bank draagt door het laag houden van de kosten duurzaam bij aan de maatschappelijke voorzieningen voor de inwoner.

Bestuurlijk belang
De wethouder Financiën vertegenwoordigt de aandeelhouder Westland in de AVA.

Financieel belang
De aandeelhouders hebben zeggenschap in BNG Bank via het stemrecht op de aandelen die zij bezitten (een stem per aandeel van € 2,50). De gemeente Westland bezit 301.860 aandelen (0,54%). De nominale waarde van de aandelen is € 0,75 miljoen. De actuele waarde wordt geraamd op € 20,7 mln. In 2023 kwam het dividend uit op € 0,38 miljoen.

Deelnemende partijen
De Nederlandse Staat, gemeenten, provincies en een Hoogheemraadschap.

Financiële gegevens

Financiële gegevens	Begin 2023	Eind 2023
Financieel belang	€ 733.000	€ 733.000
Eigen vermogen	€ 4.615.000.000	€ 4.721.000.000
Vreemd vermogen	€ 107.471.000.000	€ 110.819.000.000
Verwacht resultaat	n.v.t.	€ 254.000.000
Financiële bijdrage (begroot/werkelijk)	n.v.t.	n.v.t.

Actuele ontwikkelingen
De purpose van BNG Bank 'Gedreven door maatschappelijke impact' vormt de basis van hun strategie 'Ons Kompas Naar Impact'. Een strategie die is gericht op sociaal en duurzaam in combinatie met gezonde financiële resultaten. Zo streeft BNG Bank een jaarlijkse groei in impact na die zij (gekoppeld aan vijf SDG's) via hun klanten realiseren. Daarnaast koersen ze op een reductie van CO2 van hunzelf en hun klanten. Eind 2023 sloten ze de eerste driejaarsperiode van 'Ons Kompas Naar Impact' af met waardevolle resultaten. 2024 zijn ze gestart met een herijkte strategie voor de periode 2024-2026.

Risico's in relatie tot weerstandsvermogen
Aan risicodragend kapitaal is € 0,73 miljoen uitgezet. De actuele waarde hiervan is inmiddels € 24,9 miljoen.

NV HVC

Algemeen
Vestigingsplaats
Alkmaar

Rechtsvorm
Naamloze vennootschap

Bestuursfunctie
De wethouder Financiën vertegenwoordigt de gemeente in de AVA. Het stemrecht is naar rato van het aandelenkapitaal (3,88%).

Belangen
Openbaar belang
HVC werkt aan het inzamelen en verwerken van afval, het terugwinnen van grondstoffen en het produceren van duurzame energie. De gemeente Westland vindt het zeer belangrijk om vanuit haar publieke verantwoordelijkheid controle te houden op de integrale keten van afvalbeheer en nauw betrokken te zijn bij de ontwikkeling van duurzame energie en de energietransitie.

Bestuurlijk belang
De wethouder Financiën vertegenwoordigt de gemeente in de AVA. Stemrecht in de AVA naar rato van het aandelenkapitaal (3,88%).

Financieel belang
De gemeente neemt deel met 130 aandelen A ad € 45,45. De gemeente stelt zich eveneens naar rato van haar aandelen garant voor leningen van de NV HVC en de daaruit voortvloeiende hoofdelijke aansprakelijkheid ongeveer (€ 26 miljoen). De gemeente ontvangt voor haar garantstelling een garantieprovisie.

Deelnemende partijen
52 gemeenten (aandeelhouders A) en 8 water- of hoogheemraadschappen (aandeelhouders B).

Financiële gegevens

Financiële gegevens	Begin 2023	Eind 2023
Financieel belang	€ 5.909	€ 5.909
Eigen vermogen	€ 168.104.000	€ 188.104.000
Vreemd vermogen	€ 981.123.000	€ 749.796.000
Verwacht resultaat	€ 28.139.000	€ 20.000.000
Financiële bijdrage (begroot/werkelijk)	n.v.t.	n.v.t.

Actuele ontwikkelingen
Ook in 2023 zijn er nieuwe gemeenten toegetreden tot HVC. Voor Westland betekent dit dat het aandeel in HVC naar verhouding is gedaald. Het behouden van de strategische invloed op het beleid van HVC blijft voor de Westland een aandachtspunt. Via coalitievorming (bijvoorbeeld met de Avalex gemeenten) kan de strategische invloed versterkt worden. Met de Avalex gemeenten bedraagt het percentage aandelen ca.14%.

HVC is één van de grootste investeerders in Westland. Zo investeert HVC in de aardwarmte projecten Trias Westland, Maasdijk, Polanen en Wippolderlaan. Daarnaast is HVC samen met Capturam aandeelhouder in Warmte Netwerk Westland. Hiermee is HVC van grote waarde voor de energietransitie. Naast investeringen in het glastuinbouwcluster heeft HVC samen met gemeente Westland en woningbouwcorporatie Arcade het voortouw genomen om een eerste warmtenet aan te leggen in de bestaande gebouwde omgeving (kern Monster). Inmiddels wordt in Westland aan 82 deelnemende tuinbouwbedrijven (645 ha) plus 1200 woningen warmte geleverd. Daarnaast helpt HVC gemeenten om afvalscheiding te verbeteren, verwerkt grotere hoeveelheden GFT en werkt aan innovaties zoals productie van bio plastics uit zuiveringsslib. Via nascheiding wordt het Westlands PBD verwerkt. Gelet op het (landelijke) ambitieniveau en afhankelijk van de investeringsplanning kan de opbouw van het eigen vermogen in een lager tempo komen, waardoor de te bereiken doelsolvabiliteit van 27% later wordt gerealiseerd dan 2027. In 2023 heeft HVC naar verwachting positieve bedrijfsresultaten geboekt. Voornamelijk veroorzaakt door hogere verkoopprijzen van elektra en gewonnen grondstoffen uit de recycling. HVC keert geen dividend uit maar winsten worden geïnvesteerd in nieuwe projecten.

Risico's in relatie tot weerstandsvermogen
Er zijn voor HVC operationele, strategische en financiële risico's. Hergebruik leidt tot minder afval, dus omzetdaling. Heffing van belasting op het verbranden van restafval leidt tot hogere lasten, dus een afname van het resultaat. Daarnaast zijn er kritische processen en veiligheidsrisico's. De stijgende prijzen en een grote energietransitie opgave blijven de positie van HVC risicovol in stand houden.

NV Juva Holding

Algemeen
Vestigingsplaats
Poeldijk

Rechtsvorm
Naamloze vennootschap

Bestuursfunctie
Lid AVA

Belangen
Openbaar belang
De gemeente Westland heeft er belang bij dat alle inwoners en ingezetenen worden voorzien van betaalbare en voldoende energie (gas en elektra). De energievoorziening en -infrastructuur dient betrouwbaar en veilig te zijn. Daarnaast draagt JUVA als betrouwbare en ervaren partij bij aan de energietransitie in West- land.

Bestuurlijk belang
Westland heeft via de wethouder Financiën stem in de Algemene Vergadering naar rato van het aantal aan- delen. Westland heeft gekozen voor bestuur op afstand. Gemeente Westland in het kader hiervan het recht om een lid in de Raad van Commissarissen te benoemen.

Financieel belang
De aandeelhouders hebben zeggenschap in NV Juva via stemrecht op de aandelen. Het stemrecht is naar rato van het aandelenkapitaal. De gemeente bezit 1.728 aandelen (86,4% van het totaal). De jaarlijkse dividendinkomsten bedroegen tot en met 2023 ca. € 11 miljoen, welke ten goede kwamen aan de algemene middelen. De dividend inkomsten staan onder druk vanwege de sterk gestegen energieprijzen. Het is nu dan ook onzeker en afhankelijk van externe factoren wat de winstverwachting is voor Juva en daarmee ook de raming van het dividend voor onze gemeente. In 2023 kwam het dividend uit op € 8,3 miljoen.

Deelnemende partijen
Gemeenten Westland en Midden-Delfland.

Financiële gegevens

Financiële gegevens	Begin 2023	Eind 2023
Financieel belang	€ 786.240	€ 786.240
Eigen vermogen	€ 137.604.000	€ 135.000.000
Vreemd vermogen	€ 195.230.000	€ 116.000.000
Verwacht resultaat	€ 115.874	€ 11.000.000
Financiële bijdrage (begroot/werkelijk)	n.v.t.	n.v.t.

Actuele ontwikkelingen
De directie van JUVA heeft in 2022 te kennen gegeven dat de dividend uitkeringen onder druk stonden. Dit had vooral te maken met de hogere prijzen voor de inkoop van aardgas en elektra voor de transport- en meetverliezen. Daarnaast had JUVA te maken met dalende omzetten omdat tuinbouwbedrijven minder belichten. Uiteindelijk is het jaarresultaat in 2022 hoger uitgevallen dan 2021. Ook is de energiemarkt weer gestabiliseerd. De hogere inkoopprijzen voor transport en de meetverliezen uit 2022 mogen gecompenseerd worden door verhoging van de transporttarieven. Ook mogen netbeheerders hogere kosten compenseren. Dit volgt uit een rechterlijke uitspraak die netbeheerder Stedin had aangespannen tegen ACM. Hiertegenover staat dat JUVA de komende jaren volop zal dienen te investeren in WNW en het elektra net om congestie het hoofd te bieden. Op termijn zal de uitfasering van aardgas leiden tot dalende inkomsten c.q. zullen mogelijk investeringen versneld dienen te worden afgeschreven, hetgeen naar de toekomst invloed kan hebben op het jaarlijkse resultaat. Daar staat tegenover dat Capturam (100% dochter van JUVA) meer inkomsten zal genereren. Over de effecten van één en ander op de hoogte van de dividend uitkeringen is de portefeuillehouder in overleg met de directie van JUVA. De rol van Juva én van de gemeente in de energietransitie is nog niet uitgekristalliseerd. Juva heeft ambities. Belangrijke factoren hierbij zijn de rol die netwerkbedrijven krijgen in de nieuwe Warmtewet (2025) en de rol vanuit de aandeelhouders van JUVA.

Risico's in relatie tot weerstandsvermogen
Het aandelenbelang van de gemeente Westland is 86,4%. De gemeente is in hoge mate afhankelijk van de dividenduitkering van JUVA. Aandachtspunt zijn;
- wisselende energieprijzen en de effecten daarvan op het transportvolume;
- van kosten in de transporttarieven;
- de hoge investeringen die nodig zijn in WnW en het elektranet.

ANDERE RECHTSVORMEN

CBG Midden-Delfland

Algemeen
Vestigingsplaats
Midden-Delfland

Rechtsvorm
Coöperatieve vereniging

Bestuursfunctie
Lid Algemene Deelnemersvergadering (ADV)

Belangen
Openbaar belang
Op orde houden van recreatie- en groengebieden.

Bestuurlijk belang
De wethouder voor Openbare Ruimte is lid van de Algemene Deelnemersvergadering.

Financieel belang
De gemeente heeft geen kapitaalbelang of garanties verstrekt. Het aandeel van de gemeente in de coöperatieve bijdrage is 0,59%.

De jaarlijkse bijdrage is tot en met 2023 vastgesteld op € 10.488. Vanaf 2024 wordt deze geïndexeerd met 8,4%. (€ 11.370)

Deelnemende partijen
Gemeenten Delft, Maassluis, Midden-Delfland. Schiedam, Vlaardingen en Westland

Financiële gegevens

Financiële gegevens	Begin 2023	Eind 2023
Financieel belang	-	-
Eigen vermogen	€ 4.687.378	€ 4.337.000
Vreemd vermogen	€ 3.807.082	€ 3.022.000
Verwacht resultaat	n.v.t.	€ - 94.000
Financiële bijdrage	€ 10.500	€ 10.500

Actuele ontwikkelingen
CBG heeft zelf geen uitvoeringsorganisatie; de feitelijke werkzaamheden worden uitgevoerd door een externe partij. Op dit moment is dat Staatsbosbeheer. De samenwerking wordt binnenkort geëvalueerd. Afhankelijk van het resultaat wordt die samenwerking voortgezet of wordt er een samenwerkingsovereenkomst met een andere partij gesloten. Uitgangspunt is dat het beheer en het onderhoud op dezelfde manier worden voortgezet.

Aan het CBG is een stichting gelieerd, die m.i.v. 6 oktober 2020 de zakelijke rechten (vnl. erfpacht op eigendommen van Staatsbosbeheer, provincie Zuid-Holland en hoogheemraadschap van Delfland) van het recreatieschap Midden-Delfland (RMD, in liquidatie) heeft overgenomen. Deze Stichting Erfpachtrechten Groengebieden Midden-Delfland (SEG) is 28 december 2018 opgericht. Het SEG-bestuur heeft dezelfde samenstelling als het CBG-bestuur. Gezien de beperkte taak van de SEG (beheren van de zakelijke rechten, waarbij de netto opbrengst ten goede komt aan het gebiedsbeheer CBG) worden SEG-zaken in voorkomende gevallen in het CBG-bestuur afgewikkeld en separaat beschreven. Voor de SEG is m.i.v. 2020 een separaat proces van jaarverslag en begroting ingesteld. Voor verdere informatie over de SEG wordt verwezen naar het Jaarverslag SEG 2022.

Risico's in relatie tot weerstandsvermogen
Per 1 januari 2023 bedraagt de algemene reserve € 4.093.662. Dit is ruim voldoende om de door CBG genoemde risico's op te kunnen vangen. Daarnaast is er een bestemmingsreserve van € 555.245 om de kosten voor routestructuren te neutraliseren. Deze is nog voldoende voor de komende 7 jaar.

Financieel overzicht

Financiële gegevens

Onderstaand zijn de financiële gegevens per verbonden partij opgenomen.

Bedragen x € 1.000

Naam verbonden partij	Programma	Financiële bijdrage	Financieel belang	Eigen vermogen	Resultaat	Dividend
Gemeenschappelijke regelingen						
GGD en Veilig thuis Haaglanden	5	2.155	-	1.335	-	-
Metropoolregio Rotterdam Den Haag	4	317	-	36.702	-	-
Omgevingsdienst Haaglanden	1, 8	4.231	-	1.756	-	-
Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden	5	492	-	122	-	-
Veiligheidsregio Haaglanden	1, 6	7.694	-	6.865	4.641	-
Besloten vennootschappen						
Gemeenschappelijk bezit Evides BV	8	-	5.396	296.724	21.050	680
OB De Westlandse Zoom BV/CV	3	-	11.700	9.000	-400	-
OB Het Nieuwe Westland BV/CV	3	-	7.600	10.142	-721	-
Patijnenburg BV	5	10.328	0,1	3.269	-616	-
ROM Innovation Quarter BV	4	103	927	95.384	-	-
Sociaal Kernteam BV	5, 7	9.174	0,1	392	-	-
WHC Onroerend Goed BV	4	-	2.000	4.251	49	-
Naamloze vennootschappen						
NV BNG	10	-	733	4.721.000	254.000	380
NV HVC	4, 8	-	6	188.104	20.000	-
NV Juva Holding	4	-	786	135.000	11.000	8.300
Andere rechtsvormen						
CBG Midden-Delfland	7, 8	11	-	4.337	-94	-
Totaal fin. kengetallen verbonden partijen		**34.505**	**29.148**	**5.514.383**	**303.434**	**9.360**

GRONDBELEID

Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht gemeenten om in de begroting en jaarrekening een paragraaf over het grondbeleid op te nemen. In artikel 16 van het BBV is bepaald waaruit de paragraaf grondbeleid ten minste moet bestaan. In de jaarrekening wordt in de paragraaf grondbeleid teruggekeken in hoeverre de afgesproken doelstellingen zijn gehaald.

Visie

De huidige nota Grondbeleid van de gemeente Westland is in 2013 vastgesteld. Deze nota wordt geactualiseerd en in 2024 ter goedkeuring aangeboden aan de gemeenteraad. De nota wordt geactualiseerd vanwege de Omgevingswet en conform de richtlijnen van het BBV met een grotere rol voor actief grondbeleid. Dat betekent dat doelen en uitgangspunten zoals in deze paragraaf weergegeven kunnen wijzigen, maar vooralsnog zijn deze conform de vastgestelde nota uit 2013. Daarin zijn de volgende doelen opgenomen:

- Faciliteren en sturing geven aan bestuurlijk en maatschappelijk gewenste ruimtelijke ontwikkelingen;
- Streven naar een rechtvaardige verdeling van kosten en opbrengsten voor gemeente en grondeigenaren via de afdeling Grondexploitatie van de Wet ruimtelijke ordening (Wro);
- Beheersbaar en inzichtelijk maken van de risico's van ruimtelijke ontwikkelingen en aparte (bouw) projecten.

Op basis van de nota Grondbeleid stelt het college jaarlijks de nota grondprijzen vast. Met deze nota wordt inzichtelijk tegen welke (richt-)prijzen de gemeente gronden uitgeeft en hoe deze prijzen tot stand zijn gekomen.

Wijze van uitvoering

De gemeente Westland heeft gekozen om in beginsel geen actief grondbeleid na te streven en zich voor- namelijk te richten op een regisserende en faciliterende rol. Dit komt omdat de gemeente al een grote portefeuille gronden in bezit heeft. Maar actieve grondpolitiek is altijd mogelijk, indien dat voor de opgave noodzakelijk is. Dit kan vanuit strategische en maatschappelijke argumenten een overweging zijn. Voorals- nog zijn de belangrijkste beleidsuitgangspunten uit de nota grondbeleid 2013:

De gemeente Westland voert selectief en gericht een actief grondbeleid, uitsluitend om belangrijke gemeentelijke doelen te realiseren;

- De gemeente Westland ondersteunt facilitair grondbeleid ten behoeve van een privaat initiatief. Bij facilitair grondbeleid hoort een actief kostenverhaal;
- De gemeente Westland verleent in beginsel geen medewerking aan een planologische maatregel (zoals een bestemmingsplanwijziging of verlening van een omgevingsvergunning) waarbij een tekort bij de gemeente ontstaat.

De planologische maatregel is dan voor de gemeente niet economisch uitvoerbaar. Alleen als de gemeenteraad uitdrukkelijk van mening is dat een gemeentelijke bijdrage gerechtvaardigd is – in het belang van het project – zal de gemeente medewerking verlenen;

- De gemeente Westland voert actief risicomanagement in de bedrijfsvoering van de grondexploitaties en weegt nieuwe initiatieven zorgvuldig af binnen de mogelijkheden van het weerstandsvermogen;
- De gemeente Westland voert jaarlijks bij het opstellen van het Meerjarenperspectief Gebiedsontwikkeling (MPG) en de Tussentijdse rapportage op het Meerjarenperspectief Gebiedsontwikkeling (TMPG) een risicoanalyse uit op de grondexploitaties.

Prognose resultaten

De nota kostenverhaal gebiedsoverstijgende werken, werkzaamheden en maatregelen bevat het beleid voor gebiedsoverstijgende kosten bij ruimtelijke plannen in de gemeente Westland. Gebiedsoverstijgende werken, werkzaamheden en maatregelen zijn de werken, werkzaamheden en maatregelen waarvan een plangebied of een gedeelte daarvan profijt heeft. De kosten hiervan dienen over meerdere plangebieden te worden verdeeld, omdat ook een of meerdere andere gebieden van deze voorziening profijt hebben. Elke initiatiefnemer van een nieuwe (gebieds)ontwikkeling betaalt een bijdrage voor deze gebiedsoverstijgende werken. De bijdragen die op grond van deze nota worden ontvangen worden gestort in de bestemmingsre- serve bovenwijkse voorzieningen.

Vanwege de inwerkingtreding van de Omgevingswet is eind 2023 gestart met de actualisatie van de nota Grondbeleid uit 2013. De nieuwe Omgevingswet heeft ook gevolgen voor het verhalen van kosten voor gebiedsoverstijgende werken, werkzaamheden en maatregelen.

Resultaten

De gemeente Westland kent, naast de begroting en de jaarrekening, ook het Meerjarenperspectief Gebiedsontwikkeling (MPG). In het MPG wordt de stand van zaken van de gemeentelijke grondexploitaties weergegeven, inclusief prognoses van nog te verwachten kosten en opbrengsten voor de resterende looptijd van de grondexploitaties. Dit is een verplichting vanuit het BBV. In deze paragraaf Grondbeleid worden de resultaten van de grondexploitaties op totaalniveau gerapporteerd. Daarnaast ontvangt de gemeenteraad ter informatie een tussentijdse rapportage (TMPG). Op 5 oktober 2023 is deze aan de raad gestuurd.

De gemeente Westland heeft 4 grondexploitaties. Dat is inclusief de 2 gemeentelijke grondbanken die de gemeente heeft ten behoeve van de deelnemingen. De grondexploitaties van de projecten Teylingen VI en Herontwikkeling de Schakel zijn met de vaststelling van het MPG 2024 door de raad afgesloten. De andere grondexploitaties lopen nog door.

Gebiedsontwikkelingen doorlopen verschillende fasen, van verkenning tot en met realisatie en beheer. De gezamenlijke boekwaarde van alle vastgestelde grondexploitaties bedraagt € 148.988.967 per 31 december 2023.

Wanneer een grondexploitatie tot een verlies leidt moet voor die grondexploitatie conform de BBV-voorschriften een voorziening worden getroffen voor het nadelige resultaat. Dit is de voorziening onderhanden werk (OHW). De stand, na afsluiting van de twee grondexploitaties, is € 515.554 per 31 december 2023 voor de grondexploitatie gemeentekantoor Monster.

De herziening van de grondexploitaties zijn via het MPG door de raad vastgesteld. De risico's bij de gemeentelijke grondexploitaties zijn geraamd op € 63.313 en zijn opgenomen binnen het weerstandsvermogen van de gemeente.

Onderstaande tabel zet de hierboven genoemde bedragen per 31 december 2023 op een rij.

	Boekwaarde 31-12-2023	Voorziening 31-12-2023	Projectrisico
Grondexploitaties (2)	-2.576.776	515.514	63.313
Grondbanken	151.565.743	-	-
Totaal	**148.988.967**	**515.514**	**63.313**

Winstneming

In de notitie Grondbeleid en de jaarstukken van de commissie BBV is aangegeven op welke wijze het mogelijk is om tussentijds winst te nemen bij positieve grondexploitaties. Voor winstneming geldt de Percentage of Completion methode (POC).

POC houdt in dat voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd tussentijds naar rato van de voortgang van de grondexploitatie winst kan worden genomen. Hiervoor moet het resultaat op de grondexploitatie op betrouwbare wijze kunnen worden ingeschat. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen:

1. Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat; en
2. De grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht; en
3. De kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

In 2023 is geen tussentijdse winst genomen op de grondexploitaties.

Reserves

De resultaten van de grondexploitaties worden meegenomen in het rekeningresultaat. De risico's binnen de grondexploitaties worden concernbreed in beeld gebracht via het weerstandsvermogen (in de paragraaf Weerstandvermogen en risicobeheersing).

Deelnemingen

De gemeente Westland participeert bij twee gebiedsontwikkelingen in een samenwerkingsverband. Hiervoor zijn aparte rechtspersonen ingesteld. Het betreffen de volgende samenwerkingsverbanden:

- Ontwikkelingsmaatschappij het Nieuwe Westland (BV/CV);
- Ontwikkelingsbedrijf De Westlandse Zoom (BV/CV).

De grondexploitaties voor deze ontwikkelingen zijn bij de zelfstandige rechtspersonen ondergebracht en vallen dus niet onder de gemeentelijke grondexploitatie. De gemeente vervult de functie van grondbank. Dit houdt in dat de gemeente de gronden aankoopt en bouwrijp levert aan de ontwikkelende samenwerkingsverbanden. De partijen zullen de op dat moment geldende boekwaarde aan de gemeente Westland vergoeden.

ONW

De raad van Commissarissen (RvC) heeft op 19 december 2023 ingestemd met de herziene grondexploitatie, peildatum 1 juli 2023.

OBWZ

De algemene vergadering van aandeelhouders van OBWZ is voornemens de vaststelling van de grondexploitatie vast te stellen op 17 juni 2024.

Op basis van de vastgestelde grondexploitaties en een gemeentelijke risico-inschatting is voor de deelnemingen per 31 december 2023 een voorziening getroffen van € 18,3 miljoen.

Onderstaande tabellen zetten het aandelenkapitaal en de getroffen voorziening van de deelnemingen op een rij per 31 december 2023.

Deelnemingen	Totaal aandelenkapitaal	Totaal gestort	Afwaardering	Getroffen voorziening
ONW	7.607.966	7.607.966	7.607.966	3.672.195
Westlandse zoom	11.700.000	11.700.000	11.700.000	14.621.889
Totaal deelnemingen	**19.307.966**	**19.307.966**	**19.307.966**	**18.294.084**

Investeringen

Inleiding

In de investeringsrapportage bij de jaarrekening 2022 bent u onder meer geïnformeerd over de benodigde bijstellingen op de lopende investeringskredieten en het verwachte resultaat op de kapitaallasten. Deze investeringsrapportage geeft u inzicht in de (fysieke) investeringen die in de Westlandse maatschappij worden gedaan. Het investeringsprogramma kent ambitie en is gebaseerd op uitvoering van besluiten zoals door de raad genomen. In dit hoofdstuk geven we u op hoofdlijnen inzicht in de werkelijke cijfers en achter- gronden in relatie tot de bijgestelde begroting 2023.

Kapitaallasten

De kapitaallasten ultimo 2023 geven het volgende resultaat weer na verrekening met reserves:

(Bedragen x € 1.000)

Begrote kapitaallasten 2023	34.361 +	
Bijstelling begrote kapitaallasten	63 +	
Bijgestelde begrote kapitaallasten 2023		34.424 +
Definitieve werkelijke kapitaallasten 2023		31.509 -
Resultaat kapitaallasten 2023		2.915 +

Het in de tabel opgenomen voordelig resultaat na bestemming op de kapitaallasten ad € 2,915 miljoen wordt voornamelijk veroorzaakt door volledige afschrijving van uitgaven op investeringen die einde 2023 zijn afgesloten en waarvan de uitgaven lager zijn dan € 50.000, dit betreft een nadelig resultaat, (de in de financiële verordening vastgelegde ondergrens om te activeren). In verband met de invoering van de werkwijze voor de nieuwe MIP heeft geen bijstelling van de kapitaallasten plaatsgevonden tijdens de 2e voortgangsrapportage, dit veroorzaakt een voordelig resultaat.

Omvang investeringsportefeuille
De omvang van de restkredieten van de lopende investeringsportefeuille (circa 90 investeringen) bedraagt ultimo 2023 per saldo € 23,3 miljoen. In 2023 zijn er de volgende lopende kredieten (investeringen waarvoor het krediet is gevoteerd en onderhanden zijn):

Lopende investeringen	Krediet (uitgaven)	Krediet inkomsten	Uitgaven t/m 2023	Inkomsten t/m 2023	Saldo	Restant krediet
Programma 2:						
Opvanglocatie Tiendweg, Naaldwijk-Vastgoed	5.475.000	0	5.475.000	0	0	Afgesloten
Opvanglocatie Tiendweg, Naaldwijk - Grond	2.375.000	0	2.375.000	0	0	Afgesloten
Saldo	**7.850.000**	**0**	**7.850.000**	**0**	**0**	**0**
Programma 3:						
Plaberum (stelpost)	150.027	0	1	0	150.026	Afgesloten
Plaberum Voorbereidingskosten Tuin van der Lely	117.032	9	112.317	9	4.715	Afgesloten
Saldo	**267.059**	**9**	**112.318**	**9**	**154.741**	**0**
Programma 4:						
Bijdr.aanl.parkeerplaats en ontsl. Sonnehoeck Mnut	115.000	0	8.450	0	106.550	106.550
Rotonde Emmastraat Monster Aan- en verkoop gronden	380.000	480.000	0	0	-100.000	-100.000
Rotonde Zijtwende (M.nut 3040)	0	0	0	0	0	Afgesloten
Gebiedsontwikkeling Boomawatering BCF	11.808.582	5.757.386	11.808.583	5.757.386	0	Afgesloten
Gebiedsontwikkeling Boomawatering rente	462.857	0	462.857	0	0	Afgesloten
Gebiedsontwikkeling Boomawatering BTW	415.332	4.317.350	415.332	4.317.350	0	Afgesloten
Voorbereidingskrediet Flora Campus Westland	500.000	0	355.851	0	144.149	144.149
Strategische aankopen Floragebied	3.200.000	0	8.138.854	0	-4.938.854	-4.938.854
Saldo	**16.881.771**	**10.554.736**	**21.189.927**	**10.074.736**	**-4.788.155**	**-4.788.155**
Programma 5:						

Lopende investeringen	Krediet (uitgaven)	Krediet in-komsten	Uitgaven t/m 2023	Inkomsten t/m 2023	Saldo	Restant krediet
Gebouw De hoeksteen H. dijk, grond	0	0	0	0	0	Afgesloten
Nieuwbouw Huis v.d. Buurt - Vitis H. dijk	336.333	0	49.827	0	286.506	286.506
Nieuwbouw huis vd Buurt - Vitis Hdijk dek.ec.nut	525.262	0	13.520	0	511.742	511.742
Nieuwbouw Huis v.d. Buurt - Bibliotheek H. dijk	132.689	0	16.528	0	116.161	116.161
Nieuwbouw Huis v.d. Buurt – Bib. dek. econ nut	132.959	0	4.480	0	128.479	128.479
Nieuwbouw Huis v.d. Buurt - Kwest H. dijk	61.084	0	9.049	0	52.035	52.035
Huis vd Buurt-Kwest (H) dekk. Ec-nut	96.935	0	0	0	96.935	96.935
Nieuwbouw Huis v.d. Buurt - grond H. dijk	0	0	0	0	0	Afgesloten
Chaletwoningen	1.360.000	0	1.359.740	0	260	Afgesloten
Saldo	**2.645.262**	**0**	**1.453.144**	**0**	**1.192.118**	**1.191.858**
Programma 7:						
Vervanging kunstgrasvelden 2022	4.081.333	0	3.644.226	1.679.726	2.116.833	2.116.833
Modernisering Waterman Ec-nut 4027	2.603.686	31.789	396.029	59.402	2.235.270	2.235.270
Modernisering Waterman	2.800.000	800.000	0	0	2.000.000	2.000.000
Investeringsfonds; sportpark Hoge Bomen	2.510.943	190.859	2.543.596	381.948	158.436	Afgesloten
Sportpark De Lier (aankoop grond)	116.891	0	131.389	0	-14.498	-14.498
Zwembad Hoge Bomen (machines e.d.) inv.fonds	2.105.439	65	3.055.646	525.325	-424.947	-424.947
Led verlichting sportvelden 2020	1.130.668	122.500	882.769	147.581	272.981	272.981
LED verlichting Sportvelden 2021/2022	1.131.842	0	785.794	0	346.047	346.047
plan Molensloot (DL) Nieuwbouw PWAschool	5.000.989	99	1.146.969	99	3.854.019	3.854.019
Kinderopvang Molensloot	1.661.000	0	0	0	1.661.000	1.661.000
Tijd.huisvest.Godfried Bomansschl.Waalcampus (s-G)	1.708.114	47	1.707.814	46	299	299
N Tijd.huisvest. ODS Daltonschool Hoogeland	120.000	0	0	0	120.000	120.000

Lopende investeringen	Krediet (uitgaven)	Krediet inkomsten	Uitgaven t/m 2023	Inkomsten t/m 2023	Saldo	Restant krediet
Definitief Waalcampus (sG)	4.921.315	36	5.205.378	36	-284.063	-284.063
Grond van Waalcampus	3.800.000	0	1.235.713	0	2.564.288	Afgesloten
Brede school Wateringen-Noord	414.002	2	308.025	2	105.977	105.977
Po Nieuwbouw Nieuwe Weg	1.233.713	0	392.891	0	840.822	840.822
Nieuwbouw Hoogeland (N)	466.000	0	356.418	0	109.582	109.582
Twee gymzalen ISW Sweelincklaan	2.021.000	0	340.670	0	1.680.330	1.680.330
VO - ISW Irenestraat Poeldijk	2.282.040	0	732.731	0	1.549.309	1.549.309
Aanpassing Openbare ruimte ISW Poeldijk	0	0	9.824	0	-9.824	Afgesloten
Tijdelijke huisvesting Herman Broeren	50.000	0	3.500	0	46.500	46.500
Vernieuwingsopgave Herman Broeren	150.000	0	0	0	150.000	150.000
Gebouw De Hoeksteen H. dijk nieuwbouw dek. Ec. nut	1.013.906	0	131.846	37	882.098	882.098
Gebouw De hoeksteen H. dijk, renovatie dek. Ec.nut	862.861	0	49.150	0	813.711	813.711
Gebouw De hoeksteen H. dijk, renovatie	339.402	0	50.282	0	289.120	289.120
Krediet kinderopvang Waalcampus	1.588.241	0	104.925	0	1.483.316	1.483.316
Kinderopvang ISW Poeldijk	212.000	0	0	0	212.000	212.000
ISW-Prof. Holwerdalaan (N) tijdelijke huisvesting.	942.000	0	2.435.000	0	-1.493.000	Afgesloten
Vervanging gymzaal Heenweg	52.527	0	44.062	0	8.465	Afgesloten
Saldo	**45.319.912**	**1.145.397**	**25.694.647**	**2.794.202**	**21.274.071**	**20.045.706**
Programma 8:						
Gantelhof Opstal	0	0	300.000	0	-300.000	Afgesloten
Gantelhof Grond	0	0	500.000	0	-500.000	Afgesloten
RG Rec. Wat. Polder verkoop gronden	0	0	123	0	-123	Afgesloten
IRG De Baak verkoop gronden	17.950	350.004	21.613	84.678	-268.989	Afgesloten
Rest gronden Boomawatering	2.377.665	0	2.377.665	0	0	Afgesloten

Lopende investeringen	Krediet (uitgaven)	Krediet inkomsten	Uitgaven t/m 2023	Inkomsten t/m 2023	Saldo	Restant krediet
Aanleg Oostelijke Randweg De Lier	20.539.256	3.491.198	20.189.098	3.422.822	281.782	Afgesloten
Dir.verbind.tussen de Maasdijk (N220) en Honderdla	14.841.827	8.879.257	14.911.520	7.602.290	-1.346.660	-1.346.660
Verbreding N213 incl. reconstruc. N213-Dijkweg	1.839.312	227	1.760.574	214	78.725	78.725
Verbreding N213 bijdrage Elsenbosch (M-nut)	77.080	0	87.097	0	-10.017	Afgesloten
Mutatie N213: Geluidproblematiek Dijkweg	151.990	0	1.990	1.990	151.990	Afgesloten
Aanleg rot.Patijnenburg/ Secr.Verhoeffw (M-nut)	416.667	40	380.082	40	36.586	Afgesloten
Aanleg rotonde Patijnenburg/Secr.Verhoeffweg	1.426.163	803.301	1.899.247	566.038	-710.347	Afgesloten
Herinr. parkeerterrein Sand Ambachtstr (’s-G)	687.125	522.514	676.708	522.426	10.329	Afgesloten
Tijdelijke verkorte verbinding Maasdijk-Oranjesl	300.004	4	181.693	4	118.311	Afgesloten
Verbreding N211 Wippolderlaan	284.292	4.544	357.837	4.548	-73.541	-73.541
Calamiteitenberging Westland locatie glas 8a	2.811.927	7.185	2.918.953	7.185	-107.026	Afgesloten
Parkeren Monster KV	275.001	159	453.829	216	-178.772	-178.772
LOF Groene kernen Groenvoorziening	1.359.503	17.648	1.599.508	18.446	-239.206	Afgesloten
LOF Openbare ruimte speelvoorziening	1.156.620	165	940.184	165	216.437	Afgesloten
LOF Recreatie Groenvoorziening	711.282	387.408	645.477	424.350	102.747	Afgesloten
Aanleg geluidscherm Vogelaer (H) M-nut 3030	231.954	32	231.038	217.486	218.369	Afgesloten
Geluidscherm Leeweg M-nut	604.716	74	254.221	254.221	604.643	604.643
Aankoop grond M.dijk Twee Pleinenweg- H.land BCF	941.327	413.850	840.005	413.850	101.322	101.322
Uitvoering deelprojecten Wenzone en Lange watering	596.766	596.766	98.406	98.406	0	0
Nieuwbouw gemeentewerf terrein	100.056	55	65.149	55	34.908	34.908
Gemeentewerf: Strategische aankoop grond Prov	691.045	0	635.495	0	55.550	55.550
Herontwikkeling De Noviteit Monster	333.731	0	161.543	0	172.188	172.188

Lopende investeringen	Krediet (uitgaven)	Krediet inkomsten	Uitgaven t/m 2023	Inkomsten t/m 2023	Saldo	Restant krediet
DL - Riolering Kerklaan/Rijnstraat	1.165.279	702.563	1.217.626	702.563	-52.347	Afgesloten
Rotonde Emmastraat Zwartendijk	128.299	67	120.090	67	8.209	8.209
Aanbrengen beschoeiingen 2016	876.156	118	864.051	118	12.105	Afgesloten
Vervanging Verhardingen - jaarplan 2018	5.522.860	325.231	5.525.543	325.206	-2.708	Afgesloten
Vervanging Riolering vrijval 2018	4.545.272	1.159	4.093.825	1.159	451.447	Afgesloten
Tractie - aanschaffingen 2020	277.400	0	21.444	0	255.956	255.956
Tractie - aanschaffingen in 2021 (veegmachines)	25.000	0	0	0	25.000	25.000
Tractie - aanschaffingen in 2022	93.000	111.159	161.635	96.159	-83.635	-83.635
Vervoersmiddelen	110.000	0	0	0	110.000	110.000
Kustvisie herinrichting strandslagen	325.600	71	147.290	71	178.310	Afgesloten
Zettingsproblematiek - riolering - fase 2	585.750	131	773.790	131	-188.040	Afgesloten
Zettingsproblematiek - riolering - fase 3	140.000	0	12.000	0	128.000	Afgesloten
Verhardingen - jaarplan 2019	4.403.542	412.266	4.388.828	446.436	48.884	Afgesloten
Zettingsproblematiek - verhardingen - fase 1	509.136	0	500.447	0	8.688	Afgesloten
Zettingsproblematiek - verhardingen - fase 2	423.666	0	39.512	0	384.154	Afgesloten
Fietspad optim. bij Gantel De Baak (M.3028)	84.635	44	23.267	44	61.368	Afgesloten
Grootschalige activiteiten verkeersveiligheid 2019	546.657	62	424.357	62	122.299	Afgesloten
Voorzieningen R-net lijn 36	449.635	250.071	145.185	71	54.450	Afgesloten
Aanpassen bushaltes busconcessie 2019	381.721	169	277.268	169	104.454	Afgesloten
Bruggen en kunstwerken - jaarplan 2019 (b/s)	197.851	54	364.476	54	-166.625	Afgesloten
Riolering vrijverval 2019	1.972.502	10.729	1.689.690	10.515	282.598	Afgesloten
Drukriolering / relining 2019	651.405	71	497.707	62	153.689	Afgesloten

Lopende investeringen	Krediet (uitgaven)	Krediet inkomsten	Uitgaven t/m 2023	Inkomsten t/m 2023	Saldo	Restant krediet
Operationeel programma waterplan- jaarschijf 2019	1.498.711	583	1.476.230	583	22.481	Afgesloten
Aanbrengen inzamelmiddelen 2019	40.000	0	0	0	40.000	Afgesloten
Reconstructie groenvoorziening 2019	307.633	30.158	273.988	30.158	33.645	Afgesloten
Evenementen terrein Wollebrand	164.804	0	164.804	0	0	Afgesloten
Geluidsscherm 't Perron	713.728	701.425	541.784	541.784	12.303	Afgesloten
Grootschalige activiteiten verkeersveiligheid 2020	438.460	65	461.934	65	-23.474	Afgesloten
Aanbrengen inzamelmiddelen 2020	753.930	33	208.900	33	545.029	Afgesloten
Reconstructie groenvoorziening 2020	628.217	21	558.349	21	69.867	Afgesloten
GRP vervangingswerken - 2020 (A)	954.957	164	1.182.151	164	-227.194	Afgesloten
GRP vervangingswerken - 2020 (C) (Voorziening)	44.000	44.000	5.283	5.283	0	Afgesloten
GRP vervangingswerken - 2020 (D) (Voorziening)	1.133.423	1.133.424	1.183.288	1.183.288	-1	Afgesloten
Verhardingen - 2020	2.705.500	584	2.645.570	4.213	63.559	Afgesloten
Rotonde Patijnenburg dps	106.415	22	198.575	22	-92.159	-92.159
Duurzaam MOP 2020	50.621	0	50.621	0	0	Afgesloten
Investeringen uit Afvalplan 2019-2022	765.515	0	354.528	0	410.987	Afgesloten
Metropolitane Snelfietspad Naaldwijk - Rotterdam C	1.086.011	371.133	96.595	8	618.291	618.291
Aanbrengen beschoeiingen - jaarplan 2021	245.522	0	323.466	0	-77.943	Afgesloten
Bruggen en kunstwerken - jaarplan 2021 (hout)	186.507	0	97.420	0	89.087	Afgesloten
Vervangen paden begraafplaatsen	803.916	19	710.128	19	93.790	Afgesloten
Duurzaam MOP 2021	296.975	0	183.545	0	113.430	Afgesloten
Grootschalige activiteiten verkeersveiligheid-2021	934.102	20.503	1.503.130	3	-589.528	Afgesloten
GRP vervangingswerken - jaarschijf 2021 (A)	1.169.560	127	844.970	127	324.590	Afgesloten
GRP vervangingswerken - jaarschijf 2021 (B)	310.946	310.946	260.946	260.946	0	Afgesloten

Lopende investeringen	Krediet (uitgaven)	Krediet inkomsten	Uitgaven t/m 2023	Inkomsten t/m 2023	Saldo	Restant krediet
GRP vervangingswerken - jaarschijf 2021 (D)	712.752	712.751	639.437	639.437	0	Afgesloten
Watergang Kralingerpolder	1.146.976	116.715	542.007	116.714	604.968	604.968
Operationeel programma Waterwegen 2022	390.000	0	81.941	0	308.059	Afgesloten
Reconstructie groenvoorziening 2021	784.744	1.007	688.265	1.007	96.479	Afgesloten
Reconstructie/sanering aan de Vreeburchlaan	330.250	0	256.697	0	73.553	73.553
Reddingsbrigade strandpost Monster	160.546	57	230.036	57	-69.491	Afgesloten
Reddingsbrigade strandpost (M) jaarrond post	650.000	0	3.134	0	646.866	646.866
Uitbreiding Prinsenbos Openbaar Gebied	329.487	127	305.528	127	23.959	23.959
Kustvisie kwaliteitsimpuls parkeerplaatsen-2021	499.095	16	311.187	16	187.908	187.908
Verhardingen - jaarplan 2021	5.275.586	249	5.136.763	251	138.825	Afgesloten
Vervangen inzamelmiddelen jaarplan 2021	505.189	0	108.367	0	396.823	Afgesloten
Vervanging openbare verlichting - jaarplan 2021	433.114	0	383.992	0	49.122	Afgesloten
Zettingsproblematiek - verhardingen - fase 3	10.000	0	0	0	10.000	Afgesloten
Investeringen uit Afvalplan 2019-2022 GFT en CMS	375.000	0	0	0	375.000	Afgesloten
Reconstructie groenvoorziening 2022	1.291.282	0	1.621.147	0	-329.866	Afgesloten
Effectuering speelplaatsenplan jaarplan 2022	627.807	0	1.279.939	0	-652.132	Afgesloten
Duurzaam MOP 2022	57.700	0	21.758	0	35.942	Afgesloten
GRP vervangingswerken - jaarschijf 2022 (A)	3.924.386	0	1.656.889	0	2.267.497	Afgesloten
GRP vervangingswerken - jaarschijf 2022 (B)	330.390	330.390	305.141	305.141	0	Afgesloten
GRP vervangingswerken - jaarschijf 2022 (D)	967.882	967.882	463.655	463.655	0	Afgesloten
Verhardingen - jaarplan 2022	5.684.614	5.980	6.944.242	53.225	-1.212.383	Afgesloten
Bruggen en kunstwerken - jaarplan 2022 (b/s)	693.961	0	236.300	0	457.661	Afgesloten

Lopende investeringen	Krediet (uitgaven)	Krediet inkomsten	Uitgaven t/m 2023	Inkomsten t/m 2023	Saldo	Restant krediet
Vervanging openbare verlichting - jaarplan 2022	557.000	0	561.437	0	-4.437	Afgesloten
Vervangen inzamelmiddelen jaarplan 2022 Kunststof	28.000	0	0	0	28.000	Afgesloten
Vervangen Inzamelmiddelen jaarplan 2022 Papier	28.000	0	0	0	28.000	Afgesloten
Vervangen Inzamelmiddelen jaarplan 2022 100% BCF	198.000	0	0	0	198.000	Afgesloten
Begraafplaatsen 2022	293.489	0	219.647	0	73.842	Afgesloten
Vervanging damwanden 2022 (B/S)	253.439	0	307.141	0	-53.702	Afgesloten
Realisatie infrastructuur Bovendijk	1.464.000	1.064.000	1.788.905	1.251.483	-137.422	-137.422
GVZ 07 / Herinrichting	32.000	0	0	0	32.000	Afgesloten
Zandevelt- Beschoeiingen						
Beschoeiingen 2023	276.000	0	215.308	0	60.692	Afgesloten
Begraafplaatsen 2023	204.000	0	235.089	0	-31.089	Afgesloten
GA-NWK 18 / Rijnsburgerweg- Bruggen	172.000	0	0	0	172.000	Afgesloten
Bruggen 2023	317.000	0	41.929	0	275.071	Afgesloten
Duurzaam MOP 2023	100.000	0	28.169	0	71.831	Afgesloten
Speeltoestellen en ondergronden 2023	1.000.000	0	690.567	0	309.433	Afgesloten
GA-THD 01 / Verplaatsen drempels Ter Heijde	60.000	0	84.503	0	-24.503	Afgesloten
Verkeersveiligheid 2023	333.000	0	384.140	0	-51.140	Afgesloten
GA-GVZ 28 / Braillestraat eo- Riolering	50.000	0	0	0	50.000	Afgesloten
GA-HSL 04 / Elisabethvloed-Riolering	300.000	0	11.036	0	288.964	288.964
GA-HSL 07 / Burgemeestersbuurt Noord- Riolering	150.000	0	173.900	0	-23.900	-23.900
GA-KHL 07 / Raaphorst eo-Riolering	50.000	0	0	0	50.000	Afgesloten
GA-LIE 11 / Westerlee eo-Riolering	148.000	0	0	0	148.000	148.000
GA-LIE 20 / Lierweg - Riolering	50.000	0	0	0	50.000	Afgesloten
GA-MDK 09 / Oranjebuurt West- Riolering	50.000	0	0	0	50.000	Afgesloten

Lopende investeringen	Krediet (uitgaven)	Krediet inkomsten	Uitgaven t/m 2023	Inkomsten t/m 2023	Saldo	Restant krediet
GA-MDK 11 / Korte Kruisweg- Riolering	50.000	0	5.370	0	44.630	44.630
GA-MSR 15 / Riolering Zwartenhoek eo- Riolering	100.000	0	0	0	100.000	Afgesloten
GA-NWK 06 / Opstal- Riolering	106.000	0	14.447	0	91.553	91.553
GA-NWK 28 / Kruisbroek- Riolering	425.000	0	0	0	425.000	Afgesloten
GA-WTR 08 / Heulweg / Herenstraat eo- Riolering	71.000	0	1.245	0	69.755	69.755
GA-WTR 14/Plan Zuid omgeving De Nesse eo-Riolering	50.000	0	0	0	50.000	Afgesloten
GA-WTR 16 / Nieuw Wateringen eo- Riolering	500.000	0	0	0	500.000	Afgesloten
Riolering 2023	310.000	0	60.600	0	249.400	Afgesloten
Relining 2023	300.000	300.000	279.078	279.078	0	Afgesloten
Gemalen - datainwinning 2023	25.000	25.000	0	0	0	Afgesloten
Drukriolering 2023	375.000	375.000	0	0	0	Afgesloten
Gemalen 2023	488.000	488.000	217.485	217.485	0	Afgesloten
Klimaatadaptieve maatregelen 2023	400.000	0	0	0	400.000	400.000
GA-GVZ 07 / Herinrichting Zandevelt- Groen	228.000	0	0	0	228.000	228.000
GA-WTR 08 / Heulweg / Herenstraat eo- Groen	35.000	0	14.459	0	20.541	20.541
Groen 2023	1.044.000	0	348.670	0	695.330	695.330
Sportvelden 2023	337.000	0	148.914	90.767	278.853	Afgesloten
GA-GVZ 07 / Herinrichting Zandevelt- Verhardingen	203.000	0	0	0	203.000	203.000
GA-HSL 04 / Elisabethvloed - Verhardingen	220.000	0	545.079	0	-325.079	-325.079
GA-HSL 12 / Boezemkade	280.000	0	0	0	280.000	280.000
Molenlaan - Verhardingen						
GA-HSL 20 / Wielerbaan Wollebrand- Verhardingen	400.000	0	0	0	400.000	400.000
GA-LIE 11 / Westerlee eo- Verhardingen	1.000	0	0	0	1.000	1.000
GA-LIE 21 / Vogelbuurt Aanpak- Verhardingen	75.000	0	0	0	75.000	75.000

Lopende investeringen	Krediet (uitgaven)	Krediet in-komsten	Uitgaven t/m 2023	Inkomsten t/m 2023	Saldo	Restant krediet
GA-LIE 39 / Veilingweg / Vreeburchln- Verhardingen	200.000	0	234.211	0	-34.211	-34.211
GA-MSR 14 /Burgemeester Kampschoer eo-Verhardin-gen	1.185.000	0	81.256	0	1.103.744	1.103.744
GA-NWK 15/Colijnstr (Staatsliedenbrt)-Verhardin-gen	86.000	0	0	0	86.000	86.000
GA-NWK 28 / Kruisbroek eo-Verhardingen	66.000	0	0	0	66.000	66.000
GA-WTR 08 / Heulweg / He-renstraat eo-Verhardingen	486.000	0	38.286	0	447.714	447.714
GA-WTR 16 / Nieuw Wate-ringen eo- Verhardingen	50.000	0	0	0	50.000	50.000
Verhardingen 2023	3.568.000	0	2.223.581	0	1.344.419	1.344.419
GA-WTR 08 /Heulweg/He-renstr.eo -Verkeersregelinst.	35.000	0	19.793	0	15.207	15.207
Duikers 2023	303.000	0	0	0	303.000	303.000
Overige inzamelmiddele 2023	200.000	0	0	0	200.000	200.000
GA-WTR 08 /Heulweg /He-renstraat eo-Straatmeubilair	10.000	0	91	0	9.909	9.909
Straatmeubilair 2023	70.000	0	51.390	0	18.610	18.610
GA-PDK 03 / Vredebestlaan-Damwanden	325.000	0	284	0	324.716	324.716
Damwanden 2023	50.000	0	17.236	0	32.764	32.764
Openbare verlichting 2023	440.000	0	279.712	0	160.288	160.288
Reconstructie centrum Hon-selersdijk	980.000	0	104.087	0	875.913	875.913
Saldo	**137.438.656**	**24.288.776**	**118.065.244**	**20.667.477**	**15.752.114**	**10.280.724**
Programma 11:						
Mobiele Telefonie	100.000	0	35.224	0	64.776	Afgesloten
Vervanging printers	100.000	0	2.910	0	97.090	Afgesloten
Vervangen centrale infra-structuur	750.000	0	492.764	0	257.236	Afgesloten
Vervanging netwerkcompo-nenten	650.000	0	0	0	650.000	Afgesloten
Vervanging administratieve werkstations	1.925.000	0	2.085.621	0	-160.621	Afgesloten

Lopende investeringen	Krediet (uitgaven)	Krediet inkomsten	Uitgaven t/m 2023	Inkomsten t/m 2023	Saldo	Restant krediet
Vervanging primaire softwarepakketten 2021/2022	600.000	0	45.229	0	554.770	Afgesloten
Vervanging Telefonie	200.000	0	39.379	0	160.621	Afgesloten
Saldo	**4.325.000**	**0**	**2.701.127**	**0**	**1.623.872**	**0**
Totaal	**214.727.660**	**35.988.918**	**177.066.046**	**33.536.424**	**35.208.761**	**26.730.133**

Ten aanzien van de (restant)kredieten met een negatief saldo ultimo 2023 (> € 100.000) wordt het volgende vermeld:

Voor de volgende investeringen geldt dat het negatieve restantkrediet ermee verband houdt dat er op netto-basis (uitgaven -/- inkomsten) meer is uitgegeven dan het netto-krediet zou toestaan. Echter, in deze gevallen lopen de uitgaven op de geraamde inkomsten vooruit en dienen er nog inkomsten te worden gerealiseerd. Veelal betreft het hier (grond)verkopen binnen een project of gesubsidieerde projecten waarvoor de subsidie of bijdrage pas kan worden gedeclareerd bij afronding van het project. Bij deze investeringen is derhalve geen sprake van reële overschrijdingen:

- Directe verbinding tussen de Maasdijk (N220) en Honderdland;
- Tijdelijke huisvesting Godfried Bomansschool Waalcampus;
- Rotonde Emmastraat Monster Aan- en verkoop gronden.
- Definitief Waalcampus (sG)
- Parkeren Monster KV
- Realisatie infrastructuur Bovendijk
- Elisabethvloed - verhardingen

Strategische aankopen Floragebied In 2023 zijn al kosten gemaakt, vooruitlopend op de kredietvotering die in de raadsvergadering van mei 2024 wordt besloten.

ISW-Prof. Holwerdalaan (N) tijdelijke huisvesting Het overschreden krediet wordt in de toekomst gecompenseerd door verkoop van de tijdelijke huisvesting.

Gantelhof Opstal en grond Het is onrechtmatig en tijdens het goedkeuren van de jaarrekening informeren we de raad betreffende deze omissie.

IRG De Baak verkoop gronden De inkomst was hoger geraamd dan uiteindelijk is ontvangen.

Zwembad Hoge Bomen (machines e.d.)
De verbouwing van het zwembad is besloten in de raad in 2022. Tijdens de verbouwing zijn onoverkomelijke problemen opgetreden en de kosten zijn ruim overschreden. Tijdens het goedkeuren van de jaarrekening informeren we de raad betreffende deze omissie.

Aanleg Rotonde Patijnenburg/Secr. Verhoeffweg De begrote kosten zijn nooit geïndexeerd.

Calamiteitenberging Westland locatie glas 8a. De begrote kosten zijn nooit geïndexeerd.

Van diverse vervangingskredieten zijn de uitgaven hoger geweest dan geraamd is. Van diverse vervangingskredieten zijn de uitgaven lager geweest dan geraamd. Per saldo zijn geen overschrijdingen en onderschrijdingen.

Afgesloten investeringen / in gebruik genomen investeringen

De ingebruikname van een investering is van belang, aangezien de ingebruikname bepalend is voor het starten van de afschrijving op de investering. In de meeste gevallen wordt met de ingebruikname ook de investering afgesloten. In het bovenstaande overzicht is aangegeven welke lopende investeringen ultimo 2023 zijn afgesloten (zie kolom restant kredieten).

In verband met de geheel nieuwe werkwijze van de MIP die is besloten in de raadsvergadering van 13 de- cember 2023 worden bijna alle investeringen afgesloten en er zijn geen investeringen die gedurende 2023 in gebruik zijn genomen en in 2024 pas worden afgerond.

Bijstelling lopende investeringen

In verband met de geheel nieuwe werkwijze van de MIP die is besloten in de raadsvergadering van 13 december 2023 worden bijna alle investeringen afgesloten en er zijn geen bijstellingen van lopende inves- teringen.

JAARREKENING

BALANS EN TOELICHTINGEN

Balans

(Bedragen x € 1.000)

Balans	31-12-2022	31-12-2023
Activa	**730.306**	**736.262**
Vaste activa	**500.655**	**532.315**
A. Immateriële vaste activa	**25.418**	**23.895**
A1. Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio	22.662	21.043
A2. Kosten onderzoek en ontwikkelingen voor een bepaald actief	130	460
A3. Bijdrage aan activa in eigendom van derden	2.626	2.392
B. Materiële vaste activa	**447.967**	**480.367**
B1. Investeringen met een economisch nut	206.592	227.825
B2. Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	90.037	90.610
B3. Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	151.338	161.932
B4. In erfpacht uitgegeven	0	0
C. Financiële vaste activa	**27.270**	**28.053**
C1. Kapitaalverstrekkingen aan: deelnemingen	8.947	9.874
C2. Leningen aan: woningbouwcorporaties	10	9
C3. Overige langlopende leningen	18.313	18.170
Vlottende activa	**229.651**	**203.947**
D. Voorraden	**157.085**	**151.853**
D1. Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	153.709	148.474
D2. Gereed product en handelsgoederen	3.376	3.379
E. Uitzettingen met een rentetypische looptijd < 1jr.	**37.927**	**31.081**
E1. Vorderingen op openbare lichamen	22.156	22.313
E2. Uitzettingen in de Rijksschatkist met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar	4.734	0
E3. Rekening-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen	516	713
E4. Overige vorderingen	10.521	8.055
F. Liquide middelen	**14.173**	**377**
F1. Kassaldi	10	10
F2. Banksaldi	14.148	355
F3. Kruisposten	15	12

(Bedragen x € 1.000)

Balans	31-12-2022	31-12-2023
G. Overlopende activa	**20.466**	**20.636**
G1. De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel uitgesplitst naar de nog te ontvangen bedragen van: Europese overheidslichamen, het Rijk en overige Nederlandse overheidslichamen	7.077	580
G2. Overige nog te ontvangen bedragen en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	13.389	20.056
Passiva	**730.306**	**736.262**
Vaste passiva	**648.168**	**649.917**
H. Eigen vermogen	**272.114**	**270.694**
H1. Algemene reserve	42.728	42.398
H2. Bestemmingsreserves	213.981	220.289
H3. Gerealiseerde resultaat	15.405	8.007
I. Voorzieningen	**62.020**	**58.694**
I1. Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	36.347	28.942
I2. Voorzieningen te egalisering van kosten	0	1.710
I3. Voorzieningen voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is	25.673	28.042
J. Vaste schulden met een rentetypische looptijd > 1jr.	**314.034**	**320.529**
J1. Onderhandse leningen: binnenlandse banken en overige financiële instellingen	313.657	320.250
J2. Waarborgsommen	377	279
Vlottende passiva	**82.138**	**86.345**
K. Netto vlotttende schulden met een rentetypische looptijd < 1 jr.	**46.381**	**29.834**
K1. Overige kasgeldleningen	0	15.000
K2. Banksaldi	13.651	2.750
K3. Overige schulden	32.730	12.084
L. Overlopende passiva	**35.757**	**56.511**
L1. Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen, met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten en daaraan gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	14.660	23.412
L2. De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren uitgesplitst naar de ontvangen bedragen van: Europese overheidslichamen, het Rijk en overige Nederlandse overheidslichamen	19.026	31.062
L3. Overige vooruitontvangen bedragen die ten bate van de volgende begrotingsjaren komen	2.071	2.037

Het totaal aan gewaarborgde geldleningen bedraagt € 790.000.000 per 31-12-2023 (2022: € 802 miljoen) Het totaal aan garantstellingen bedraagt € 419 miljoen per 31-12-2023 (2022: € 478 miljoen)

Toelichting op de balans

Vaste activa

Onderstaand wordt de toelichting op de vaste activa weergegeven.

Immateriële vaste activa

De post immateriële vaste activa wordt onderscheiden in:

(Bedragen x € 1.000)

Immateriële vaste activa	Boekwaarde per 31-12-2022	Boekwaarde per 31-12-2023
Kosten verbonden aan het sluiten geldlening en het saldo van agio en disagio	22.662	21.043
Kosten onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	130	460
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	2.626	2.392
Totaal	**25.418**	**23.895**

Het verloop van de immateriële vaste activa gedurende jaar is als volgt:

(Bedragen x € 1.000)

Verloopoverzicht	Boekwaarde per 31-12-2022	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijving	Bijdrage van derden	Afwaardering	Boekwaarde per 31-12-2023
Kosten verbonden aan het sluiten geldlening en het saldo van agio en disagio	22.662	-	-	1.619	-	-	21.043
Kosten onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	130	330	-	-	-	-	460
Bijdragen aan activa van derden	2.626	-	-	234	-	-	2.392
Totaal	**25.418**	**330**	**-**	**1.853**	**-**	**-**	**23.895**

De investering betreft het voorbereidingskrediet voor het Floragebied. De afschrijving betreft met name de in 2012 geactiveerde verschuldigde boeterente van € 38,8 miljoen. Deze boete is betaald voor het vervroegd aflossen van een BNG-lening en wordt afgeschreven in 24 jaar.

Materiële vaste activa
De materiële vaste activa bestaan uit de volgende onderdelen:

(Bedragen x € 1.000)

Materiële vaste activa	Boekwaarde per 31-12-2022	Boekwaarde per 31-12-2023
Investeringen met een economisch nut	206.592	227.825
Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	90.037	90.610
Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	151.338	161.932
In erfpacht uitgegeven	-	-
Totaal	**447.967**	**480.367**

Er is geen sprake van erfpachtgronden.

Het onderstaand overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de investeringen met economisch nut weer:

(Bedragen x € 1.000)

Verloopoverzicht	Boekwaarde per 31-12-2022	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijving	Bijdrage van derden	Afwaardering	Boekwaarde per 31-12-2023
Gronden en terreinen	28.566	4.244	-	6	-	-	32.804
Gronden voor gemeentelijke gebiedsontwikkeling	3.220	8.139	-	-	-	-	11.359
Woonruimten	3.162	300	-	316	-	-	3.146
Bedrijfsgebouwen	144.154	13.704	-	5.450	28	-	152.380
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	6.572	280	-	263	193	-	6.396
Vervoersmiddelen	1.382	144	-	253	-	-	1.273
Machines, apparaten en installaties	3.113	3.760	-	855	525	-	5.493
Overige materiele vaste activa	16.423	2.080	-	1.610	1.919	-	14.974
Totaal	**206.592**	**32.651**	**-**	**8.753**	**2.665**	**-**	**227.825**

De belangrijkste in het boekjaar gedane investeringen vanaf € 0,75 mln. (zowel positief als negatief) staan in onderstaand overzicht vermeld.

(Bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Investeringen (vermeerderingen)	Desinvesteringen/ Bijdragen van derden (verminderingen)
Strategische aankopen Floragebied	8.139	-
Opvanglocatie Tiendweg - vastgoed	5.475	-
Waalcampus - vastgoed	4.614	-
Zwembad Hoge bomen	2.726	525
ISW - Prof Holwerdalaan - tijdelijke huisvesting	2.435	-
Opvanglocatie Tiendweg - grond	2.375	-
Led verlichting sportvelden	1.618	148
Grond van Waalcampus	1.236	
Molensloot nieuwbouw PWA school	836	-
Diverse investeringen onder € 0,75 mln.	3.197	1.992
Totaal	**32.651**	**2.665**

De investeringen met een economisch nut waarvan de lasten aan heffingen worden toegerekend, worden als volgt onderverdeeld. Onderstaand overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van deze investeringen weer.

(Bedragen x € 1.000)

Verloopoverzicht	Boekwaarde per 31-12-2022	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijving	Bijdrage van derden	Afwaardering	Boekwaarde per 31-12-2023
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	87.764	5.436	1.416	3.276	-	-	88.508
Machines, apparaten en installaties	1.926	132	-	181	-	-	1.877
Overige materiele vaste activa	347	-	-	122	-	-	225
Totaal	**90.037**	**5.568**	**1.416**	**3.579**	**-**	**-**	**90.610**

De belangrijkste in het boekjaar gedane investeringen vanaf € 0,75 miljoen (zowel positief als negatief) staan in onderstaand overzicht vermeld.

(Bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Investeringen (vermeerderingen)	Desinvesteringen/ Bijdragen van derden (verminderingen)
GRP vervangingswerken - jaarschijf 2022 (A)	1.562	-
Diverse investeringen onder € 0,75 mln.	4.006	1.416
Totaal	**5.568**	**1.416**

De investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut kunnen als volgt worden onderverdeeld. De boekwaarde van de investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut geeft het volgende verloop:

(Bedragen x € 1.000)

Verloopoverzicht	Boekwaarde per 31-12-2022	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijving	Bijdrage van derden	Afwaardering	Boekwaarde per 31-12-2023
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	146.192	16.850	433	5.862	1.564	-	155.183
Machines, apparaten en installaties	438	58	-	67	-	-	429
Overige materiele vaste activa	4.708	1.919	-	307	-	-	6.320
Totaal	**151.338**	**18.827**	**433**	**6.236**	**1.564**	**-**	**161.932**

De belangrijkste in het boekjaar gedane investeringen vanaf € 0,75 miljoen (zowel positief als negatief) staan in onderstaand overzicht vermeld.

(Bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Investeringen (vermeerderingen)	Desinvesteringen/ Bijdragen van derden (verminderingen)
Verhardingen - jaarplan 2022	2.575	47
Verhardingen 2023	2.224	-
Realisatie Infrastructuur Bovendijk	1.609	1.206
Reconstructie groenvoorziening 2022	1.594	-
Effectuering speelplaatsenplan jaarplan 2022	1.193	-
Grootschalige activiteiten verkeersveiligheid-2021	1.164	-
Verhardingen - jaarplan 2021	861	-
Diverse investeringen onder € 0,75 miljoen	7.607	744
Totaal	**18.827**	**1.997**

Financiële vaste activa
Het verloop van de financiële vaste activa gedurende het jaar wordt in onderstaand overzicht weergegeven:

(Bedragen x € 1.000)

Financiële vaste activa	Boekwaarde per 31-12-2022	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijving/ Aflossing	Afwaardering	Boekwaarde per 31-12-2023
Kapitaalverstrekking aan: deelnemingen	8.947	927	-	-	-	9.874
Leningen aan: woningbouw-corporaties	10	-	-	1	-	9
Overige langlopende leningen	18.313	1.856	-	1.999	-	18.170
Totaal	**27.270**	**2.783**	**-**	**2.000**	**-**	**28.053**

Kapitaalverstrekking aan deelnemingen
De investering betreft de aanschaf van aanvullend aandeelkapitaal in Innovation Quarter B.V.. Voor een nadere toelichting ten aanzien van de deelnemingen met daarin de grondexploitaties verwijzen wij naar de toelichting op de voorraden.

Overige langlopende leningen
We ontvingen € 2 miljoen aan aflossingen, waarvan € 0,14 miljoen hypothecaire geldleningen ambtenaren. Daarnaast is in 2023 aan aflossingen op Startersleningen ontvangen een bedrag van € 1,86 miljoen. Dit bedrag is doorgestort aan het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse Gemeenten.

Vlottende activa
Onderstaand wordt de toelichting op de vlottende activa weergegeven.

Voorraden
De in de balans opgenomen voorraden worden uitgesplitst naar de volgende categorieën:

(Bedragen x € 1.000)

Voorraden	Boekwaarde per 31-12-2022	Boekwaarde per 31-12-2023
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	153.709	148.474
Gereed product en handelsgoederen	3.376	3.379
Vooruitbetalingen	-	-
Totaal	**157.085**	**151.853**

Van de bouwgronden in exploitatie wordt hieronder het verloop weergegeven:

(Bedragen x € 1.000)

Verloopoverzicht	Boekwaarde per 31-12-2022	Overboeking gronden	Vermeerderingen	Verminderingen	Resutaatneming/ voorziening	Boekwaarde per 31-12-2023
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	153.709	-	6.019	11.168	86	148.474
Vooruitbetalingen	-	-	-	-	-	-
Totaal	**153.709**	**-**	**6.019**	**11.168**	**86**	**148.474**

Van de bouwgronden in exploitatie is het verloop per project gedurende het boekjaar als volgt:

(Bedragen x € 1.000)

Verloopoverzicht	Boekwaarde per 31-12-2022	Vermeerderingen	Verminderderingen	Winstuitname	Afsluiten grex	Boekwaarde per 31-12-2023
Bedrijventerrein Teylingen VI	735	36	-	-	771	-
Herontwikkeling De Schakel	180	244	-	-	424	-
Herontwikkeling gemeentekantoor Monster	525	166	-	-	-	691
Hoogeland	-3.356	88	-	-	-	-3.268
ONW Waelpark-grondbank	17.297	531	10.576	-	-	7.252
Westlandse Zoom-grondbank	139.952	4.954	592	-	-	144.314
Totaal	**155.333**	**6.019**	**11.168**	**-**	**1.195**	**148.989**

De balanswaarde van de projecten is als volgt:

(Bedragen x € 1.000)

Verloopoverzicht	Boekwaarde per 31-12-2023	Voorziening verlieslaten complex	Balanswaarde per 31-12-2023
Bedrijventerrein Teylingen VI	-	-	-
Herontwikkeling De Schakel	-	-	-
Herontwikkeling gemeentekantoor Monster	691	515	176
Hoogeland	-3.268	-	-3.268
ONW Waelpark-grondbank	7.252	-	7.252
Westlandse Zoom-grondbank	144.314	-	144.314
Totaal	**148.989**	**515**	**148.474**

Per 31 december 2023 bedraagt de voorziening € 0,5 miljoen. Ten opzichte van 31 december 2023 is de voorziening onderhanden werk met € 1,8 miljoen afgenomen als gevolg van bijstellingen en afsluiting van projecten zoals opgenomen in het MPG 2024.

In 2023 zijn de grondexploitaties Bedrijventerrein Teylingen VI en Herontwikkeling de Schakel afgesloten. Er is geen tussentijdse winst genomen.

Een globale prognose voor projecten met exploitatieopzet (x € 1.000) ziet er als volgt uit:
- Projecten met exploitatieopzet 148.989
- Nog te maken kosten 29.280
- Nog te verwachten opbrengsten -178.094

Verwacht exploitatieresultaat 175

De waardering van de gronden in exploitatie per 31 december 2023 is gebaseerd op de geactualiseerde grondexploitaties volgens het MPG 2024, zoals vastgesteld door de raad op 29 mei 2024. Het MPG en de grondexploitatierekeningen zijn gebaseerd op de huidige inzichten en de naar dit moment best mogelijk inschatting van de ramingen, scenario's en verwachte (financiële) uitkomsten. Jaarlijks worden de exploitaties geactualiseerd om te anticiperen op ontwikkelingen. Deze actualisaties leiden tot aangepaste waarderingen van de gronden in exploitatie en hiermee samenhangende voorzieningen en risico's in de jaarrekening 2023.

Bij projecten waarvoor de gemeente een grondbankfunctie vervult zijn afspraken gemaakt, met als uitgangspunt dat de afname van gronden gegarandeerd wordt, waardoor de rentelasten niet blijven oplopen. Aan deze afspraken wordt volledig voldaan.

Grondexploitaties deelnemingen
De door de deelnemingen vastgestelde grondexploitaties sluiten met een negatief resultaat. In de jaarrekening is rekening gehouden met verliezen op de grondexploitaties die samen met marktpartijen in een deelneming zijn ondergebracht. Deze verliezen komen tot uitdrukking in de waardering van het aandelenkapitaal van de deelnemingen en in de voorziening deelnemingen grondexploitaties. Jaarlijks worden de grondexploitaties geactualiseerd om tijdig op de ontwikkelingen te kunnen anticiperen. De berekening van deze verliezen is gebaseerd op de jaarrekening en grondexploitaties die door de deelnemingen zijn opgesteld en door de onafhankelijke accountant van de verbonden partijen zijn gecontroleerd, aangevuld met een eigen risicoanalyse van de gemeente. De waardering van de deelnemingen en het bepalen van de hoogte van de voorzieningen is daarmee gebaseerd op inschattingen die de deelnemingen en gemeente naar huidige inzichten maakt en is de naar dit moment best mogelijk inschatting van de ramingen, scenario's en verwachte (financiële) uitkomsten.

Programmering, fasering en omvang van ramingen, van de deelnemingen blijven belangrijke onzekerheden. Naar dit moment, het moment van vaststellen de jaarrekening 2023, zijn dit de beste en meest actuele inschattingen.

Voor een nadere toelichting op de grondexploitatie wordt verwezen naar de toelichting op het programma Economische en Ruimtelijke Ontwikkeling en de paragraaf Grondbeleid en vastgoed.

De post "Gereed product en handelsgoederen" bestaat uit gronden en panden welke voor verkoop gereed zijn. Het verloop wordt in het onderstaand overzicht weergegeven:

(Bedragen x € 1.000)

Verloopoverzicht	Boekwaarde per 31-12-2022	Vermeerderingen	Verminderingen	Resutaatneming/ voorziening	Afschr/ afw.	Boekwaarde per 31-12-2023
Gereed product en handels-goederen	3.376	-	3	-	-	3.379
Totaal	**3.376**	**-**	**3**	**-**	**-**	**3.379**

In het huidig boekjaar hebben er geen afwaarderingen plaatsgevonden.

Uitzettingen met een rentetypische looptijd < 1 jaar
De in de balans opgenomen uitzettingen met een looptijd van één jaar of minder kunnen als volgt gespecificeerd worden:

(Bedragen x € 1.000)

Soort vordering	Boekwaarde per 31-12-2023	Voorziening oninbaarheid	Balanswaarde per 31-12-2023	Balanswaarde per 31-12-2022
Vordering op openbare lichamen	22.313	-	22.313	22.156
Uitzettingen in de Rijksschatkist	-	-	-	4.734
Rekening-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen	713	-	713	516
Overige vorderingen	11.578	3.523	8.055	10.521
Totaal	**34.604**	**3.523**	**31.081**	**37.927**

Voor verwachte oninbaarheid van vorderingen is ultimo 2023 een drietal voorzieningen opgenomen van in totaal € 3.523.000. Deze voorzieningen zijn: een voorziening voor algemene vorderingen (1), een voorziening voor vorderingen in relatie met belastingen (2) en een voorziening voor vorderingen in relatie tot sociale zaken (3). Deze voorzieningen zijn ingesteld om mogelijk oninbare vorderingen op te kunnen vangen.

De grootst mogelijk oninbare vorderingen (algemene vorderingen (1)) betreft een totaalbedrag van € 1.304.587 voor nota's met 100% risico. Deze vorderingen zijn rechtstreeks in de voorziening opgenomen voor eenzelfde bedrag. Het resterende deel van de voorzieningen bestaat grotendeels uit de voorziening voor sociale zaken, voor belastingen en enkele kleinere openstaande vorderingen. Wij achten dit volwaardige vorderingen, die mogelijk niet in zijn geheel ontvangen zullen worden.

Verplicht Schatkistbankieren
Verplicht Schatkistbankieren (SKB) houdt in dat overtollige middelen boven een bepaalde drempel moeten worden aangehouden in de schatkist bij het ministerie van Financiën. De regeling SKB schrijft voor dat het gemiddelde per kwartaal dat buiten de schatkist wordt aangehouden niet hoger mag zijn dan een drempelwaarde.

De hoogte van het drempelbedrag is afhankelijk van de financiële omvang van de gemeente, afgemeten aan de omvang van de begroting. Voor 2023 betekent dit voor Westland een drempelbedrag van 2% van € 389 miljoen is € 7,78 miljoen.

Schatkistbankieren	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Op dagbasis buiten de Rijks schatkist gehouden middelen	110.139	126.889	234.845	172.297
Drempelbedrag	7.780.000	7.780.000	7.780.000	7.780.000
Ruimte onder drempelbedrag	7.669.861	7.653.111	7.545.155	7.607.703
Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-

Uit bovenstaande tabel blijkt dat de drempelwaarde in geen van de kwartalen is overschreden.

Liquide middelen
Het saldo van de liquide middelen bestaat uit de volgende componenten:

(Bedragen x € 1.000)

Liquide middelen	Boekwaarde per 31-12-2022	Boekwaarde per 31-12-2023
Kassaldi	10	10
Banksaldi	14.148	355
Kruisposten (deposito's)	15	12
Totaal	**14.173**	**377**

De kas-, en banksaldi zijn in de jaarrekening als volgt verwerkt:
- Onder de liquide middelen is verantwoord € 377.000;
- Onder de vlottende passiva is verantwoord € 2.750.000;

Per saldo een schuld van € 2.373.000.

Onderdeel van de kruisposten zijn de deposito's, hierin opgenomen zijn de passen waarop het leefgeld voor Oekraïners wordt gestort.

Overlopende activa
De post overlopende activa kan als volgt worden weergegeven:

(Bedragen x € 1.000)

Overlopende activa	Boekwaarde per 31-12-2022	Boekwaarde per 31-12-2023
De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel	7.077	580
Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	13.389	20.056
Totaal	**20.466**	**20.636**

Onder de post “Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen” is voor een bedrag van € 537.022 aan vorderingen opgenomen die betrekking hebben op faciliterende ontwikkelingen. Op grond van afgesloten of nog af te sluiten anterieure overeenkomsten is kostenverhaal voor deze projecten verzekerd.

De in de balans opgenomen voorschotbedragen die nog van de EU, het Rijk en de provincie(s) moeten worden ontvangen en die zijn ontstaan door de voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel kunnen als volgt worden gespecificeerd (vanaf € 100.000):

(Bedragen x € 1.000)

Verloopoverzicht	Saldo per 31-12-2022	Toevoegingen	Ontvangen bedragen	Saldo per 31-12-2023
Subtotaal EU	-	-	-	-
Algemene uitkering 2021	31	-	31	-
Algemene uitkering 2022	3.079	-	3.079	-
Diverse NTO bijdragen van het Rijk	28	-	28	-
Toeslagenaffaire (B2, C62 en G12)	122	386	111	397
Opvang Oekraïnse vluchtelingen (A16)	1.862	-	1.862	-
Subtotaal Rijk	5.122	386	5.111	397
Subsidie aanleg Oostelijke Randweg	696	-	696	-
Diverse NTO bijdragen van overige Nederlandse overheidslichamen	160	183	160	183
SVN: rente 2022	74	-	74	-
Detacheringsvergoeding (Brande)	101	-	101	-
HAR bijdrage van COA	924	-	924	-
Subtotaal overige Nederlandse overheidslichamen	1.955	183	1.955	183
Totaal	**7.077**	**569**	**7.066**	**580**

Vaste passiva
Onderstaand wordt de toelichting op de vaste passiva weergegeven.

Eigen vermogen
Het in de balans opgenomen eigen vermogen bestaat uit de volgende posten:

(Bedragen x € 1.000)

Eigen vermogen	Boekwaarde per 31-12-2022	Boekwaarde per 31-12-2023
Algemene reserve	42.728	42.398
Bestemmingsreserves	213.981	220.289
Gerealiseerd resultaat	15.405	8.007
Totaal	**272.114**	**270.694**

Het verloop gedurende het boekjaar wordt in onderstaand overzicht per reserve weergegeven:

(Bedragen x € 1.000)

Verloopoverzicht	Boekwaarde per 31-12-2022	Toevoegingen	Onttrekkingen	Best. resultaat vorig jaar	Ver. ter dekking van afschr.	Boekwaarde per 31-12-2023
Algemene reserve	42.728	17.698	11.517	6.511	-	42.398
Algemene reserve - gerealiseerd resultaat	15.405	8.007	15.405	-	-	8.007
Overhevelingsreserve	8.927	5.016	10.501	-	-	3.442
Masterplan digitaliseren	2.057	-	660	-	-	1.397
Bovenwijkse voorzieningen	2.065	486	259	-	-	2.292
Wooninvesteringsfonds	-	20.000	-	-	-	20.000
Volkshuisvesting	4.774	329	1.141	-	-	3.962
Egalisatie rente opslag grondbanken	8.544	1.376	-	-	-	9.920
Flankerende personele middelen	3.832	-	199	-	-	3.633
Sociaal domein	1.089	-	325	-	-	764
Risicobeheersing SD onderdeel participatie	808	-	-	-	-	808
Beschermd wonen	668	992	101	-	-	1.559
Kosten startersleningen	1.330	388	1.718	-	-	-
Nieuwbouw gemeentehuis	30.278	299	943	-	693	28.941
Centrumplannen	4.400	-	2.371	-	-	2.029

Verloopoverzicht	Boekwaarde per 31-12-2022	Toevoegingen	Onttrekkingen	Best. resultaat vorig jaar	Ver. ter dekking van afschr.	Boekwaarde per 31-12-2023
Sportaccommodaties	272	-	-	-	-	272
Zwembaden	700	284	984	-	-	-
Versterking financiële soliditeit	95.924	258	20.515	-	-	75.667
Steunfonds corona	2.927	-	-	-	-	2.927
Werk en inkomen	4.136	-	-	-	-	4.136
Omgevingswet	680	-	-	-	-	680
Verkeersprojecten	2.328	-	449	-	-	1.879
Omgevings-vergunningen	1.263	-	-	-	-	1.263
Tariefegalisatie afvalstoffenheffing	-	921	921	-	-	-
Groot onderhoud gebouwen	531	-	531	-	-	-
Garantieregeling en risico cluster-financiering aardwarmte	103	-	-	-	-	103
Waterproblematiek	1.081	200	122	-	-	1.159
Opvang vluchtelingen en statushouders	-	3.593	766	-	-	2.827
Egalisatie vastgoed	104	-	-	-	-	104
Overdracht eigendom provinciale wegen (Zwarte dijk)	1.063	-	-	-	-	1.063
Overdracht eigendom provinciale wegen (Maasdijk - Oranjesluisweg)	2.009	-	-	-	-	2.009
Rioleringen	854	-	125	-	-	729
Wegen	427	-	427	-	-	-
Faciliterende ontwikkelingen	1.057	-	772	-	-	285
Kwaliteitsimpulsen projecten	1.495	-	-	-	-	1.495

Verloopoverzicht	Boekwaarde per 31-12-2022	Toevoegingen	Onttrekkingen	Best. resultaat vorig jaar	Ver. ter dekking van afschr.	Boekwaarde per 31-12-2023
Duurzaamheids-fonds	2.460	-	-	-	-	2.460
Nieuwbouw ge-meentewerf	1.815	-	-	-	-	1.815
Groenfonds	-	2.500	-	-	-	2.500
Brede toegang website	-	1.500	265	-	-	1.235
Opvanglocaties	-	10.378	-	-	-	10.378
Dekking inves-teringen maat-schappelijk nut	12.651	849	-	-	362	13.138
Dekking inves-teringen econo-misch nut	11.329	2.399	-	-	310	13.418
Totaal	**272.114**	**77.473**	**71.017**	**6.511**	**1.365**	**270.694**

Onder “Bestemming resultaat” staan de toevoegingen of onttrekkingen vermeld uit hoofde van de bestemming van het resultaat van het voorgaande boekjaar. Onder de afschrijvingen staan de verminderingen vermeld in verband met de afschrijvingen op activa waarvoor een specifieke bestemmingsreserve is gevormd. Onderstaand een toelichting op de omvang en mutaties van de reserves.

Verloopoverzicht algemene reserve gedurende het boekjaar:

(Bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Mutaties	Stand
Stand 31 december 2022 voor resultaatbestemming		42.728
Voordelig saldo jaarrekening 2022	15.405	
Afromen en opheffen reserve startersleningen	1.553	
Amendementen	45	
Versterken reserve - perspectiefbrief	-22	
Correctie dekking m-nut geluidscherm	717	
Totaal stortingen 2023		**17.698**
Overheveling decembercirculaire	589	
Overige overhevelingen	1.150	
Toevoeging aan reserve opvang vluchtelingen en statushouders	3.593	
Toevoeging aan reserve Afval	921	
Toevoeging aan reserve financiële soliditeit	258	
Subtotaal resultaatbestemming en overheveling 2022		**6.511**
Instellen reserve groenfonds	2.500	

Omschrijving	Mutaties	Stand
Instelling reserve brede toegang website	1.500	
Centrumplan Honselersdijk	776	
Instellen reserve opvanglocaties	3.925	
Dekking incidenteel; Kennis en innovatiefonds, Bijzondere leerstoel ecosystemen	13	
Dekking incidenteel; Kennis en innovatiefonds	37	
VJN 2021: invoering omgevingswet	260	
Onderzoek begraafplaats	24	
Voortzetten programma omgevingswet	557	
Energietransitie-isoleren woningen	100	
Verlengen uitvoeringregeling toerisme en recreatie	36	
Organisatieontwikkeling	554	
Brandingstrategie	50	
Bijdrage nationaal park Hollandse Duinen	50	
MPG naar reserve Bovenwijks	225	
Subsidieverordening Duurzaamheidsmaatregelen	910	
Subtotaal onttrekkingen 2023		**11.517**
Totaal onttrekkingen 2023		**18.028**
Eindbalans 31 december 2023		**42.398**

Het voordelige resultaat 2023 van € 8.007.222 (2022: voordelig € 15.404.864) is in afwachting van besluitvorming van de raad afzonderlijk opgenomen. Na verwerking resteert een algemene reserve van € 50.405.000.

Reserve Overhevelingsreserve
Het doel van de reserve is budgetten over te hevelen van het huidige boekjaar naar het volgende boekjaar. De over te hevelen budgetten zijn incidentele middelen die in het huidige boekjaar beschikbaar zijn gesteld en waar werkzaamheden inmiddels zijn gestart en worden afgerond in het volgende boekjaar of waarvan het noodzakelijk is om de werkzaamheden in het volgende boekjaar uit te voeren.

Reserve Masterplan Digitaliseren
De reserve is bestemd voor uitgaven digitalisering. In 2023 heeft er geen storting plaatsgevonden voor dit doel en € 660.000 aan de reserve onttrokken.

Reserve Bovenwijkse voorzieningen
Dit is een doorlopend vereveningsfonds met het doel Bovenwijkse voorzieningen gestructureerd in beeld te brengen en te houden en door te berekenen naar zowel actieve als passieve grondexploitaties. In 2023 hebben er stortingen plaatsgevonden vanuit de grondexploitaties en anterieure overeenkomsten voor een bedrag van € 486.000. Onttrekking in 2023 heeft plaatsgevonden door storting in de reserve maatschappelijk nut ter dekking van de investering reconstructie-sanering Vreeburchlaan voor een bedrag van € 259.000.

Reserve Wooninvesteringsfonds
Doel van de reserve is een revolverend fonds om starters een betere kans te bieden op de woningmarkt. In 2023 heeft een storting vanuit de algemene reserve plaatsgevonden van € 20.000.000.

Reserve Volkshuisvesting
Doel van de reserve is ondersteuning starters en senioren op de woningmarkt en bevordering doorstroming op de woningmarkt. Aan de reserve is € 625.000 onttrokken voor cofinanciering Waelpolder, voor omzetting koop naar huur Waelpolder € 278.000 onttrokken, voor actieprogramma huisvesting tijdelijke arbeidsmigranten € 125.000 en diverse kleine onttrekkingen. Daarnaast heeft er in 2023 een storting Safe harbour premies van garantstellingen plaatsgevonden voor een bedrag van € 329.000.
Reserve Egalisatie rente opslag grondbanken
Het doel van de reserve is het egaliseren van de rente bij de grondbanken. Als de omvang van de boekwaarde van de grondbanken in de loop van de jaren van onvoldoende grootte is om de benodigde rente opslag te genereren, dan kan dit worden gerealiseerd door het aanspreken van de egalisatiereserve. In 2023 zijn door middel van de rente-opslag € 1.376.000 meer middelen dan nodig gegenereerd. Dit bedrag is aan de egalisatiereserve toegevoegd.

Reserve Flankerende personele middelen
Deze reserve is gevormd ter dekking van de kosten die voortvloeien uit de verdere professionalisering van de organisatie. In aanloop naar de nieuwe huisvesting en nieuwe organisatiestructuur/filosofie is in de afgelopen jaren terughoudend omgegaan met de besteding van een aantal budgetten. Deze niet bestede middelen zijn vervolgens in de reserve Flankerende personele middelen gestort ter besteding op het moment dat de ontwikkelrichting voor de organisatie helder is, de nieuwe huisvesting is betrokken en daarop kunnen concrete acties worden ingezet. Ook kan deze reserve worden ingezet bij personele calamiteiten. Aan de reserve is in totaliteit een bedrag van € 199.000 onttrokken waarvan € 49.000 ten behoeve van het project Operational excellence en € 150.000 ten behoeve van de inzet van Trainees. Er heeft in 2023 geen storting plaatsgevonden.

Reserve Sociaal domein
De reserve is bestemd voor het egaliseren van de voor- en nadelen van de taakvelden Jeugdzorg, WMO en Participatie uit het sociale domein. De grootste onttrekkingen uit de reserve zijn: € 152.000 voor transformatie sociaal domein, € 66.000 voor innovatieve woonvormen, € 65.000 voor gewoon thuis - aanpassingen woningen. Er heeft in 2023 geen storting plaatsgevonden.
Reserve Risicobeheersing sociaal domein onderdeel participatie
De reserve is bestemd voor opvang van tekorten bij de uitvoering van de WSW. In 2023 hebben er geen mutaties plaatsgevonden.

Reserve Beschermd Wonen
De reserve is bij besluit in de 1e actualisatie 2022 gevormd om de gemeente Westland in staat te stellen beschermd wonen/ beschermd thuis te bieden conform de in de Raad vastgestelde visie “Van Beschermd Wonen naar Beschermd Thuis en van Maatschappelijke Opvang naar MaatschappelijkWonen” en de daarbij behorende regionale en lokale uitvoeringsplannen, en datgene wat nodig is om dit op te bouwen en te realiseren. Voor de implementatie lokale toegang en preventie is € 101.000 onttrokken. In 2023 is € 992.000 toegevoegd aan de reserve.

Reserve Kosten Startersleningen
De reserve is gevormd ter dekking van kosten Startersleningen, zodat de kansen voor starters vergroot worden op het verkrijgen van een koopwoning in Westland. In 2023 is een bedrag van € 65.000 onttrokken aan de reserve zijnde de beheerskosten van Startersleningen. Daarnaast is een bedrag van € 100.000 onttrokken aan de reserve naar aanleiding van de perspectiefbrief 2020. Een bedrag van € 388.000 aan ontvangen rente is toegevoegd aan de reserve. Het restant van de reserve is overgeboekt naar de algemene reserve (€ 1.553.000)

Reserve Nieuwbouw gemeentehuis
De reserve is gevormd voor de dekking van de kosten van het project nieuwbouw gemeentehuis. In 2023 is een bedrag van € 299.000 aan rente toegevoegd en is er een bedrag van € 975.000 onttrokken ten behoeve van de afschrijvings- en rentelasten van de geactiveerde kosten van het nieuwe gemeentehuis. Daarnaast is een bedrag van € 644.000 onttrokken ter dekking van de beschikbaarheidsvergoeding van de nieuwe huisvesting.

Reserve Centrumplannen
De reserve is gevormd voor het realiseren van centrumplannen. Er heeft in 2023 geen storting plaatsgevonden. In 2023 is in totaal € 2.371.000 onttrokken, waarvan € 1.963.000 voor centrumplan Honselersdijk.

Reserve Sportaccommodaties
De reserve is gevormd voor investeringen in sportaccommodaties. In 2023 hebben er geen mutaties plaatsgevonden.

Reserve Zwembaden
De reserve is gevormd ter dekking van de exploitatie- en onderhoudslasten van de zwembaden. In 2022 is een bedrag van € 284.000 gestort in de reserve. In 2023 is in totaal € 640.000 onttrokken voor modernisering Waterman en Hoge Bomen. Het restant van de reserve is vrijgevallen (€ 344.000) naar aanleiding van de 1e voortgangsrapportage 2023.

Reserve Versterking financiële soliditeit
De reserve is gevormd voor het versterken van de financiële soliditeit. In 2023 is er via resultaatbestemming € 258.000 toegevoegd aan de reserve. Onttrokken aan de reserve is € 20.000.000 voor de reserve Woningsinvesteringsfonds, € 150.000 voor verkenningen R-O stedenbouwkundig en voor de verkenningen GHC € 365.000.

Reserve Steunfonds Corona
De reserve is gevormd ter dekking van niet gecompenseerde kosten en minder opbrengsten als gevolg van de coronacrisis. In 2023 hebben er geen mutaties plaatsgevonden.

Reserve Werk en Inkomen
De reserve is gevormd om de schommelingen in de begroting waar het de openeinderegelingen WWB/BBZ/IOAW/IOAZ betreft, te voorkomen (door het storten van incidentele overschotten en uitnemen bij incidentele overschrijdingen). Eventuele incidentele overschotten kunnen ingezet worden voor maatregelen om de uitgaven in het kader van deze openeinderegelingen structureel binnen de financiële kaders te houden, en ook het treffen van maatregelen ter voorkoming van instroom. In 2023 hebben er geen mutaties plaatsgevonden.

Reserve Omgevingswet
De reserve is gevormd voor het egaliseren van de invoeringskosten van de Omgevingswet. In 2023 hebben er geen mutaties plaatsgevonden.

Reserve Regionale Verkeersprojecten
De reserve is gevormd om regionale verkeersprojecten te realiseren. Er heeft in 2023 geen storting plaatsgevonden. In 2023 is een bedrag onttrokken van € 363.000 voor diverse verkeersmaatregelen en -onderzoeken, een bedrag van € 53.000 voor het bewaken van een fietsenstalling in Naaldwijk en € 33.000 onttrokken voor pilot maatwerkvervoer en doelgroepenvervoer.

Reserve Omgevingsvergunning
De reserve is gevormd om de toekomstige nadelen door de inwerkingtreding van de Omgevingswet deels op te vangen. In 2023 hebben er geen mutaties plaatsgevonden.

Reserve tariefegalisatie afvalstoffenheffing
Doel van de reserve is het bestemmen van efficiëncy- en aanbestedingsvoordelen van afvalinzameling en -verwerking ter dekking van projecten die in relatie staan met afvalinzameling en -verwerking". De reserve kan ook voorzien bij saldotekorten tussen kosten en baten van de afvalstoffenheffing zoals voorzien in de meerjarenraming. Via resultaatbestemming 2022 is € 921.000 toegevoegd. Hetzelfde bedrag is onttrokken in 2023 aan de reserve. Met de onttrekking van € 921.200 is de hoogte van de reserve nihil. Het voorstel is om na resultaatbestemming € 985.380 toe te voegen aan deze reserve.

Reserve Groot Onderhoud Gebouwen
De reserve is gevormd ter reservering van middelen ten behoeve van groot onderhoud gebouwen. Het gehele bedrag van de reserve is in 2023 overgeboekt naar de voorziening.

Reserve Garantieregeling en risico clusterfinanciering aardwarmte
De reserve is gevormd voor het mogelijk maken van aardwarmteboringen in het Westland. De gemeente staat per 31 december 2019 voor een bedrag van € 450.000 bedrag garant voor lopende aardwarmte initiatieven. In 2023 hebben er geen mutaties plaatsgevonden.

Reserve Waterproblematiek
De reserve is gevormd voor het oplossen van waterproblemen in het Westland. Hiertoe is in 2023 een bedrag van € 200.000 gestort in de reserve. Voor de aanpak van waterproblematiek in 2023 is een bedrag van € 122.000 onttrokken. De reserve betreft een buffer voor verschillende ruimtelijke verkenningen. Aangezien deze bedragen sterk afhankelijk zijn van de projecten die met externen (met name HHD) worden gedaan, is er gekozen om met een waterreserve te werken.

Reserve opvang vluchtelingen en statushouders
De reserve is gevormd om toekomstige kosten voor vluchtelingen en statushouders te kunnen opvangen. Via resultaatbestemming 2022 is € 3.593.000 gestort in de reserve. Onttrokken aan de reserve voor het exploitatietekort is € 767.000.

Reserve Egalisatie vastgoed
De reserve is gevormd ter egalisatie van de opbrengsten van verkoop van vastgoed. In 2023 hebben er geen mutaties plaatsgevonden.

Reserve Overdracht eigendom provinciale wegen (Zwarte Dijk)
De reserve is gevuld met gelden die door de Provincie zijn overgedragen bij de overdracht van voormalige Provinciale wegen. In 2023 hebben er geen mutaties plaatsgevonden.

Reserve Overdracht eigendom provinciale wegen (Maasdijk-Oranjesluisweg)
De reserve is gevuld met gelden die door de Provincie zijn overgedragen bij de overdracht van voormalige Provinciale wegen. In 2023 hebben er geen mutaties plaatsgevonden.

Reserve Riolering
Het doel van de reserve is het bestemmen van efficiency- en aanbestedingsvoordelen van riolering ter dekking van projecten die niet direct onder de rioolheffing gebracht kunnen worden, maar wel in relatie staan met riolering. Deze reserve is in 2015 gevormd op basis van de notitie Riolering van de commissie BBV. In 2023 heeft er een onttrekking plaatsgevonden van € 125.000 ten behoeve van het Westland programma.

Reserve Wegen
De reserve is gevormd voor de kosten van de uitvoering van het beheerplan Wegenonderhoud. Het restant van de reserve van € 427.000 is overgeboekt naar de reserve Dekking investeringen maatschappelijk nut.

Reserve Faciliterende ontwikkelingen
De reserve is gevormd om de jaarlijkse kosten en opbrengsten van de faciliterende projecten neutraal te laten verlopen. De werkelijke mutaties van deze reserve zijn afhankelijk van de werkelijke boekingen binnen de faciliterende ontwikkelingen. In 2023 geen bedrag gestort en een bedrag van € 772.000 onttrokken aan de reserve.

Reserve Kwaliteitsimpulsen projecten
De reserve is gevormd voor specifieke gemeentelijke werkzaamheden die die na evaluatie van de convenant afspraken en vervolgens met de beëindiging van de convenant afspraken Westlandse Zoom eind 2014 zijn overeengekomen. Deze bestaan uit begeleidingskosten, interne en externe gemeentelijke kosten, kosten voor kwalitatieve impulsen en kosten voor het realiseren van groen/blauwe verbindingen tussen de deelprojecten. In 2023 hebben er geen mutaties plaatsgevonden.

Reserve Duurzaamheidsfonds
Het duurzaamheidsfonds heeft tot doel een bijdrage te leveren aan reconstructie van glastuinbouw en sociale duurzaamheid. In 2023 hebben er geen mutaties plaatsgevonden.

Reserve Nieuwbouw gemeentewerf
De reserve is gevormd ter gedeeltelijke dekking van de nieuwbouw. In 2023 hebben er geen mutaties plaatsgevonden.

Reserve Groenfonds
Doel van de reserve is om incidentele impulsen te geven aan het groen binnen de gemeente. In 2023 heeft een storting vanuit de algemene reserve plaatsgevonden van € 2.500.000. Er heeft geen onttrekking plaatsgevonden.

Reserve Brede toegang website
Doel van de reserve is om de dienstverlening te verbeteren via de realisatie van een brede toegang van de website. In 2023 heeft een storting vanuit de algemene reserve plaatsgevonden van € 1.500.000. Voor de transformatie sociaal domein is € 265.000 onttrokken.

Reserve Opvanglocaties
Doel van de reserve is de afdekking van de risico's bij beëindiging van de exploitatie en het verkopen van het hotel. In 2023 hebben twee stortingen plaatsgevonden voor € 10.378.000. Er heeft geen onttrekking plaatsgevonden.

Reserve Dekking investeringen maatschappelijk nut
De reserve is noodzakelijk voor het administratief verwerken van dekkingen uit diverse reserves ten behoeve van investeringen met een maatschappelijk nut. De inzichtelijkheid in de werkelijke beschikbaarheid van de diverse reserves wordt hiermede bevorderd. Voor de administratieve verwerking is een bedrag van in totaal € 849.000, waarvan € 427.000 vanuit de reserve Wegen. Onttrokken is in totaal € 362.000. De mutaties worden hieronder toegelicht.

(Bedragen x € 1.000)

Mutaties Dekking investeringen maatschappelijk nut	Totaal
Storting vanuit reserve Centrumplannen	
- Centrum Honselersdijk	204
Storting vanuit Bovenwijkse voorzieningen	
- Reconstructie/sanering Vreeburchlaan	259
- Vergroten ronde Zijtwende (vervallen)	-100
Storting vanuit Algemene reserve	
- Centrum Honselersdijk	776
Storting vanuit reserve Wegen	427
Retour storting naar reserves (Vogelaer en Leeweg)	-717
Totaal stortingen	**849**
Waterkering De Lier	6
Centrumplan Kwintsheul	3
Poeldijk centrum (bijdrage herinrichting voorstr)	7
Wateroverlast van Rijnstraat	24
Oostelijke Randweg	103
Verbreding N213 bijdrage Elsenbosch	3
Verbreding N213; reconstructie N213- Dijkweg	35
Fietspad optimaliseren Gantel De Baak	23
Geluidscherm Vogelaer	8
Leefomgevingsfonds	76
Horecapleinen	14
Fietsstalling Naaldwijk	10
Fietsverbinding De Groene Schakel-Tuinveld	4
Herinrichting terr. vm gem.locatie	3
Verbeteren verkeersveiligheid Kasteelweg	24
Parkeerplaats Sand Ambachtstraat ‘s-Gravenzande	6
Verhardingen - Lange Wateringkade	13
Totaal Onttrekkingen	**362**

Reserve Dekking investeringen economisch nut
De reserve is noodzakelijk voor het administratief verwerken van dekkingen uit diverse reserves ten behoeve van investeringen met een economisch nut. De inzichtelijkheid in de werkelijke beschikbaarheid van de diverse reserves wordt hiermede bevorderd. Voor de administratieve verwerking is een bedrag van € 2.399.000 toegevoegd aan de reserve. Onttrokken is in totaal voor € 309.000. De mutaties worden hieronder toegelicht.

(Bedragen x € 1.000)

Mutaties Dekking investeringen econmisch nut	Totaal
Storting vanuit reserve Zwembaden	
- Modernisering Waterman	240
- Zwembad Hoge Bomen	400
Storting vanuit reserve Centrumplannen	
- Centrum Honselersdijk	1.759
Totaal stortingen	**2.399**
Ichtus uitbreiding gebouw	4
Achtsprong uitbreiding gebouw	3
ISW Hoogeland	26
Aanleg VIS Riool Vreeburghlaan	4
Vervanging tribunes Westlandhal	7
Capaciteitsvergroting persleiding Poeldijk	5
Capaciteitsvergroting persleiding Poeldijk aanvullend	3
Vergr. afvoercap. rioolgemaal De Arend	4
Nieuwbouw Kastanjehof Kwintsheul	14
Renovatie vd Kasteelestraat	24
Brandweerkazerne Naaldwijk	8
Inventaris De leuninkjes	6
Tijdelijke ingebruikname De Leuningjes	75
Vervangingssoftware omgevingswet	25
Klimaat adaptieve inrichting Rijnstraat	2
Sportpark Hoge Bomen	92
Investering evenementen Wollebrand	7
Totaal Onttrekkingen	**309**

Voorzieningen

In het overzicht zijn de voorzieningen verdeeld naar drie hoofdgroepen:

1. Verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs te schatten en op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten (BBV art. 44.1a en 1b);
2. Kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren, de onderhoudsegalisatie-voorzieningen (BBV art. 44.1c);
3. Van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden en dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren, met uitzondering van de voorschotbedragen, die zijn verkregen van de Europese en Nederlandse overheidslichamen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel (BBV art. 44.2).

Het verloop van de voorzieningen gedurende het jaar wordt in het onderstaand overzicht weergegeven:

(Bedragen x € 1.000)

Verloopoverzicht voorzieningen	Boekwaarde per 31-12-2022	Toevoeging	Vrijval	Aanwending	Boekwaarde per 31-12-2023
Wethouders pensioenen	6.842	286	-	648	6.480
Wachtgelden wethouders	723	254	-	307	670
Spaarverlof	2.297	685	-	-	2.982
Deelneming Grondexploitatie	25.146	311	-	6.647	18.810
Subtotaal hoofdgroep 1	**35.008**	**1.536**	**-**	**7.602**	**28.942**
Groot onderhoud	-	1.137	-	1.044	93
Onderhoud scholen IHP	1.339	278	-	-	1.617
Subtotaal hoofdgroep 2	**1.339**	**1.415**	**-**	**1.044**	**1.710**
Riolering	12.520	1.726	-	1.449	12.797
Sparen toekomstige vervanging riolering	6.188	2.550	-	1.416	7.322
Onderhoud begraafplaatsen ontv. Afkoopsommen	1.395	322	-	161	1.556
Grafrechten	5.570	682	-	557	5.695
Egalisatie afval	-	1.392	-	721	671
Subtotaal hoofdgroep 3	**25.673**	**6.672**	**-**	**4.304**	**28.041**
Totaal	**62.020**	**9.623**	**-**	**12.950**	**58.693**

De voorziening onderhoud scholen IHP is per 2023 geherrubriceerd van hoofdgroep 1 naar hoofdgroep 2. De voorziening betreft een egalisatievoorziening voor onderhoud.

Onderstaand is per hoofdgroep een toelichting op de omvang en mutaties van de voorzieningen.

Hoofdgroep 1:

Voorziening Wethouders pensioenen

Deze voorziening dient ter dekking van huidige en toekomstige aanspraken op pensioenen van wethouders en voormalig wethouders, aangevuld met aanspraken voor het partnerpensioen van de wethouders en oud-wethouders van zowel de voormalige vijf gemeenten als de gemeente Westland. De voorziening en de jaarlijkse storting daarin wordt periodiek op actuariële basis herrekend. In 2023 heeft er een storting van € 286.000 plaatsgevonden. Verder is in 2023 een bedrag van € 648.000 aan met name uitkeringen wethouder pensioenen aangewend uit de voorziening.

Voorziening Wachtgelden wethouders

De voorziening dient ter dekking van huidige en toekomstige aanspraken op wachtgelden van wethouders en voormalig wethouders. De omvang van de voorziening is gebaseerd op de totale verplichting die de gemeente heeft op grond van de Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (Wet APPA). Ongeacht de reden van ontslag (vrijwillig of onvrijwillig) is er van rechtswege aanspraak op een APPA-uitkering. De voorziening en de jaarlijkse storting daarin wordt periodiek op actuariële basis herrekend. Op basis van deze actuariële herrekening is er in 2023 een bedrag van € 254.000 gestort en is er € 306.000 aangewend.

Voorziening Spaarverlof

Het BBV geeft aan dat er een voorziening moet worden opgenomen voor arbeidskostengerelateerde verplichtingen van niet gelijke omvang. Bij alle uren die volgens de CAO-gemeenten als bron kunnen dienen voor het verlofsparen is sprake van een niet gelijke omvang van opbouw en afbouw. De feitelijke omvang van het bovenwettelijk verlof en het saldo plusuren (>100uur) per balansdatum is de basis voor deze voor-

ziening. Hierdoor is de jaarlijkse omvang voor deze arbeidskosten gerelateerde verplichting niet gelijk. Voor deze verlofuren is in 2023 aanvullend € 685.000 gestort.

Voorziening Deelnemingen grondexploitatie
De voorziening is gevormd voor het opvangen van negatieve resultaten bij deelnemingen. Na controle jaarrekening deelnemingen en afstemming met onze accountant worden de definitieve cijfers voor de voorzieningen en risicoreserveringen voor de deelnemingen bepaald. Huidige stand van de voorziening bedraagt € 18.810.000. Daling wordt met name veroorzaakt door de bijstelling van de benodigde voorziening met €3.079.000 en afwaardering van de aankoop van de grond van de Waalcampus voor € 2.677.000.

Hoofdgroep 2:
Voorziening Groot onderhoud
De voorziening is gevormd om de uitgaven voor onderhoud van het vastgoed te egaliseren op basis van een Meerjarenonderhoudsplan. De storting in 2023 ten laste van de exploitatie betreft € 606.000 en € 531.000 vanuit de reserve groot onderhoud. De onttrekking betreft € 1.044.000.

Voorziening Onderhoud scholen IHP
Door middel van jaarlijkse gelijke stortingen kan het Meerjarenonderhoudsplan onderwijsgebouwen uitgevoerd worden. In 2023 is ten laste van de exploitatie een bedrag van € 278.000 gestort in de voorziening.

Hoofdgroep 3:
Voorziening Riolering
Voortvloeiend uit de regelgeving (notitie Riolering van de commissie BBV) moeten opbrengsten uit de rioolheffing en bespaarde gelden uit uitgestelde werkzaamheden uitsluitend én blijvend voor het riolerings- doel worden bestemd en worden ondergebracht in een voorziening. In 2023 is een bedrag van € 1.726.000 gestort in de voorziening en is een bedrag van € 1.449.000 onttrokken aan de voorziening.

Voorziening Sparen toekomstige vervanging riolering
Voor het sparen van toekomstige vervanging van riolering is in 2023 € 2.550.000 gestort in de voorziening volgens het vastgestelde beheerkader Afvalwater, Hemelwater en Grondwater. Voor actualisatie van de staat van vaste activa is een bedrag van € 1.416.000 aangewend.
Voorziening Onderhoud begraafplaatsen ontvangen afkoopsom graven
Betreft een reservering van middelen ten behoeve van het onderhoud van begraafplaatsen. Deze voorziening wordt gevoed door de ontvangen afkoopsommen graven. In 2023 is hiertoe een bedrag gestort in de voorziening van € 322.000. Uit deze voorziening mag slechts het deel dat is ontvangen voor het lopende jaar worden aangewend. Dit resulteert in een vrijval van € 161.000.

Voorziening Grafrechten
De voorziening is gevormd om de ontvangen afkoopsommen voor grafrechten jaarlijks ten gunste van de exploitatie te onttrekken. Uit de Vraag en Antwoordenrubriek van de commissie BBV blijkt dat zowel voor de afkoopsommen voor het onderhoud als voor de opbrengst van de verkoop van grafrechten in een voorziening moeten worden gestort. Voor onderhoud moet een voorziening worden gevormd aangezien er een bestedingsverplichting bestaat. De afkoopsommen hebben betrekking op meerdere jaren en moeten daarom worden toegerekend aan de betreffende jaren. In 2023 is een bedrag gedoteerd van € 682.000 en valt voor het lopende jaar 2023 uit voorgaande jaren ontvangen een bedrag vrij van € 557.000.

Voorziening Egalisatie afval
De voorziening is gevormd om de leges jaarlijks zoveel als mogelijk te stabiliseren zodat de inwoner niet het ene jaar hele lage leges betaalt en het volgende jaar hele hoge leges. In 2023 hebben verschillende storting plaatsgevonden in de voorziening. In 2023 is in overeenstemming met de begroting € 749.000 in de voorziening gestort. Hiernaast een storting door een BTW-voordeel uit 2021 op het product afval voor €643.000. Om te zorgen dat afval kostendekkend blijft, is in 2023 € 722.000 aangewend uit de voorziening.

Vaste schulden met een rente typische looptijd > 1 jaar
De onderverdeling van de in de balans opgenomen vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar is als volgt:

(Bedragen x € 1.000)

Vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar	Boekwaarde per 31-12-2022	Boekwaarde per 31-12-2023
Onderhandse leningen: - binnenlandse banken en overige financiële instellingen	313.657	320.250
Waarborgsommen	377	279
Totaal	**314.034**	**320.529**

In onderstaand overzicht wordt het verloop weergegeven van de vaste schulden met een rente typische looptijd langer dan één jaar gedurende het jaar:

(Bedragen x € 1.000)

Verloopoverzicht vaste schulden	Saldo per 31-12-2022	Vermeerde-ringen	Aflossingen	Saldo per 31-12-2023
Binnenlandse banken en overige financiële instellingen	313.657	60.000	53.407	320.250
Waarborgsommen	377	0	98	279
Totaal	314.034	60.000	53.505	320.529

Binnenlandse banken en overige financiële instellingen
De gemeente heeft in het kader van totaalfinanciering (het saldo van de totale betalingen minus totale ontvangsten) in 2023 vijf nieuwe leningen afgesloten van in totaal € 60.000.000. Er is in 2023 voor €53.407.000 op de leningen afgelost. De totale rentelast voor het jaar 2023 met betrekking tot de vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar bedraagt (afgerond) € 4.559.000.

Voor een nadere toelichting op de portefeuille langlopende leningen wordt verwezen naar de paragraaf Financiering.

Vlottende passiva
Onderstaand wordt de toelichting op de vlottende passiva weergegeven.

Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd < 1 jaar
De in de balans opgenomen netto vlottende schulden kunnen als volgt gespecificeerd worden:

(Bedragen x € 1.000)

Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd < 1 jr.	Boekwaarde per 31-12-2022	Boekwaarde per 31-12-2023
Overige kasgeldleningen	-	15.000
Banksaldi	13.651	2.750
Overige schulden	32.730	12.084
Totaal	**46.381**	**29.834**

Overlopende passiva
De specificatie van de post overlopende passiva is als volgt:

(Bedragen x € 1.000)

Overlopende passiva	Boekwaarde per 31-12-2022	Boekwaarde per 31-12-2023
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	14.660	23.412
De van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren.	19.026	31.062
Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	2.071	2.037
Totaal	**35.757**	**56.511**

De in de balans opgenomen van EU, Rijk en provincies ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren kunnen als volgt worden gespecificeerd (vanaf € 100.000):

(Bedragen x € 1.000)

Verloopoverzicht	Saldo per 31-12-2022	Ontvangen bedragen	Vrijgevallen bedragen of terugbetalingen	Saldo per 31-12-2023
Subtotaal EU	-	-	-	-
Onderwijsachterstandenbeleid (D8)	263	2.132	1.910	485
Uitkoopregeling hoogspannings woningen (F1)	503	-	163	340
Impulsregeling Klimaatadaptatie (E44B)	377	408	-	785
SPUK lokale aanpak isolatie	-	1.430	25	1.405
SPUK capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid (F28)	-	1.798	961	837
Rijksvastgoed compensatie groen	148	-	148	-
Woningbouwimpuls (C9) Waelpolder	3.330	-	710	2.620
SPUK stimulering sport (H4)	2.902	2.063	3.999	966
SPUK ijsbanen en zwembaden (H25)	380	-	269	111
Startbouw impuls subsidie	-	1.763	-	1.763
Woningbouwimpuls (C9) Wateringen	-	5.239	-	5.239
Huisvesting kwetsbare groepen (C31)	2.070	-	-	2.070
Huisvesting aandachtgroepen (C56)	275	-	-	275
SPUK Sportakkoord (H8)	156	84	96	144

Verloopoverzicht	Saldo per 31-12-2022	Ontvangen bedragen	Vrijgevallen bedragen of terugbeta-lingen	Saldo per 31-12-2023
SPUK inhalen Covid-19 gerelateerde onder-wijsvertraging (D14)	1.184	594	116	1.662
Aanpak Energiearmoede (C55)	1.273	571	339	1.505
Project weerbare sierteelt	144	700	685	159
Compensatie controle CTB (A13)	357	-	357	-
Tijd. Onderwijshuisvesting ontheemden (D19)	59	-	59	-
SPUK sport en bewegen, gezondheidsbevor-dering, cultuurparticipatie en de sociale basis (H30)	-	1.331	959	372
Aflossing verstrekte leningen TOZO (G4)	1.398	-	299	1.099
Inburgering 2021 (G10)	391	-	240	151
Onderwijsroute (G13)	-	239	111	128
Diverse vooruitontvangen (11293011)	7	19	-	26
Subtotaal Rijk	**15.217**	**18.371**	**11.446**	**22.142**
ISV 3 Geluid	972	63	-	1.035
Geluidsanering ISV II 2005-2008	177	-	50	127
Herstruct.,.modernisering glastuinbouw	1.545	-	1.545	-
ONW Waelpolder	192	-	-	192
De Kreken	282	-	-	282
Sociale woningbouw project SchoolLier	-	312	-	312
Berkenflat 2	-	200	-	200
Nieuwbouw Monster	77	-	-	77
Vooruit ontvangen bedragen DV	261	5.098	72	5.287
Diverse vooruitontvangen	303	1.105	-	1.408
Subtotaal overige Nederlandse overheidsli-chamen	**3.809**	**6.778**	**1.667**	**8.920**
Totaal	**19.026**	**25.149**	**13.113**	**31.062**

Niet uit de balans blijkende verplichtingen

In de toelichting op de balans worden belangrijke niet in de balans opgenomen financiële verplichtingen vermeld waaraan de gemeente voor toekomstige jaren is verbonden (bijvoorbeeld langlopende huurcontracten en leasecontracten).

Langlopende financiële verplichtingen

De gemeente is voor een aantal toekomstige jaren verbonden aan verschillende, niet uit de balans blijkende, financiële verplichtingen en rechten (negatieve bedragen). Het totaal van deze verplichtingen vanaf € 100.000 is als volgt te specificeren:

Omschrijving	Bedrag
Dagelijks Onderhoud	€ 4.117.000
Inhuur personeel	€ 3.089.000
Aannemerskosten	€ 2.289.000
Inhuur t.l.v. P-budget	€ 1.719.000
Overige goederen	€ 1.390.000
Duurzame goederen	€ 1.303.000
Bijdrage exploitatie accommodaties	€ 1.160.000
Overige diensten	€ 1.149.000
Uitbestede werken	€ 802.000
Onderhoud overige	€ 792.000
Leerlingenvervoer	€ 758.000
Onderhoud gebouw	€ 542.000
Verzekeringen	€ 359.000
Aankoop opstallen	€ 357.000
Onderhoud en aanschaf meubilair	€ 304.000
Jeugd ZIN	€ 275.000
WKR Arbovoorziening	€ 237.000
Ingenieursdiensten buitengebied	€ 213.000
Onderhoud software	€ 173.000
Thuiswerkvoorzieningen	€ 159.000
Inhuur t.l.v. calamiteitenbudget	€ 111.000

Claims en geschillen

Er bestaat een risico dat leveranciers als gevolg van niet naleving van wet- en regelgeving door de gemeente claims indienen. Tevens bestaat het risico dat partijen claims indienen als gevolg van besluitvorming of het uitblijven van besluitvorming door de gemeente. Er zijn geen claims naar aanleiding hiervan bekend bij de gemeente.

Jaarrekening OBWZ C.V.

Vanwege artikel 15.2 van de op 10 maart 2014 afgesloten samenwerkingsovereenkomst heeft het Ontwikkelingsbedrijf de Westlandse Zoom C.V. zich verplicht om medewerking te verlenen aan de jaarlijkse levering van gronden door de gemeente met een minimale waarde van € 5,0 miljoen.

Vennootschapsbelasting
Met ingang van 1 januari 2016 is de “Wet modernisering vennootschapsbelasting (Vpb-plicht) overheidsondernemingen” in werking getreden. Hierdoor zijn overheden in beginsel belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting, voor zover zij een onderneming drijven. In eerste instantie was het Grondbedrijf de enige activiteit die door de zogenoemde ondernemerspoort ging. Begin 2019 werd duidelijk dat de inkomsten die gemeenten genereren uit de verkoop van reststromen (kunststof, papier, glas) ook meegenomen moeten worden in de aangifte vennootschapsbelasting. In 2021 heeft de Belastingdienst het standpunt ingenomen dat ook de reclame-inkomsten in de aangifte vennootschapsbelasting moeten worden opgenomen.

In 2021 is de definitieve aanslag over het belastingjaar 2016 opgelegd. Tegen deze aanslag is een bezwaarschrift ingediend bij de Belastingdienst. Ook tegen de definitieve aanslagen over de belastingjaren ná 2016 is bezwaard gemaakt. In 2023 zijn er gesprekken geweest met de belastingdienst.

In mei 2024 is een compromis bereikt met de Belastingdienst over de verwerking van het grondbedrijf.
De komende periode worden de effecten van dit compromis doorgerekend.

Borg- en garantiestellingen

Borg- en garantiestellingen
In onderstaande specificatie is een verloop over 2023 opgenomen van de door ons verstrekte garanties. Deze zijn verdeeld naar aard van de geldleningen waarvoor de garantie is verstrekt.

	1-1-2023	correctie 1-1-2023	mutatie 2023		31-12-2023
bedragen x € 1.000	Garantstelling	Garantstelling	Toevoeging	Verlaging (aflossing+ onbenutte opname ruimte)	Garantstelling excl onbenutte opnameruimte
Totaal direct	102.085	21.342	1.500	31.724	93.212
Totaal indirect	325.029		20.615	19.864	325.780
Totaal	**427.114**	**21.342**	**22.115**	**51.587**	**418.993**

Feitelijk stond de gemeente ultimo 2023 direct garant voor door maatschappelijke organisaties opgenomen leningen voor een bedrag van € 93 miljoen. Daarnaast stond de gemeente voor een bedrag van € 326 miljoen als achtervang garant voor de door het WSW gegarandeerde leningen van woningcorporaties.

In onderstaand overzicht staat het verloop van de garantstellingen per maatschappelijke organisatie gespecificeerd.

Direct/ Indirect	Branche	Naam rechtspersoon	Oorspronkelijke hoofdsom	1-1-2023 Bedrag Totaal	1-1-2023 Garantstelling excl onbenutte opnameruimte	1-1-2023 correctie	2023 Garantstelling toevoeging	2023 Garantstelling verlaging (aflossing)	31-12-2023 Bedrag Totaal	31-12-2023 Garantstelling incl. opnameruimte	31-12-2023 Onbenutte opname ruimte	31-12-2023 Percentage borgstelling gem. %	31-12-2023 Garantstelling excl onbenutte opnameruimte	31-12-2023 totaal per branche
Indirect	Woningcorp	Stichting Arcade mensen en wonen	455.094.863	410.042.000	205.021.000	-	31.087.200	29.597.200	411.532.000	205.766.000	-	50%	205.766.000	
		Stichting Wonen Wateringen	138.130.907	137.982.440	68.991.220	-	5.000.000	8.360.440	134.622.000	67.311.000	-	50%	67.311.000	
		Wassenaarsche Bouwstichting	89.475.390	72.783.000	36.391.500	-	3.467.668	444.668	75.806.000	37.903.000	-	50%	37.903.000	
		Stichting Wonen Midden-Delfland	62.854.321	29.250.000	14.625.000	-	1.676.017	1.325.017	29.601.000	14.800.500	-	50%	14.800.500	
Totaal Indirect			**745.555.481**	**650.057.440**	**325.028.720**	**-**	**41.230.885**	**39.727.325**	**651.561.000**	**325.780.500**	**-**	**-**	**325.780.500**	**325.780.500**
Direct	Kinderopvang	's-Gravenzandse Kinderopvang Stichting	1.633.609	261.377	154.512	12.480	-	41.748	196.033	125.244	-	64%	125.244	
		Stichting Kinderdagverblijf Tik-Tak	500.000	5.000	2.500	-	-	5.000	-	-	-	50%	-	
		Stichting Kwest	3.600.000	1.188.002	1.188.002	-	-	144.000	1.044.002	1.044.002	-	100%	1.044.002	**1.169.246**
	Sport	Sport Vereniging Honselersdijk	137.500	96.250	96.250	-	-	9.167	87.083	87.083	-	100%	87.083	
		Sportstichting Verburch	1.786.972	440.035	440.035	-	-	68.142	371.893	371.893	-	100%	371.893	
		Stichting Atletieksupport Westland	200.000	15.200	15.200	51.440	-	8.160	58.480	58.480	-	100%	58.480	
		Stichting Beheer en Exploitatie Sportaccommodatie Quintus	640.000	463.773	463.773	-	-	36.273	427.500	427.500	-	100%	427.500	
		Stichting Beheer Sportpark De Zweth	450.000	270.000	270.000	-	-	15.000	255.000	255.000	-	100%	255.000	
		Stichting Beheer Tennispark 's-Gravenzande	340.000	176.003	176.003	-	-	13.689	162.314	162.314	-	100%	162.314	
		Stichting Juliana Sportpark	860.000	357.143	357.143	-	1.750.000	357.143	1.750.000	1.500.000	-	86%	1.500.000	
		Stichting Schietsportaccommodatie Monster	135.000	92.700	92.700	-	-	5.400	87.300	87.300	-	100%	87.300	
		Stichting Sportaccommodatie Hockeyvereniging Westland	326.050	130.000	130.000	-	-	10.000	120.000	120.000	-	100%	120.000	
		Stichting Sporthal Maasdijk	433.402	137.846	137.846	-	-	18.761	119.085	119.085	-	100%	119.085	
		Stichting Sportpark Maasdijk en VV Maasdijk	133.750	129.649	64.825	33.172		7.956	90.041	90.041	-	100%	90.041	
		Stichting Sportpark Polanen	425.000	263.194	263.194	-	-	14.144	249.050	249.050	-	100%	249.050	
		Stichting Tennispaviljoen Monster en MLTV-90	60.000	31.000	15.500	-	-	6.000	25.000	25.000	-	50%	12.500	
		Stichting Vastgoed Accommodatie Velo	3.450.000	2.070.815	2.070.815	-	-	80.244	1.990.571	1.990.571	-	100%	1.990.571	
		Stichting Westlandse Gymnastiekverenigingen (SWGV)	150.000	76.394	76.394	-6.394	-	10.000	60.000	60.000	-	100%	60.000	
		Stichting De Boetzelaer	7.500.000	5.850.000	5.850.000	-	-	1.650.000	4.200.000	4.200.000	-	100%	4.200.000	
		Voetbalvereniging Maasdijk	35.000	8.556	8.556	-	-	2.333	6.223	6.223	-	100%	6.223	**9.797.040**
	Woningcorp	Stichting Arcade mensen en wonen	12.070.554	1.544.358	1.544.358	-	-	175.461	1.368.897	1.368.897	-	100%	1.368.897	
		Stichting Wonen Wateringen	19.408.900	6.446.281	6.446.281	-	-	532.890	5.913.391	5.913.391	-	100%	5.913.391	**7.282.288**
	Zorginstelling	Patijnenburg B.V.	5.195.000	2.602.500	2.602.500	-	-	170.000	2.432.500	2.432.500	-	100%	2.432.500	
		Stichting Huisvesting in nieuw Ter Heijde "HinT"	856.000	718.901	718.901	-	-	33.956	684.945	684.945	-	100%	684.945	
		Stichting Zorginstellingen Pieter van Foreest	4.806.440	751.062	751.062	-	-	114.958	636.104	636.104	-	100%	636.104	
		Kredietbank Nederland	250.000	250.000	250.000	-	-	-	250.000	250.000	-	100%	250.000	**4.003.549**
	Volkshuisv.	Coöperatieve Tuinbouw Water Zuivering De Vlot U.A. (CAD)	704.000	500.000	360.739	139.261	-	48.000	452.000	452.000	-	100%	452.000	
		HVC	28.714.415	22.883.346	22.883.346	-	-	1.163.743	21.719.603	21.719.603	-	100%	21.719.603	
		OBWZ Ontwikkelingsbedrijf Westlandse Zoom CV	56.600.000	56.600.000	28.300.000	-	-	10.000.000	46.600.000	23.300.000	28.491.916	50%	9.054.042	
		ONW Ontwikkelingsmaatschappij het Nieuwe Westland CV	37.500.000	37.500.000	37.500.000	-	-	-	37.500.000	37.500.000	7.299.254	100%	30.200.746	**61.426.391**
	Onderwijs	Stichting Greenport Horti Campus (Lentiz)	13.000.000	9.966.667	9.966.667	-	-	433.333	9.533.333	9.533.333	-	100%	9.533.333	**9.533.333**
Totaal Direct			**201.901.592**	**151.576.052**	**122.947.101**	**229.959**	**1.750.000**	**15.175.502**	**138.390.348**	**114.769.559**	**35.791.170**	**-**	**93.211.847**	**93.211.847**
Eindtotaal			**947.457.072**	**801.633.492**	**447.975.821**	**229.959**	**42.980.885**	**54.902.827**	**789.951.348**	**440.550.059**	**35.791.170**	**-**	**418.992.347**	**418.992.347**

Naast reguliere mutaties in bestaande garanties is er in 2023 één nieuwe directe garantie afgegeven op een lening van Juliana Sportpark voor een bedrag van € 1,75 miljoen en een looptijd van 30 jaar ten behoeve van de uitbreiding van het aantal kleedkamers, de realisatie van een zittribune en aanpassingen in het clubgebouw.

In 2023 zijn er geen betalingen verricht uit hoofde van aanspraken op de verleende borg- en garantiestellingen.

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Inleiding

De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de voorschriften zoals opgenomen in het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de verordening ex artikel 212 Gemeentewet, waarin door de gemeenteraad op d.d. 13 december 2023 de uitgangspunten voor het financiële beleid, en ook de regels voor het financiële beheer en voor de inrichting van de financiële organisatie zijn vastgesteld.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van histo- rische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

De baten en lasten zijn toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten zijn slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, zijn in acht genomen indien zij vóór het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar wordt gesteld.

Met betrekking tot het verwerken van de algemene uitkering heeft de commissie BBV een stellige uitspraak gedaan. Deze uitspraak houdt in dat de algemene uitkering in de jaarrekening wordt opgenomen conform de laatste in het jaar gepubliceerde accresmededeling, die doorgaans is opgenomen in de septembercirculaire van het boekjaar.

Met betrekking tot de eigen bijdragen die het CAK int en aan de gemeenten afdraagt geldt op basis van de Kadernota rechtmatigheid 2023 van de commissie BBV het volgende. Gemeenten kunnen op basis van de overzichten van het CAK wel de aantallen personen, soort en omvang van de zorgverlening beoordelen op basis van de eigen WMO-administratie. Probleempunt is dat, vanwege het ontbreken van inkomensgegevens op deze overzichten, de informatie over de eigen bijdrage ontoereikend is om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en de volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen. Door de systematiek te kiezen van het door het CAK laten vaststellen van de eigen bijdragen, heeft de wetgever in feite bepaald dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en de volledigheid van de eigen bijdragen geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dat betekent dat door de gemeenten geen zekerheden over de omvang en de hoogte van de eigen bijdragen kunnen worden verkregen, als gevolg van het niet kunnen vaststellen van de juistheid op persoonsniveau, zoals in het voorgaande is toegelicht. De gemeente zal deze onzekerheid in de jaarstukken moeten noemen, ook al ligt de oorzaak niet bij de gemeente.
In de jaarrekening 2023 wordt het bedrag verantwoord dat in het verantwoordingsjaar aan afdrachten van het CAK is ontvangen (= kasstelsel). De reden hiervoor is dat er bij het CAK sprake is van achterstanden in het verwerken van de opgelegde en nog op te leggen eigen bijdragen, waardoor er geen betrouwbare schatting is te maken van de ultimo 2023 nog op te leggen en door gemeenten te ontvangen eigen bijdragen.

De personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Door het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende aan arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming, te weten: vier jaar. Indien sprake is van (eenmalige) schokeffecten (bijvoorbeeld door reorganisaties) dient er (waarschijnlijk) wel een verplichting te worden opgenomen.

Medewerkers kunnen op basis van de CAO gemeenten onder andere vanaf 1 januari 2022 bovenwettelijke verlofuren sparen. Met dit 'verlofsparen' kunnen medewerkers passend bij hun levensfase hun bovenwettelijke verlofuren inzetten op een manier die aansluit bij hun persoonlijke levens- en carrièreplanning en het

gemeentelijke vitaliteitsbeeld. De uren die zijn gespaard onder het verlofsparen verjaren niet. Conform de door de commissie BBV gepubliceerde 'Nadere toelichting commissie BBV' moeten gemeenten een voorziening vormen voor alle categorieën bovenwettelijke verlofuren die in artikel 6.5 van de CAO gemeenten zijn benoemd.

Diverse personele lasten blijven echter ook in 2023 toegerekend aan de periode waarin de uitbetaling plaatsvindt. Daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals de ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden en de overlopende vakantiegeldaanspraken.

Balans
VASTE ACTIVA
Algemeen
De activa met relatief geringe betekenis c.q. waarde (minder dan € 50.000) worden rechtstreeks ten laste van de exploitatie gebracht zoals opgenomen in de financiële verordening. Kosten voor onderhoud of renovatie worden niet langer geactiveerd, tenzij de investering bijdraagt aan de verlenging van de economische en/of technische levensduur van activa. Uitzondering vormen de kosten van gronden en terreinen, deze kosten worden altijd geactiveerd.

Op vaste activa met een beperkte gebruiksduur (materieel en immaterieel) wordt jaarlijks lineair afgeschreven op basis van de verwachte toekomstige gebruiksduur. Piekbetaling gemeentehuis wordt annuïtair afgeschreven.

Aanvang van de afschrijvingen vindt normaal gesproken plaats vanaf de datum van ingebruikname van het actief. Omdat ingebruikname op willekeurige tijdstippen in het jaar kan plaatsvinden, wordt met afschrijven gestart in het jaar volgend op het jaar van de ingebruikname.

Slijtende investeringen worden vanaf het eerste jaar na ingebruikneming lineair afgeschreven in de verwachte gebruiksduur, waarbij rekening wordt gehouden met een eventuele restwaarde.

Bij de waardering wordt in voorkomende gevallen rekening gehouden met een bijzondere vermindering van de waarde, als deze naar verwachting duurzaam is. In het begrotingsjaar heeft een dergelijke vermindering overigens niet plaatsgevonden.

De afschrijvingstermijnen voor de immateriële en materiële vaste activa zijn vastgelegd in de afschrijvingstabellen behorende bij de Financiële verordening gemeente Westland 2023.

Immateriële vaste activa
Algemeen
De immateriële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- c.q. vervaardigingsprijs verminderd met de afschrijvingen en waardeverminderingen die naar verwachting duurzaam zijn. Eventuele van derden verkregen specifieke investeringsbijdragen zijn in mindering gebracht op het geactiveerde bedrag (artikel 62, lid 2 BBV).

Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio
De afsluitkosten van opgenomen geldleningen worden afgeschreven gedurende de resterende looptijd van de betreffende geldlening.

Kosten van onderzoek en ontwikkeling van een bepaald actief
De kosten van onderzoek en ontwikkeling worden in vijf jaar lineair afgeschreven. De afschrijving van de geactiveerde kosten van onderzoek en ontwikkeling vangt aan bij ingebruikneming van het hieraan gerelateerde materiële vaste actief.

Bijdragen aan activa in eigendom van derden
Bijdragen aan activa van derden zijn gewaardeerd tegen het bedrag van de verstrekte bijdragen, verminderd met afschrijvingen. De verleende bijdragen worden afgeschreven in de periode waarin het betrokken actief van de derde op basis van de door de gemeente gestelde voorwaarden moet bijdragen aan de publieke taak.

Materiële vaste activa
Algemeen
De materiële activa zijn gewaardeerd op basis van de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. De verkrijgingsprijs omvat de inkoopprijs en de bijkomende kosten. De vervaardigingsprijs omvat de aanschafkosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend, inclusief de direct toe te rekenen salariskosten. In de vervaardigingsprijs kunnen voorts worden opgenomen: een redelijk deel van de indirecte kosten en de rente over het tijdvak dat aan de vervaardiging van het actief kan worden toegerekend; in dat geval vermeldt de toelichting dat deze rente is geactiveerd.

Materiële activa kleiner dan € 50.000 zijn, conform de financiële verordening, niet geactiveerd, maar direct verantwoord als lasten in het lopende boekjaar.

Het startmoment van de afschrijvingen is vastgelegd in de door het college vastgestelde nota Activabeleid. De afschrijvingen op lineaire basis starten vanaf het moment van ingebruikname. Omdat ingebruikname op willekeurige tijdstippen in het jaar kan plaatsvinden, wordt met afschrijven gestart in het jaar volgend op het jaar van de ingebruikname. Piekbetaling gemeentehuis wordt annuïtair afgeschreven Op grondbezit met economisch nut (buiten de openbare ruimte) wordt niet afgeschreven.

Investeringen met economisch nut
Deze materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden zijn op de desbetreffende investering in mindering gebracht. Bij de waardering is, waar nodig, rekening gehouden met een (verwachte) duurzame waardevermindering.

Conform de notitie 'Grondbeleid in begroting en jaarstukken' (2019) worden de gronden die zijn verworven met het oog op gebiedsontwikkeling, maar waarvoor nog geen operationele grondexploitatie is vastgesteld, opgenomen onder de materiële vaste activa (artikel 52, lid 1, onderdeel a BBV). Dergelijke gronden worden in de regel aangeduid als 'warme gronden'. Het hieraan toerekenen (activeren) van andere kosten is daarbij niet toegestaan.

Gronden die zijn verworven met het oog op concrete ontwikkeling door de gemeente, maar waarvoor nog geen operationele grondexploitatie is vastgesteld, mogen, voor wat betreft de toepassing van artikel 65, lid 1 BBV, worden gewaardeerd tegen de waarde volgens de toekomstige bestemming, mits wordt voldaan aan de volgende voorwaarden:

1. De gronden moeten deel uitmaken van een door de gemeenteraad vastgestelde visie of masterplan voor (een) concrete en binnen afzienbare tijd te starten grondexploitatie(s), waarin de gebiedsontwik- keling van totaalplan naar deelgrondexploitaties is vastgelegd;
2. De gebiedsontwikkeling mag niet zodanig conflicteren met de uitkomst van de inventarisatie van bedreigingen dat die de ontwikkeling in de weg kunnen staan, bijvoorbeeld op het gebied van milieu of bereikbaarheid;
3. De visie/het masterplan mag niet strijdig zijn met beleid van de provincie en/of het Rijk;
4. Er is een betrokkenheid bij de gebiedsontwikkeling van provincie of rijksoverheid;
5. Het mag alleen gaan om gebiedsontwikkeling voor de bouw van woningen en niet om gebieds-ontwik- keling voor bedrijfsterreinen;
6. Periodiek (minimaal eens in de 2 jaar) worden de gronden getaxeerd tegen de waarde volgens de toekomstige woningbouwbestemming, met inachtneming van de inherente onzekerheden van de ontwikkelmogelijkheden.

Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven
Wanneer investeringen grotendeels worden gedaan in het kader van riolering, het inzamelen van huishoudelijk afval of andere heffingen alsook voor rechten die op grond van art. 229, lid 1 a en b Gemeentewet worden geheven, dan worden deze investeringen op de balans opgenomen in een aparte categorie: de investeringen met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven.

Investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut
Investeringen met een maatschappelijk nut worden, net als investeringen met een economisch nut, geactiveerd en over de verwachte toekomstige gebruiksduur afgeschreven. Deze verplichting geldt vanaf het begrotingsjaar 2017, de gemeente Westland deed dit echter ook voor deze datum al. In het verleden konden bij investeringen met een maatschappelijk nut in voorkomende gevallen reserves direct in mindering worden gebracht op het betreffende actief. Dit mag vanaf 2017 dus niet meer en is daarna niet meer gebeurd.

In erfpacht uitgegeven gronden
Voor in erfpacht uitgegeven gronden geldt de uitgifteprijs van eerste uitgifte als verkrijgingsprijs. Gronden in eeuwigdurende erfpacht zijn gewaardeerd tegen registratiewaarde. Eventuele afkoopsommen voor voortdurende contracten zijn verwerkt onder de langlopende schulden en vallen naar rato van af-koopperiode vrij ten gunste van het resultaat.

Financiële vaste activa
Kapitaalverstrekkingen aan gemeenschappelijke regelingen en overige verbonden partijen, (overige) lenin- gen u/g en (overige) uitzettingen zijn – tenzij hierna anders is vermeld - opgenomen tegen nominale waar- de. Zo nodig is hierop een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's (kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Indien de waarde van de aandelen onverhoopt structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingsprijs, zal afwaardering plaatsvinden.

Tot dusver is een dergelijke afwaardering gelukkig niet noodzakelijk gebleken. De actuele waarde ligt ruim boven de verkrijgingsprijs.

Van een deelneming is krachtens artikel 1, lid e BBV sprake als de gemeente participeert in het aandelenkapitaal van een NV of BV.

VLOTTENDE ACTIVA
Voorraden
Onderhanden werk, waaronder gronden in exploitatie
De als onderhanden werken opgenomen bouwgronden in exploitatie zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs dan wel de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend (zoals grondaankopen en de kosten van bouw- en woonrijp maken), evenals een redelijk te achten aandeel in de rentekosten en in de administratie- en beheerskosten.

Voor winstneming geldt de 'percentage of completion'-methode: baten en lasten – en het daaruit voortvloeiende resultaat – worden toegerekend aan de periode waarin deze zijn gerealiseerd. Bij meerjarige projecten betekent dit dat de (verwachte) winst niet pas aan het eind van het project als gerealiseerd moet worden beschouwd, maar gedurende de looptijd van het project tot stand komt en ook als zodanig moet worden verantwoord. Het verantwoorden van tussentijdse winst is daarmee geen keuze, maar een verplichting, die voortvloeit uit het realisatiebeginsel. Bij het bepalen van de tussentijdse winst is het wel noodzakelijk de nodige voorzichtigheid te betrachten. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid en dient winst te worden genomen:
1. Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat;
2. De grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht;
3. De kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

Zolang daarvan geen sprake is, worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingskosten in mindering gebracht. Indien er sprake is van winst, wordt deze berekend op basis van de eindwaarde van het project, conform de notitie 'Grondbeleid in begroting en jaarstukken (2019)' van de commissie BBV. Als de berekening van de tussentijdse winstneming volgens de 'percentage of completion'-methode leidt tot de conclusie dat er in eerdere jaren te veel winst is genomen, neemt de gemeente de eerder te veel genomen winst terug. Subsidiebaten en de daarbij behorende subsidiabele kosten bij grondexploitaties maken geen onderdeel uit van de tussentijdse winstneming en worden verantwoord op het moment dat de subsidie volgens de subsidievoorwaarden is gerealiseerd.

De verliesvoorziening is gewaardeerd tegen de contante waarde. Het te verwachten verlies op eindwaarde wordt door middel van de disconteringsvoet contant gemaakt. De disconteringsvoet is in het BBV voorgeschreven en bedraagt 2%.

Gereed product en handelsgoederen
Gerede producten zijn gewaardeerd tegen de kostprijs of tegen de marktwaarde indien de marktwaarde lager is dan de kostprijs. Dat laatste doet zich vooral voor als voorraden incourant worden. De kostprijs bestaat uit de verrekenprijzen van grond- en hulpstoffen en de loon- en machinekosten die aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend.

Uitzettingen met een rente typische looptijd korter dan één jaar
Vorderingen
De vorderingen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid zijn er een drietal voorzieningen in mindering gebracht (algemene debiteuren, debiteuren belastingen en sociale zaken). De voorzieningen zijn statisch bepaald op basis van de geschatte inningskansen.

Liquide middelen en overlopende posten
Deze activa zijn tegen nominale waarde opgenomen.

VASTE PASSIVA
Eigen vermogen
Het eigen vermogen bestaat uit de algemene reserve, de bestemmingsreserves en het gerealiseerde resul- taat na bestemming volgend uit het overzicht van baten en lasten. Het resultaat wordt afzonderlijk opgeno- men als onderdeel van het eigen vermogen. Een bestemmingsreserve is een reserve waaraan de raad een bepaalde bestemming heeft gegeven.

Voorzieningen
Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. De pensioenverplichting ten behoeve van de wethouders is echter tegen de contante waarde van de (reeds opgebouwde) toekomstige uitkeringsverplichtingen gewaardeerd. De onderhoudsegalisatievoorzieningen stoelen op een meerjarenraming van het uit te voeren groot onderhoud aan (een deel

van) de gemeentelijke kapitaalgoederen, waarbij rekening is gehouden met de kwaliteitseisen die hiervoor zijn geformuleerd. In de paragraaf ‘Onderhoud kapitaalgoederen’ die is opgenomen in het jaarverslag, is het beleid ter zake nader uiteengezet.

In geval van achterstallig onderhoud waarbij sprake is van kapitaalvernietiging en/of onveilige situaties, wordt er op basis van artikel 44, lid 1a BBV een voorziening gevormd.
Er kan in geen van de voorkomende gevallen sprake zijn van een negatieve voorziening. Een onverwacht bij het opmaken van de jaarrekening gesignaleerde negatieve stand moet via een eenmalige last worden gedekt. Een tijdens het opmaken van de begroting gesignaleerde verwachte negatieve stand moet via het aanpassen van de toekomstige stortingen worden gedekt.

In de raadsvergadering van 16 maart 2021 is de geactualiseerde nota reserves en voorzieningen vastgesteld. Deze nota heeft tot doel een betere onderbouwing van de reserves en voorzieningen, bovendien zijn de spelregels aangegeven voor de vorming en het gebruik van de reserves en voorzieningen

Vaste schulden
Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde, verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rente typische looptijd van één jaar of langer.

Verplichting voortvloeiend uit leasing
De waardering van de verplichting uit hoofde van de financial leasing van de vervoermiddelen vindt plaats tegen de contante waarde van de contractueel verschuldigde leasetermijnen.

Vlottende passiva
De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Borg- en garantstellingen
Voor zover leningen door de gemeente gewaarborgd zijn, is buiten telling het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen. Overigens is in de toelichting op de balans nadere informatie opgenomen.

Niet uit de balans blijkende verplichtingen
In de toelichting op de balans worden belangrijke niet in de balans opgenomen financiële verplichtingen vermeld waaraan de gemeente voor toekomstige jaren is verbonden (bijvoorbeeld langlopende huurcontracten en leasecontracten).

Het overzicht van baten en lasten
Het overzicht van baten en lasten geeft de omvang weer van alle baten en lasten en het saldo daarvan. Het saldo van de baten en lasten (resultaat) wordt afzonderlijk opgenomen in de balans, maar wordt automatisch onderdeel van de algemene reserve.

Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening

Overzicht van baten en lasten

(Bedragen x € 1.000)

Programma	Primitieve begroting baten	Primitieve begroting lasten	Primitieve begroting saldo	Begroting na wijzigingen baten	Begroting na wijzigingen lasten	Begroting na wijzigingen saldo	Rekening 2023 baten	Rekening 2023 lasten	Rekening 2023 saldo
01 Ruimtelijke ordening	5.004	7.847	-2.843	6.594	9.139	-2.545	6.444	9.180	-2.736
02 Volkshuisvesting	-	936	-936	276	1.556	-1.280	402	1.403	-1.001
03 Gebiedsontwikkeling	56.071	59.026	-2.955	35.080	37.289	-2.209	16.401	16.150	251
04 Mobiliteit en economie	691	5.095	-4.403	4.000	16.699	-12.699	4.707	10.995	-6.288
05 Zorg, welzijn en cultuur	23.708	119.664	-95.956	46.935	155.607	-108.672	46.521	149.938	-103.417
06 Openbare orde en veiligheid	137	12.032	-11.895	991	13.709	-12.718	842	13.562	-12.720
07 Sport, onderwijs en recreatie	2.974	20.798	-17.824	7.458	23.880	-16.422	7.768	23.190	-15.422
08 Openbare ruimte	36.842	67.869	-31.027	40.615	80.481	-39.866	42.276	79.622	-37.346
09 Politiek en bestuur	7	5.293	-5.286	7	5.723	-5.716	570	6.551	-5.981
10 Financiën en Algemene uitkering gemeentefonds en stelposten:									
- Treasury	15.694	-1.526	17.220	13.102	-671	13.773	13.366	452	12.914
- Belastingen	33.123	755	32.368	35.893	832	35.061	35.988	828	35.160
- Algemene dekkingsmiddelen	176.481	15.373	161.108	187.676	1.942	185.734	190.424	1.406	189.018
- Vennootschapsbelasting	-	627	-627	-	2.439	-2.439	-	1.960	-1.960
11 Organisatie en overhead	770	45.412	44.642	770	53.448	52.678	913	52.805	-51.892
Saldo baten en lasten	**351.502**	**359.201**	**-7.699**	**379.397**	**402.073**	**-22.676**	**366.622**	**368.042**	**-1.420**
01 Ruimtelijke ordening	1.097	-	1.097	1.507	-	1.507	931	-	931

Programma	Primitieve begroting baten	Primitieve begroting lasten	Primitieve begroting saldo	Begroting na wijzigingen baten	Begroting na wijzigingen lasten	Begroting na wijzigingen saldo	Rekening 2023 baten	Rekening 2023 lasten	Rekening 2023 saldo
02 Volkshuisvesting	100	-	100	423	275	148	275	388	-113
03 Gebiedsontwikkeling	2.323	706	1.617	2.131	934	1.197	2.307	386	1.921
04 Mobiliteit en economie	466	-	466	9.785	1.832	7.953	6.470	1.832	4.638
05 Zorg, welzijn en cultuur	229	-	229	5.200	8.390	-3.190	4.060	8.158	-4.098
06 Openbare orde en veiligheid	125	-	125	-	-	-	-	-	-
07 Sport, onderwijs en recreatie	162	285	-123	2.148	807	1.341	2.155	807	1.348
08 Openbare ruimte	1.939	-	1.939	2.971	-	2.971	1.675	-717	2.392
09 Politiek en bestuur	50	-	50	50	-	50	50	-	50
10 Financiën en Algemene uitkering gemeentefonds en stelposten	26.909	28.318	-1.409	44.417	43.675	742	42.559	43.099	-540
11 Organisatie en overhead	3.608	-	3.608	3.733	280	3.453	3.108	210	2.898
Totaal reservemutaties	**37.008**	**29.309**	**7.699**	**72.365**	**56.193**	**16.172**	**63.590**	**54.163**	**9.427**
Resultaat	**388.510**	**388.510**	**-**	**451.762**	**458.266**	**-6.504**	**430.212**	**422.205**	**8.007**

Overzicht van baten en lasten per taakveld

Overzicht van baten en lasten per taakveld

(Bedragen x € 1.000)

Taakveld	Primitieve begroting baten	Primitieve begroting lasten	Begroting na wijziging baten	Begroting na wijziging lasten	Rekening 2023 baten	Rekening 2023 lasten
0.1 Bestuur	7	4.767	7	4.836	210	5.100
0.2 Burgerzaken	1.356	5.118	2.060	6.935	2.042	6.590
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	1.042	2.057	1.132	3.039	1.661	2.563
0.4 Overhead	770	43.107	770	50.702	913	50.059
0.5 Treasury	15.694	-1.526	13.378	-671	13.752	452
0.61 OZB woningen	15.050	912	15.336	994	15.335	994
0.62 OZB niet-woningen	17.547	398	20.016	429	20.081	450
0.64 Belastingen overig	142	413	142	471	166	462
0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	175.921	0	187.671	0	190.422	0
0.8 Overige baten en lasten	557	15.373	0	1.865	3	1.410
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	0	627	0	2.439	0	1.960
0.10 Mutaties reserves	37.008	29.309	72.365	56.193	63.590	54.163
0.11 Resultaat van baten en lasten	0	0	6.504	0	0	8.007
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	497	7.645	524	7.909	544	7.966
1.2 Openbare orde en veiligheid	118	4.670	991	6.081	1.198	6.369
2.1 Verkeer en vervoer	1.027	18.909	1.077	20.623	1.899	20.196
2.2 Parkeren	373	760	273	756	273	701
2.4 Economische havens en waterwegen	3	1.619	3	2.564	1.102	3.594

Taakveld	Primitieve begroting baten	Primitieve begroting lasten	Begroting na wijziging baten	Begroting na wijziging lasten	Rekening 2023 baten	Rekening 2023 lasten
3.1 Economische ontwikkeling	126	979	1.546	7.495	2.794	4.733
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	6	76	66	171	36	564
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	567	509	566	510	733	697
3.4 Economische promotie	385	1.142	400	870	411	650
4.2 Onderwijshuisvesting	1.013	8.576	1.113	9.085	1.080	8.836
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	380	4.601	3.676	8.264	2.765	7.293
5.1 Sportbeleid en activering	0	588	1.597	2.290	1.976	2.501
5.2 Sportaccommodaties	1.946	7.444	1.438	4.971	2.276	5.060
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	246	2.888	431	3.337	390	3.886
5.4 Musea	3	782	3	920	0	945
5.5 Cultureel erfgoed	1	341	1	364	46	445
5.6 Media	76	2.374	82	2.975	184	2.974
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	161	9.846	694	16.261	1.393	16.565
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	306	7.851	20.901	24.361	18.461	20.710
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	93	12.500	585	18.036	609	16.104
6.3 Inkomensregelingen	21.284	26.669	20.527	31.809	22.197	35.215
6.4 WSW en beschut werk	0	7.466	0	8.011	2	8.032
6.5 Arbeidsparticipatie	0	2.084	1.036	2.155	1.291	2.095
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	115	5.123	115	6.643	73	6.881
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	0	4.107	0	0	0	41

Taakveld	Primitieve begroting baten	Primitieve begroting lasten	Begroting na wijziging baten	Begroting na wijziging lasten	Rekening 2023 baten	Rekening 2023 lasten
6.71A Huishoudelijke hulp (WMO)	228	8.995	200	11.567	169	9.763
6.71B Begeleiding (WMO)	0	4.601	76	6.604	202	4.824
6.71C Dagbesteding (WMO)	0	2.200	0	2.020	0	2.010
6.71D Overige maatwerkarrangementen (WMO)	0	0	0	1.320	1	965
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	0	2.676	0	0	0	0
6.72A Jeugdhulp begeleiding	0	3.906	0	4.206	0	5.292
6.72B Jeugdhulp behandeling	0	4.630	0	4.996	0	2.783
6.72C Jeugdhulp dagbesteding	0	619	0	1.119	0	3.014
6.72D Jeugdhulp zonder verblijf overig	0	0	0	0	0	188
6.73A Pleegzorg	0	502	0	502	0	603
6.73B Gezinsgericht	0	501	0	501	0	310
6.73C Jeugdhulp met verblijf overig	0	1.367	0	1.367	0	3.556
6.74A Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	0	7.441	190	11.641	190	8.714
6.74B Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	0	1.790	0	2.090	0	3.218
6.74C Gesloten plaatsing	0	352	0	352	0	334
6.81A Beschermd wonen (WMO)	0	594	993	450	994	104
6.81B Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	0	0	0	28	0	1
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	0	836	0	0	0	0
6.82A Jeugdbescherming	0	1.304	0	2.078	0	1.760
6.82B Jeugdreclassering	0	579	0	579	0	141

Taakveld	Primitieve begroting baten	Primitieve begroting lasten	Begroting na wijziging baten	Begroting na wijziging lasten	Rekening 2023 baten	Rekening 2023 lasten
7.1 Volksgezondheid	1	1.508	98	1.641	59	1.528
7.2 Riolering	15.756	13.358	17.789	14.433	17.129	13.505
7.3 Afval	16.110	13.088	16.385	14.847	16.356	13.842
7.4 Milieubeheer	15	5.887	2.384	9.518	1.149	7.022
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	1.534	2.471	1.534	2.535	1.475	2.881
8.1 Ruimte en leefomgeving	517	6.897	2.328	7.837	1.236	7.377
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	55.355	56.010	32.561	33.995	14.434	12.612
8.3 Wonen en bouwen	5.174	6.294	6.702	8.347	6.910	8.602
	388.510	**388.510**	**458.266**	**458.266**	**430.212**	**430.212**

Overzicht programma's 2023 naar taakvelden

Taakvelden naar programma's lasten

(Bedragen x € 1.000)

Taakveld	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Totaal
0.1 Bestuur	0	0	0	326	0	0	0	0	4.774	0	0	5.100
0.2 Burgerzaken	0	0	0	407	5.056	0	0	0	793	0	334	6.590
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	0	2.563	0	0	0	2.563
0.4 Overhead	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	50.059	50.059
0.5 Treasury	0	0	0	0	0	0	0	0	0	452	0	452
0.61 OZB woningen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	132	862	994
0.62 OZB niet-woningen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	162	288	450
0.64 Belastingen overig	0	0	0	0	0	0	0	0	0	462	0	462
0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0.8 Overige baten en lasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1.410	0	1.410
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1.960	0	1.960
0.10 Mutaties reserves	0	388	386	1.832	8.158	0	807	-717	0	43.099	210	54.163
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	8.007	0	8.007
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0	7.696	0	270	0	0	0	7.966
1.2 Openbare orde en veiligheid	102	0	0	0	0	5.849	0	61	357	0	0	6.369
2.1 Verkeer en vervoer	0	0	0	803	0	0	0	19.393	0	0	0	20.196
2.2 Parkeren	0	0	0	0	0	0	0	701	0	0	0	701
2.4 Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0	3.594	0	0	0	3.594

Taakveld	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Totaal
3.1 Economische ontwikkeling	0	0	210	4.523	0	0	0	0	0	0	0	4.733
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	0	0	36	528	0	0	0	0	0	0	0	564
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	697	0	0	0	0	0	0	0	697
3.4 Economische promotie	0	0	0	-94	0	0	110	0	627	7	0	650
4.2 Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	0	0	8.836	0	0	0	0	8.836
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	929	0	6.364	0	0	0	0	7.293
5.1 Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0	2.501	0	0	0	0	2.501
5.2 Sportaccommodaties	0	0	0	0	0	0	5.060	0	0	0	0	5.060
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	0	0	0	0	3.886	0	0	0	0	0	0	3.886
5.4 Musea	118	0	0	0	262	0	0	0	0	0	565	945
5.5 Cultureel erfgoed	0	0	0	0	190	0	0	255	0	0	0	445
5.6 Media	0	0	0	0	2.974	0	0	0	0	0	0	2.974
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0	0	0	16.565	0	0	0	16.565
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	0	93	0	0	19.919	17	318	363	0	0	0	20.710
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	0	0	0	0	16.074	0	0	30	0	0	0	16.104
6.3 Inkomensregelingen	0	0	0	0	34.493	0	0	629	0	93	0	35.215
6.4 WSW en beschut werk	0	0	0	0	8.032	0	0	0	0	0	0	8.032
6.5 Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	2.095	0	0	0	0	0	0	2.095
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	0	0	0	0	6.881	0	0	0	0	0	0	6.881
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	0	0	0	0	41	0	0	0	0	0	0	41

Taakveld	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Totaal
6.71A Huishoudelijke hulp (WMO)	0	0	0	0	9.763	0	0	0	0	0	0	9.763
6.71B Begeleiding (WMO)	0	0	0	0	4.824	0	0	0	0	0	0	4.824
6.71C Dagbesteding (WMO)	0	0	0	0	2.010	0	0	0	0	0	0	2.010
6.71D Overige maatwerkarrangementen (WMO)	0	0	0	0	965	0	0	0	0	0	0	965
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6.72A Jeugdhulp begeleiding	0	0	0	0	5.292	0	0	0	0	0	0	5.292
6.72B Jeugdhulp behandeling	0	0	0	0	2.783	0	0	0	0	0	0	2.783
6.72C Jeugdhulp dagbesteding	0	0	0	0	3.014	0	0	0	0	0	0	3.014
6.72D Jeugdhulp zond er verblijf overig	0	0	0	0	188	0	0	0	0	0	0	188
6.73A Pleegzorg	0	0	0	0	603	0	0	0	0	0	0	603
6.73B Gezinsgericht	0	0	0	0	310	0	0	0	0	0	0	310
6.73C Jeugdhulp met verblijf overig	0	0	0	0	3.556	0	0	0	0	0	0	3.556
6.74A Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	0	0	0	0	8.714	0	0	0	0	0	0	8.714
6.74B Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	0	0	0	0	3.218	0	0	0	0	0	0	3.218
6.74C Gesloten plaatsing	0	0	0	0	334	0	0	0	0	0	0	334
6.81A Beschermd wonen (WMO)	0	0	0	0	104	0	0	0	0	0	0	104
6.81B Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6.82A Jeugdbescherming	0	0	0	0	1.760	0	0	0	0	0	0	1.760
6.82B Jeugdreclassering	0	0	0	0	141	0	0	0	0	0	0	141

Taakveld	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Totaal
7.1 Volksgezondheid	0	0	0	0	1.525	0	0	3	0	0	0	1.528
7.2 Riolering	0	0	0	0	0	0	0	13.505	0	0	0	13.505
7.3 Afval	0	0	0	0	0	0	0	13.871	0	-29	0	13.842
7.4 Milieubeheer	0	0	0	2.270	0	0	0	4.752	0	0	0	7.022
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0	2.881	0	0	0	2.881
8.1 Ruimte en leefomgeving	3.744	0	1.693	1.365	0	0	0	123	0	0	452	7.377
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	0	0	12.595	0	0	0	0	17	0	0	0	12.612
8.3 Wonen en bouwen	5.216	1.310	1.614	171	0	0	0	45	0	0	246	8.602
	9.180	**1.791**	**16.534**	**12.828**	**158.095**	**13.562**	**23.996**	**78.904**	**6.551**	**55.755**	**53.016**	**430.212**

Taakvelden naar programma's baten

(Bedragen x € 1.000)

Taakveld	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Totaal
0.1 Bestuur	0	0	0	0	0	0	0	0	210	0	0	210
0.2 Burgerzaken	0	0	0	139	1.903	0	0	0	0	0	0	2.042
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	0	1.661	0	0	0	1.661
0.4 Overhead	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	913	913
0.5 Treasury	0	386	0	0	0	0	0	0	0	13.366	0	13.752
0.61 OZB woningen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	15.335	0	15.335
0.62 OZB niet-woningen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	20.081	0	20.081
0.64 Belastingen overig	0	0	0	0	0	0	0	0	0	166	0	166
0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	0	0	0	190.422	0	190.422
0.8 Overige baten en lasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	2
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0.10 Mutaties reserves	931	275	2.307	6.470	4.060	0	2.155	1.675	50	42.559	3.108	63.590
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0	1	0	543	0	0	0	544
1.2 Openbare orde en veiligheid	0	0	0	0	0	841	0	0	357	0	0	1.198
2.1 Verkeer en vervoer	0	0	0	182	0	0	0	1.717	0	0	0	1.899
2.2 Parkeren	0	0	0	0	0	0	0	273	0	0	0	273
2.4 Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0	1.102	0	0	0	1.102

Taakveld	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Totaal
3.1 Economische ontwikkeling	80	0	236	2.478	0	0	0	0	0	0	0	2.794
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	0	0	36	0	0	0	0	0	0	0	0	36
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	733	0	0	0	0	0	0	0	733
3.4 Economische promotie	0	0	0	2	0	0	0	0	4	406	0	412
4.2 Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	0	0	1.080	0	0	0	0	1.080
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	330	0	2.435	0	0	0	0	2.765
5.1 Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0	1.976	0	0	0	0	1.976
5.2 Sportaccommodaties	0	0	0	0	0	0	2.276	0	0	0	0	2.276
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	0	0	0	0	390	0	0	0	0	0	0	390
5.4 Musea	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5.5 Cultureel erfgoed	0	0	0	0	46	0	0	0	0	0	0	46
5.6 Media	0	0	0	0	184	0	0	0	0	0	0	184
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0	0	0	1.393	0	0	0	1.393
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	0	0	0	0	17.882	0	0	579	0	0	0	18.461
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	0	0	0	0	609	0	0	0	0	0	0	609
6.3 Inkomensregelingen	0	0	0	0	22.197	0	0	0	0	0	0	22.197
6.4 WSW en beschut werk	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	2
6.5 Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	1.291	0	0	0	0	0	0	1.291
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	0	0	0	0	73	0	0	0	0	0	0	73
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Taakveld	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Totaal
6.71A Huishoudelijke hulp (WMO)	0	0	0	0	169	0	0	0	0	0	0	169
6.71B Begeleiding (WMO)	0	0	0	0	202	0	0	0	0	0	0	202
6.71C Dagbesteding (WMO)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6.71D Overige maatwerkarrangementen (WMO)	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6.72A Jeugdhulp begeleiding	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6.72B Jeugdhulp behandeling	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6.72C Jeugdhulp dagbesteding	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6.72D Jeugdhulp zonder verblijf overig	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
overig												
6.73A Pleegzorg	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6.73B Gezinsgericht	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6.73C Jeugdhulp met verblijf overig	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6.74A Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	0	0	0	0	190	0	0	0	0	0	0	190
6.74B Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6.74C Gesloten plaatsing	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6.81A Beschermd wonen (WMO)	0	0	0	0	994	0	0	0	0	0	0	994
6.81B Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6.82A Jeugdbescherming	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Taakveld	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Totaal
6.82B Jeugdreclassering	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7.1 Volksgezondheid	0	0	0	0	58	0	0	1	0	0	0	59
7.2 Riolering	0	0	0	0	0	0	0	17.129	0	0	0	17.129
7.3 Afval	0	0	0	0	0	0	0	16.356	0	0	0	16.356
7.4 Milieubeheer	0	0	0	1.150	0	0	0	-1	0	0	0	1.149
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0	1.475	0	0	0	1.475
8.1 Ruimte en leefomgeving	225	0	989	21	0	0	0	1	0	0	0	1.236
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	0	0	14.429	0	0	0	0	5	0	0	0	14.434
8.3 Wonen en bouwen	6.139	17	710	1	0	0	0	43	0	0	0	6.910
	7.375	**678**	**18.707**	**11.176**	**50.581**	**842**	**9.922**	**43.952**	**621**	**282.337**	**4.021**	**430.212**

OVERZICHT INCIDENTELE BATEN EN LASTEN

Onderstaand is per programma de incidentele baten en lasten, indien groter dan € 50.000, opgenomen. Voor iedere post is, zoals vereist door een stellige uitspraak van het BBV, een toelichting opgenomen. De posten kleiner dan € 50.000 zijn als totaaltelling opgenomen.

Programma 1 - Ruimtelijke ordening

Omschrijving	Begrote lasten	Werkelijke lasten	Begrote baten	Werkelijke baten
(I)Invoering Omgevings-wet	63.733	62.996	-	-
Deelvisies wonen, voor-zieningen en groen/blauw	70.999	73.080	-	819
Invoering omgevingswet (tlv de reserves 2585)	699.241	648.550	-	983
Uitkoopregeling diverse woningen onder hoog-spanning	7.739	192.671	-	163.228
Verkenningen RO stede-bouwkundig (tlv res 2510)	150.000	240.970	-	-
Totaal	**991.712**	**1.218.267**	**-**	**165.030**

- *(I)Invoering Omgevingswet*
  In verband met de invoering van de omgevingswet is een budget ter beschikking gesteld.
- *Deelvisies wonen, voorzieningen en groen/blauw*
  De incidentele uitgaven zijn ingezet voor de uitvoering van deelvisies door een extern bureau.
- *Invoering omgevingswet (tlv de reserves 2585)*
  In verband met de invoering van de omgevingswet is een budget ter beschikking gesteld.
- *Uitkoopregeling diverse woningen onder hoogspanning*
  Diverse posten die hebben betrekking op de SiSa regeling uitkoop woningen.
- *Verkenningen RO stedebouwkundig (tlv res 2510)*
  Een aantal producten, zoals masterplannen, verdere stedelijke uitwerkingen en grondexploitaties ed. worden opgesteld.

Programma 2 - Volkshuisvesting

Omschrijving	Begrote lasten	Werkelijke lasten	Begrote baten	Werkelijke baten
(I)Gewoon thuis-Aanpas-singen woningen	72.012	64.876	-	-
Totaal	**70.012**	**64.876**	**-**	**-**

- *(I)Gewoon thuis-Aanpassingen woningen*
  Binnen de reserve sociaal domein zijn middelen beschikbaar zodat inwoners langer zelfstandig thuis kunnen blijven wonen.

Programma 3 - Gebiedsontwikkeling

Omschrijving	Begrote lasten	Werkelijke lasten	Begrote baten	Werkelijke baten
Woningbouwimpuls 2020, Waelpolder ONW	1.375.000	904.312	250.000	-
Totaal	**1.375.000**	**904.312**	**250.000**	**-**

- *Woningbouwimpuls 2020, Waelpolder ONW*
  Betreft incidentele uitgave voor o.a. cofinanciering met incidentele dekking uit reserve en deels voor-ziening deelneming.

Programma 4 - Mobiliteit en cultuur

Omschrijving	Begrote lasten	Werkelijke lasten	Begrote baten	Werkelijke baten
Bijzondere Leerstoel eco-systemen	49.790	50.000	-	-
Energietransitie bebouw-de kom	371.000	245.858	-	49.017
Huisvesting tijdelijke ar-beidsmigranten	150.357	157.706	-	293
Stimuleringsregeling Warmtesysteem Westland (WSW)	600.000	280.000	-	-
Verkenning ontwikkeling GHC (tlv res 2510)	573.386	599.598	-	-
Westland Agenda III	1.639.572	1.556.984	-	1.170
(I) Overige Economische activiteit (tlv res 2020)	35.000	455.849	-	-
Bijdrage integrale visie A4 veilingroute A20	106.870	52.500	-	-
Subsidieverordening Duurzaamheidsmaatrege-len	1.000.000	910.170	-	-
Subsidieverordening iso-latiemaatregelen	-	180.700		180.700
Totaal	**4.525.975**	**4.489.365**	**-**	**231.180**

- *Bijzondere Leerstoel ecosystemen*
  In Leiden-Delft-Erasmusverband richtten we een leerstoel op die wij mede financieren.
- *Energietransitie bebouwde kom*
  In het kader van de energietransitie is het project Monster-Polanen op initiatief van HVC en Arcade en in samenwerking met de provincie en gemeente, opgepakt.
- *Huisvesting tijdelijke arbeidsmigranten*
  Voor de huisvesting van tijdelijke opvang arbeidsmigranten zijn kosten voor huureenheden gemaakt.
- *Stimuleringsregeling Warmtesysteem Westland (WSW)*
  Met de gelden die zijn gereserveerd op de reserve rekening en de voorziening van € 950.000 wordt in 2 jaar (2022 en 2023) de subsidieregeling Warmte Systeem Westland gefinancierd. Het restant valt vrij in het boekjaar 2023.
- *Verkenning ontwikkeling GHC (tlv res 2510)*
  Betreft voorbereidingsbudget voor ontwikkeling Flora met incidentele dekking uit reserve.
- *Westland Agenda III*
  Westland Agenda III is een subsidie waarbij diverse projectvoorstellen worden ingediend voor subsi-die. De omlooptijd van de procedure en de vele afhankelijkheden binnen dit traject, zorgen er voor dat de uitgaven doorlopen.
- *(I) Overige Economische activiteit (tlv res 2020)*
  Betreft incidentele subsidie vanuit het Transformatiefonds voor 2023.
- *Bijdrage integrale visie A4 veilingroute A20*
  Het aangenomen collegevoorstel over de ingreep aan afrit 6 van de A20 met een extra studie in 2024.
- *Subsidieverordening Duurzaamheidsmaatregelen*
  Om een financiële impuls te geven voor isolatiemaatregelen en verduurzaming van de Westlandse woningen zijn er verstrekkingen geweest.
- *Subsidieverordening isolatiemaatregelen*
  Om een financiële impuls te geven voor isolatiemaatregelen en verduurzaming van de Westlandse woningen zijn er verstrekkingen geweest.

Programma 5 - Zorg, welzijn en cultuur

Omschrijving	Begrote lasten	Werkelijke lasten	Begrote baten	Werkelijke baten
Aanpak Energiearmoede BZK C55	1.777.254	3.375.924	-	-
Corona Cultuursubsidies	-	89.370	-	-
Leefgeld en uitkeringen vluchtelingen Oekraïne	312.000	818.725	312.000	478.344
Opvang vluchtelingen Oekraïne	9.600.578	5.142.993	12.341.910	12.294.261
Project doelmatige ondersteuning	928.000	866.141	347.000	347.043
SPUK lokale Preventie 2022	-	41.349	-	71.600
Tijd. overbruggingsreg. zelfst. ondernemers	173.000	53.142	-	62.987
Transformatiebudget sociaal domein	500.395	265.759	-	2.395
Vermindering Druk Asielketen	3.690.471	4.361.151	2.452.350	3.594.652
(I) Kerkenvisie	-	51.821	-	-
Brede SPUK totaal	1.746.729	1.432.933	1.746.729	1.416.945
Specifieke uitkering Toeslagenproblematiek	-	164.594	-	388.411
Totaal	**18.728.427**	**16.663.902**	**17.199.989**	**18.656.638**

- *Aanpak Energiearmoede BZK C55*
  Uitgaven uitkering energietoeslag. Gemeenten zijn hiervoor in de algemene uitkering gecompenseerd.
- *Corona Cultuursubsidies*
  In verband met steunmaatregelen om de gevolgen van Corona te compenseren.
- *Leefgeld en uitkeringen vluchtelingen Oekraïne*
  Tijdelijke ontvangsten vanuit het Rijk worden verantwoord door middel van een SiSa.
- *Opvang vluchtelingen Oekraïne*
  Tijdelijke ontvangsten vanuit het Rijk worden verantwoord door middel van een SiSa.
- *Project doelmatige ondersteuning*
  Uitgaven voor ontwikkeling centrale toegang. Gedekt uit bestemmingsreserve.
- *SPUK lokale Preventie 2022*
  Tijdelijke ontvangsten vanuit het Rijk worden verantwoord door middel van een SiSa.
- *Tijd. overbruggingsreg. zelfst. Ondernemers*
  Uitgaven volgend uit de TOZO regeling.
- *Transformatiebudget sociaal domein*
  Uitgaven ten behoeve van de doorontwikkeling van het sociaal domein. Dekking komt uit de reserve sociaal domein.
- *Vermindering Druk Asielketen*
  Voor het opvangen van statushouders, die het COA door capaciteitsgebrek niet kan plaatsen is met de intentie om de druk voor het COA te verminderen budget beschikbaar gesteld.
- *(I) Kerkenvisie*
  Voor het vormgeven en uitvoering geven aan erfgoedbeleid wordt de Kerkenvisie opgesteld.
- *Brede SPUK totaal*
  Tijdelijke ontvangsten vanuit het Rijk worden verantwoord door middel van een SiSa.
- *Specifieke uitkering Toeslagenproblematiek*
  Kosten gemaakt voor gemeentelijke uitgaven voor de toeslagenaffaire.

Programma 6 - Openbare orde en veiligheid

Omschrijving	Begrote lasten	Werkelijke lasten	Begrote baten	Werkelijke baten
Aanpak ondermijning: (I) Weerb sierteeltsector	843.626	713.772	843.626	713.772
Totaal	**843.626**	**713.722**	**843.626**	**713.772**

- *Aanpak ondermijning: (I) Weerb sierteeltsector*
  Van het ministerie van J&V zijn bijdragen ontvangen om uitvoering te kunnen geven aan het Programma Weerbare Sierteeltsector. De middelen moeten uiterlijk 31 mei 2024 uitgegeven worden en anders terugbetaald worden aan het ministerie.

Programma 7 - Sport, onderwijs en recreatie

Omschrijving	Begrote lasten	Werkelijke lasten	Begrote baten	Werkelijke baten
NPO-Gelden Corona	-	34.761	-	115.632
Onderwijsachterstandsbeleid (tlv subs 11291103)	2.173.651	2.405.335	2.021.512	1.908.931
SPUK onderwijshuisvesting Oekraïnse vluchtelingen	-	309.381	-	258.158
Spuk Sportakkoord	-	96.259	-	108.072
SPUK IJZ 3+4	-	268.620	-	268.620
SPUK MEOZ	1.597.391	1.597.390	1.597.391	1.597.391
SPUK voorschoolse educatie aan ontheemde burgers	90.000	90.000	90.000	90.000
Totaal	3.861.042	4.801.746	3.708.903	4.346.804

- *NPO-Gelden Corona*
  Tijdelijke ontvangsten vanuit het Rijk worden verantwoord door middel van een SiSa.
- *Onderwijsachterstandsbeleid (tlv subs 11291103)*
  Tijdelijke ontvangsten vanuit het Rijk worden verantwoord door middel van een SiSa.
- *SPUK onderwijshuisvesting Oekraïnse vluchtelingen*
  Voor het organiseren van tijdelijke onderwijshuisvesting ten behoeve van leerplichtige ontheemde jongeren uit Oekraïne is een SPUK uitkering ontvangen en in 2023 besteed.
- *Spuk Sportakkoord*
  Tijdelijke ontvangsten vanuit het Rijk worden verantwoord door middel van een SiSa.
- *SPUK IJZ 3+4*
  Tijdelijke ontvangsten vanuit het Rijk worden verantwoord door middel van een SiSa.
- *SPUK MEOZ*
  Tijdelijke ontvangsten vanuit het Rijk worden verantwoord door middel van een SiSa.
- *SPUK voorschoolse educatie aan ontheemde burgers*
  Voor het aanbieden van voorschoolse educatie aan ontheemde peuters is een SPUK -uitkering ontvangen.

Programma 8 - Openbare ruimte

Omschrijving	Begrote lasten	Werkelijke lasten	Begrote baten	Werkelijke baten
(I) Aanpak waterproblema-tiek (tlv res 2700)	264.757	123.715	-	747
(I) Werken voor derden, ONW	-	169.971	-	80.594
(I) Werken voor derden, Westlandse Zoom	-	88.209	-	-
HVC Geothermie B.V.	-	-	-	200.000
N, Prof. Holwerdalaan 62, huurgarantie Lentiz	120.000	119.408	-	-
SPUK) aanpak energie armoede C55	571.000	123.551	571.000	134.123
Totaal	**955.757**	**624.854**	**571.000**	**415.464**

- *(I) Aanpak waterproblematiek (tlv res 2700)*
  Dit betreft het uitwerken van aanpak van waterproblematiek in Westland en de opgave op het gebied van beleidsontwikkeling en strategie in wateraanpak.
- *(I) Werken voor derden, ONW*
  Dit betreft een vergoedingsafspraak die in 2023 afloopt.
- *(I) Werken voor derden, Westlandse Zoom*
  Dit betreft een vergoedingsafspraak die in 2023 afloopt.
- *HVC Geothermie B.V.*
  Het is een ontvangst voor door HVC ingekochte aandelen in HVC Warmte BV. In 2019 is één en ander overeengekomen. Conclusie 2 ton is voor Westland in 2023.
- *N, Prof. Holwerdalaan 62, huurgarantie Lentiz*
  Dit betreft een vergoedingsafspraak die in 2023 afloopt.
- *SPUK) aanpak energie armoede C55*
  Om huishoudens tegemoet te komen aan de sterk gestegen energieprijzen zijn middelen verstrekt en uitgegeven.

Programma 9 - Politiek en bestuur

Omschrijving	Begrote lasten	Werkelijke lasten	Begrote baten	Werkelijke baten
Compensatie controle CTB 2022	-	357.197	-	357.197
Totaal	**-**	**357.197**	**-**	**357.197**

- *Compensatie controle CTB 2022*
  Tijdelijke ontvangsten vanuit het Rijk worden verantwoord door middel van een SiSa.

Programma 10 - Financiën en algemene dekkingsmiddelen

Bij programma 10 zijn er geen incidentele baten of lasten groter dan € 50.000.

Programma 11 - Organisatie en overhead

Omschrijving	Begrote lasten	Werkelijke lasten	Begrote baten	Werkelijke baten
E-HRM	380.000	385.596	-	-
Masterplan Digitalisering (res 2024)	1.275.000	1.230.387	-	-
Datagedreven werken	800.000	717.786	-	-
Totaal	**2.455.000**	**2.333.769**	**-**	**-**

- *E-HRM*
  Dit betreft hier incidentele kosten voor de overgang naar een nieuwe HRM-applicatie.
- *Masterplan Digitalisering (res 2024)*
  Het project Eigentijdse ICT betreft een overgang naar de SAAS-cloud, waarbij incidenteel in 2 jaar (2023 en 2024) een onttrekking aan de reserve Masterplan Digitalisering wordt gedaan.
- *Datagedreven werken*
  Zie 2e Voortgangsrapportage 2023, digitale transformatie. Het opstellen van een organisatie brede visie op datagedreven werken gebaseerd op het dienstverleningsconcept gemeente Westland.

Posten kleiner dan € 50.000

Omschrijving	Begrote lasten	Werkelijke lasten	Begrote baten	Werkelijke baten
Posten kleiner dan € 50.000	3.791.169	567.492	2.183.580	62.410

Overzicht structurele reservemutaties

Het merendeel van de opgenomen incidentele lasten en baten heeft geen effect op het structureel begrotingssaldo, aangezien die mutaties het gevolg zijn van (incidentele) aanwendingen van de als incidenteel aangemerkte reserves. Daar waar dit het geval is, staat bij die mutatie als toelichting “via reserve” en bij de corresponderende reservemutatie “zie lasten”.

Bij het onderscheid tussen structurele reservemutaties en incidentele reservemutaties is uitgegaan van hetgeen in de notitie van de commissie BBV over de incidentele lasten en baten.
In de toelichting op de wijziging van het BBV in 2013 staat dat in principe alle toevoegingen en onttrekkingen aan reserves incidenteel van aard zijn.

De bestemmingsreserves die betrekking hebben op (dekking van) kapitaallasten zijn hierop een uitzondering. Deze bestemmingsreserves worden dan als structureel aangemerkt. Het overzicht van deze als structureel aangemerkte reserves is hieronder weergegeven.

(Bedragen x € 1.000)

Structurele reservemutaties	Storting	Onttrekking
Opslag grondbanken (opslag bovenop omslagrente)	1.376	
Nieuwbouw gemeentehuis (kapitaallasten / beschikbaarheidsvergoeding)	299	1.636
Dekking investeringen maatschappelijk nut (kapitaallasten)		362
Dekking investeringen economisch nut (kapitaallasten)		309
Totaal	**1.675**	**2.307**

RECHTMATIGHEIDSVERANTWOORDING

Verantwoordelijkheid college van burgemeester en wethouders
De baten en lasten alsmede de balansmutaties moeten getrouw in de jaarrekening worden opgenomen. Uit het getrouw opnemen van de baten en lasten alsmede de balansmutaties, blijken een drietal rechtmatigheidscriteria niet expliciet. Dit betreffen het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium. In deze rechtmatigheidsverantwoording licht het college van burgemeester en wethouders toe in hoeverre bij de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium zijn nageleefd. Dit houdt in dat de verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties in overeenstemming zijn met door de raad vastgestelde kaders zoals de begroting en gemeentelijke verordeningen en met bepalingen in de relevante wet- en regelgeving. Bij de waarderingsgrondslagen in de jaarrekening is het door de raad op 27 maart 2024 vastgestelde normenkader van de relevante wet- en regelgeving verder toegelicht.

Deze verantwoording hanteert een grensbedrag omdat alleen de van belang zijnde aspecten in de verantwoording hoeven te worden betrokken. Deze grens is door de raad bepaald en bedraagt 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan de reserves en is daarmee vastgesteld op € 12,9 miljoen.

Bevinding
Het college is van mening dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties niet rechtmatig tot stand zijn gekomen binnen de daarvoor gestelde grens.

A. Begrotingscriterium	
- Overschrijding lasten programma's	€ 1,0 mln.
- Onderschrijdingen baten programma's	€ 19,4 mln.
- Overschrijding investeringskredieten	€ 15,6 mln.
- Ongeautoriseerde reservemutaties	€ 0,0 mln.
- Totaal	€ 36,0 mln.
B. Acceptabele onrechtmatigheden	**€ 13,5 mln.**
C. Subtotaal (A-B)	**€ 22,4 mln.**
D. Voorwaardencriterium	
- EU aanbestedingen	€ 1,6 mln.
- VIC bevindingen onrechtmatigheid	€ 1,0 mln.
- VIC onduidelijkheden	€ 1,3 mln.
E. M&O criterium	
- Misbruik en oneigenlijk gebruik	€ 0,1 mln.
F. Toe te lichten onrechtmatigheden (C + D + E)	**€ 26,4 mln.**

Toelichting
Toelichting

De onrechtmatigheden met betrekking tot het begrotingscriterium bedragen 35,9 miljoen. In vergelijking met 2022 komt het totaal aan onrechtmatigheden hoger uit. Dit komt omdat het college in de rechtmatigheidsverantwoording over 2023 ook moet kijken naar de onderschrijding op de batenkant. Iets was voorgaande jaren niet werd gedaan.

Zonder deze onderschrijdingen zou er sprake zijn van € 16,6 miljoen overschrijdingen.

Voor een groot gedeelte is er sprake van onrechtmatigheden als gevolg van gewijzigde fasering bij het programma gebiedsontwikkeling (overdracht grond van de grondbank) en doorlopende investeringen met nieuw vastgestelde investeringskredieten.

Een aantal onrechtmatigheden kan als acceptabel worden aangemerkt. Acceptabele overschrijdingen vloeien voort uit de financiële verordening van de gemeente. Hierin is opgenomen onder welke voorwaarden eventuele overschrijdingen toch geaccepteerd worden (en dus niet meetellen in het totaal van de onrechtmatigheden en ook niet toegelicht hoeven worden). Toch is het college van mening dat in het kader van de transparantie een toelichting op z'n plaats is.

In de acceptabele onrechtmatigheden zit een bedrag van 0,4 miljoen voor onderschrijdingen van baten die ook tot een vermindering van de lasten lijden. Er zijn minder gelden ontvangen van het Rijk voor de opvang van Oekraïners. Dit is opgevangen door minder uitgaven te doen.

Daarnaast is de aankoop van gronden voor de ontwikkeling van Flora Campus Westland in december aan de raad gemeld en is het raadsbesluit in 2024 genomen.

Met de vaststelling van het nieuwe investeringsprogramma in december 2023 is er op grond van artikel 26 lid 3 van de financiële verordening sprake van acceptabele overschrijdingen omdat gekeken wordt naar het totaal gevoteerde krediet.

Het totaal aan acceptabele onrechtmatigheden is 13,5 miljoen.

Samen met de onrechtmatigheden op grond van het voorwaarden criterium en misbruik & oneigenlijk gebruik komt de totaal toe te lichten onrechtmatigheid op 26,4 miljoen. Deze toelichting staat in de paragraaf bedrijfsvoering, waar op basis van de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV en op basis van de afspraken met de raad aanvullende informatie opgenomen over de financiële onrechtmatigheid. In deze paragraaf heeft het college ook beschreven welke actie hij onderneemt om vermelde afwijkingen in de toe- komst te voorkomen.

BIJLAGEN

BEGRIPPENLIJST

A. *Algemene dekkingsmiddelen*
Inkomsten van een gemeente waarvoor geen bestedingsdoel is bepaald. In tegenstelling tot specifieke dekkingsmiddelen kan een gemeente algemene dekkingsmiddelen dus vrij besteden.

Algemene uitkering
Een van de uitkeringen die gemeenten van het Rijk ontvangen. Dat gebeurt via het Gemeentefonds. Gemeenten kunnen, met inachtneming van wet- en regelgeving, zelf bepalen of zij de algemene uitkering uitgeven aan medebewindstaken of aan eigen beleid.

Algemene reserve
Het vrij besteedbare eigen vermogen van de gemeente. Dit vormt een buffer voor financiële tegenvallers. Het BBV kent behalve de algemene reserve ook bestemmingsreserves. Dat zijn reserves waaraan de gemeenteraad al een bepaalde bestemming heeft gegeven.

B. *BBV*
Het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) beschrijft de regels waaraan onder andere de begroting van een gemeente aan moet voldoen.

Belastingcapaciteit
De belastingcapaciteit maakt duidelijk hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. Door de manier waarop dit financiële kengetal wordt berekend is dit cijfer in het jaarverslag altijd hetzelfde als in de begroting.

Bestuurlijk belang
Zeggenschap. Een gemeente kan een bestuurlijk belang hebben in een verbonden partij doordat zij in het bestuur is vertegenwoordigd. De gemeente kan het ook hebben doordat zij stemrecht heeft in de verbonden partij.

Bouwgrond in exploitatie (BIE)
Gronden in eigendom van een gemeente, waarvoor de raad een grondexploitatiecomplex en een grondexploitatiebegroting heeft vastgesteld.

D. *Deelneming*
Participatie in een besloten of naamloze vennootschap, waarin de gemeente aandelen heeft.

Dividend
Een vergoeding die wordt uitbetaald aan aandeelhouders.

E. *Economische categorie*
De eenheid waarin de baten en lasten van activiteiten binnen een taakveld worden uitgedrukt.

Economische categorie
Het geraamde of het gerealiseerde saldo van de ontvangsten en uitgaven van een gemeente. Dit bedrag wordt berekend op transactiebasis en volgens Europese voorschriften.

EMU-saldo
Het geraamde of het gerealiseerde saldo van de ontvangsten en uitgaven van een gemeente. Dit bedrag wordt berekend op transactiebasis en volgens Europese voorschriften.

Exploitatielasten
Alle jaarlijkse kosten van kapitaalgoederen die terug te vinden zijn op de begroting. Daarbij gaat het om afschrijvingen, rentekosten, onderhoudskosten, kosten om risico's te dekken en overheadkosten.

F. *Financieel belang*
Een bedrag wat aan een verbonden partij ter beschikking is gesteld en niet verhaald kan worden als de verbonden partij failliet gaat. Het kan ook het bedrag zijn waarvoor de gemeente aansprakelijk is als de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.

Financiële kengetallen
Getallen waarmee inzicht verkregen kan worden in de financiële positie van de gemeente (zie para- graaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing).

Financieringsfunctie
Alle activiteiten die te maken hebben met het verwerven en beheren van financiële middelen door de gemeente.

G. *Gemeenschappelijke regelingen*
Een samenwerkingsverband tussen overheidslichamen (zoals bijvoorbeeld gemeenten) wat op grond van de Wet Gemeenschappelijke Regelingen is opgericht.

Grondexploitatie
Dit financiële kengetal geeft in een percentage weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop.

Grondexploitatiecomplex
Een ruimtelijk plan, voorzien van een financiële onderbouwing. In de praktijk wordt dit ook wel aangeduid als 'grondexploitatie' of 'grex'.

Grondexploitatiebegroting
De financiële vertaling van een grondexploitatiecomplex, waarbij de kosten en opbrengsten gefaseerd zijn in de tijd, met een richttermijn van 10 jaar (voortschrijdend).

I. *Investeringen met economisch nut*
Investeringen die verhandelbaar zijn en kunnen bijdragen aan het genereren van middelen.

K. *Kapitaalgoederen*
Spullen die de gemeente nodig heeft om de diensten en goederen die zij levert aan inwoners te kunnen produceren. Daarbij gaat het om grotere zaken zoals wegen, riolering, water, groen en gebouwen.

Kwijtschelding
Inwoners die gemeentelijke belastingen niet kunnen betalen, kunnen de gemeente om kwijtschelding vragen. Het is afhankelijk van het gemeentelijk kwijtscheldingsbeleid wie daarvoor wel of niet in aanmerking komt.

L. *Lastendruk*
Lastendruk is de mate waarin heffingen drukken op de te besteden inkomsten. De collectieve lastendruk wordt vaak uitgedrukt als het totaal aan belasting- en premieopbrengsten als percentage van het bruto binnenlands product (bbp).

Lokale heffingen
Een type gemeentelijke belasting. Voorbeelden van heffingen zijn de rioolheffing of de afvalstoffenheffing. In tegenstelling tot algemene belastingen (zoals parkeerbelasting of onroerendezaakbelas- ting) moet het geld dat gemeenten met heffingen ophalen, gebruikt worden om de kosten te dekken van datgene waarvoor ze in rekening worden gebracht. Heffingen worden ook wel rechten, tarieven of leges genoemd.

N. *Netto schuldquote*
Een financieel kengetal wat ook wel bekend staat als netto schuld als aandeel van de inkomsten. Het geeft informatie over de investeringsruimte die de gemeente heeft.

O. *Overheadkosten*
Alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.

P. *Programma*
Een samenhangend geheel van activiteiten in de gemeentebegroting.

R. *Risico*
De kans dat een positieve of een negatieve gebeurtenis van materieel belang die voorzien is in de begroting optreedt.

S. *Solvabiliteitsratio*
Dit financiële kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. De solvabiliteitsratio is het eigen vermogen als percentage van het totale balanstotaal.

Specifieke dekkingsmiddelen
Specifieke dekkingsmiddelen zijn inkomsten voor de gemeente die met een bepaald programma samenhangen. Daaronder vallen bijvoorbeeld inkomsten van het Rijk met een bepaald bestedingsdoel, de riool- en afvalstoffenheffing en opbrengsten voor het verstrekken van paspoorten.

Stelsel van baten en lasten
Gemeenten werken met een stelsel van baten en lasten. Dat betekent dat inkomsten en uitgaven moeten worden toegerekend aan het begrotingsjaar waarop zij betrekking hebben. Bij een kasstelsel, wat de Rijksoverheid bijvoorbeeld hanteert, dienen inkomsten en uitgaven worden toegerekend aan het jaar waarin de betalingen zijn gedaan.

Structurele exploitatieruimte
Een percentage waarmee beoordeeld kan worden welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. De structurele exploitatieruimte wordt berekend door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves te delen door de totale baten.

T. *Taakveld*
Eenheid waarin de programma's, of waarin de eenheden in overzichten en bedragen in het programmaplan, zijn onderverdeeld.

W. *Weerstandscapaciteit*
De beschikbare weerstandscapaciteit geeft aan hoeveel geld en mogelijkheden een gemeente heeft om niet-begrote kosten die onverwachts en substantieel zijn te dekken. Daarbij kan gedacht worden aan stille reserves, onbenutte belastingcapaciteit en post onvoorzien (zie ook de paragraaf over weerstandsvermogen en risicobeheersing).

AFKORTINGEN

A.	AMK	Advies- en Meldpunt Kindermishandeling
	AOG	Ambtelijk opdrachtgever
	AON	Ambtelijk opdrachtnemer
	API	Application Programming Interface
	APV	Algemene Plaatselijke Verordening
	AvA	Algemene vergadering van Aandeelhouders
B.	BBV	Besluit Begroting en Verantwoording
	BDU	Brede doeluitkering
	BICC	Business Intelligence Competency Center
	BIE	Bouwgronden in exploitatie
	BIG	Baseline Informatiebeveiliging Gemeenten
	BO	Bestuurlijk overleg
	BOG	Bestuurlijk opdrachtgever
	BRP	Basisregistratie personen
	BTEC	Business and Technology Education Council
	BTW	Belasting toegevoegde waarde
	BUIG	Bundelingen Uitkeringen Inkomensvoorziening Gemeenten
	BV	Besloten vennootschap
	B&W	Burgemeester en wethouders
C.	CAO	Collectieve arbeidsovereenkomst
	CBG	Coöperatief Beheer Groengebieden
	CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
	CHW	Crisis en Herstel Wet
	CIT	Crisis Interventie team
	CPB	Centraal Planbureau
	CPI	Consumenten Prijsindex
	CV	Commanditaire vennootschap
	CWP	Collegewerkprogramma
D.	DMS	Document Management System
	DSO	Digitale Stelsel Omgevingswet
	DUO	Dienst Uitvoering Onderwijs
	DV	Dienstverlening
E.	ECB	Europese Centrale Bank
	EMU	Economische Monetaire Unie
	ENSIA	Eenduidige Normatiek Single Information Audit
	EPZ	Economische Programmaraad Zuidvleugel
	ERIAFF	European Regions for Innovation in Agriculture Food and Forestry
F.	Fido	Financiering decentrale overheden
	FMP	Financieel Meerjarenperspectief
	FMI	Functiemengingsindex
	Fte	Fulltime-equivalent
G.	GFFX	Greenport Food & Flower Xperience
	GFIA	Global Forum for Innovations Agriculture
	GFT	Groente-, fruit- en tuinafval
	GGD	Gemeentelijke Gezondheidsdienst
	GGP	Gebiedsgericht Plan
	GGZ	Geestelijke Gezondheidszorg
	GHC	Greenport Horticampus
	GHOR	Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio
	GPWH	Greenport West-Holland
	GR	Gemeenschappelijke regeling
	Grex	Grondexploitatie
	GRP	Gemeentelijke Rioleringsplan

H.	HIP	Historisch Informatie Punt
	HOF	Houdbare Overheidsfinanciën
	HOT	Herstructurering en Ontwikkeling Tuinbouwsector
	HOV	Hoogwaardig Openbaar Vervoer
	HVC	Huisvuilcentrale
I.	I&M	Infrastructuur en Milieu
	IB	Interne beheersing
	IBP	Interbestuurlijk Programma
	ICT	Informatie- en communicatietechnologie
	IDC	Innovatie- en Demonstratiecentrum
	I-NUP	Implementatieagenda voor het Nationaal Uitvoeringsprogramma
	IPVV	Investeringsprogramma verkeer en vervoer
	ISW	Interconfessionele Scholengroep Westland
	IQ	Innovation Quarter
J.	JAS	Jongeren Aan de Slag
K.	KCC	Klant Contact Centrum
	KLPD	Korps Landelijke Politiediensten
	KOM	Kernoverleg Maasdijk
	KRW	Kaderrichtlijn water
L.	LEA	Lokale Educatieve Agenda
	LHBT	Lesbisch, homoseksueel, biseksueel, transgender
M.	MAVO	Middelbaar Algemeen Voortgezet Onderwijs
	MBO	Middelbaar beroepsonderwijs
	MDA	Multidisciplinaire aanpak
	MEV	Macro Economische Verkenning
	MIP	Meerjareninvesteringsprogramma
	MIRT	Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport
	MKB	Midden en Kleinbedrijf
	MPG	Meerjarenperspectief Gebiedsontwikkeling
	MRDH	Metropoolregio Rotterdam-Den Haag
	MVO	Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen
N.	NAD	Netwerk Afvalwater Delfland
	NFIA	Netherlands Foreign Investment Agency
	NRK	Federatie Nederlandse Rubber- en Kunststofindustrie
	NV	Naamloze vennootschap
O.	OBWZ	Ontwikkelbedrijf De Westlandse Zoom BV
	OCW	Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
	ODH	Omgevingsdienst Haaglanden
	ONW	Ontwikkelingsmaatschappij “Het Nieuwe Westland” BV
	OZB	Onroerendezaakbelasting
R.	RIVM	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
	RMC	Regionale Meld- en Coördinatiefunctie
	RMD	Regionale milieudienst
	RNI	Registratie niet ingezetenen
	ROM	Regionale ontwikkelingsmaatschappij
	ROV	Ruimtelijke Ordening en Volkshuisvesting
	RUDDO	Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden
	RvC	Raad van Commissarissen
	RvV	Raad van Vennoten
S.	SD	Sociaal Domein
	SDEW	Subsidieregeling Duurzame Energiemaatregelen Westland
	SE	Standaard Eenheid
	SKT	Sociaal Kern Team
	SOB	Samenwerking Onderwijs en Bedrijfsleven
	SOK	Samenwerkingsovereenkomst
	SWM	Stichting Westland Marketing
	SWOT	Strengths, Weaknesses, Opportunities en Threats

T.	TMPG	Tussentijds Meerjarenperspectief Gebiedsontwikkeling
U.	UP	Uitvoeringsprogramma
	UVW	Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen
	UvW	Unie van Waterschappen
V.	vGRP	Verbreed Gemeentelijk rioleringsplan
	VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
	VORM	Verduurzaming en Obstakelvrije Ruimte voor Modernisering
	VO	Voortgezet onderwijs
	VOF	Vennootschap onder firma
	Vpb	Vennootschapsbelasting
	VRH	Veiligheidsregio Haaglanden
	VSO/PRO	Voorgezet Speciaal Onderwijs en Praktijkonderwijs
	VTH	Vergunningsverlening Toezicht en Handhaving
	VVE	Voor- en Vroegschoolse Educatie
	VVV	Vereniging voor Vreemdelingenverkeer
	VWO	Voorbereidend Wetenschappelijk Onderwijs
W.	Wabo	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
	WHC	World Horti Center
	Wilg	Wet inrichting landelijk gebied
	Wlz	Wet langdurige zorg
	Wmo	Wet Maatschappelijke Ondersteuning
	WOZ	Wet waardering onroerende zaken
	WNME	Westlandse Natuur- en Milieueducatie
	WNRA	Wet normalisering rechtspositie ambtenaren
	WP	Westland Programma
	Wro	Wet ruimtelijke ordening
	WSW	Warmte Systeem Westland
	WSW	Waarborgfonds Sociale Woningbouw
	Wsw	Wet sociale werkvoorziening
	WWDC	Westland woont duurzaam collectief
Z.	ZVW	Zorgverzekeringswet

VASTSTELLINGSBESLUIT

PUBLICATIE WNT

WNT 2023

WNT-verantwoording 2023 - Gemeente Westland

De WNT is van toepassing op Gemeente Westland. Het voor Gemeente Westland toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2023 € 223.000,00, zijnde het algemeen bezoldigingsmaximum.

1. Bezoldiging topfunctionarissen

1a. Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling

Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling inclusief degenen die op grond van hun voormalige functie nog 4 jaar als topfunctionaris worden aangemerkt
[TABEL ALLEEN OPNEMEN INDIEN VAN TOEPASSING]

Gegevens 2023 **bedragen x € 1**	**M.L.M. Weert**	**A.C. Spindler**	**P. van Oosten**	**A.P.M.A.F. Bergmans**
Functiegegevens	gemeentesecretaris	gemeentesecretaris	griffier	griffier
Aanvang en einde fnctievervulling 2023	1-9-2023 tm 31-12-2023	1-1-2023 tm 31-08-2023	5-7-2023 tm 31-12-2023	1-1-2023 tot 2-8-2023
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1	1	1
Dienstbetrekking?	ja	ja	ja	ja
Bezoldiging				
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	48.941	124.678	64.140	75.976
Beloningen betaalbaar op termijn	7.152	6.711	7.735	13.185
Subtotaal	*56.093*	*131.389*	*71.875*	*89.161*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	74.537	148.463	109.973	130.745
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	nvt	nvt	nvt	nvt
Bezoldiging	**56.093**	**131.389**	**71.875**	**89.161**
Het bedrag van de overschrijding, en	nvt	nvt	nvt	nvt
de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	nvt	nvt	nvt	nvt
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	nvt	nvt	nvt	nvt

Gegevens 2022 **bedragen x € 1**	**A.C. Spindler**	**A.P.M.A.F. Bergmans**
Functiegegevens	gemeentesecretaris	griffier
Aanvang en einde fnctievervulling 2022	01/01-31/12	01/01-31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	ja	ja
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	149.104	127.106
Beloningen betaalbaar op termijn	22.894	22.239
Subtotaal	*171.998*	*149.345*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	216.000	216.000
Bezoldiging	**nvt**	**nvt**

VERANTWOORDINGSINFORMATIE SISA

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 09-03-2024

Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering / Juridische grondslag / Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
JenV	A16	**Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne** Gemeenten	Vul in totaal cumulatief te ontvangen normbedrag per gerealiseerde gemeentelijke plek per dag (GOO) (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: A16/01*	Vul in verschil bij hogere werkelijke bestedingen ten opzichte van de uitkomst van A16/01 (jaar T) - uitzonderingsbepaling (GOO) *Aard controle R* *Indicator: A16/02*	Vul in vrijwillige teruggave bij lagere werkelijke bestedingen ten opzichte van de uitkomst onder A16/01 (jaar T) – uitzonderingsbepaling (GOO) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A16/03*	Besteding (jaar T) tbv de transitie - uitgezonderd uitvoeringkosten *Aard controle R* *Indicator: A16/04*	Besteding (jaar T) uitvoeringskosten tbv de transitie *Aard controle R* *Indicator: A16/05*	Besteding (jaar T) uitgekeerde verstrekkingen (POO) *Aard controle R* *Indicator: A16/06*
			€ 12.368.660			€ 408.942	€ 0	€ 811.909
			Totaal bedrag vorderingen (/ onrechtmatig uitgekeerde) verstrekkingen (jaar T) POO *Aard controle R* *Indicator: A16/07*	Vul in totaal te ontvangen normbedrag uitvoeringskosten per geregistreerde persoon waaraan in een maand een verstrekking is gedaan (POO) (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: A16/08*	Berekening totale besteding (jaar T) Som indicatoren 01/02/04/05/06/07 en 08 *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A16/09*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A16/10*		
			€ 6.816	€ 42.630	€ 13.638.957	€ 13.638.957		
FIN	B2	**Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek** Gemeenten	Aantal (potentieel) gedupeerden die in aanmerking komt voor ondersteuning (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: B2/01*	Cumulatief aantal (potentieel) gedupeerden die in aanmerking komt voor ondersteuning (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/02*	Aantal uitgewerkte plannen van aanpak in (jaar T) *Aard controle D2* *Indicator: B2/03*	Cumulatief aantal uitgewerkte plannen van aanpak (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/04*	Normbedragen voor a, b, d en f (ja/nee) Nee: reeks 1 / Ja: reeks 2 *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/05*	Normbedragen voor e (ja/nee) Nee: reeks 1/ Ja: reeks 2 *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/06*
			24	188	35	43	Ja	Ja
			Wijziging keuze per (2023/2024) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/07*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/08*	**Reeks 1** Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel a, b, d en f (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/09*	**Reeks 1** Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdelen a, b, d en f (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/10*		
			N.V.T.	Nee				
			Reeks 1 Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3) **Werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/11*	**Reeks 1** Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3) **Werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/12*	**Reeks 1** Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/13*	**Reeks 1** Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/14*	**Reeks 1** Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e met betrekking tot de kindregeling (artikel 3) **Werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/15*	**Reeks 1** Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e met betrekking tot de kindregeling (artikel 3) **Werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/16*
			€ 161.173	€ 194.331			€ 0	€ 0
			Reeks 2 Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerden (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/17*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerde cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/18*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/19*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/20*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel d x aantal PvA's (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/21*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel d x aantal nazorgtrajecten en/of PvA's cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/22*
			€ 9.120	€ 71.440	€ 121.380	€ 149.124	€ 62.825	€ 87.077
			Reeks 2 Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerden), indien nog niet eerder opgegeven (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/23*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerden), indien nog niet eerder opgegeven (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/24*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel f x aantal driegesprekken (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/25*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel f x aantal driegesprekken cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/26*	**Totaal** Totale verantwoording (jaar T) voor de SPUK B2 regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/27*	
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 378.750	
BZK	C9	**Specifieke uitkering woningbouwimpuls** **Tranche 1 t/m 5** Gemeenten	Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/01*	Aantal woningen waarvan bouw is gestart in (jaar T) komt overeen met fasering uit de projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 15 verplicht *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/02*	Afgesproken datum van start bouw van de eerste woning uit de projectaanvraag binnen 3 jaar na toekenning gehaald? (Ja/Nee) *Aard controle D1* *Indicator: C9/03*	Aantal woningen waarvan de bouw gestart is cumulatief (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/04*	Aantal betaalbare woningen waarvan de bouw gestart is cumulatief (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/05*	Aantal gerealiseerde woningen (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/06*
		1	Transformatiegebied Wateringen Noord	Ja	Ja	0	0	0
		2	2020-0000079795	Nee	Ja	203	90	0
		20						
			Kopie projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/07*	Uitvoering WBI-maatregelen verloopt conform fasering projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 15 verplicht *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/08*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C9/09*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C9/10*	Opbrengsten (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C9/11*	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C9/12*
		1	Transformatiegebied Wateringen Noord	Ja	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
		2	2020-0000079795	Nee	€ 6.501.098	€ 55.464.554	€ 17.876.160	€ 34.084.706
		20						
			Kopie projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/13*	Prijscategorieën woningen komen overeen met projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 15 verplicht *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/14*	Toelichting afwijking(en) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/15*	Eindverantwoording/ project afgerond (ja/nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/16*		
		1	Transformatiegebied Wateringen Noord	Ja	n.v.t.	Nee		
		2	2020-0000079795	Ja	Het aantal woningen waarvan de bouw is gestart loopt enigszins achter. Dit hangt samen met diverse factoren: a) langere doorlooptijd om te komen tot een verkoopovereenkomst; b) noodzakelijke sanering van enkele vlekken in het plangebied; c) ontwikkeltijd van de deelplannen door ontwikkelaars; d) aangepaste faesring door ontwikkelaars, gegeven de situatie op de woningmarkt; e) langere duur bouwrijpmaken plangebied; f knelpunt personele capaciteit.	Nee		
BZK	C31	**Regeling vaststelling regels verstrekken eenmalige specifieke uitkering aan gemeenten huisvesting kwetsbare doelgroepen** Gemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C31/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controlen n.v.t.* *Indicator: C31/02*	Besteding (jaar T) aan projecten die niet zijn opgenomen in de toezegging *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C31/03*	Eventuele toelichting op niet volgens plan/aanvraag uitgevoerde projecten Verplicht als bij indicator 03 een bedrag is ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C31/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C31/05*	
			€ 0	€ 0	€ 0		Ja	

BZK	**C41B**	**Regeling specifieke uitkering flexibele inzet woningbouw** SiSa tussen medeoverheden	Hieronder per regel één provincie(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die provincie invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C41B/01*	Besteding (jaar T) aan flexibele ondersteuning, capaciteit en expertise *Aard controle R* *Indicator: C41B/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) aan flexibele ondersteuning capaciteit en expertise *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C41B/03*	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C41B/04*	Aantal projecten dat (in jaar T) is geholpen met middelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C41B/05*	Aantal projecten dat cumulatief (t/m jaar T) is geholpen met middelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C41B/06*
			1 030008 Provincie Zuid-Holland	€ 27.880	€ 27.880	€ 2.788	1	1
			2					
			Kopie provinciecode *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C41B/07*	Cumulatief aantal (t/m jaar T) woningen dat in deze projecten wordt gerealiseerd *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C41B/08*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C41B/09*			
			1 030008 Provincie Zuid-Holland	974	Ja			
			2					
BZK	**C55**	**Aanpak energiearmoede**	Het aantal huishoudens in huurwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energiegebruik/de energierekening *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/01*	Besteding (jaar T) van de onder indicator 01 gemoeide kosten *Aard controle R* *Indicator: C55/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 01 gemoeide kosten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/03*	Het aantal huishoudens in koopwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energiegebruik/de energierekening *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/04*	Besteding (jaar T) van de onder indicator 04 gemoeide kosten *Aard controle R* *Indicator: C55/05*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 04 gemoeide kosten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/06*
			2.687	€ 98.450	€ 151.897	180	€ 192.301	€ 192.301
			Het aantal huishoudens dat ondersteuning –bijvoorbeeld via advies aan huis- heeft gekregen in de vorm van advies over vermindering van het energiegebruik voor zijn specifieke woningen waar de bewoner direct zijn/haar energieverbruik mee heeft kunnen verminderen. *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/07*	Besteding (jaar T) van de onder indicator 07 gemoeide kosten *Aard controle R* *Indicator: C55/08*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 07 gemoeide kosten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/09*			
			0	€ 0	€ 6.771			
			Het aantal kleine gasbesparende maatregelen (w.o. radiatorfolie en tochtstrips) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/10*	Het aantal kleine elektriciteitsbesparende maatregelen (w.o. LED-lampen) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/11*	Het aantal grote(re) gasbesparende maatregelen (w.o. dakisolatie, vloerisolatie, spouwmuurisolatie etc.) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/12*	Het aantal grote(re) elektriciteitsbesparende maatregelen (w.o. vervangen koelkasten, wasmachines etc.) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/13*	Het aantal gegeven adviezen met directe verlaging energieverbruik/energierekening tot gevolg. *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/14*	Het aantal overige energierekening verlagende maatregelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/15*
			5.374	5.374	170	0	0	0
BZK	**C56**	**Regeling huisvesting aandachtsgroepen**	Beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C56/01*	Projectnaam *Aard controle n.v.t* *Indicator: C56/02*	Besteding (jaar T) per project *Aard controle R* *Indicator: C56/03*	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) - per project Inclusief uitvoering door derde vanaf SiSa 2022 *Aard controle R* *Indicator: C56/04*	Aantal woonruimten en verblijfsruimten waarvan de werkzaamheden zijn gestart in (jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C56/05*	Aantal volledig gerealiseerde woonruimten en verblijfsruimten (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C56/06*
			1 *RHA2021-02375910*	*Huisvesting arbeidsmigranten Zijdijk*	€ 0	€ 0	0	0
			2					
			Kopie Projectnaam *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C56/07*	Opbrengsten jaar T *Aard controle R* *Indicator: C56/08*	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C56/09*	Opgevoerde kostenactiviteiten zoals opgenomen in de aanvraag zijn onveranderd (t/m jaar T) (Ja/Nee) *Aard controle R* *Indicator: C56/10*	De uitvoering loopt volgens de planning (ja/nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C56/11*	Zelfstandige uitvoering (ja/nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C56/12*
			1 *Huisvesting arbeidsmigranten Zijdijk*	€ 0	€ 0	Ja	Nee	Ja
			2					
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C56/13*	Zijn binnen twee jaar na de datum van toekenning van de uitkering onomkeerbare stappen gezet? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C56/14*				
			Ja	Nee				
BZK	**C62**	**Specifieke uitkering aan gemeenten voor de bekostiging van de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen van gedupeerden door de toeslagenaffaire**	Gederfde opbrengsten (jaar T) die voortvloeien uit het kwijtschelden van gemeentelijke belastingen *Aard controle R* *Indicator: C62/01*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C62/02*				
			€ 3.421	Nee				
BZK	**C92**	**Regeling specifieke uitkering Informatiepunten Digitale Overheid**	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C92/01*	Bedrag doorgeschoven naar t+1 *Aard controle R* *Indicator: C92/02*	Aantal informatiepunten dat de gemeente financiert *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C92/03*	Aantal vragen dat in het afgelopen jaar bij de Informatiepunten in de gemeente behandeld is *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C92/04*	Aantal gebruikte leermiddelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C92/05*	
			€ 80.284	€ 27.166	5	122	124	
BZK	**C94**	**Regeling houdende regels verstrekking specifieke uitkering aan gemeenten verduurzaming [...] van eigenaars, woonverenigingen en wooncoöperaties**	Beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C94/01*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C94/02*	Het aantal slecht geïsoleerde woningen [...] , eventueel in samenhang met energiezuinige ventilatiemaatregelen zijn genomen [...] *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C94/03*	Het aantal slecht geïsoleerde woningen [...] ,eventueel in samenhang [...] met een WOZ-waarde boven het gemeentelijk gemiddelde (peildatum 2022) of een WOZ-waarde van € 429.300 *Aard controle R* *Indicator: C94/04*	Het aantal woningen waarbij een hogere bijdrage dan € 4.000 is toegekend, het aantal woningen dat daarvan niet voldoet aan de betreffende uitzonderingsgevallen [...] en *Aard controle R* *Indicator: C94/05*	Het totaalbedrag van de overschrijding boven de € 4.000 van die laatstbedoelde woningen *Aard controle R* *Indicator: C94/06*
			1 *LAI23-03477233*	€ 24.822	243	97	0	€ 0
			2					
			Bedrag dat vanuit de specifieke uitkering besteed is aan gerichte ondersteuning en/of het bedrag waarvoor derden met de benodigde expertise zijn ingeschakeld als bedoeld in artikel 2, derde lid, onderdeel a, van de regeling *Aard controle R* *Indicator: C94/07*	Besteding van middelen ten behoeve van uitvoering als bedoeld in artikel 2, derde lid, onderdeel b *Aard controle R* *Indicator: C94/08*	Bedrag dat vanuit de specifieke uitkering besteed is aan die energiebesparende isolatiemaatregelen, eventueel in samenhang met energiezuinige ventilatiemaatregelen. *Aard controle R* *Indicator: C94/09*	Eindverantwoording (ja/nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C94/10*		
			1 € 24.822	€ 0	€ 0	Nee		
			2					
BZK	**C105**	**Regeling specifieke uitkering startbouwimpuls**	Projectnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C105/01*	Aantal woningen waarvan de bouw is gestart cumulatief (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C105/02*	Afgesproken datum van start bouw gehaald? (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 10 verplicht *Aard controle D1* *Indicator: C105/03*	Aantal woningen dat is gerealiseerd cumulatief (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C105/04*	Afgesproken datum van oplevering gehaald? (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 10 verplicht *Aard controle D1* *Indicator: C105/05*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C105/06*
			1 *Heulpark*	0	Ja	0	Ja	€ 0
			2 *Waelpolder*	0	Ja	0	Ja	€ 0
			Kopie projectnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C105/07*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C105/08*	Prijscategorieën woningen komen overeen met projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 10 verplicht *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C105/09*	Toelichting afwijking(en) van datum start bouw, datum van oplevering en/of prijscategorieën woningen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C105/10*	Aantal betaalbare woningen waarvan de bouw gestart is cumulatief (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C105/11*	Afgesproken aandeel van betaalbare woningen gehaald? (Ja/Nee) *Aard controle D1* *Indicator: C105/12*
			1 *Heulpark*	€ 0	Ja		0	Ja
			2 *Waelpolder*	€ 0	Ja		0	Ja
			Kopie projectnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C105/13*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C105/14*				
			1 *Heulpark*	Nee				
			2 *Waelpolder*	Nee				
			20					

OCW	**D8**	**Onderwijsachterstandenbeleid 2023-2026 (OAB)** Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 159, eerste lid WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/01*	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 158 WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/02*	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 160 WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/03*	Correctie besteding (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D8/04*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D8/05*	
			€ 1.783.164	€ 0	€ 0	-€ 626.772	€ 262.823	
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D8/06*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicator: D8/07*	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D8/08*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicator: D8/09*		
			1					
OCW	**D14**	**Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen**	Besteding (jaar T) maatregelen artikel 3, lid 2, a t/m e samen opgeteld *Aard controle R* *Indicator: D14/01*	Besteding (jaar T) voor tijdelijke extra huur van bestaande huisvesting indien deze extra huisvesting nodig is voor de uitvoering van maatregelen die scholen of gemeenten in het kader van het Nationaal Programma Onderwijs nemen *Aard controle R* *Indicator: D14/02*	Besteding (jaar T) voor ambtelijke capaciteit van de gemeente of inkoop van expertise voor de uitvoering van het Nationaal Programma Onderwijs *Aard controle R* *Indicator: D14/03*	Correctie besteding (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D14/04*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D14/05*	
			€ 86.743	€ 0	€ 87.029	-€ 34.110	€ 1.183.580	
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D14/06*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Programma Onderwijs *Aard controle R* *Indicator: D14/07*	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D14/08*	Van andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Programma Onderwijs *Aard controle R* *Indicator: D14/09*		
			1					
			2					
			10					
OCW	**D19**	**Tijdelijke onderwijshuisvesting ontheemden**	Besteding ten laste van Rijksmiddelen (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D19/01*	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen(t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D19/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D19/03*			
			€ 258.158	€ 392.986	Ja			
OCW	**D22**	**Regeling specifieke uitkering voor de voorschoolse educatie aan ontheemde peuters**	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D22/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D22/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D22/03*			
			1 € 0	€ 0	Ja			
			2					
IenW	**E3**	**Subsidieregeling sanering verkeerslawaai** **Subsidieregeling sanering verkeerslawaai** Provincies, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen (Wgr)	Hieronder per regel één beschikkingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/01*	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: E3/02*	Overige bestedingen (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3/03*	Besteding (jaar T) door meerwerk dat o.b.v. art. 126 Wet geluidshinder ten laste van het Rijk komt *Aard controle R* *Indicator: E3/04*	Correctie over besteding (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3/05*	Kosten ProRail (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 6 van deze regeling ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: E3/06*
			1 2019.005.01	€ 0	€ 0	€ 0	€ 31.740	€ 0
			2					
			Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/07*	Cumulatieve bestedingen ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/08*	Cumulatieve overige bestedingen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/09*	Cumulatieve Kosten ProRail (t/m jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 6 van deze regeling ten laste van Rijksmiddelen Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/10*	Correctie over besteding kosten ProRail (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3/11*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/12*
			1 *2019.005.01*	€ 31.740	€ 0	€ 0		Ja
			2					
IenW	**E44B**	**Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021–2027 (SiSa tussen medeoverheden)**	Hieronder per regel één CBS(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/01*	Beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/02*	Besteding (jaar T) ten laste van de verstrekker *Aard controle R* *Indicator: E44B/03*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van de verstrekker *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/04*	Besteding ten laste van cofinanciering (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E44B/05*	Besteding cofinanciering cumulatief (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/06*
			1 030008 Provincie Zuid-Holland	IENW/BSK-2023/259836	€ 0	€ 432.247	€ 0	€ 0
			2					
			Kopie CBS(code) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/07*	Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/08*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/09*			
			1 030008 Provincie Zuid-Holland	IENW/BSK-2023/259836	Nee			
			2					
			Kopie CBS(code) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/10*	Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/11*	Naam/nummer maatregel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/12*	Maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per maatregel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/13*		
			1 030008 Provincie Zuid-Holland	IENW/BSK-2023/259836	n.v.t.	Nee		
			2					
EZK	**F1**	**Regeling aankoop woningen onder een hoogspanningsverbinding**	Projectnaam/UWHS-nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: F1/01*	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen per woning *Aard controle R* *Indicator: F1/02*	Is de bestemming gewijzigd (Ja/Nee) *Aard controle D1* *Indicator: F1/03*	Eindverantwoording per woning (Ja/Nee) *Aard controle D1* *Indicator: F1/04*	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: F1/05*	
			1 UWHS170159 Groeneweg 177	€ 58	Ja	Nee	€ 291.993	
			2 UWHS170162 Sint Jorispad 24B	€ 72	Ja	Nee	€ 651.946	
			3 UWHS170176 Sint Jorispad 17	€ 759	Nee	Nee	€ 400.868	
			4 UWHS170179 Galgeweg 47A	€ 0	Nee	Nee	€ 133.984	
			5 UWHS170186 Sint Jorispad 26	€ 56.291	Nee	Nee	€ 322.447	
			6 UWHS170188 Galgeweg 49	€ 0	Nee	Nee	€ 346.084	
			7 UWHS170261 Vlietweg 22b	€ 128.080	Nee	Nee	€ 966.787	
EZK	**F28**	**Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid**	Besteding apparaatskosten (jaar T) : salarissen en sociale lasten voor ambtelijk personeel *Aard controle R* *Indicator: F28/01*	Besteding apparaatskosten (jaar T): kosten voor ingeleend personeel *Aard controle R* *Indicator: F28/02*	Besteding apparaatskosten (jaar T): overige goederen en diensten *Aard controle R* *Indicator: F28/03*	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) apparaatskosten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: F28/04*	Besteding (jaar T) overige kosten gerelateerd aan apparaatskosten *Aard controle R* *Indicator: F28/05*	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) overige kosten gerelateerd aan apparaatskosten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: F28/06*
			€ 824.886	€ 112.339	€ 23.535	€ 960.760	€ 0	€ 0
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: F28/07*					
			Nee					
SZW	**G2**	**Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2023** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/01*	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/02*	Besteding (jaar T) **IOAW** Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (**IOAW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/03*	Baten (jaar T) **IOAW** (exclusief Rijk) Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (**IOAW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/04*	Besteding (jaar T) **IOAZ** Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (**IOAZ**) *Aard controle R* *Indicator: G2/05*	Baten (jaar T) **IOAZ** (exclusief Rijk) Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (**IOAZ**) *Aard controle R* *Indicator: G2/06*

			€ 18.655.090	€ 297.131	€ 784.753	€ 3.903	€ 162.404	€ 1.126
			Besteding (jaar T) **Bbz 2004** levensonderhoud Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (**Bbz 2004**) *Aard controle R* *Indicator: G2/07*	Baten (jaar T) **Bbz 2004** levensonderhoud (exclusief Rijk) Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (**Bbz 2004**) *Aard controle R* *Indicator: G2/08*	Baten (jaar T) **WWIK** (exclusief Rijk) Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (**WWIK**) *Aard controle R* *Indicator: G2/09*	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente I.7 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/10*	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (exclusief Rijk) Gemeente I.7 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/11*	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/12*
			€ 136.721	€ 11.682	€ 0	€ 1.609.585	€ 19.412	€ 0
			Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren als gevolg van kwijt te schelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Participatiewet (**PW**) *Aard controle D2* *Indicator: G2/13*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G2/14*				
			€ 0	Ja				
SZW	**G3**	**Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (uitsluitend kapitaalverstrekking)_gemeentedeel 2023** **Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/01*	Baten (jaar T) vanwege vanaf 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/02*	Baten vanwege vóór 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/03*	Besteding (jaar T) Bob Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/04*	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/05*	Besteding (jaar T) onderzoekskosten artikel 52, eerste lid, onderdeel b, Bbz 2004 (Bob) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/06*
			€ 0	€ 15.527	€ 52.551	€ 0	€ 0	€ 19.850
			BBZ vóór 2020 – levensonderhoud (exclusief BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ in (jaar T) (exclusief BOB) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/07*	BBZ vóór 2020 – kapitaalverstrekking (exclusief BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in (jaar T) (exclusief BOB) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/08*	BBZ vóór 2020 – levensonderhoud en kapitaalverstrekkingen (BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ en achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BOB in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/09*	BBZ vanaf 2020 – kapitaalverstrekking Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/10*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G3/11*	
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Ja	
SZW	**G4**	**Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo)_gemeentedeel 2023** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Tozo (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Welke regeling betreft het? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/01*	Besteding (jaar T) levensonderhoud Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/02*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/03*	Baten (jaar T) levensonderhoud Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/04*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (aflossing) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/05*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (overig) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/06*
		1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	-€ 1.881	€ 0	-€ 7.692	€ 189.784	€ 10.042
		2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 44.821	€ 2.671
		3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	-€ 359	€ 0	-€ 3.372	€ 35.265	€ 2.067
		4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	-€ 13	€ 0	-€ 107	€ 2.939	€ 251
		5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 228	€ 19
		6	Totaal	-€ 2.253	€ 0	-€ 11.171	€ 273.037	€ 15.050
			Kopie regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/07*	Aantal besluiten levensonderhoud (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/08*	Aantal besluiten kapitaalverstrekking (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/09*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/10*		
		1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	0	0	Ja		
		2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	0	0	Ja		
		3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	0	0	Ja		
		4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	0	0	Ja		
		5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	0	0	Ja		
		6	Totaal	0	0	N.v.t.		
			Kopie regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/11*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht) *Aard controle R* *Indicator: G4/12*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), aflossing *Aard controle R* *Indicator: G4/13*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), overig *Aard controle R* *Indicator: G4/14*	Uitvoeringskosten (jaar T) uitvoering Tozo buitenland (gemeente Maastricht) *Aard controle R* *Indicator: G4/15*	
		1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)					
		2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)					
		3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)					
		4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)					
		5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)					
		6	Totaal	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
			Kopie regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/16*	Levensonderhoud - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud Tozo in jaar T i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/17*	Levensonderhoud- Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren (jaar T) als gevolg van kwijt te schelden schulden levensonderhoud Tozo i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle D2* *Indicator: G4/18*	Kapitaalverstrekkingen - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen op kapitaalverstrekkingen Tozo in jaar T i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/19*		
		1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	€ 0	€ 0	€ 0		
		2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	€ 0	€ 0	€ 0		
		3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	€ 0	€ 0	€ 0		
		4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	€ 0	€ 0	€ 0		
		5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	€ 0	€ 0	€ 0		
		6	Totaal	0	0	0		
SZW	**G10**	**Wet inburgering 2021_ gemeentedeel 2023** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Wet inburgering 2021 (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Besteding (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G10/01*	Baten (jaar T) (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G10/02*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G10/03*			
			€ 1.153.606	€ 0	Ja			
SZW	**G12**	**Kwijtschelden publieke schulden SZW-domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire_gemeentedeel 2023** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Bijzondere bijstand in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G12/01*	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Wet Inburgering van 13 september 2012 in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G12/02*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G12/03*			
			€ 0	€ 0	Ja			
SZW	**G13**	**Onderwijsroute_ deel gemeente 2023** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel (jaar T),ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Bestedingen onderwijsroute (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G13/01*	Baten onderwijsroute (jaar T) (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G13/02*	Bestedingen overige voorzieningen (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G13/03*	Baten overige voorzieningen (jaar T) (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G13/04*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: G13/05	
			€ 110.833	€ 0	€ 0	€ 0	Ja	

VWS | **H4** | **Regeling specifieke uitkering stimulering sport**

Gemeenten

	Ontvangen Rijksbijdrage (jaar T)	Totale werkelijke berekende subsidie
	Aard controle R *Indicator: H4/01*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/02*
	€ 2.062.597	€ 2.144.596

	Activiteiten	Totale werkelijke berekende subsidie per project (jaar T)	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) **Onroerende zaken**	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) **roerende zaken**	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) **overige kosten**	Toelichting - Verplicht als het een activiteit betreft welke NIET in de toekenning meegenomen is
	Aard controle n.v.t. *Indicator: H4/03*	*Aard controle R* *Indicator: H4/04*	*Aard controle R* *Indicator: H4/05*	*Aard controle R* *Indicator: H4/06*	*Aard controle R* *Indicator: H4/07*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/08*
1	exploitatie sport	€ 316.647		€ 316.647		
2	exploitatie gymzaal	€ 6.065	€ 6.065			
3	lopende investeringen	€ 1.030.968	€ 404.448	€ 626.520		
4	nieuwe investeringen zwembaden Waterman en Hoge Bomen	€ 488.550	€ 488.550			
5	Ledverlichting 2023	€ 147.581		€ 147.581		
6	zwembad groot onderhoud	€ 129.018	€ 129.018			
7	Renovatie sportaccomodaties	€ 25.767		€ 25.767		
100						

VWS | **H8** | **Regeling Sportakkoord 2020-2022**

	Beschikkingsnummer	Totaal bedrag volgens beschikking	Besteding aanstellen sportformateur (jaar T) **Gerealiseerd**	Besteding uitvoering sportakkoord (jaar T) **Gerealiseerd**	Cumulatieve besteding aanstellen sportformateur (t/m jaar T) **Gerealiseerd**	Cumulatieve besteding uitvoering sportakkoord (t/m jaar T) **Gerealiseerd**
	Aard controle n.v.t. *Indicator: H8/01*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/02*	*Aard controle R* *Indicator: H8/03*	*Aard controle R* *Indicator: H8/04*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/05*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/06*
1	SPUKSA200285	€ 75.000	€ 15.000	€ 71.517	€ 15.000	€ 71.517
2	1034827	€ 255.427	€ 0	€ 120.000	€ 0	€ 120.000
3	1042397	€ 113.150	€ 0	€ 92.240	€ 0	€ 92.240
4						

	Kopie beschikkingsnummer	Eindverantwoording (Ja/Nee)
	Aard controle n.v.t. *Indicator: H8/07*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/08*
1	SPUKSA200285	Ja
2	1034827	Ja
3	1042397	Ja
4		

VWS | **H12** | **Regeling specifieke uitkering lokale preventieakkoorden of preventieaanpakken**

Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Is voldaan aan de uitvoering van het lokale preventieakkoord of aanpak? (Ja/Nee)	Eindverantwoording? (Ja/Nee)
Aard controle R *Indicator: H12/01*	*Aard controle R* *Indicator: H12/02*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: H12/03*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: H12/04*
€ 39.349	€ 99.359	Ja	Nee

VWS | **H25** | **Regeling Specifieke uitkering ijsbanen en zwembaden (ronde 3)**

	Beschikkingsnummer / kenmerk	Ontvangen Rijksbijdrage (Jaar T) *Automatisch berekend*	Totale definitieve exploitatietekort *Automatisch berekend*	Totale cumulatieve besteding *Automatisch berekend*	Eindverantwoording	
	Aard controle n.v.t. *Indicator: H25/01*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: H25/02*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: H25/03*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: H25/04*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: H25/05*	
1	*SPUKJZ21-22189*	€ 379.765	€ 379.765	€ 379.765	Ja	

	Naam locatie	Betreft periode Nov + dec 2021 of Jan 2022?	Totale toezegging per locatie	Hoogte definitief exploitatietekort per locatie	Besteding per locatie	Cumulatieve besteding per locatie (t/m jaar T)
	Aard controle n.v.t. *Indicator: H25/06*	*Aard controle R* *Indicator: H25/07*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: H25/08*	*Aard controle R* *Indicator: H25/09*	*Aard controle R* *Indicator: H25/10*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: H25/11*
1	*Sportcentrum Vreeloo*	*Nov + dec 2021*	€ 48.466	€ 48.466	€ 48.466	€ 48.466
2	*Zwembad De Hoge Bomen*	*Nov + dec 2021*	€ 53.771	€ 53.771	€ 53.771	€ 53.771
3	*De Boetzelaer*	*Nov + dec 2021*	€ 83.483	€ 83.483	-€ 6.000	€ 83.483
4	*Maesemunde*	*Nov + dec 2021*	€ 34.619	€ 34.619	€ 34.619	€ 34.619
5	*Sportcentrum Vreeloo*	*44562*	€ 46.006	€ 46.006	€ 46.006	€ 46.006
6	*Zwembad De Hoge Bomen*	*44562*	€ 53.162	€ 53.162	€ 53.162	€ 53.162
7	*De Boetzelaer*	*44562*	€ 21.662	€ 21.662	€ 0	€ 21.662
8	*Maesemunde*	*44562*	€ 38.596	€ 38.596	€ 38.596	€ 38.596
50						

VWS | **H30** | **Specifieke uitkering versterking voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023-2026**

	Naam onderdeel	Totaalbedrag (jaar T) toegekend per onderdeel	Besteding (jaar T) per onderdeel	Welk bedrag per onderdeel neemt u mee van 2023 naar 2024?	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per onderdeel	Voldaan aan afspraken in akkoorden (Ja/ Nee/ n.v.t.)?
	Aard controle n.v.t. *Indicator: H30/01*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: H30/02*	*Aard controle R* *Indicator: H30/03*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: H30/04*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: H30/05*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: H30/06*
1	Lokaal Sportakkoord	€ 84.446	€ 96.259	€ 0	€ 96.259	Ja
2	Brede regeling combinatiefuncties	€ 581.377	€ 475.474	€ 94.090	€ 475.474	Ja
3	Terugdringen Gezondheidsachterstanden	€ 129.917	€ 91.789	€ 18.640	€ 91.789	Ja
4	Kansrijke Start	€ 97.437	€ 42.536	€ 19.487	€ 42.536	Ja
5	Mentale Gezondheid	€ 45.471	€ 45.471	€ 0	€ 45.471	Ja
6	Aanpak overgewicht en obesitas	€ 113.677	€ 6.930	€ 22.735	€ 6.930	Ja
7	Valpreventie	€ 334.535	€ 157.887	€ 66.907	€ 157.887	Ja
8	Leefomgeving	€ 64.958	€ 61.634	€ 0	€ 61.634	Ja
9	OKO & Vroegsignalering alcoholproblematiek	€ 16.240	€ 15.019	€ 1.221	€ 15.019	Ja
10	Versterken sociale basis	€ 237.098	€ 341.758	€ 0	€ 341.758	Ja
11	Mantelzorg	€ 64.958	€ 64.958	€ 0	€ 64.958	Ja
12	Eén tegen eenzaamheid	€ 64.958	€ 64.958	€ 0	€ 64.958	Ja
13	Welzijn op recept	€ 35.727	€ 35.727	€ 0	€ 35.727	Ja
14	Versterking kennis- en adviesfunctie GGD	€ 16.240	€ 16.240	€ 0	€ 16.240	Ja
15	Coördinatiekosten regionale aanpak	€ 57.813	€ 53.716	€ 4.097	€ 53.716	Ja

	Kopie naam onderdeel	Meegewerkt aan de monitoring (Ja/Nee/ n.v.t.)?
	Aard controle n.v.t. *Indicator: H30/07*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: H30/08*
1	Lokaal Sportakkoord	Nee
2	Brede regeling combinatiefuncties	Nee
3	Terugdringen Gezondheidsachterstanden	Nee
4	Kansrijke Start	Nee
5	Mentale Gezondheid	Nee
6	Aanpak overgewicht en obesitas	Nee
7	Valpreventie	Nee
8	Leefomgeving	Nee
9	OKO & Vroegsignalering alcoholproblematiek	Nee
10	Versterken sociale basis	Nee
11	Mantelzorg	Nee
12	Eén tegen eenzaamheid	Nee
13	Welzijn op recept	Nee
14	Versterking kennis- en adviesfunctie GGD	Nee
15	Coördinatiekosten regionale aanpak	Nee

Eindverantwoording (Ja/Nee)
Aard controle n.v.t. *Indicator: H30/09*
Nee

VWS | **H32** | **Regeling specifieke uitkering Meerkosten Energie Openbare Zwembaden**

	Beschikkingsnummer / kenmerk	Totaal ontvangen Rijksbijdrage (jaar T) *Automatisch berekend*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Automatisch berekend*
	Aard controle n.v.t. *Indicator: H32/01*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: H32/02*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: H32/03*
	MEOZ23026	€ 1.597.390	€ 1.597.390

	Naam zwembad	Totale verlening per zwembad (jaar T)	Cumulatieve besteding per zwembad (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Verduurzamingsplan aanwezig (Ja/Nee)	Toelichting
	Aard controle n.v.t. *Indicator: H32/04*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: H32/05*	*Aard controle R* *Indicator: H32/06*	*Aard controle D1* *Indicator: H32/07*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: H32/08*
1	*Vreeloo*	€ 356.114	€ 356.114	N	*Verduurzamingsplan wordt opgesteld maar is nog niet opgeleverd.*
2	*Boetzelaer*	€ 230.142	€ 230.142	J	*Verduurzamingsplan aanwezig.*
3	*Hoge Bomen*	€ 545.748	€ 545.748	N	*Verduurzamingsplan wordt opgesteld maar is nog niet opgeleverd.*
4	*Maesemunde*	€ 452.099	€ 452.099	N	*Verduurzamingsplan wordt opgesteld maar is nog niet opgeleverd.*
5	*Waterman*	€ 13.287	€ 13.287	N	*Zwembad was in 2023 gesloten. Geen verduurzamingsplan.*

BEGROTINGSRECHTMATIGHEID

Bij de rechtmatigheidscontrole vormt de begrotingsrechtsmatigheid een belangrijk toetsingscriterium. Getoetst wordt of het budgetrecht van de gemeenteraad is gerespecteerd. De Kadernota rechtmatigheid van de Commissie BBV dient hierbij als handvat. Het begrotingscriterium wordt als volgt gedefinieerd:

"Financiële beheerhandelingen, die ten grondslag liggen aan de baten en lasten, alsmede de balansposten, dienen tot stand te zijn gekomen binnen de grenzen van de geautoriseerde begroting en hiermee samenhangende programma's".

De door de raad gestelde kaders zijn bepalend voor de invulling van het budgetbeheer door het college. Het systeem van budgetbeheer- en bewaking moet waarborgen dat de baten en de lasten binnen de begroting blijven en dat belangrijke wijzigingen of dreigende overschrijdingen tijdig worden gemeld aan de raad, zodat deze tijdig een besluit kan nemen.

Volgens artikel 28 BBV dienen overschrijdingen (en onderschrijdingen) van zowel de baten als de lasten ten opzichte van de begroting na wijziging bij het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening te worden toegelicht. Het college betrekt de overschrijdingen van de lasten en investeringen ten opzichte van de begroting na wijziging en (bekende of bekend behoorden te zijn) afwijkende baten en onderschrijdingen van lasten en investeringen die niet tijdig tot een aanpassing van de begroting hebben geleid bij de fouten en onduidelijkheden in de rechtmatigheidsverantwoording.

Programma's
In onderstaand overzicht staan de totale overschrijding per programma:

(Bedragen x € 1.000)

Programma	Begroting na wijziging Lasten	Rekening 2023 Lasten	Verschil
1 - Ruimtelijke ordening	9.139	9.180	41
2 - Volkshuisvesting	1.556	1.403	-153
3 - Gebiedsontwikkeling	37.289	16.150	-21.139
4 - Mobiliteit en economie	16.699	10.995	-5.704
5 - Zorg, welzijn en cultuur	155.607	149.938	-5.669
6 - Openbare orde en veiligheid	13.709	13.562	-147
7 - Sport, onderwijs en recreatie	23.880	23.190	-690
8 - Openbare ruimte	80.481	79.622	-859
9 - Politiek en bestuur	5.723	6.551	828
10 - Financiën en Algemene uitkering gemeentefonds en stelposten	4.465	4.645	180
11 - Organisatie en overhead	53.526	52.806	-720
Totaal	**402.073**	**368.042**	**-34.031**

Op de programma's 1, 9 en 10 is sprake van een overschrijding van de begroting. Deze overschrijdingen worden meegenomen in de rechtmatigheidsverantwoording. Afwijkende baten en onderschrijdingen van lasten die niet tijdig tot een aanpassing van de begroting hebben geleid zijn verantwoord in de rechtmatigheidsverantwoording.

Kredieten
In onderstaand overzicht staan de overschrijdingen van het gevoteerde krediet per investering:

Lopende investeringen	Krediet (uitgaven)	Krediet (inkomsten)	Uitgaven t/m 2023	Inkomsten t/m 2023	Saldo
Strategische aankopen Floragebied	3.200.000	-	8.138.854	-	-4.938.854
ISW-Prof. Holwerdalaan (N) tijdelijke huisvesting.	942.000	-	2.435.000	-	-1.493.000
Dir.verbind.tussen de Maasdijk (N220) en Honderdla	14.841.827	8.879.257	14.911.520	7.602.290	-1.346.660
Verhardingen - jaarplan 2022	5.684.614	5.980	6.944.242	53.225	-1.212.383
Aanleg rotonde Patijnenburg/Secr. Verhoeffweg	1.426.163	803.301	1.899.247	566.038	-710.347
Effectuering speelplaatsenplan jaarplan 2022	627.807	-	1.279.939	-	-652.132
Grootschalige activiteiten verkeersveiligheid-2021	934.102	20.503	1.503.130	3	-589.528
Gantelhof Grond	-	-	500.000	-	-500.000
Zwembad Hoge Bomen (machines e.d.) inv.fonds	2.105.439	65	3.055.646	525.325	-424.947
Reconstructie groenvoorziening 2022	1.291.282	-	1.621.147	-	-329.866
GA-HSL 04 / Elisabethvloed - Verhardingen	220.000	-	545.079	-	-325.079
Gantelhof Opstal	-	-	300.000	-	-300.000
Definitief Waalcampus (sG)	4.921.315	36	5.205.378	36	-284.063
IRG De Baak verkoop gronden	17.950	350.004	21.613	84.678	-268.989
LOF Groene kernen Groenvoorziening	1.359.503	17.648	1.599.508	18.446	-239.206
GRP vervangingswerken - 2020 (A)	954.957	164	1.182.151	164	-227.194
Zettingsproblematiek - riolering - fase 2	585.750	131	773.790	131	-188.040
Parkeren Monster KV	275.001	159	453.829	216	-178.772
Bruggen en kunstwerken - jaarplan 2019 (b/s)	197.851	54	364.476	54	-166.625
Vervanging administratieve werkstations	1.925.000	-	2.085.621	-	-160.621
Realisatie infrastructuur Bovendijk	1.464.000	1.064.000	1.788.905	1.251.483	-137.422
Grond van Waalcampus	3.800.000	-	3.912.859	-	-112.859
Calamiteitenberging Westland locatie glas 8a	2.811.927	7.185	2.918.953	7.185	-107.026
Rotonde Patijnenburg dps	106.415	22	198.575	22	-92.159
Tractie - aanschaffingen in 2022	93.000	111.159	161.635	96.159	-83.635
Aanbrengen beschoeiingen - jaarplan 2021	245.522	-	323.466	-	-77.943

Lopende investeringen	Krediet (uitgaven)	Krediet (in-komsten)	Uitgaven t/m 2023	Inkomsten t/m 2023	Saldo
Verbreding N211 Wippolderlaan	284.292	4.544	357.837	4.548	-73.541
Reddingsbrigade strandpost Monster	160.546	57	230.036	57	-69.491
Vervanging damwanden 2022 (B/S)	253.439	-	307.141	-	-53.702
DL - Riolering Kerklaan/Rijnstraat	1.165.279	702.563	1.217.626	702.563	-52.347
Verkeersveiligheid 2023	333.000	-	384.140	-	-51.140
GA-LIE 39 / Veilingweg / VreeburchIn-Verhardingen	200.000	-	234.211	-	-34.211
Begraafplaatsen 2023	204.000	-	235.089	-	-31.089
GA-THD 01 / Verplaatsen drempels Ter Heijde	60.000	-	84.503	-	-24.503
GA-HSL 07 / Burgemeestersbuurt Noord- Riolering	150.000	-	173.900	-	-23.900
Grootschalige activiteiten verkeersvei-ligheid 2020	438.460	65	461.934	65	-23.474
Sportpark De Lier (aankoop grond)	116.891	-	131.389	-	-14.498
Verbreding N213 bijdrage Elsenbosch (M-nut)	77.080	-	87.097	-	-10.017
Aanpassing Openbare ruimte ISW Poeldijk	-	-	9.824	-	-9.824
Vervanging openbare verlichting - jaarplan 2022	557.000	-	561.437	-	-4.437
Vervanging Verhardingen - jaarplan 2018	5.522.860	325.231	5.525.543	325.206	-2.708
RG Rec. Wat. Polder verkoop gronden	-	-	123	-	-123
Totaal	**59.554.272**	**12.292.128**	**74.126.393**	**11.237.894**	**-15.626.355**

Deze overschrijdingen worden meegenomen in de rechtmatigheidsverantwoording.

CONTROLEVERKLARING ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT